

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Zaven Biberyan

Meteliksiz Âşıklar

Marc Nichanian'ın sunuşuyla

Ermeniceden çeviren: Natali Bağdat

Zaven Biberyan'ın Eserleri

Lıgırdadzı [Sürtük]

Roman, Ermenice, 1959, İstanbul

Türkçe çevirisi: *Yalnızlar*

Öncü Kitabevi, Nisan 1966, İstanbul

Payel Yayınları, Nisan 1966, İstanbul

Aras Yayıncılık, Şubat 2016 (4. baskı), İstanbul

Dzovı [Deniz]

Öykü, Ermenice, 1961, İstanbul [Aras'ın yayın programında]

Angudi Siraharner [Meteliksiz Âşıklar]

Roman, Ermenice, 1962, İstanbul

Mırçünneru Verçaluyısı [Karıncaların Günbatımı]

Roman, Ermenice, 1984, İstanbul

Ermenice tekrar baskısı: Aras Yayıncılık, Ekim 2007, İstanbul

Türkçe çevirisi: *Babam Aşkale'ye Gitmedi*

Aras Yayıncılık, Mart 2013 (4. baskı), İstanbul

Türkçeye Başlıca Çevirileri

[Fransızcadan] *Ana*, Gorki / *Sanayi Kralı*, Upton Sinclair /

Ay Vadisi, Jack London / *Cinayet Şirketi*, Jack London /

Köylüler, Balzac.

[Ermeniceden] *Balkan Harbi Tarihi*, Aram Andonyan,

Aras Yayıncılık, Ekim 2002 (2. baskı), İstanbul

u s u l g e r e ğ i

Bu kitap, Zaven Biberyan'ın 1962'de *Marmara* gazetesi
matbaasında basılmış *Angudi Siraharner* (Meteliksiz Âşıklar)
adlı eserinin Türkçe evirisidir.

Ermenice orijinal metinde yazarın kullandığı Türkçe kelimeler
italik olarak yazıldı. Dipnotlar tarafımızca eklendi.

Türkçe yazımda mer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu*
(Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın
Türkçe Sorunları Kılavuzu'ndan (Metis Yay.)
yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

METELİKSİZ ÂŞIKLAR

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Z
34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02
Fax: (0212) 252 65 19
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com
Sertifika No: 10728

ARAS - UUUU 185

Meteliksiz Âşıklar
Zaven Biberyan
Angudi Siraharner

Çeviri
Natali Bağdat

Yayıma Hazırlayan
Sosi Dolanoğlu

Kapak Fotoğrafı
Mario De Biasi
(Sahilde öpüşüp sarılan kadın ve erkek, Ravenna, 1958
Archivio Mario De Biasi distribuito da Mondadori Portfolio)

Kapak Tasarımı
Aret Gıcır

© Aras Yayıncılık, 2017
ISBN 9786055753931

Baskı ve Cilt
Sena Ofset, 2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46 / Sertifika No: 12064

Birinci Baskı: Haziran 2017, İstanbul
İkinci Baskı: Kasım 2018, İstanbul
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

METELİKSİZ ÂŞIKLAR

ZAVEN BİBERYAN

ERMENİCEDEN ÇEVİREN
NATALİ BAĞDAT

Fotoğraf: Ara Güler

Zaven Biberyan
(1921 - 1984)

Zaven Biberyan

1921'de İstanbul Kadıköy'de doğdu. Kadıköy Aramyan-Uncuyan ve Dibar Gırtaran (Sultanyan) Ermeni ilkokulları, Saint Joseph Lisesi ve İstanbul Ticari İlimler Akademisi'nde öğrenim gördü.

1941'de Yirmi Sınıf (Kura) asker toplanırken, o da askere alındı ve Nafia hizmetine verildi. Akhisar'da kendisi gibi Nafia askeri olan *Jamanak* [Zaman] gazetesi yöneticilerinden Ara Koçunyan'la tanıştı. Üç buçuk yıl süren askerlik dönüşü *Jamanak* gazetesinde yayımlanan "Krisdoneutyan vağhcanı" [Hıristiyanlığın Sonu] adlı yazı dizisi büyük gürültü kopardı, dizinin yayını durduruldu. *Nor lur* [Yeni Haber] ve *Nor or* [Yeni Gün] gazetelerinde, daha sonra da *Jamanak* gazetesi yayın kurulunda görev aldı. Sosyalist düşüncelerinden dolayı gelen baskılar sonucu gazeteden ayrılmak zorunda kaldı. 1946'da Ermeni aleyhtarı bazı tutum ve yayınlara karşı *Nor lur* gazetesindeki "Al gı pave..." [Artık Yeter] başlıklı yazısından dolayı kovuşturmaya uğrayıp hapis yatan, daha sonra bulduğu işlerden de baskılar sonucu ayrılmak zorunda kalan Biberyan, sonunda ülkeyi terk etmeye karar verip 1949'da Beyrut'a gitti. Orada gazetecilik mesleğini, Ermenice yayımlanan *Zartonk* [Uyanış] ve *Ararat*'ın yazı işlerinde görev alarak sürdürdü; Halep ve Paris'teki bazı dergi ve gazetelerde de makaleleri yayınlandı. Siyasi durumun iyileştiğini düşünerek, yaşamını güç koşullarda sürdürdüğü Beyrut'tan ayrılıp 1953'te İstanbul'a döndü. Seta Hı-

dıryan ile evlendi, bir kız çocukları oldu. Bir süre Osmanlı Bankası'nda çalıştı. 27 Mayıs 1960 darbesini izleyen günlerde *Marmara* gazetesinde politika yazarı olarak görev yaptı. 1964'te yayımlamaya başladığı *Nor tar* [Yeni Yüzyıl] adlı siyasi ve edebi dergi maddi sıkıntılar nedeniyle kapandı. 1960'lı yılların sonunda Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi'nin redaksiyon kurulunda yer aldı.

Türkiye İşçi Partisi'nden (TİP) 1965 genel seçimlerinde İstanbul milletvekili adayı oldu ancak milletvekili seçilemedi. 1968 yerel seçimlerinde ise aynı partiden İstanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçildi ve başkan yardımcılığı yaptı.

Biberyan yazarlık yaşamına Ermenice yazdığı öykülerle başladı. İlk öyküsü 1945'te İstanbul'da "*Yerek ınger eink*" [Üç Arkadaştık] adıyla *Jamanak* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra çeşitli gazete ve dergilerde öyküleri, makaleleri yer aldı. Öyküleri yalın dili ve gerçekçi temalarıyla ilgi çekti. İstanbul Ermeni edebiyatının önde gelen realist yazarlarından olan Biberyan, çevresindeki olaylara bir aydın duyarlılığıyla yaklaşıp, dile getirilemeyen gerçekleri cesur ve kuvvetli kalemıyla gözler önüne serdi. Hatta dünya görüşleri farklı olsa da, haksızlığa uğradığına inandığı bir rahibin yanında tutum alarak, bir insan hakları savunuculuğu örneği sergiledi.

Romanlarında, öykülerinde ve gazete makalelerinde her kesimden insanı rahatça yansıtmayı başardı. Fabrika işçileri, dar gelirli memurlar, küçük dükkân sahipleri onun öykü ve romanlarının başlıca kahramanı oldular. Yapıtlarında birey-toplum çatışmasını işleyen Biberyan, öykülerinde de hep toplumsal sorunlarla boğuşan insanları anlattı. 1970'te *Jamanak* gazetesinde 294 gün tefrika halinde,

ölümünden birkaç hafta önce ise kitap olarak yayımlanan ve onun başyapıtı sayılan *Mırçünneru verçaluyı* [Karıncaların Günbatımı] adlı romanı, bir ailenin adım adım yok oluşunun hikâyesi eşliğinde, yakın geçmişe ayna tutan dramatik bir kronoloji gibidir. Bu yapıtına, yazarın ölümünden sonra Eliz Kavukçuyan Ödülü (Paris) verildi.

Kolay iletişim kurulamayan, zor bir insan olduğu söylenen Zaven Biberyan'ın, yazarlığının yanı sıra, amatör olarak yaptığı resim ve heykelcikler, Büyükada tutkunluğu, hatta –geçim amacıyla da olsa– bir ara eşiyile birlikte oyuncak yapımcılığına soyunması, onun sanatçı ruhunun fazlaca bilinmeyen yansımaları olsa gerektir.

Ülser hastalığına yakalanan Biberyan uzun süren, sıkıntılı bir hastalık döneminden sonra 4 Ekim 1984'te yaşama veda etti ve Şişli Ermeni Mezarlığı aydınlar bölümüne gömüldü.

Yüreğindeki dost sesi, gözlerindeki buruk bakışı duyumsatmak istercesine, ardında Ermenice ve Türkçe yapıtlarını, Türkçe ve Ermenice edebi çevirilerini birer yadigâr olarak bıraktı.

S U N U Ş

Zaven Biberyan ya da Çilekeşlik

Marc Nichanian

Şimdi kesin bir dille söyleyebiliriz: Zaven Biberyan, 20. yüzyılda Ermenicenin en büyük yazarlarından biriydi. Müstesna bir romancı ve büyük bir entelektüeldi.

Ama bunu neden ancak “şimdi” söyleyebiliyoruz? Evvela bunu açıklamalıyız. Yazarın çileli bir yol olan hayatıyla orantılı olarak, mecburen, sancılı bir açıklama olacak. Zaven Biberyan, onu pek tanımayan ve ondan bir “yaşamöyküsü” bekleyen Parisli muhabir Hrant Paluyan’a 1962’de yazdığı bir mektupta bu çilekeşlikten bahseder (bu mektup, Sevan Değirmenciyan tarafından, Biberyan’ın *Mırçünneru Verçaluyısı* [Karıncaların Günbatımı, Türkçesi: *Babam Aşkale’ye Gitmedi*] adlı romanının Ermenice ikinci baskısında yayımlanmıştır). 1921’de İstanbul’da doğan Biberyan’ın çocukluğu Kadıköy’de geçti. Fransız lisesi Saint-Joseph’te öğrenim gördü ve kendi ifadesiyle “Fransız kültürü”yle yetişti. 1941’de, Anadolu’daki çalışma kamplarına gönderilen özel taburlarda (*Nafia taburu*) hizmet etmek üzere askere alınan nesildendi. 1915’te amele olarak çalıştırılan ve ardından sistematik olarak imha edilen Ermeni askerlerden müteşekkil alaylar, neredeyse çeyrek yüzyıl sonra hazin bir şekilde hortlamıştı sanki. Kırk iki aylık “hizmet”ten sonra 1945’te İstanbul’a döndü ve Ermeni basınında çalışmaya başladı. Sonunda

kararını verdi: Ermenice yazan bir yazar olacaktı (Fransızca değil, halbuki yeniyetmeliği boyunca yalnız Fransızca yazmıştı). Başlangıçta, makaleler ve siyasi yazılar kaleme alan bir gazeteci idi. 1946'da, o dönemde Türk basınındaki şiddetli Ermeni karşıtı yayınlara itiraz etmek üzere yazdığı makaleleri nedeniyle hapse atıldı. Biberyan, yazarlığının yanı sıra siyasi bir faaliyet içindeydi. Sosyalist çevrelerle yakın ilişki halindeydi. 1960'lı yıllarda ise Türkiye İşçi Partisi saflarında aktif siyaset yapacaktı. Siyasi yazıları nedeniyle tekrar yargılanan, toplumun dışına itilen, İstanbul'da herhangi bir iş bulması engellenen Biberyan, 1949'da yurdunu bırakıp gitmek zorunda kaldı ve Beyrut'a yerleşti. Orada bazı Ermenice gazeteler için çalıştı ve 1953'te İstanbul'a dönünceye kadar sefalet içinde yaşadı. O dönemle ilgili olarak, diaspora entelektüellerine karşı derin bir güceniklik kaldı içinde. 1962'deki mektubunda onların "cafcaflı söylemi"ni ve "şovenizm"ini ifşa etti. Edebiyat hayatı, esasen 1953'te Beyrut'tan döndükten sonra başladı. Üç roman yayımladı: 1959'da *Lıgırdadzı* (Sürtük, Türkçesi: *Yalnızlar*), 1962'de *Angudi Siraharner* (Meteliksiz Âşıklar) ve *Mırçünneru Verçaluyısı* (Karıncaların Günbatımı, Türkçesi: *Babam Aşkale'ye Gitmedi*). Bu sonuncusu, ilkin tefrika halinde *Jamanak* gazetesinde yayımlandı. 1984'te, yazarın öldüğü yıl, kitap olarak basıldı. *Dzovı* (Deniz) adlı öykü kitabı 1962'de çıktı.

Lıgırdadzı adlı romanının Türkçe çevirisi (*Yalnızlar*) 1966'da yayımlandı. *Mırçünneru Verçaluyısı* da Türkçeye çevrildi, ama daha yakın bir tarihte (*Babam Aşkale'ye Gitmedi*, Aras Yayıncılık, İstanbul, 1998). Biberyan'ın 1962'deki mektubunda bizzat verdiği bilgilere bakılacak olursa, *Yalnızlar*'ın başta "Türkçe olması öngörölmüş" (bu da demektir ki Biberyan, romanın ilk versiyonunu Türkçe yazdıktan sonra Ermenice

yeniden yazmış); yazar daha sonra film senaryosu haline getirmiş. Türkiye'deki sansür kurulunun müdahalesi üzerine film hiç çekilememiş. "Ahlaka mugayir ve halkın huzurunu bozucu" olduğu sonucuna varılmış. Aynı şey *Meteliksiz Âşıklar*'ın da başına gelmiş.

Edebiyatçı, siyasi aktivist, gazeteci, makale yazarı, romancı, çevirmen (ömrünün sonuna doğru, Maksim Gorki'yi ve Gustave Flaubert'i Türkçeye çevirmiş, Ermeniceye değil) Biberyan, bunların hepsiydi ama şimdiye kadar gösterdiğimiz her şey onun yaşantısının –kamusal ve özel yaşantısının– başta söylediğimiz gibi, neden bir "çilekeşlik" olduğunu hiçbir şekilde açıklamıyor. Doğrusu, Hrant Paluyan'a yazdığı mektup, Ermeni çağdaşlarına karşı derin bir gücenikliği ifade ediyor. Nitekim şöyle yazıyor: "Türkçeye çevrilen romanlarım muhtemelen yayımlanacaktır. Ama, açıkçası, şunu itiraf edeyim ki Ermenice yazmaya başlamış olduğuma bugün pişmanım. Yirmi yaşındayken, Ermeni bir yazar olmak ne demek bilseydim, 'Mademki Ermeni'yim, Ermenice yazmalıyım' demez, Fransızca yazmaktan asla vazgeçmezdim." O halde, neden böyle demiş? Kalemikle geçinemiyordu elbette. Ama buradaki mesele kesinlikle bu değil. İstanbul'daki Ermeni cemaatine sevilmiyordu elbette. Edebiyatı anlaşılmıyordu, siyasi duruşu da o dönemde (ve bugün bile) İstanbul, Beyrut ve başka yerlerdeki Ermeniler arasında hâkim olan muhafazakâr çevrelerin gözüne sevimli görünmesini hiç mi hiç sağlamıyordu. Gerçekte, İstanbul'un ötesinde, neredeyse hiç tanınmıyordu. Tanınması ve kabul görmesi için, siyasi dostluklarının sınırlı çevresinin ötesinde en azından bir aracı istasyon, onun sesini çoğaltıp yayacak bir araç, eleştirel bir ses lazımdı. Gerçek şu ki, Zaven Biberyan'ın ismi Ermeni diaspo-

rasında ancak ölümünden sonra ağızdan ağıza dolaşmaya başladı. Bunun olabilmesi için yeni bir okur nesli gerekiyordu. Kitapları Fransızcaya çevrildi. Ve Ermeni dünyası, yavaş yavaş, onun roman dilinin ne kadar göz kamaştırıcı, biricik, benzersiz olduğunun farkına vardı. Gerçekten de Ermeni dünyası, onun eserlerindeki gibi, kendini açıkça belli eden böyle bir zekâ, böyle bir dil hâkimiyeti, böyle bir trajik kudret görmemişti hiç. Ne var ki, tanındığını, değerinin bilindiğini görmeye yazarın ömrü yetmedi.

O halde, demek istediği bu muydu? Eğitimli okurlar, ilerici okurlar, Batı edebiyatıyla haşır neşir olarak yetişmiş okurlar mı bekliyor, umuyordu? Ermeni dünyasının ona temin edemeyeceği şeyleri mi? Şüphesiz. Ama acaba mesele hakikaten seçim meselesi miydi, Ermeni dilini seçmek-tense Fransız dilini seçmek miydi? Aksine, seçim meselesi idiyse, gücenikliğini dile getirmek, mümkün olan her yolla bunu haykırmak, *çöküşü*, yani kamusal hayatı ile özel hayatının, birbiri vasıtasıyla, birbiri yüzünden çöküşünü içeriden tasvir etmek için Ermenice yazmayı seçmemiş miydi?

Şu halde, bu adamın “çilekeşlik”ini romanlarında okumalıyız. Demin sözünü ettiğim çöküş, aileden başlar. Bu yazarın bütün romanları ailevi çözülmeyi, aile fertlerini birleştiren ve karşı karşıya getiren korkunç nefreti çeşitli derecelerde tasvir eder. Biberyan, aile içi şiddetin usta ressamıdır. *Meteliksiz Âşıklar*’da bu şiddet sinizmle, horgörüyle sınırlıdır. *Babam Aşkale’ye Gitmedi*’de, karşılıklı birbirini yok etmeye ve deliliğe varır. Her seferinde, ana karakter –yazarın bir replikası– bu cehennem yolculuğunun aciz seyircisidir. Keza her seferinde, çerçeve mutlak surette çağdaştır: savaş sonrası Türkiye Cumhuriyeti toplumu, arka planda azınlık topluluklarına dayatılan baskıcı uygulama-

ların sonuçları, bunun yanı sıra daha genel olarak paranın hükümdarlığı, küçük burjuva çevrelerin güçlenmesi, nasıl olursa olsun, dur durak bilmeden zenginleşmek dışında bir gelecek tahayyülünün hepten yokluğu. Şurası açık ki Biberyan da, entelektüel olarak, bu kapana kısılmıştı. Bundan ancak roman yazma veya komünist ütopya yoluyla kurtulabiliyordu. İşte bu nedenle Biberyan'ın romanları mutlak surette karanlıktır. Roman yazma ve komünist ütopya aynı dünyanın parçası olamazlar. Biri, diğ erinin bir nevi tersidir.

Bununla birlikte, bir kere, tek bir kere, ütopya ve yazı buluşmuş, birbirine eklemlenmiştir: *Meteliksiz Âşıklar* romanının son sayfalarında. Bu âşıklar, eğer kendilerine o imkân verilseydi, hasılı ütopyanın içine dalabilselerdi çok mutlu olabilirdi. Nitekim, romanın son sayfalarında, siyasi ütopya, aniden mümkün hale gelen bir insan kardeşliği şeklinde, gerçekten de kendini gösterir. Yazarın romanlarında iyiliğin bahşedildiği yegâne andır, gökyüzünün aydınlandığı yegâne an. “İnsan kardeşinin kalp atışlarını dinlemenin hazzı yeni bir şeydi kendisi için. Uzaktan, birlikte atan kalpler... Farklı bir tatmin duygusuydu bu. Norma’yla birlikteyken tattığı mutluluktan farklıydı. Yabancı insanlarla kol kola olmanın mutluluğu, huzur ve güç veriyordu. Laz koluna girmişti, işte. Kalbi ona karşı sevgiyle doldu. Uzaktaki ormana baktı. Ormandan korkmadı. Etrafın ıssız olmasından endişeye kapılmadı... Büyük bir güven duygusu sardı benliğini. Bu denli mükemmel bir mutluluğu, insan olmanın, özgür olmanın mutluluğunu altı aydır tatmamıştı.” (Ermenice orijinal metinde s. 180-181, Türkçe çevirisinde s. 214). Kesinlikle inanılması güç bir bölümdür bu. Biberyan'ın tekmil eserinde eşi benzeri yoktur. Bu noktada,

bir kaza olmuştur. Korkunun, azabın romanına bu bölüm asla girmemeliydi. İnsan kardeşliğine dair komünist ütopya roman yazımında asla kendine bir yer bulmamalıydı. Tabii Biberyan bunun böyle olmasını bir kereliğine, tek bir kereliğine istemediyse: Sırf kardeşlik ütopyasını dile getirmek için –elbette zıddından yola çıkarak– bir roman çatısı kurmayı istemediyse. İşte bundan dolayıdır ki, bu romanın büyük kısmını kaçınılmaz olarak kardeşliğin zıddı işgal edecektir. Peki ama kardeşliğin, adeta tarihin derinliklerinden gelen bu siyasi mitosun zıddı tam olarak nedir? Birazdan bu soruya cevap vermeye çalışacağız.

Biberyan'ın son romanı *Babam Aşkale'ye Gitmedi*'de [Karıncaların Günbatımı], ütopyanın sızabileceği hiçbir aralık yoktur. Hasılı, Biberyan romanda ütopyaya kapıları kapatmıştır. “Karıncalar”ın kendi kendini yok etmesinin mantığını sonuna kadar zorlamak istemiştir, içpatlamayla kendi üzerine çöken bir dünyanın mantığını. Maddi bir dünya değildir bu. Kolektif bir dünyadır. Psişik bir dünyadır. Ve bu dünyanın çöküşü, elbette, “psikoz”dur. Bu kelime romanda bir kere kullanılır: Anadolu'nun ücra köşelerine kaçmış olan Baret, İstanbul'a döner, yakınlarının arasına döner, yani Ermenilerin arasına. Ama bu, aynı zamanda “psikoz”a, genel psişik çöküşe döndüğü anlamına da gelir. Kitabın sonuna doğru, bir konuşma esnasında, “felaket” (Ermenice, *ağed*) sözünü duyunca uyuşukluktan sıyrılan Baret aniden uyanır, herkesin endişe ve sabırsızlıkla beklediği bir sonraki “felaket”tir bahsi geçen. Sabırsızlıkla beklerler, çünkü buna alışmışlardır, çünkü felaket olmaksızın yaşamazlar. Ve işte psikoz: “Onda tatsız bir his uyandıran şey, şuydu: Dinledikçe, genel psikozun derinlere gömülmüş kılcal damarları yeniden canlanıyordu içinde. Bütün

O yıllar [herkes ve her şeyden uzaklaştığı ve gönüllü olarak Anadolu'ya sürgüne gittiği yıllar] boyunca Ermeni olmanın ne anlamı geldiğini unutmuştu şüphesiz. Şimdi hatırlamaya ve ilk sarsıntıyı atlatır atlatmaz, bunun ne anlamı geldiğini anlamaya başlıyordu. İstemedi, yine Ermeni kimliğine bürünüyordu... 'Ermeni olmama'nın daha iyi olduğunun farkına varıyordu. Ancak, Ermeni olmamak imkânsızdı.' (Ermenice orijinal metinde s. 502-503'). Burada, hemen, Biberyan'ın 1962'deki mektubunda seçimle ilgili söylediklerini duyar gibi oluruz. "Geri gelmemek" imkânsızdır. Bu, ahlaki bir mecburiyet değildir kesinlikle. Bir kaderdir. Ailenin –biyolojik ailenin veya ulusal ailenin, aynı şey– genel çöküşü her ne sebeple olursa olsun vuku bulduğunda bundan kaçılmaz. Bu yüzden de geri gelmeyi seçmek gerekir, *başka hiçbir olası seçim olmadığı halde*. Çilekeşliğin başlangıcı budur işte. Üstelik, daima, bu bir çeviri meselesidir. Psikoza başka bir dile çevrilebilir elbette, bu da "geri gelmek" in başka bir yolu olacaktır. Romancının kendisi, psikoza *kendi diline* çevirmeyi seçer. Gerçekte, bundan daha fazlasını yapar. Geri dönmekle, yakınlarına, halkına seslenir, onlara bir zorunluluk sunar. Onlara şöyle der: Çevirmek gerek. Şöyle der: Felaketi kendi diline çevirmek gerek, psikoza psikozun diline çevirmek gerek.

Ama o zaman, şunu düşünürüz: Psikoza yazıya dökmek kendi kendisi de çevrildiğinde, Türkçe veya Fransızcaya

* Romanın tefrika olarak basımında yer alan bu cümleler, 1984'te yayımlanan kitapta, muhtemelen siyasi kaygılarla, çıkarılmıştı. Aras'ın 1998'de yayımladığı Türkçe çeviri de 1984 baskısından yapıldığından bu bölüme yer vermiyordu. 2007'de yaptığımız Ermenice basımla roman ilk defa kitap olarak eksiksiz yayımlanmış oldu. Bundan sonra yapılacak Türkçe baskılarda da bu cümleler yer alacak. [ed. n.]

çevrildiğinde ne olur? Zorunluluk kastedilir mi hâlâ? Geri dönüş şeklinde okunur mu? Seçim anlaşılır mı? Çilekeşlik deneyimlenir mi? Yoksa bambaşka bir şey olarak mı okunur? Türkçe veya Fransızca okuyanların, ister istemez birbirinden farklı okurların bu sorulara; harici çeviriye ilişkin sorulara, çilekeşlik deneyimini başka dillere yönelten, bu dillerden söz konusu deneyime ev sahipliği yapmalarını talep eden çeviriye ilişkin sorulara cevap vermesini beklemeliyiz diye tahmin ediyorum. Psikoza ve çilekeşliğe ev sahipliği yapabilecekler mi? Bu diller, bu çeviri dilleri, Türkçe veya Fransızca, kendilerine dönüp, kendilerinde ve kendileri için psikoza deneyimleyip deneyimleyemeyeceklerini, yani dil olarak kendi çöküşlerini deneyimleyip deneyimleyemeyeceklerini sormayı becerecekler mi? Bunlar ciddi sorular elbette. Biberyan, eserleri neredeyse tümüyle Fransızcaya ve Türkçeye çevrilmiş ilk Ermeni yazar. Bunun bir sebebi olmalı.

Bunu öğrenmeyi bekleyedururken, yukarıda sözünü ettiğim, psikoza kendi diline çevirmenin mahiyetini biraz daha sorgulayalım. *Babam Aşkale'ye Gitmedi*'nin son kısmında, Baret, gönüllü sürgününden dokuz yıl sonra İstanbul'a dönüşünde, çocukluğunun geçtiği Büyükada'daki evi ziyaret eder. Amcası ölmüştür, mirasçısı kendisidir. Her şey harap haldedir tabii. Fiilen çöküş. Bir şey onu durdurmasa, yeniden inşa edebilir. "Her şeyi kabul edebilirdi; kepenklerin dökülmesini, damın uçmasını, camların kırılmasını, her şeyi; ama duvarı yıkık bir bahçe, dış dünyaya karşı korumasız, önüne gelenin saldırısına açık, güvenli bir korunak olmaktan uzaklaşmış bu bahçe her şeyi bozuyor, 'Ada'daki ev'in kimliğini yok ediyordu. Dış dünya içeri girmişti." (Ermenice metinde s. 465, Türkçe çeviride s. 441).

Bundan dolayı, yeniden inşa etmeyecektir. Aile yadigârı evi yıkılmaya bırakacaktır. Bu istila edilmiş olma hissi, yani göz önünde olma, hiçbir içsel yaşamın ve mahremiyetin olmaması hissi, psikozun dikkat çekici bir ifadesidir elbette. Psikoz, Biberyan'ın son romanında çok az yer tutar. *Babam Aşkale'ye Gitmedi*'de buna daha çok yer vermeye ihtiyacı yoktu, çünkü elimizdeki romanın, *Meteliksiz Âşıklar*'ın nesnesi ve öznesi yapmıştı psikozu. Psikozla bir gün, tamamıyla, kendini tutmadan, yüzleşmek gerekiyordu, ona bir dil, bir roman üslubu bulmak gerekiyordu. Zaven Biberyan bu dili ve bu roman üslubunu *röntgencilerin* gözü önünde olma takıntısının tasviriyle buldu.

Bu romanda *röntgenciler* her yerdedir, hakikaten! Daha ilk sayfadan, daha ilk satırdan itibaren oradadırlar: “Suraniden rahatsız oldu. Açıklanamayacak bir duyguydu bu, biri onları izliyordu sanki.” Bu biri, ağaçta, tam tepelerindedir. Kollarıyla bacakları dallarla bütünleşmiştir. “Biri kımıldamadan onları izliyordu. O kadar sessiz, o kadar hareketsizdi ki, on beş dakikadır başlarının üstündeki varlığını fark etmemişlerdi.” (Ermenice orijinal metinde s. 1, Türkçe çevirisinde s. 23). Her yerdedirler, ağaçların üstünde, adada, kuytu köşelerde, bizi beklerler, saldırıya geçmeye hazırdırlar. Norma'yla birlikte, her yerde onların gözü önündeyizdir. Onların darbelerine de maruz kalırız tabii, adaya ilk gidişimizde olduğu gibi, taşlara takıla takıla yokuştan inerken. Korku salarlar. *Röntgenci* kelimesi başka bir dile zor çevrilir. Onlar “dikizci” denen adamlar mıdır? Ama burada, bizi bekler, bizi takip eder, çeteler halinde, bizi tehdit ederler. Bizi gizlice seyretmekle kalmazlar, bizi ele vermeye de hazırdırlar. Biz kendimiz saklanmalıyızdır. Ancak, nereye saklanırsak saklanalım, bizi bulup ortaya çıkarırlar.

Dolayısıyla, basit, sıradan “dikizciler” değildirler. Bireysel hareket etmezler. Sapıklığın psikiyatrik veya psikanalitik kategorilerine tekabül etmezler. Kendini gözler önüne sermemesi gereken kadın bedeninin daimi bir *seyirlik* imkânı sunduğu bir toplumda, bu toplumun ayrılmaz parçalarıdır. Bütün bu sebepler, nesnel bir gerçeklik olarak, *röntgencilerin* neden Biberyan’ın gözünde psikozun tam tamına simetrik ve ters çevrilmiş suretini teşkil edebildiklerini açıklar. Kaldı ki, psikozun bu ters çevrilmiş suretine daha iyi hâkim olabilmek için, Biberyan, bir kerelik, sırsız aynanın öbür tarafına geçme lüksünü tanımıştır kendine. Nitekim, son romanı *Babam Aşkale’ye Gitmedi*’de, ana karakteri Baret’i kısa bir süreliğine (romanda bir sayfa boyunca) *röntgenci* pozisyonuna sokmuştur: “Görünmemeye çalışarak onları izledi... Baret, fidanın aralıklarından, kımıldamadan, nefesini tutarak seyretti. Kafasındaki bütün düşünceler silinmişti...” (Ermenice baskıda s. 194, Türkçe baskıda s. 178-179).

Hepsi bu kadar da değil. En olağandışı son kısımda. Yukarıda siyasi ütopya olarak adlandırdığımız şey –nihayet mümkün olan o insan kardeşliği, o bahşedilmiş iyilik ânı, o eşsiz uyum, insan olmanın, özgür olmanın o mutluluğu, insanlar arasındaki o *şeffaflık*– romanda psikoza karşı beklenmeyen bir zafer olarak gerçekleşir. Birden, romanın sonunda, artık korunmasız olarak göz önünde olmadığı-mız, mahremiyetimizin artık istila edilmediği, engelle karşılaşmadan gözetlenen kişinin yalnızlığına artık mahkûm olmadığımız bir durumda buluruz kendimizi; mucizevi bir “doğa hali”ne dönmüş, toplumun utanç verici çirkinliklerinden, paradan, yaygın gözetimden ve seyirlik olmaktan kurtulmuşuzdur sanki.

Görüldüğü gibi, son derece Rousseau’cu vurgular taşıyan bir siyasi ütopya söz konusu, sanki Zaven Biberyan, toplum eleştirisinde, siyasi düşüncesinde, doğa sevgisinde, ütopyayı paranoyanın tam tersi olarak gösterme tarzında; ama aynı zamanda (dolayısıyla) bunun tersini de yaparak, paranoyayı ütopyanın, yukarıda dediğimiz gibi, adeta tarihin derinliklerinden gelen bu siyasi mitosun tam tersi olarak gösterme tarzında tamamıyla Jean-Jacques Rousseau’dan esinlenmiştir.

Şaşırtıcı olan şu: İstanbullu bir romandan yola çıktık ve azap çeken bir romancının, azabını dile getirmek için Ermeni diline “dönmüş” bir romancının, bireysel ve kolektif “psikoz”u toplumsal ve siyasi bir bağlama oturtmayı başarmış, Rousseau’cu vurgular taşıyan siyasi bir yazarın suretinin gözlerimizin önünde yavaş yavaş belirdiğini gördük. Ne yazık ki, romanları ve öyküleri dışında, eserinin geri kalanına –eleştirel, estetik üzerine ve siyasi makalelerine– günümüzde ulaşamıyoruz. Bu makalelerin eksiksiz bir baskısı ya da yeniden baskısı yapılmalı ki, Zaven Biberyan’ın eksiksiz bir suretine nihayet kavuşabilelim.

Fransızcadan çeviren: Sosi Dolanoğlu

Sur aniden huzursuz oldu. Açıklanamayacak bir duyguydu bu, birileri onları izliyordu sanki. Hızlı bir bakış attı etrafına. Yandaki ve karşıdaki banklar boştu. Parkın bu tarafı ağaçlarla çevriliydi ve çalılığın arkasında karanlığa gömülüyordu. Parkın ana yolu en az yirmi metre ilerideydi.

Sur yine birdenbire, içgüdüsel bir hareketle kafasını biraz kaldırdı. Yüreği ağzına geldi. Ağacın üstünde bir adam vardı.

Norma başını yana eğmiş, gözleri yarı kapalı, Sur'un bir türlü yaklaşmayan dudaklarını bekliyordu.

Sur'un Norma'nın omzundaki parmakları gerildi. Ama kızı kendine çekmek yerine, hissettirmeden uzaklaştı ondan. Şevki kırıldı. Belirgin bir hareket yapmadan, gözlerini kaldırdı tekrar. Bankın üstüne sarkan ağaçta, bacakları ve kolları dallarla bütünleşmiş bir insan figürü vardı. Biri kımıldamadan onları izliyordu. O kadar sessiz, o kadar hareketsizdi ki, on beş dakikadır başlarının üstündeki varlığını fark etmemişlerdi. Sadece açık havada sevişenlere özgü keskin duyuları, vücutları tam birleşeceği esnada aniden uyanmıştı. Bu iri örümceği hemen fark etmesini sağlayan da işte bu özelliği idi. Aksi takdirde, çoktan gecenin karanlığına karışmış, dallarla bütünleşmiş insan uzuvlarını fark etmek hiç de kolay değildi.

Ana yolun aşağı kısmından, büyük bir sokak lambasından gelen bir ışık huzmesi, Norma'nın dikkat kesilmiş

yüzüne düşmüştü. Hiç sesini çıkarmıyordu. Ama meraklı gözlerinin içinde bir soru işareti donup kalmıştı. Anlamıyordu. Hayal kırıklığını ve asabiyetini ele veren belli belirsiz bir katılıkla, hafifçe geri çekildi. Sur da bu hayal kırıklığını ve asabiyeti hissetti. Ama gidermek için bir şey yapmadı. Olacakları bekledi.

“Kalkalım mı?” diye sordu Norma, sesine boş yere kayıtsız bir hava vermeye çalışarak.

“Nasıl istersen...”

Her şey o kadar ani ve inanılmaz bir şekilde değişmişti ki, aralarında buz gibi bir hava esti adeta. Çalılıkla çevrili bölümden hiç konuşmadan çıkıp ana yola girdiler. Sur ağaca bir bakış atma fırsatı buldu. Karanlığın içindeki dalların arasından örümcek adamı görmek mümkün değildi.

Norma Sur’un koluna girmedi. Doğal bir ifade takınabilmek için her türlü çabayı harcayarak önüne bakıyordu. Ama ağzını açmadı.

“Neden suratını astın?” diye sordu Sur saf bir ses tonuyla.

“Suratımı mı astım? Ben?”

“Yok, yukarıdaki adam!”

“Hangi yukarıdaki adam?”

Sur hafifçe gülümsedi.

“Amma çocuksun ha,” dedi.

Ve tepki vermesini bekledi. Norma asabi bir kahkaha attı.

“Niye güldün?”

“Aklıma bir şey geldi.”

“Ne?”

“Her aklıma geleni sana söylemek zorunda mıyım?”

“İster söyle ister söyleme. Ben bilirim...”

“Bir şey bildiğın yok.”

“Deminki olay yüzünden benim çocuk olduğumu düşün-
şündün.”

Norma’nın yüzünde abartılı bir hayret ifadesi belirdi.

“Ne oldu ki demin?”

“Numara yapma.”

Sur ciddileşti.

“Biliyor musun, ağacın üstünde bir adam vardı.”

Parkın kapısından dışarı çıkıyorlardı, ışık, trafik, gürül-
tü dünyasına doğru.

“Hangi ağacın?”

“O ağacın... Hani altında oturmuştuk ya.”

Norma hemen anlayamadı. Sonra birden durdu.

“Hangi ağacın?” diye tekrarladı bu sefer farklı bir ses
tonuyla.

“Deminki ağacın...”

“Yalan söylüyorsun,” dedi Norma dikkatlice Sur’un
gözlerinin içine bakarak.

“Peki, yalan söylüyorum. Yalancı olduğum için seni
oradan çıkarttım.”

Norma bir an hareketsiz ve sessiz kaldı. Sonra gevşedi,
Sur’un koluna girdi, iki eliyle asıldı.

“Onun için mi? Sur, yanılmışsındır.”

“Peki, yanılmışsındır. Aptalım ben.”

“Adam olsaydı görürdük.”

“Gördüm dedim ya.”

“Ben görmedim.”

“N’apayım sen görmediysen?”

Alaycı bir gülümsemeyle, “Sen önceki hafta da görme-
din,” dedi.

Norma tekrar durdu, gözlerini Sur’un gözlerine dikti.

“Önceki hafta ne oldu?”

“Adaya gitmiştik ya.”

“Önceki hafta mıydı?”

“Önceki haftaydı. Sen onu bile hatırlamıyorsun.”

“O kadar çok yere gidiyoruz ki... Önceki hafta neyi görmedim?”

“Röntgencileri.”

“Nerede?”

“Adada.”

Norma hafızasını tazelemek için çaba harcıyordu.

“Hani üç kere yer değiştirdik. Hristos’taki mezarlığın arkasındaki hendekte...”

“Evet, hatırlıyorum, önce hendeğin içine yerleştik... Sonra sen burası güzel değil, çok arı var dedin, evet hatırlıyorum, aşağı indik... Oradan...”

“Orası da çok sıcak dedim, hiç rüzgâr esmiyor burada dedim, lunaparktan öteye götürdüm seni. Yukarıda, mezarlığın arkasında hiç hareket etmeden yatıyordu. Sen görmedin. Ama ben gördüm. Ben görürüm.”

“Sen alışmışsın,” dedi Norma kinayeli bir ses tonuyla.

Sur bundan gurur duyarcasına güldü. Ve Norma’dan önce o kadar da çok deneyimi olmadığını düşündü. Ama Norma’ylaiken, altı aydır açık havada sevişme uzmanı olmuştu.

“Aşağıda da röntgenci vardı. Her tarafa ağ örmüşlerdi. Ve sen görmedin.”

“Ya sen de görmeseydin Sur?”

Sesinde endişe vardı.

“Ya bize bir şey yapsalardı...”

“Röntgenciler bir şey yapmazlar,” dedi içten içe çok da emin olmadan.

Norma hafifçe titreyerek yüzünü buruşturdu ve Sur'a iyice sokuldu.

"Demek gerçekten de tepemizde..."

"Tam tepemizde..."

"Hiç ses çıkarmadı. Nasıl olur?"

"Oldu."

Başını eğdi.

"Lanet olsun," diye fısıldadı, "rahat bir yerimiz yok."

Yapmacık böbürlenmesini ümitsizlik takip etmişti. Önceki hafta adada, bu gece de parkta korkmuştu. Karmaşık, belirsiz, bastırılmış ama hayli kuvvetli bir korkuydu bu; gecikmiş ağır bir tepkiye yol açıyordu şimdi. Bir olay çıkabilir ve bu yüzden karakola düşebilirlerdi. Aileler arasında skandal... Saldırıya uğrayabilirlerdi, Norma'nın başına bir bela... O zaman onu korumalıydı. Belki öldürülebilirdi. Ya da en azından yine karakol, yine skandal, büyük mesele... Ya da dayak yiyebilirdi ve kızı kaçırabilirlerdi, kızı korumayı beceremediği için rezil de olurdu. Bunun düşüncesine bile katlanamıyordu.

Kafası öyle meşguldü ki Pangaltı'da polisin işaretini birkaç defa kaçırdı. Norma ses çıkartmadı. İncelik gösterip, onu kendi haline bıraktı. Karşıya geçmek için uzun süre beklediler.

Norma Sur'un kendisini Osmanbey'e yönlendirdiğini fark etti. Haz dolu bir sıcaklık gezindi vücudunda. Dönüşte Sur'un yolu uzatması, ona doymadığını ve karanlık bir köşe aradığını gösteriyordu. Osmanbey'in ortasında karanlık bir köşe...

Sur sola döndü, çarşının yokuşuna doğru. Şimdi suratı asılmış, sinirlenmişti. Canı sıkkın, boynu bükük, omuzlarını ve kollarını bilinçsizce sallayarak önüne bakıyordu. Aciz

bir adam gibi... Sigarasından arka arkaya nefes çekiyordu. Norma anladı, hissetti onun sıkıntısını. Sessiz kaldı kalbi çarparak. Yarım metre arkasından ilerledi, bastığı yere dikkat ediyordu, çünkü caddenin ışıkları iyice geride kalmıştı.

Mezarlığın büyük duvarının başına vardıklarında, Sur Norma'nın çıplak kolunu tuttu. İkisi de aynı anda ürperdi. Norma kendiliğinden yaklaştı. Sur elini onun omzuna attı, yolun yukarısına aşağısına hızla göz gezdirdi ve vücudunu sıkıca kavrayıp kendi vücuduna yapıştırdı.

Bir otomobilin ışıkları binanın duvarlarını yaladı. Sur asabi bir gerginlikle dudaklarını Norma'nın dudaklarından çekti. Işık onlara sürtünüp geçtiğinde çoktan yürümeye başlamışlardı. Norma'nın kolunu tutmadı bir daha. Norma ona asıldı, kedi gibi sokuldu. Keyfini yerine getiremedi.

Çarşının ağzında Sur durdu.

"Yarın kaçla gidiyoruz?" diye sordu birden.

"Nereye?"

"Adaya."

Norma belli belirsiz tereddüt etti. Sur onun ne düşündüğünü, röntgenciler kelimesinin dilinin ucunda olduğunu biliyordu. Eğer o sözü çıkarsaydı ağzından, eğer sorun etseydi, sinirleri boşalacaktı. Ama Norma ağzını açmadı. Hemen doğal haline geri döndü.

"Yarımdan sonra tabii ki," dedi sadece. "Bir buçukla gideriz istersen."

Sur rahatladı. Minnettarlıkla karışık sonsuz bir sevgi taşıtı benliğinden. Norma'nın omuzlarını o kadar kuvvetli sıktı ki, kız nefessiz kalıp, elinde olmadan boğuk bir ses çıkarttı.

"Yarımda mı çıkacaksın işten?"

“Her zamanki gibi...”

“Yazın cumartesi günleri daha erken bırakmayacaklar mı?”

“Böyle bir ihtimal olabilir mi?”

“Serseriler...”

Kevork kapıyı çaldığında içeride yine kargaşa hâkimdi. Sesler ta sokaktan duyuluyordu. Tekrar zile basmak ve beklemek zorunda kaldı. Bu sefer Meline'nin sesini net bir şekilde duydu.

"Allah'ından bulasın! Kapıyı açsana! Ellerim kirli diyorum sana!" diye bağıyordu.

Kevork müthiş sinirlendi. Sağ kolunun üstünde tuttuğu üç paket gittikçe ağırlaşıyordu, yorulmuş, bitap düşmüştü. Parmağını zile bastırdı ve çekmedi. Zil evin içinde uzunca bir süre çınladı. Meline'nin sesi tekrar duyuldu.

"Oğlum açsana!"

Ağır adımlar... Kilit açıldı. Kevork kapıyı itti. Hagopig kapının açılmasını beklemeden, ıslıkla rock'n'roll çalarak içeriye doğru gitti.

"Niye açmıyorsun lan?" diye bağırdı Kevork. "Bir saat-tir kapıyı çalıyorum. Nereye gidiyorsun be, gel buraya, al şu paketleri elimden."

Hagopig bir an tereddüt etti, fikrini değiştirdi, ıslık çalmaya devam ederek geri döndü ve kesekâğıtlarının ağzını tek tek açıp kapatmaya başladı. Kevork kıpkırmızı oldu.

"Alsana oğlum!"

Hagopig burnunu kesekâğıtlarından birinin içine soktu, şeftali olduğuna emin olduktan sonra, o paketi babasının elinden aldı, diğerlerini bıraktı.

"Şunları da alsana be!"

Hagopig cevap vermeden mutfağa gitti. Bu arada ilk şeftaliyi yutmuş, paketten ikincisini çıkarıyordu. Meline sesini tekrar yükseltti.

“Niye yıkamadan yiyorsun? Ne bu küstahlık!”

Kevork mutfağa varana kadar Hagopig iki şeftaliyi yutmuştu, üçüncüsü elinde evin kapısına doğru seğırtti.

“Nereye gidiyorsun? Buraya gel,” diye bağırdı Kevork. Cevap alamadı.

“Yemek saatinde nereye gidiyor bu?” diye sordu karısına.

“Eve girdiği mi var? Bütün gün dışarıda.”

“İmtihanlarına çalışıyor mu?”

Meline sinirli bir kahkaha patlattı.

“O cinayet kitapları dışında eline kitap aldığı mı var? Bir ay kaldı, dört tane ikmali nasıl verecek, aklım almıyor.”

“Bu sene geçemezse işe koyarım,” diye tehdit etti Kevork.

“Deli misin, ortaokulu bitirmeden işe konur mu?”

“Konur. Okul isteyen ders çalışır. Ben boş yere para veremem. Bizim anamız babamız böyle miydi? Biz bu yaşta ev geçindiriyorduk, ev!”

Meline sıkıntıyla yüzünü buruşturdu.

“Büyük nerede?” diye sordu Kevork.

“Gelmedi.”

“Bu saatte nerede olabilir? Yemek saatinde. Bir akşam bile sofrada hep beraber doğru dürüst yemek yiyemiyoruz. Biri bir yerde, öbürü başka yerde. Artık evin tadı kalmadı. Ama kabahat senin...”

“Hah! Yine bana patladı!”

“Tabii, bırakmadın ki ben terbiye edeyim. Ben onları muma çevirirdim.”

“Ya, yapardın... Senin yüzünden böyle oldular zaten.”

“Buyur, saat dokuza geliyor, babası gelmiş, efendi daha eve girmemiş. Her akşam aynı şey...”

“Sur kötü çocuk değildi,” dedi Meline. “Gene de kötü değil ya. Sadece... O kız...”

Silva mutfaktan içeri girdi, paketlerde ne olduğuna bakmaya başladı.

“Adı Norma,” dedi. “Güzel, değil mi?”

“Kimin adı?”

Silva babasına cevap vermedi.

“Kimin adı Norma?” diye sordu Meline.

“O kızın.”

Annesine alaycı bir bakış attı, bir şeftali ve iki de armut aldı, ağzına bir parça peynir attı, kapıya yöneldi.

“Sen nereden biliyorsun?” diye bağırdı Meline.

Silva kapıdan çıkarken başını çevirdi, göz kırptı, dilini şaklattı.

“Ben her şeyi bilirim,” dedi.

Az sonra, içeride radyonun sesi gürlemeye başlamıştı.

“Bu nereden biliyor?” diye fısıldadı Kevork.

“Nereden bileyim?”

“Kim bu Norma?”

“Silva’ya sor! Şimdi çocuklar büyüklerden daha çok şey biliyorlar.”

Hagopig koştura koştura geldi, bir şeftali daha aldı, koşturarak uzaklaştı. Kevork çileden çıkmış bir halde bağırdı ama boşuna...

“Nereye lan, meyveler bitti be, daha yemek yemeden...”

Evin kapısının önünden Hagopig’in sesi duyuldu.

“Ben yemek yemeyeceğim, sinemaya gidiyorum.”

“Lan! Ne zaman? Gel buraya!”

Kevork bağırarak mutfaktan dışarı çıktı. Ama sadece kapının çarptığını gördü. Mutfığa döndü.

“Sinema parasını kim verdi buna?” diye sordu kızgınlıkla.

Meline yüzünü buruşturdu.

“Sen küçüğün sinema parasıyla uğraşacağına, büyüğün neler yaptığını anlamaya bak.”

“Tabii, parayı kazanan sen değilsin ya!”

“Oğlun bu yaşta bir işçi kıza tutulursa görürsün o zaman para kazanmayı.”

“İşçi kız olduğunu ne biliyorsun?”

“Bir şey biliyorum herhalde.”

Kevork inandı. Meline ilk defa ona karşı Sur’u savunmak yerine, Sur’a karşı ondan yardım istiyordu. Meline soyduğu patatesleri içi su dolu bir kaba doğradı.

“Sen farkında değilsin,” dedi. “Nerede eski Sur... Saçlarını doğru düzgün taramıyor bile. Eskiden ne de güzel bir lüle düşürürdü alnının üstüne. Hani bir artist var ya, aynı onun gibi, neydi adı?”

Son zamanlarda kendisine karşı davranışlarının da değiştiğini söylemedi. Bir anne veya bir kadın olarak övündüğünde, onu dinlemiyordu. Hatta geçenlerde onunla dalga geçmişti. “Ev kadınları” hakkında neler söylemişti! Bunların hepsini Sur nasıl düşünebilir, annesine nasıl söyleyebilirdi? Biri öğretiyordu ona. Tabii ki o kız. O sürtük, her kimse artık. Böyle kızlar kendilerini iyi, masum göstermek için namuslu kadınları aşağılarlar. O Türkçe kitapları kim veriyor Sur’a? Kesin o kız veriyordur. Belki de Sur o kitaplardan öğreniyordu böyle şeyleri. Son okuduğu kadınlar hakkında bir kitaptı. Sur kitabı komodininin gözünde kilitli tutuyordu.

Ama Meline bu konuda Kevork'a bir şey söylemek istemiyordu. İçinden bir ses, Kevork'un Sur'un sözlerini düşünüp, belki de ona hak verebileceğini söylüyordu. Kevork mu? Yok... Ama eninde sonunda o da erkekti. Yirmi yıllık birliktelikten sonra birçok şikâyeti olabilirdi. Gerçi karısının namuslu ve saygıdeğer bir anne olduğundan şüphe duymazdı ve Sur'un utanmadan söylediği gibi karısının onu her dakika kandıracağını aklından bile geçirmezdi.

“Geldi galiba. Bir şey deme sakın.”

Kevork bıkkın bir ifadeyle bir şeyler mırıldandı, gazeteyi mutfak masasının naylon örtüsünün üstüne yaydı ve başını cemaat haberlerine gömdü.

Hiç kimse Sur'un yüzüne bakmadı. Kimse keyfinin yerinde olmadığını fark etmedi.

Sur gelir gelmez masanın etrafında döndü, dört bir yanı inceledi.

“Ne yiyoruz?” dedi.

Kevork dayanamadı, kafasını kaldırdı.

“Selam ver be, odada insan var, eşek değil.”

“Estağfurullah,” dedi Sur.

Annesinin ve babasının yüzlerinin de asık olduğunu gördü. Ama başkalarının moraliyle ilgilenecek hali yoktu. Mutfağın ortasında, elleri belinde öylece durdu. Çapasından kopmuş bir tekne gibiydi sanki. Kevork düşmanca bir ses tonuyla:

“Bu saatte neredesin be?” diye sorduğunda yüreği daraldı.

Hâlâ işlerine karışmaya, emretmeye cüret edebiliyordu. Gülümsedi.

“Bir de gülüyor musun, seni terbiyesiz!”

Sur eve gelip, hafiften gururlanarak babasına dertlerini anlattığını hayal etti. Ağacın üstündeki örümcek adamı,

adanın röntgencilerini, parasızlığı ve sevişmeye ormana gitmek için para ihtiyacını...

Acı tebessümü soldu. Ne çapa vardı, ne de liman. Tekne dalgalara terk edilmişti. Dik durmak, boğuşmak gerekiyordu. Yüreği katılaştı. Her zamankinden çok... Katılaşmanın da ötesinde, enikonu habis, kötü biri olup çıktı. Daha keskin bir aşağılayıcı tavır takınıp, terbiyesizliği iyice ele aldı. Karşısında saygıdan ve korkudan titremesini bekleyen babasını hor gören bir bakışla onurlandırdı.

“Her akşam seni mi bekleyeceğiz lan?”

Sur babasını kudurtacak yepyeni bir yöntem bulmak için kendi kendini yiyordu. Bütün kelimeler, bağırıp çağır-malar zayıf kalıyordu sanki. Sessizliği tercih etti. Alaycı ve aşağılayıcı sessizliği... Bir kaşını yukarı kaldırıp ısıklık çalmaya başladı. Tencerenin kapağını açtı, içinden parmaklarıyla bir et parçası alıp ağzına attı. Ekmek kutusunu açıp, bir parça da ekmek attı ağzına. Bir şeftaliyi yardı, yarısını ağzına attı. Masanın üstünden bir zeytin alıp ağzına attı. Çekirdeğini musluğa doğru fırlattı. Çekirdek lavaboya değil, yere düştü. Kaldırmadı. Sürekli masanın, annesinin ve babasının etrafında dönerek, bir parça ekmek daha aldı. Kevork delirmek üzereydi. Sur babasının kan hücum etmiş yüzüne baktı. Biraz sevindi. Tekrar ısıklık çalmaya başladı.

“Oturup yesene doğru dürüst,” dedi sabrı taşmış olan Meline.

“Ben gidiyorum.”

“Yemek yemeden nereye gidiyorsun?”

“Yedim.”

Kevork elini masaya vurdu, gazete yırtıldı. Bu onu daha da kudurttu. Bağırды:

“Bırak, defolup gitsin!”

Sur'a emretmeyi, kalmaya zorlamayı, sessizce oturmasını, başı önünde, utanarak, korkarak karşısında oturmasını, bir lafiyla "mum gibi" olmasını o kadar çok isterdi ki... Ama bunu yapmaya gücü olmadığını biliyordu, "Bırak de-folup gitsin," diye bağırdı. Bu esnada Silva mutfağa girdi, en sevdiği program bitmişti. Sur dışarıdan seslendi:

"Anne!"

Meline ocağı kıstı, ellerini önlüğüyle kuruladı ve kapıya doğru koşturdu.

"Hah! Koş Koş!" diye bağırdı Kevork.

"Aman sus," diye dürttü Meline yumuşak bir sesle, kaş-larını çatarak.

"Sen yaptın böyle, sen! Daha da devam ediyorsun!"

Sur sokak kapısını açmış, eşikten geçmişti. Alçak ama tehditkâr bir sesle annesini tembihledi:

"Yarın sabah ben uyanmadan gidecek olursa para bı-raksın."

Meline para lafını duyar duymaz değişti. Para, artık o kız demekti. Yarın cumartesiydi. Sur annesinin artık onunla suç ortaklığı yapmadığını gördü. Suratı asıktı. Şüp-heci bir şekilde kaşlarını kaldırıyordu.

"Vermek istemiyor. Yeni verdim, ne yaptı diyor. Sahi, ne yapıyorsun o kadar parayı? Alıyorsun, yine yok, alıyor-sun, yine yok! Ona buna mı yediriyorsun, ne yapıyorsun?"

Sur'un bütün kanı yüzüne hücum etti. Anlamıştı. Diş-lerini sıktı.

"Onu bunu bilmem. Yarın para isterim. Ben uyanma-dan giderse, benim için para iste. Vermezse, bak sonra ben ne yapıyorum! Karışmam."

Merdivenlerden koşa koşa indi. İmalari yüzünden an-nesinden nefret ediyordu. Babasının ondan nefret ettiği

kadar, nefret ediyordu kendisinden. Kevork'un gözünde "hayırsız evlat" ve de Allah'ın belası olduğunu biliyordu (günde on kere bunu yüzüne haykırıyordu). Komşu, tanıdık, akraba, herkes, bu zorba tavırlarını görseler ve tehdit-kâr sözlerini duysalar, kendisini suçlayacaklardı, biliyordu. Ama o kadar kötü bir çocuk olmadığını da biliyordu. Eğer onu mecbur bırakırlarsa kötü şeyler yapmaya devam edecekti. Bazen babasını dövmek, hatta öldürmek isteyecekti. Ama kabahat kendisinde değildi, kendisinde değil, babasındaydı. Kabahat herkesteydi. Kendinde değildi.

Ağlamak, zavallı sahipsiz köpekler gibi gece sokakta yatmak, ya da ölmek, kendini öldürmek...

Sokakta gümüş tepsi çıktı karşısına. Ertesi gün dolunay olmalıydı. Adadan dönüşü, vapurun arka tarafını, karanlıkta denizi döven pervanenin köpükleri karşısında, birbirine sarılmış, çok yorgun ama mutlu olduklarını hayal etti. Yok, yarınki geziden vazgeçemezdi. Para yüzünden. Sorun Norma'ya itiraf etmek değildi sadece. Sorun gidememektir. Gitmek istiyordu. Karşı konulmaz bir şekilde istiyordu. Sonrasında dünya yıkılsa önemli değildi. Yarın Norma'yla adaya gitmeliydi. Eğer annesi para alamazsa... Silva'nın kumbarasında parası vardı. Ama ödünç vermezdi. Kumbarasını kırsalar, dünyayı birbirine katardı. Annesinin parası vardı mutlaka. *Kâminlere** ne demeli, *kâminlere*? Ama ondan da para çıkmazdı. Özellikle şimdi, birbirine düşman hale gelmişken... Ne yapabilirdi, Allah'ım, ne yapabilirdi? Delirmek. İntihar etmek. Evet, ölmek. Norma'ya bugün benim param yok, sen harca demek yerine ölmek. Geriye Norma'yı ekmek kalıyordu. Ekmek mi? Bir haftadır yarını beklerken. Parklar örümceklerle dolu, sokaklar kalabalık

* Osm. Saklı, gizli; çoğulu kâminun. Burada, zuladakiler.

ve ışıklıyken... Ve hava da yarın çok güzel olacakken... Ve Norma naylon bikinisinin içinde o kadar güzelken. Ve her şey bu kadar güzelken... Her şey...

Gözlerini açtı, tam bir uykucu olduğundan açar açmaz kapattı. Tekrar açtı ve birden ayağa kalktı. Saat dokuzu geçiyordu. Her şeyi tekrar hatırladı. Yorganı attı üstünden, ayaklarını sarkıtarak, karyolanın kenarına oturdu. İçeride radyo o kadar bağıırıyordu ki, bütün sesleri bastırıyordu. Demek ki Silva kalkmıştı. Kendisinden daha geç yatmış olan Hagopig hâlâ uykudaydı. Sur onun tokatlarıyla uyanıldığı günlerin intikamını almadı. Annesiyle konuştuğu sırada bir kişi eksik olsun diye düşündü, bilhassa para alabilecekse. Meline para verdiğine şahit olunsun istemezdi, çünkü birine para vermek bir diğerinin talebini yükseltiyordu.

Yalınayak odadan çıktı ve mutfığa külotla gitti. Meline ayakta, musluğun önünde bulaşık yıkıyordu. Göz ucuyla Sur'un çıplak ayaklarına baktı ama bir şey demedi. Sur'un önsezileri kötü bir şey olduğunu söylüyordu. Meline sadece özel durumlarda Sur'un yalınayak dolaşmasına laf etmezdi. Sur, "para bırakmamıştır" diye düşündü. İçeri biri girmemiş gibi işine devam eden annesine o da göz ucuyla baktı. Kahvaltı masasına baktı. Kaptaki süt soğumuştı. Ekmek, peynir ve reçel vardı. Bir de Silva'nın bıraktığı kıvrıntılar... Bir an boş boş gezindi, sonra dışarı çıktı. Bunun üzerine Meline ardından bağırdı:

"Kahvaltı yapacaksan sütü ısıtayım."

Sur cevap vermedi, annesinin onun için "yürek tükettiğini" mutlulukla hayal etti. Silva'yı fırçaladı:

"İçeride insan uyuyor, sağır mısın?"

“Uyanman için bilerek yaptım,” dedi Silva kısık sesle.

“Sen görürsün!”

“Erken kalkmak isteyeceğini düşündüm. Bugün cumartesi.”

Sur kız kardeşinin yüzüne baktı. Meraktan ısıldayan gözlerinin içinde alaycı bir ifade görür gibi oldu.

“Sana ne?” dedi.

“Sana önemli bir şey söylersem bana ne verirsin?”

“Bir şey vermem.”

“Olsun, ben yine de söyleyeyim.”

Fısıldayarak:

“Annemin yüreği ağzında, Norma’yla evlenmenden çok korkuyor.”

Sur, Silva onun surat ifadesini görmesin diye arkasını döndü.

“Çalışan bir kızmış. Yaşı da senden büyükmüş. O yüzden de annem...”

“Nereden de duyuyor böyle şeyleri?”

“Entelijans servisi var annemin.”

Silva’nın keyfine diyecek yoktu. Sur’u yine tuzağa düşürmüştü. Aslında “Sur’un ki”nin çalışan bir kız olduğunu biliyordu. Ama yaşıyla ilgili kesin bir bilgisi yoktu. Şimdi ise bildiklerine bir ayrıntı daha ekleniyordu. Evin “faresi” bir kez daha zafere ulaşmıştı.

Sur hiç şüphelenmedi. Kafası o kadar meşguldü ki, “fare”nin kurnazlıklarını düşünmeye vakti yoktu. Annesini iyi tanıyordu: Norma’nın çalışan ve yaşça kendinden büyük – üç yaş büyükmüş, ne gam! – bir kız olduğunu bilmesi, savaşı demekti.

Babasından para almadığı konusunda artık hiç şüphesi kalmamıştı. Hatta para istemediğine bile emindi. Verme-

di diyecekti şimdi. Tabii bilerek istemedim diyecek hali yoktu ya.

Bu düşünceler onu daha da sinirlendirdi. Doğrudan üzerine gitti.

Girizgâh yapmadan, “Para aldın mı?” dedi mutfağa girer girmez.

“Para verdi mi?” demedi. Meline bu ince ayrıntıyı kavramış mıydı? Öyle ya da böyle, kafasını kaldırmadı, aynı asık suratla tabakları durulamaya devam etti.

“Beş kuruş vermedi! Bana da para bırakmadı bugün. Yokmuş.”

Sur bu cevaba ne kadar hazırlıklı olsa da, babasının para bırakmadığına ne kadar emin olsa da, annesinin tavrı ve sesindeki vurgudan dolayı öfkeyle patladı:

“Dün akşam sana para almanı söyledim. Söylemedim mi?”

“Vermedi diyoruz.”

“Sen istedin mi? Gerçekten istedin mi? İstememişindir bile.”

Bu sözler tuhaf bir şekilde sinirlendirdi Meline’yi. İfadesi değişti. Oğlundan kaçacağına dönüp yüzüne baktı. Gözleri tam da Sur’un dün gece gördüğü, manidar bir şekilde gözlerinin içine bakarak “ona buna yediriyorsun” dediğindeki gibi, düşmanca bir ateşle parıldıyordu.

“Yarın yine isteriz,” dedi yapmacık bir sükûnetle.

“Bana bugün lazım!”

Meline oğlunun ne kadar sıkıntılı olduğunu sesinden anladı. Buna hem sevindi, hem üzüldü. Yüz hatları gerildi. Sur o anda annesinin Norma’dan ne kadar nefret ettiğini açık seçik gördü. Onu tanı mıyordu. Ama ondan nefret etmek için onu tanımaya ihtiyacı yoktu. Durumu bildiği

halde annesine güvendiği için kendini lanetledi. Babasından para istemek için neden sabah erken kalkmamıştı? Belki en azından birkaç kuruş koparabilirdi. Lanet olası uyku... Sanki başka zaman uyuyamazdı. Yok, her ne kadar aksini iddia etse de, büyük adam olamamıştı daha. Az evvel, Silva annesinin o kızla evlenmesinden korktuğunu söylediğinde, gurur duymuştu. O halde artık büyüdüğünü kabul ediyorlardı, evlenecek kadar büyüdüğünü. Gerektiği zaman, istediği zaman uyanamayan biri ne menem büyük adamdır? Her şeyim blöf diye düşündü. Büyük adam havalarım, büyük adam numaralarım. Acaba Norma da büyük olmadığımı anlıyor mu? Birileri tarafından dürtülmeden uyanamadığımı bilse ne kadar güler kim bilir...

Ayaküstü aklı nereden nereye gitmişti. Kaçınılmaz gerçekten uzaklaşmak istemişti sanki. Birden durumun olanca vahametini dehşetle kavradı ve telaşa kapıldı.

Meline ağzını açmıyordu. Başı önde, sakın görünerek işine devam ediyordu. Durumdan memnun olmalıydı. Oğlunun bugün “kız”ı görmeye gidemeyeceğine seviniyor olmalıydı. Sur parasız kaldığında büyük ihtimalle bağları kopacaktı. Sur annesinin düşünce tarzını iyi biliyordu. “Kız”ın onunla parası için “konuştuğunu” düşünüyordu kesin ve eğer cebinde bir onluk dahi olmazsa... “Bu tarz kızlar” bir pasta yemek, sinemaya gitmek, bir gezinti için “adamin yüzüne gülerler” laflarını az mı duymuştu annesinin ağzından. Para için. Sanki babası sadece para getiren biri değildi. Sanki hayatında hiç flört etmemiş olmakla övünen annesi, kocasıyla ilişkisinde para dışında bir şey düşünmüştü.

Sur çaresizlikten çatlayacaktı. Telafisi olmayan bir yenilginin tüm ıstırabını müthiş bir kalp çarpıntısıyla ve kapkara bir ümitsizlikle sineye çekti.

Annesinin kendinden memnun haline, içindeki olanca nefretle baktı. Öfkeyle dudaklarını ısırıldı. Titreyerek mut-faktan dışarı çıktı. Bir an koridorda dolandı. Radyo daha kısık sesle çalmaya devam ediyordu. Silva'nın bir koltuğa uzanmış, *çiklet* şaklatarak bir dergi okuduğunu fark etti. Hagopig'den ses yoktu.

Yapabileceği son şeyi denedi. Kendinden emin adımlarla annesinin yanına döndü.

“Bana para ver,” dedi.

Meline omuzlarını kaldırdı.

“Hangi para? Alışveriş için bile para bırakmadı bugün diyorum.”

“Bana para ver. Madem babamdan almadın, o zaman sen ver ki aklın başına gelsin.”

“Bende para mara yok. Git babandan iste.”

“Sonra pişman olursun.”

“Niye pişman olayım?”

Sur dehşet verici bir şey bulmak için beynini zorladı.

“Ben de saatimi satarım,” dedi.

Ve sözünün etkisini göstermesini bekledi. Meline'nin maddiyata ne denli önem verdiğini biliyordu. Beklemediği bir cevap aldı.

“Ne istersen yap. Sonra da dilenciler gibi saatsiz dolaş. Bak bakayım baban sana bir daha saat alıyor mu?”

Sur aniden yıkıldı. Muazzam bir yılgınlığa kapıldı. Gururu hiç bu kadar incinmemişti. Ailesi, özellikle de annesi tarafından reddedilmek daha önce hiç böyle etkilememişti onu. Halbuki eskiden annesi, elinde süt bardağı peşinde dolaşır, istemediği bir şeyi ille de vermeye kalkardı. Gel gör ki şimdi, istediği, çok istediği bir şeyi vermeyi fena halde reddediyordu. Belki gerçek bir yetimin bile hiçbir zaman

hissetmediği yetimlik acısını ta içinde hissetti. Bu sabah kahvaltı yapması için bile zorlamamıştı onu. Evet, artık oğlunun halini merak etmiyordu. Oğlunun kol saatine bile aldırış ettiği yoktu. Onun olanı kendinin saymıyordu.

Hıçkırıklar boğazında düğümlendi. Mutfaktan uzaklaştı. Banyoya koştu, kapıyı kapattı, orada öylece durdu ve kendini koyverdi, gözyaşları yanaklarından aşağı süzüldü. O sırada annesinin yerine Norma orada olsa, onu daha bir tatlı tatlı öpüp okşayıp, teselli edeceğini düşündü.

Norma gerçekten oradaymış gibi, gözyaşlarını tuttu. Onun kollarında ağlamak güzel olurdu belki, ama hayır, bu halini asla görmemeliydi. Erkek adam ağlar mı? Tabii ki ağlamaz. Erkek adam susar ve savaşıır. Ve mutlaka istediğini yapar. Mutlaka. Dünyayı altüst etmesi gerekse bile... Özellikle de söz konusu olan sevdiği kadınsa.

Damarlarında sıcak bir kan dolaşmaya başladı yine. Yeni bir güç bir uzvundan diğerine geçiyordu. Kendini kısıyor, katılaştıkça katılaşıyordu.

Saat dokuz buçuğa geliyordu.

Saat yarımda köprünün başında olmalıydı.

Birkaç lira için bu muhteşem günü harcayamazdı.

Saati...

Hayır, ne diye kendi saatini...

Dudaklarının kenarları aşağı sarktı. Yeniden dişlerini sıkmıştı. Savaş fikri bir kez daha canlanmıştı zihninde. Aşağılanmış, ağlamış olmanın intikamını almak da cabası...

Hâlâ yalınayak, sessizce banyodan dışarı çıktı, evde dolaşmaya başladı. Sağda solda satacak bir şeyler arıyordu.

Mantığıyla hareket etmeyen her ümitsiz insan gibi mobilyalara, biblolar, büfedeki birkaç parça gümüşe, kristal

şekerliğe göz dikti. Bunlardan birini cebine indirmeye varmıyordu eli. Ağır bir suçluluk duygusuyla kalbi çarpıyordu. Ve dakikalar geçiyordu. Yarımda köprünün başında olmalıydı. Borç isteyebileceği birini bulmak için zihnini zorladı. Kimse gelmedi aklına. Ölürdü de para istemeye babasına gitmezdi. Zaten reddedileceğinden de emindi.

Vakit kaybetmemek için hızlıca tıraş olmaya gitti. Akıllı eşyalardaydı. Evden kıymetli bir eşyayı yürütmeye cesaret edemiyordu. Bu zayıflık onu kudurtuyordu. O kadar uzun zamandır eşyaları paha biçilmez varlıklar olarak görmeye alışmıştı ki, onlara karşı ilgisizlik bile kutsala ihanetle eşdeğerdi. Bir kez daha her yaptığığın blöf olduğunu düşünerek kendisini aşağıladı. Evden bir şey satmaya dahi korkarken, ne menem bir babayığitlikti onunki? Kaşlarını çattı, aynada güneşten yanmış yüzünü, kara kaşlarının altındaki sert gözlerini seyretti. Görüntüsünü aynen ruhuna yansıtmaya çalıştı: Sert, şefkatsiz, acımasız... Babasını da böyle biri olarak tanıyor ve bu yüzden ondan nefret ediyordu.

Babası hatırına gelince silkinip toparlandı. Soğuk suyu temiz yanaklarına çarparken, dün akşamdan beri yaşananlar, tüm görüntüler ve konuşmalar, babasının yüzü, düşmanca sözleri, kendisine bir onluk bırakmama konusundaki kötü niyeti geçiyordu aklından.

Musluğun başından uzaklaşırken, vicdan azabı, zayıflığı, ürkekliği de geride kalmıştı. Aceleyle yatak odasına döndü. Hagopig hâlâ derin uykudaydı. Meline'nin geçen gün ütölediği temiz gömleklerin sonuncusunu giydi.

Saçlarını tararken aklına bir fikir geldi. Bunu neden daha önce düşünmediğine şaşırdı.

Üç tane Türkçe gazete aldı ve kendinden emin adımlarla gidip büyük gardırobu açtı. Temkini de elden bırakmıştı

artık. Annesinin duyması, görmesi, ağlaması, bağırması umurunda değildi.

Babasının eski paltosunu satacağıtı.

Zaten her zaman giymiyordu bunu. Yenisini yaptırdığından beri, gardırobun bir kenarında duruyordu. Annesi sokaktaki eskiciye satana kadar da orada duracaktı. Kendi trençkotu para etmezdi ki. Ama bir palto eski de olsa paltodur. En az elli lira verirlerdi. Sonra? Sonrası umurunda değildi. Annesi elli lira kaybettiğı için nöbetler geçirecekti, o parayı “kız”a yedirdiğı için köpürecekti. Ya da babası kuduracaktı. Ama daha çok nefret edecek hali yoktu ya. Zaten edebildiğı kadar ediyordu. Onun hakkında daha kötü bir kanaate mi varacaktı? Zaten olabildiğince kötü bir kanaate sahipti. Ne fark edecekti? Zaten kimse istediğini yapmıyordu. Zaten kıskanıyordu onu, arzu ettiğı gibi yaşamasını istemiyordu: gezip tozup, sevişip, *keyif* çatmasını.

Kalın palto üç gazeteye zor sığıdı. Bağlamak lazımdı, hem de sıkı sıkı bağlamak. Paket her an patlayabilirdi. Rezil olurdu.

Mutfağı gitti. Meline kafasını çevirmedi. Sur çekmeceleri açtı, kapattı. Meline ne aradığını sormadı. Benimle konuşması işime gelmez, diye düşündü Sur. Eğer aklından geçseydi ki...

İpi buldu, pantolonunun cebine soktu gizlice. Meline ne aradığını anlamak için göz ucuyla oğluna baktı. Elinde bir şey görmedi. Anlamadı. Aklından da geçmedi.

Silva fotoromandaki yakışıklı oğlanla melek gibi kızın aşk acılarına o kadar dalmıştı ki sokak kapısının kapandığını dahi duymadı.

Sur kan ter içinde bir an durakladı. Eminönü otobüsünden indiğinden beri içinde boğucu bir sıkıntı vardı. Herkes sanki elindeki koca pakete bakıyor, Bitpazarı'na babasının paltosunu satmaya gittiğini anlıyordu. Zabıta kovalamacasına rağmen, Mahmutpaşa her zamanki gibi kalabalıktı. Eline bir *çavela* alan Mahmutpaşa'ya düşmüştü.

Kapalıçarşı'nın dış kapısından girebilmek için zar zor kendine bir yol açtı. İçerisi de bir o kadar kalabalıktı. Kullanılmış kıyafetler kısmına gelene kadar, paket birkaç defa patlama tehlikesi geçirdi.

“Neyin var delikanlı?”

Büyük bir paket tecrübeli gözlerden kaçmazdı. Birisi elinde paketle Bitpazarı'nda kararsız bir şekilde dolanıyorsa, eğlenmeye gelmiş olamazdı.

“Bakalım delikanlı. Neyin varsa alırız. Hele bir göster...”

Sur kısa bir süre tereddüt etti. Ama iyi fırsattı. Satanın başı önde yaklaşmasındansa, teklifin alıcıdan gelmesi daha iyiydi. Sesine ciddi bir ifade vererek:

“Paltom var,” dedi.

Yaklaşmadı. Sokağın ortasında her an uzaklaşmaya hazır bir şekilde durdu. Kendini ağırdan satmalıydı.

Ona laf atan yaşlı dükkân sahibi sokağa seğirtti, elini Sur'un omzuna koydu, hafif bir sitemle dükkâna doğru itti onu.

“Bir görelim, bir görelim evladım. Mal her zaman senin...”

Sur kendini yoldurmayacağına içinden yemin etti.

Yaşlı adam titrek ellerle paketin ipini çözdü, gözlerini kısarak dikkatlice paltoyu çevirdi, koluna takıp astı, tarttı, kumaşını şaklattı, tırnağını sürttü, yakasını ovdu, kol ağzlarının ucunu inceledi, ters çevirdi, kubbenin penceresinden giren soluk ışığın altında, iç tarafını da inceledi.

“Ne istiyorsun buna?” diye sordu başını paltodan kaldırmadan.

“Ne verirsin?”

“Satan sensin. Fiyatını söylersin, işime gelirse alırım. Gelmezse mal zaten senin canım.”

“Ver elli lira.”

Sur hem sevindi, hem de daha fazla istemediğine pişman oldu. Sözleri şaşkınlık uyandırmamıştı, adam sanki daha görülecek bir yeri kalmış gibi paltoyu evirip çevirmeye devam ediyordu.

“On beş lira vereyim.”

Sur ayıldı. Kulaklarına inanamadı.

“Kaç?”

“On beş.”

“Şaka mı yapıyorsun?”

“Kışa daha çok var.”

Kaba bir şekilde elini uzattı. Uğradığı hayal kırıklığı yüzünden sinirlenmişti.

“Kalsın.”

Eskici paltoyu geri vermedi.

“Buhran var. Halkta para yok. On altı vereyim.”

“Paltoyu ver.”

“On yedi? *Haydi* yirmi olsun. Son fiyatım.”

“Ben elli istedim.”

Yaşlı adam kızmış gibi yaptı.

“Neredeyiz evladım? Elli liraya eski palto olur mu? Biz kaç satacağız? Elli dedin, ellide kalınır mı?”

Sur bu sözü mantıklı buldu.

“Tamam, kırk beş ver. Bak beş lira birden düştüm. Ben pazarlık sevmem.”

“Yirmi.”

Sur yeniden uzattı elini. İhtiyar paltoyu geri çekti, Sur’un gözlerine baktı.

“Son fiyatın ne?”

Sur uyanıklığı elden bırakmadı.

“Senin son fiyatın ne?”

İhtiyar gözlerini tekrar kıstı, işaret parmağını Sur’un burnuna uzatarak, sigaradan kararmış, çürümüş dişlerini gösterdi.

“Son fiyatım... Yirmi dört veririm. Yir-mi-dört li-ra.”

“Ben kafama koydum, kırktan aşağı vermem bu paltoyu. Yepyeni. İster al, ister alma.”

Saat on bir buçuğa geliyordu. Yine blöf yapıyorum diye düşündü Sur. Almazsa ne yaparım?

“Kırk. Ya evet ya hayır.”

“Bana bak, yirmi yediye veriyor musun?”

“Kırk. Ya evet ya hayır.”

“Otuza?”

Sur adamın bu kadar hızlı tırmanmasını beklemiyordu. Şimdi otuz kesinleştiğine göre, daha rahat ve kendinden emin bir şekilde ısrar edebilirdi. İhtiyar fiyatı bu kadar çabuk katladığına göre, palto kıymetliydi. Kesin daha da yükselirdi. Aksi takdirde otuza verecekti. Bir usta gibi pazarlık ettiği için kendiyile gurur duydu.

“Ben son fiyatımı söyledim.”

Yaşlı adam düşünceli bir şekilde Sur’un yüzüne baktı.

“Bir dakika bekle,” dedi.

“Nereye gidiyorsun?”

“Müşterilerime göstereyim. Ben çok bile verdim. İki dakikaya dönerim.”

İki dakika oldu on iki dakika. Geldiğinde ihtiyarın ifadesi değişmişti. Ağır hareketlerle geldi, umursamaz bir ifadeyle, paltoyu buruşmuş kâğıtların içine attı.

“Yirmi dört liradan fazla etmez,” dedi.

“Yirmi dört mü?”

İhtiyar başıyla onayladı.

“Ama biraz evvel otuz vermiştin.”

“Yanılmışım. Yirmi dörtten fazla etmez. Başkası bu fiyatı da vermez. Ben bir kere alırım dedim artık...”

Sur’un nevre döndü. Sinirden titreyerek paltoyu gazetelere sardı. Kâğıt patladı. İhtiyar biraz uzaklaşmış, bir müşteriye bakıyordu. Sur ipi sıktı, paketi kolunun altına koydu, uzaklaştı.

Altüst olmuştu.

“Al, on iki lira.”

Sokağın ortasında av peşinde dolanan, aracı görünüm-lü, zayıf bir gençti.

“Dalga mı geçiyorsun?”

“Palto bu. Daha mevsimi değil. Aylarca kalacak. Para bağlanmış olacak.”

“Otuz verdiler, vermedim.”

“Yanlış yapmışsın. Hemen git ver.”

Sur tedirgin olmaya başlamıştı. On yedi, on dört, on iki... Dükkândan dükkâna fiyat giderek düşüyordu. Otuza

hemen vermediği için şimdi gerçekten çok pişmandı. Yirmi dördü bile bulamamaktan korkuyordu.

Ve gözü saatteydi.

Dördüncü eskici reddetti.

“Palto almıyoruz. Daha mevsimi değil.”

Beşincisi beğenmedi.

“Kolları, yakası yıpranmış. On üçten fazla etmez. *Haydi* olsa olsa on dört.”

“Otuz.”

“On dört.”

Ve dakikalar akıp gidiyordu, amansızca akıp gidiyordu.

Altıncı dükkân on sekiz teklif ederek yeniden umutlandırdı onu. Sur otuzdan vazgeçti, ihtiyarın son fiyatına razı oldu.

“Yirmi dörtten aşağı vermem.”

“Değmez.”

“Yirmi üç olsun.”

İhtiyara dönmemek için bir lirasını feda etmeye razıydı. Gururuna dokunuyordu. “Ben sana daha fazla vermezler demedim mi?” diyecekti ihtiyar alaycı bir ifadeyle. Ama yirmi lira bile veren yoktu. On sekizde kaldı. Altı lira fark vardı. Ve saat de on iki oluyordu.

Yüreğine taş basıp, ihtiyara döndü.

“Al bakalım,” dedi kaygısız bir ifadeyle. “Daha fazla gezmeyeyim. Otuzdan fazla veren yok.”

İhtiyarın yüzünde alaycı bir tebessüm belirdi.

“Otuz veren var mı?”

Sur duymazdan geldi.

“*Haydi*, senin kısmetinmiş.”

İhtiyar paltoyu tekrar eline aldı, en baştan inceledi, tarttı, okşadı, tırnağını sürttü, silkeledi, umursamaz bir tavırla

tezgâhın üstüne attı. Yüzünden büyük bir memnuniyetsizlik okunuyordu. Sanki malı istemeye istemeye, zorla kabul ediyordu. Cebinden bir cüzdan çıkardı. Eski püskü deri cüzdan banknotlarla şişmişti. Sur iki onluğu aldı, bekledi.

“Güle güle,” dedi ihtiyar, cüzdanını cebine yerleştiren.

“Bu ne?”

“Para.”

“Dört lira daha vereceksin.”

“Uzattın evlat. Yirmiden fazla etmez.”

Sur öfkeden kıpkırmızı kesildi:

“Son fiyat yirmi dört demiştin.”

“Daha fazla etmez. Sen bilirsin.”

Sur bir kez daha oyuna geldiğini anladı. Parayı uzattı.

“Dört lira daha vereceksin.”

İhtiyar paraya dokunmadı. Ama tezgâhın üstünden paltoyu alıp, yırtık pırtık gazetelerin üstüne bıraktı.

“Sen bilirsin, ister al, ister alma,” dedi.

“Alıyor musun o paltoyu?” diye seslendi biri ihtiyara.

Sur başını çevirdi. Paltoya on iki lira teklif eden zayıf genci tanıdı.

“Kaç verdin?”

“Yirmi. Bir de beyefendi beğenmiyor.”

Genç adam ısıklık çaldı:

“İyi para. Durma birader. Başkası o paltoya o kadar para vermez.”

İhtiyar, Sur’un paketi bağlayıp uzaklaşmasına ses çıkarmayacağına benziyordu. O örümcek ağında kimsenin blöfe aldırış ettiği yoktu. Hem başkası on sekiz, on beş bile vermeyecekti. Sur onu enayi yerine koyduklarını anlamıştı. Orada bir ağ vardı. Artık durmadan fiyat kıracaklardı.

Sıkıntı kapladı içini. Utancından yüzü kızarmıştı. Dalga geçiyorlardı. Bir taşralı gibi, Kapalıçarşı'nın tuzağına düşmüştü. Genç adam omzunun üstünden fısıldıyordu.

“İyi para, birader, iyi para, kaçırma. Bu zamanda kimde para var, kim alır, kim satar?”

Sur şimdi bunların hepsinin bir tiyatro olduğuna emindi. Paltoyu geri almak, onu oyuna getirenleri oyuna getirmek istiyordu. Saat on ikiyi on geçiyordu.

Bu lanet paltoyu adaya yanında götüremezdi.

En azından onurunu kurtarmaya, oyuna geldiğini bildiği halde boyun eğdiğini belli etmemeye çalıştı. Söylendi, belli belirsiz yüzünü buruşturdu ve arkasına bile bakmadan uzaklaşmaya başladı. Yüreğine bir ağırlık çökmüştü. İki taraftaki dükkânlardan yüzlerce göz sanki onu izliyor, ona gülüyordu. Buradaki bütün yaşlılar ölüp gidene kadar, gençler de akılsızın birini nasıl tuzağa düşürdüklerini kendi evlatlarına anlatmış olsalar bile onu karşılarında gördüklerinde tanıyamayacakları, hatırlayamayacakları yaşa gelene kadar, bir daha Kapalıçarşı'ya adım atmamaya binlerce kez yemin etti.

“Yüzlerce göz” tarafından görülebileceği müddetçe sakın ve ağır adımlarla yürüdü. Kuyumcuların bölgesine doğru sokağın köşesini döndüğünde, kendini Kapalıçarşı'dan dışarı atabilmek için neredeyse koşmaya başladı. Bir an önce güneşe, temiz havaya çıkmak için.

Cebindeki iki onluk banknotun üstünde yumruk olmuş sağ eli, terledikçe terliyordu.

Köprüye vardığında saat on ikiyi yirmi beş geçiyordu. Kapalıçarşı macerası aklına geldikçe yüzü kızarıyordu. Babasına duyduğu nefret de büyüyordu.

Norma gelmemişti. Eğer gelmiş olsaydı, her zamanki gibi gişenin önünde dururdu. Sur kalabalığın içinde, ite ititştiren bir yukarı bir aşağı dolaştı. Norma kararlaştırdıkları saati beş dakika dahi geçirse, sabırsızlığa, endişeye kapılırdı. Ama bu sefer her zamankinden fazla sabırsızlandı. Norma'nın küçük adımlarla, mokasenlerinin burnuna basarak, hızlı hızlı ona doğru geldiğini gördüğünde, ruh halinin değişeceğini, aşağılanmışlık hissinin dağılacağını biliyordu.

Gişelerin önünde kuyruklar uzamaya başlamıştı. Hiç değilse zaman kazanmak için gidip kuyruğa girdi. Her geçen dakika demir kapıların önündeki kalabalık da büyüyordu. Eğer Norma on beş dakika daha gecikirse iki saat boyunca ayakta kalacaklardı. Oh olsun, dedi Sur kızgınlıkla. Norma'nın geç kalmasına hiç bu kadar çok kızmamıştı. Hem randevularına nadiren geç kaldığı olurdu. Belki de son dakikada kızın başına bir iş çıkarmışlardı. Bu düşünceyle birlikte Sur'un kızgınlığı yön değiştirdi. Nefretle Norma'nın *patronunu* düşündü. Büyük ihtimalle babası gibi bir adamdı. Başkasının keyfini bozmaktan zevk alan, anlayıştan yoksun, asık suratlı, koca göbekli, kel bir adam. Cumartesi öğlen saatinde vapura yetişecek olan bir çalışanının başına ek iş saran bir adamı, babasından farklı hayal edemezdi.

Hafif bir rüzgâr beraberinde kızarmış balık kokusu getirdi. Sur o an, neredeyse yirmi dördt saattir yemek yemediğini fark etti. İskelenin önünde dans eden, eskimiş, rengi solmuş sandala baktı. Kararmış tavanın altında tahtalar ırtıdayarak yanıyordu. Ayaküstü otuz kuruşa karnını do-yuranları kısılandı. Annesinin kızarttığı balık hiçbir zaman bu kadar güzel kokmuyordu.

Bir el kolundan çekti. Sur balığı unuttu. Tüm benliğini bir mutluluk dalgası kapladı.

“Geç kaldın.”

“Alışveriş yaptım.”

Norma toplum içinde her Ermenice konuştuğunda yaptığı gibi kısık sesle konuşuyordu. Ermeniceyi temiz konuşurdu.

“Öğlen için yiyecek aldım.”

“Adada yemeyecek miydik?”

“Ne zaman yiyeceğiz de, ne zaman denize gireceğiz? Sandviç aldım. İki jambonlu, iki peynirli. Bir de küçük çikolata. Şimdi vapurda yeriz, adada da dosdoğru denize gideriz. Meyve de alayım mı?”

“Ben alırım. Sen öne git, sıraya gir, kapı açıldığı gibi doğru içeri. Sen otur.”

“Ben sana da yer tutarım.”

“Olmaz, bırakmazlar.”

“Ben tutarım. Geniş otururum. Sen işine bak.”

Norma göz kırptı. Sur elinde olmadan güldü. Derin bir nefes aldı. Arkadan Norma’nın bacaklarına baktı.

Mutluydu.

Denizden çıktıklarında Norma yalanmaya ve dilini şapırdatmaya başladı.

“Şimdi bana muhteşem bir ziyafet ısmarlayacaksın.”

Sur zoraki gülümsedi. Plajda yer bulamayınca, açıktan denize girerek iki buçuk lira kârda olduğunu hesaplamıştı. Ve gün olurdu, iki buçuk lira bir randevu ederdi. Adada bir yemek yemekse, birçok randevuya bedeldi.

Ama yapacak bir şey yoktu. Eninde sonunda bir şey daha satacaktı. Sonra, başka bir şey... Başka bir şey daha... Bir kere başladı mı, artık gideceği yere kadar giderdi.

Yemek fikrine alışıp, kabullendiğinde:

“İsmarlayayım. Nerede?”

“Ben nereyi istersem orada...”

Sur hızlıca bir hesap yaptı. İçi rahatladı. Ne yerlerse yesinler, parası yeterdi. Norma yengeç isteyecek değildi ya. Zaten Dil Burnu’ndaki kahvelerde yengeç bulunmazdı. Olsa olsa makbul bir balık isterdi. En pahalısı beş lira, iki kişi on lira...

Norma kıkırdayarak plaj yoluna girdi, hoplaya zıplaya aşağı doğru inmeye başladı. Sur gülümsedi. Şimdi içi daha rahattı. Yörükali’deki kahvede yiyecek pek bir şey olmazdı.

“O kadar ağzının suyu akmasın. Hatırlarsan bir kere-sinde bir tabak kızarmış patlıcanla kalkmıştık buradan.”

“Ve yetmiş beş kuruşluk şeye üç lira almıştı. Sen de sesini çıkarmamıştın.”

“Birkaç kuruş için kavga mı etseydik?”

“O zamanlar daha yeniydik... Tabii...”

Sur giderek hafifliyordu. Norma, en zor, en kritik meseleleri açıkça ortaya koymanın, buzları kırmanın yolunu öyle iyi biliyordu ki. Sur o an parasının şu kadar olduğunu, daha fazlasını harcayamayacağını söyleyebilirdi. Hatta cebindeki paranın kaynağını bile itiraf edebilirdi.

Norma birden atıldı. Birkaç sıçrayışta, plaj girişinin karşısındaki evin bahçesinin önüne vardı.

“Mısır var mı? Mısır var mı?” diye sordu nefes nefese.

Sonra Sur’a döndü:

“Varmış, bitmemiş,” diye bağırdı.

Sevinçten deliye dönmüştü.

Sur önce şaşırıp kaldı. Sonra gürültülü bir kahkaha patlattı. Norma, Sur’un niye bu kadar güldüğünü anlayamadı.

“Niye alay ediyorsun? Ben mısır için deli olurum. Ayıp mı?”

Sur, Norma’nın uzattığı mısırı kemirirken hâlâ gülüyordu.

“İki tane yemez misin?” diye sordu parayı ödemedenden önce.

“Yok, çok büyük.”

Beş dakika içinde mısırdan geriye sadece koçan kaldı.

“Bir karınca varmış, birkaç dakikada insanın etini yiyip bitiriyor, kemiklerini tertemiz bırakıyorlarmış,” dedi Sur.

“Ben seni de yerim.”

“Yapabilir misin?”

“Var mısın iddiaya?”

Üzerine büfeden aldıkları birer şişe soğuk suyu içtiler.

“Annem görse, karnın ağrıyacak diye ortalığı birbirine katardı.”

“Bir şey olmaz. Demek ziyafet dediğin buydu.”

“Ne olsaydı, Façyo’ya gidip yengeç mi yeseydik? Meteliksiz âşıklar gezmeye gittiğinde... ‘İki meteliksiz âşık bir gün gezmeye gitmişler...”

“Yolda kalmışlar – Açlıktan ölmüşler,” diye tamamladı Sur.

Para ve meteliksiz olma meselesini aralarında ilk defa böyle açık açık konuşuyorlardı. Ve Sur bunun ne kadar basit, ne kadar doğal olduğuna hayret etti. Oysa daha iki saat önce, param yok veya babam para vermedi demenin fikri bile kıpkırmızı kesilmesine yeterdi.

Norma duvarın son taşlarını da aynı kolaylıkla yerle bir ediyordu.

“Senin meteliksiz olman doğal bir şey. Her öğrenci meteliksiz olur. Ya ben? Çalışıyorum, para kazanıyorum, yine de meteliksizim. Ayın on beşinde param bitiyor. Azar azar annemden geri almaya başlıyorum.

“O da veriyor mu?”

“Aaa, iyi kadındır annem.”

Sur kolunu atıp da Norma’nın saatlerdir güneşi emmekten sımsıcak olmuş çıplak omzunu avucunun içinde hissettiğinde titredi. Bu dokunuş üzerine Norma da ormana gidişlerini hatırladı keyifle. Aralarına bir sessizlik çöktü. Tırmanan heyecanın sessizliği... Büyülenmiş bir halde, giderek birbirine daha da yaklaşarak, kendi kalp atışlarını dinlemeye başladılar.

Ama aynı zamanda birbirinden sakladıkları düşünceler geçiyordu zihinlerinden. Norma, Sur’un bugün onu nereye götüreceğini merak ediyordu. Sur ise Norma’yı nereye götüreceğini düşünüyordu. Karar vermek için taşlık yola kadar vakti vardı. İki seçenek arasında kalmıştı. Ya en ıssız

yere götürecekti, ya da en kalabalık. En ıssız yerde birinin onları görme ihtimali çok küçüktü. Küçük olmasına küçüktü ama bu küçük ihtimal gerçekleşecek olursa tehlike de bir o kadar büyüktü. En kalabalık yerde, tam olarak yalnız kalmak mümkün değildi. Ama kalabalığın ortası güvenliydi. En fazla röntgenciler olurdu. Onlarsa ıssız yerlerde gezinen tipler gibi tehlikeli değillerdi.

Sur öne düşüp orman yolunu tırmanan Norma'yı seyretti. Onu bikiniyle hayal etti. Vücudunun düzgünlüğüne her seferinde hayret ediyordu. Ve her seferinde aynı mutlu heyecanı hissediyordu.

Son piknikçilerden uzaklaşalı ancak iki dakika olmuştu. Ormanın her yerinden sesler, kahkahalar yankılanıyordu. Âşıklar kahvesinin *kasapikosu* uzaktan duyuluyordu. Sur her yerde ağaçların altının karınca yuvası gibi kaydığını çok iyi biliyordu. Bundan memnuniyet duyuyor, bu durum ona güven veriyordu. Güzel bir duyguydu.

İki adımda Norma'ya yetişti, kolunu tuttu. Norma içgüdüsel olarak etrafına hızlı bir bakış attı. Kimseyi görmedi. Başını Sur'un omzuna koydu. Sallanarak, salınarak, hafif yokuş, taşlı dikenli bir patikadan yürüdüler. Sur gözleriyle uygun bir yer arıyordu. Hatırladığına göre, şurada samimi bir köşe olmalıydı. Bir tarafında taşlarla dolu bir vadi, diğer tarafında geniş bir alana yayılmış, sık, çok sık ağaçlar, çalılar, bol yapraklı ağaççıklar, bodur çamlar vardı, bunların arasındaki boşluklar çadırları andırıyordu. Şu tarafta olduğuna emindi.

Sağ taraftan bir fısıltı duyuldu. Sur, dalların arasında, hemen birbirinden ayrılıp toparlanan iki vücut fark etti. Görmezlikten geldi, geçip gittiler. Vücutlar tekrar birleşti. Az ötede, ağaçların arkasında bir gölge kımıldadı. Sur gö-

zünü dikti. Bir şey görmedi. Bir kuş sesi cınladı. “Guguk.” Diğer taraftan başka bir ses cevap verdi: “Guguk.”

Sur artık gözünü dört açmıştı. Ama önüne bakarak yürüyen Norma’ya bir şey fark ettirmemeye çalıştı.

Yirmi adım ötede, patikanın sol tarafında, büyük bir çam ağacının altında bir adam sırtüstü yatmıştı. Başka bir adam da ayakta idi. Konuşuyorlardı. Sur ne konuştuklarını duymadı. Gençtiler. Yerde kavun kabukları, gazete kâğıtları ve iki sandık boş bira şişesi vardı. Bu sıcakta iki kişinin bu kadar birayı içemeyeceğini düşündü. Ama ortada başka kimse yoktu.

Adanın başka bir tarafına gitmek için seve seve geri dönerdi. Ama Norma’yı endişelendirmek istemiyordu. İnsanı mutlu eden ve rahatlatan o hoş gevşeklik hissi yok olmuştu. Bir anda, açık havada sevişenlere özgü dikkatini tekrar toplamış, gerilmiş, kasılmıştı.

Ama korkulacak ciddi bir şey yoktu. Sağdan soldan şarkılar, gülüşmeler yükseliyordu. En fazla rahatsız olabilirlerdi. O zaman biraz oturduktan sonra, haydi dolaşalım der, Norma’yı kaldırırdı. Norma anlardı, o ne isterse sızlanmadan yapardı. Onun her istediğini... “Beni seviyor, beni çok seviyor, her dediğimi yapacak kadar çok seviyor...”

Gururlandı, kendine güven geldi ve bir o kadar da kuvvet. Tasalarından sıyrıldı. Evet, yanılmamıştı. Patikanın o bol yeşillikli bölgede bittiğini net olmasa da hatırlıyordu. Norma nereye gittiklerine dikkat dahi etmedi. Burayı tanıdı mı, daha önce geldiklerini hatırladı mı? O gün sinek bile yoktu. Ağaççıkların, bodur çamların oluşturduğu bir çadırın altında tamamen yalnız kalmışlardı.

“Bizim evimiz,” dedi gülümseyerek.

“Evlerimizden biri,” diye düzeltti Sur.

“Gerçekten de ağaçların altında sevişmek başka bir keyif,” dedi Norma.

Sur sarıldı ona. Ama bir odamız olsa ne güzel olurdu, diye geçiriyordu aklından. Dört duvar, eşyası olmasa da olur... Orada görünme korkusu, endişesi olmadan, sevgiden başka bir şey düşünmeden ve tamamen çıplak olarak Norma’yla yapayalnız olmak... Ömründe bir evde sevişmemiştir hiç. Ama ne büyük rahatlık, ne büyük mutluluk olduğunu tahmin ediyordu.

Peki, ağaçların altında sevişmenin “başka bir keyif” olduğunu Norma nereden biliyordu? Karşılaştırma imkânı mı olmuştu, bunu Norma’ya sormak için şiddetli bir arzu duydu. Cesaret edemedi. Norma’nın bu ağır hakareti affedeceğinden emin değildi. Tehlikeyi göze alamadı. Ama bu şüphenin verdiği acıyı da dindiremedi. Ben kıskanç mıyım, diye düşündü. Ne pahasına olursa olsun onu kıskandığını, böylesine eften püften şeylerden kıskandığını itiraf etmeyi istemiyordu. Suratını astı, yalnız ön tarafı açık bir hücreyi andıran dalların arkasına süzüldü. Sırtüstü uzandı, ellerini ensesinin altına koydu ve başının üstündeki dalları izlemeye başladı.

Norma onun aklından neler geçtiğini bilemezdi. Plaj çantasını bir tarafa attı, yanına uzandı, bir dakika bekledi. Sur yerinden kıpırdamadı. Norma döndü, kolunu Sur’un boynuna attı ve dudaklarını onun dudaklarına yapıştırdı.

Sur titredi. Gönülsüzce öpücüğüne karşılık verdi. Ama onu kucaklamadı. İçgüdüsel olarak, dalların arasından, bir gözüyle etrafı inceliyordu. Kimse yoktu. Kollarını Norma’nın omuzlarına doladı. Aklındaki her şey silindi. İşte bu an için satmıştı babasının paltosunu. Bu anı yaşamak için her şeyi feda edebilirdi. Bu mutluluk duygusu, bu...

Güçlü bir ses yankılandı. Sur birden toparlandı. Norma yanına oturdu, eteğini aşağı çekti. Çadırdan dışarı baktılar. Başka bir ses ilk sese cevap verdi. Dalların çıtırtısı, ayak sesleri duyuluyordu. Henüz bir dakika geçmişti ki, mavi gömlekli bir adam, onlardan tarafa bakmadan yolda soldan sağa geçti. Gözden kayboldu. Sonra birine seslendi. Tekrar anlaşılmayan bir cevap aldı.

Sur'un kalbi çarpıyordu. Suratından bir şey belli olmasın diye soğukkanlılığı elden bırakmadı. Norma ona baktı. Sur'un umursamaz halini görünce o da soğukkanlılığını korudu.

“Biri mi var?” dedi.

“Bize ne?”

Norma cevap vermedi. Sur çadırdan dışarı küçük taşlar attı.

“Keyfin yok,” dedi Norma.

“Niye?”

“Bilmiyorum.”

Yirmi boş bira şişesi, gömlekli adamlar ve ormanda birbirine cevap veren sesler Sur'un aklından çıkmıyordu.

Norma belli etmeden, dikkatli bir bakış attı Sur'a. Bacaklarını dizlerinden kırdı, eteğini ayaklarının üstüne çekti, çenesini dizlerine koydu ve bacaklarına sarıldı.

“Hava ne kadar sıcak,” dedi.

“Evet,” dedi Sur.

“Ufacık bir esinti bile yok.”

“Evet,” dedi Sur.

“Acıktın mı?”

“Hayır,” dedi Sur.

Birkaç dakika sessiz kaldılar. Her bir ayak sesi duyuluyordu. Aynı adam, bu sefer ters tarafa geçti. Bu sefer kafa-

sını çevirip Norma ile Sur'a baktı, onlar da adama baktılar. Sur, adamın terlik giyer gibi, ayakkabılarının arkasına bastığını fark etti.

"Ormanda çok dolanan var," dedi Norma.

"Hı hı..." dedi Sur gözlerini karşıya dikerek.

Norma kendini tutamayıp güldü.

"Bunlar röntgenci değiller, değil mi?"

"Hayır."

Adam yine bağırarak bir şey söyledi. Uzaktan bir ses ona cevap verdi.

"Buradan kalkalım istersen," dedi Norma.

"Neden?"

"Bilmem, çok geziniyorlar."

"Korkacak bir şey yok. Her taraf insan dolu."

"Biliyorum. Bir şey olur demiyorum. Rahatsız edici."

"Sen bilirsin."

"Kalkalım mı?"

"Sen bilirsin."

Norma ayağa fırladı, bir baş hareketiyle saçlarını geriye attı. Denizden sonra zaten makyaj yapmamıştı. Öpüşükten sonra makyaj tazeleme işi yoktu. Sur bu kızın her şeyi yerinde ve zamanında yapmayı bilmesine bayılıyordu. Onu özellikle yazın, şehir dışında hiç topukluyla veya makyajlı görmemişti. Saçımı bozuyorsun, eteğimi kırıştırıyorsun, kolum moraracak dediği, onu bekleterek saçını taradığı veya dudaklarını boyadığı hiç olmamıştı. Elbisesini veya eteğini başından geçirir, mayosunu alttan çıkartır, parmaklarını iki kere saçlarında gezdirir ve omuzları, kolları açık, saç köklerine kadar kızarmış, güneş, deniz, toprak, havayla uzun süre kucaklaşmış insanlardaki sağlık, mutluluk parıltısıyla hazır oluverirdi.

“Elini ver, taşların üstünden ineceğiz,” dedi Sur.

O önden, Norma arkadan, dikkatle ilerlemeye başladılar. Sur bir anda Norma’nın parmaklarının avucunda kassıldığını hissetti.

“Adam orada duruyor,” diye fısıldadı Norma.

Hemen hemen aynı anda o da bir ağacın altında aldırışsız bir havayla durup kendilerine bakan mavi gömlekli adamı fark etmişti.

“Bana ne!” dedi Sur.

Sanki Norma’nın ayağının altından bir taş kaymış, yandaki vadinin taşlarının üstüne düşmüştü. Sanki kurumuş bir dal, bir karganın ağırlığından kırılmıştı.

Gerçekten de bir dal kırıldı ama dalın sesini kuru bir ses takip etti. Sonra daha boğuk başka bir ses geldi, bu sefer topraktan. Norma dayanamadı.

“Galiba taş atıyorlar,” dedi.

“Bize ne!”

Ayva büyüklüğünde bir taş beş metre arkalarında toprakta iz bıraktı ve tepeden aşağı bir çalıya kadar yuvarlandı. Başka bir taş vadinin taşlarına çarparak parçalandı.

“Bize atıyorlar Sur,” diye uyardı Norma.

Başlarının üstünde dallar çıtırdadı. Koca bir taş dallara takıldı ve bir açıklık bulup Norma’nın bir metre uzağında yere düştüğünde toprağı çukurlaştırdı. Sur kahramanlık gösterisi yapıp gülünç duruma düşmekten çekindi. Kaybedecek vakit yoktu.

“Ver elini!” dedi.

Norma’nın elinden tuttuğu gibi, hiçbir şey demeden dengesini korumaya, takılmamaya, düşmemeye çalışan kızı çekerek, aşağı doğru koşmaya başladı.

Kaçtıklarını yukarıdan görmüş olmalıydılar. Artık saklanmaya çalışmadılar. Taşlar o kadar sık yağmaya başla-

mıştı ki, en az üç dört kişi tarafından atılıyor olmalıydılar. Sur nereye düştüklerine bakmıyordu. Tek kurtuluş bir an önce yola inmekti. Yukarıdan nişan alamasınlar ve çamların dalları taşları durdursun diye Norma'yı ağaçların sık olduğu bir bölgeye çekmişti. Yukarıdan küfürler de başlamıştı. Taşlarla beraber ağır, terbiyesiz küfürler yağıyordu. Panik halindeki kaçışından dolayı kendini zaten fazlasıyla rezil olmuş hissedenden Sur için küfürler taşlardan daha yaralayıcıydı. Ama yapacak bir şey yoktu. Gerçekten yoktu. Sadece kaçmak ve taşlanmaktan kurtulmak, Norma'yı kurtarmak. Deli gibi koşuyorlardı. Başlarına kocaman bir taş yeme tehlikesinin yanında, düşme, ağaçlara çarpma, bir yerlerini kırma tehlikesi hiçbir şeydi.

Ormanlık tepeden inip de ana yola ayak bastıklarında, hızlarını hemen kontrol edemediler. Sur yolun karşı tarafındaki, aşağıya inen yokuşun başındaki çam ağacının gövdesine yapıştı. Norma da Sur'un üzerine düştü. Ve gülmeye başladı. Sur onun gülüşünde bir asabılık hissetti. Göstermelik bile olsa gülmek gelmiyordu içinden. Elleri belinde, yüzü ormana dönük, dişlerinin arasından fısıldadı:

“Vay serseriler!”

Sık çam ağaçları patikaları bile kaplamıştı. O gölgelik bölümden sesler yükseliyordu. Bir şarkının melodisi, gü-lüşmeler, keyifli sohbetler, sağdan soldan birilerinin varlığını belli eden bağrıışmalar... Ve anlaşılmayan söz kargaşası içinde bol bol küfür...

“Ağ örmüşler meğer. Tuzak kurmuşlar. Aklımın ucundan geçmedi. Böylesine hiç rastlamamıştım,” diye fısıldadı Sur, gözlerini kısıp, tehlikeli böceklerle dolu bir tüy yumağını andıran karanlık ormana bakarken.

“Ucuz kurtulduk,” dedi Norma.

Kaçarken çantasından bir şey düşüp düşmediğini kontrol etti. Sur hafifçe titredi. Nasıl bir tehlikeden kurtulduklarını şimdi fark ediyordu. Oysa yukarıda, kaçış ve taşlanma esnasında, hiç korkmamıştı. Bu düşünce onu tekrar canlandırdı. Gerektiği gibi davranmamış olma düşüncesinden dolayı hissettiği utanç dağıldı. Norma'yı kucakladı.

“Korktun mu?” dedi.

“Biraz. Korkmaya vakit olmadı ki, şimdi düşününce daha çok korkuyorum.”

Sur, ben korkmadım, korkmak aklıma bile gelmedi, diyecekti. Seve seve derdi. Demedi. Belki Norma inanmazdı, böbürleniyor diye onunla —en azından içinden— alay eder, bazen başkaları için dediği gibi, *cakacı* derdi.

“Çıkalım şu ormandan. Adanın da tadı kaçtı cumartesi, pazar günleri,” dedi Norma.

“Sen hafta içi gelemezsin ki,” dedi Sur.

Ve hafta içi de, ormanda pusuya yatmış çok sayıda röntgenci gördüğünü hatırladı.

Sarhoş iki adam, birbirine küfürler savurarak, kol kola, yolda zikzaklar çiziyorlardı. Sur yine huzursuz oldu. Sert bir ifade takındı ve bakışlarını sarhoşlara dikti. Norma anında kasları gerilen Sur'un koluna asıldı. Bir an adamlar üzerlerine yıkılacak sandı, sanki zikzakları buna göre ayarlıyorlardı. On adım ötede, yolun karşı tarafındaydılar. Giderek daha çok sallanarak ve bağırışarak Norma ile Sur'un olduğu tarafa doğru gelmeye başladılar.

Sur durdu. Gelmelerini bekledi. Adamlar yaklaştı. Sur'a baktılar. Sur da onlara baktı. Ormanda bir yerlerden bir cep radyosu çalmaya başladı. Adamlardan biri arkadaşını sahte bir ciddiyetle sarstı.

“Doğru dur lan, hayvan. Ne yabani şeysin! Düzgün yürüsene!”

Diğeri korkunç bir küfürle karşılık verdi. Sur’a neredeyse sürtünerek geçtiler.

“Ne yabani şeysin lan. Medeniyet öğren. Burası İstanbul. Buradan başka İstanbul yok. Vatandaşı rahatsız ediyorsun!” diye bağırıyordu adam kahkahalar arasında.

“Demokrasi var *ulan!*”

Sarmaş dolaş, şarkı söyleyerek uzaklaştılar. Arada sırada arkalarına dönüyorlar ve gırtlakları yırtılırcasına “Allah” diye bağırıyorlardı. Küfür etmeye de devam ediyorlardı. Sur dikkatle arkalarından baktı. İleride ormana girdiler. Sonra bir sağdan, bir soldan naraları tekrar duyulur oldu.

“Bunlar da onlardandı,” diye fısıldadı Sur.

“Şuradan dışarı çıkalım Sur, korkuyorum.”

Bu sefer Norma’nın beti benzi atmıştı.

Konuşmadan, hızlı hızlı yürüdüler.

Asfalta epey yaklaşmışlardı. Bir müzik onları kendilerine getirdi. Başlarını kaldırıp etraflarına baktılar, adımlarını yavaşlattılar. Bir gitardı. Yumuşak, güzel bir ses şarkı söylüyordu...

“*Ti’ne afto...*”

Ağaçların arasından, asfalta inen yokuştaki dikenlerin yukarısına oturmuş, sessizce şarkıcıyı ve gitarı dinleyen kızlı erkekli bir grup fark ettiler. Norma durdu.

“Oturalım mı?” dedi Sur.

Norma onaylayarak başını salladı.

“Çok güzel söylüyor,” diye fısıldadı.

* Yun. “Nedir bu?” 1955’te Katy Ntenis’in yorumuyla ünlenen aşk şarkısı “*Ti’ne afto pu to lene agapi*” (Aşk denen bu şey nedir?)

Yolun kenarında, yan yana oturdular. Norma da grubun kızları gibi, dizlerini çenesine yaklaştırdı, kollarını bacaklarına doladı, kıpırdamadan durdu. Sur profilden onu izledi. Bu büyülenmiş haliyle, çocuksu bir yüzü vardı. Şimdi alkış tutmaya başlayacak derdin. Sur onun profiline öylece bakakaldı. Bir an orada bir şeylerin değiştiğini fark etti. Hani yağmurda camın buğulanması gibi... Norma'nın da dudakları hafifçe titredi. Gözleri büyüdü.

Ağlıyordu.

“Neden ağlıyorsun?”

“Bilmiyorum. Sinirlerim bozuldu.”

Küçük bir kız yanı başında ağladığında o an ne hisse-derse, Sur şu an aynı şeyi hissediyordu. Fiziksel hiçbir arzu duymuyordu. Sadece sınırsız bir sevgi... Onu teselli etmek, gözyaşlarını dindirmek, onu koruma arzusu... Şimdiye kadar hep ondan bir şey almayı düşünmüştü. Şimdi ise, ona her şeyi vermekten başka bir düşüncesi yoktu...

Çocuğun sesi de o kadar güzeldi ki...

“Sağapo, sağapo, sağapo...”

“Norma, evlenelim.”

Grup şarkıcıyı alkışlıyordu.

Dikkatini iki ayrı noktaya vermiş birinin yapacağı gibi, Norma gözle görülür bir çaba harcayarak bakışlarını Sur'a çevirdi. Tam anlamamıştı. Ya da yanlış duyduğunu zannedip anlamaya çalışıyordu. Sur ağır tedirginliğini gizlemek istedi, Norma'nın elini tuttu. Doğru kelimeyi bulup bulmadığından emin değildi. Başka bir söz bulamamıştı. “Karım olmak ister misin?” “Benimle evlenir misin?”... Bu sorular çok klasikti. “Evlenelim” demek dilinin ucuna gelmişti. Kendiliğinden. Acaba Norma bununla da alay edecek miydi?

Alay eder gibi bir hali yoktu. Uzun uzun Sur'a baktı. Nemli gözleri parlıyordu. Hafif bir tebessüm, hüznünlü bir tebessüm vardı yüzünde. O da Sur'un elini tuttu.

"Ne kadar isterim bir bilsen," diye fısıldadı.

Bu sözlerinde alay yoktu. Onun sözlerini, sesini, vurgusunu, ifadesinin en ince ayrıntısını doğru şekilde anlamlandırmak için göz kulak kesilmiş olan Sur, alayın zerresini hissetmedi. Altı aydır birbirini tanıyorlardı ama Norma hiç bu kadar ciddi, bu kadar heyecanlı, bu kadar duygusal olmamıştı.

Norma'nın bu ciddiyeti beklenmedik bir etki bıraktı üzerinde. Onu korkuttu. Yine blöf yaptığını fark etti. Ve Norma blöfünü görmüştü. Şimdi ne yapacaktı?

Onu kurtaran yine Norma oldu. Hem de hemen. Sur'un elini bıraktı, gözyaşlarını silmek için, parmak uçlarını hafifçe kirpiklerine bastırdı, her zamanki hafif alaycı gülümsemesiyle ekledi:

"İki meteliksiz âşık evlenmeye kalkmışlar..."

Bu değişiklik Sur'u fena halde hayal kırıklığına uğrattı. Çıkmazdan kurtulup gerçeğe dönmüş olduklarına sevinmek yerine, daha az evvel hissettikleri ve bir kelimeyle, bir ifadeyle, bir gülüşle bu kadar çabuk, bu kadar hızlı ve kolay eskiyen o yeni, o muhteşem heyecanı şimdi özlemle arıyordu. Blöfüne takıldı, niye blöf olsun ki diye düşündü:

"Meteliksiz âşıklar evlenmezler mi?"

"Çocuklarsa hayır."

"Biz çocuk muyuz?"

"Biz çocuğuz demedim ben."

"Ne dedin ya?"

Norma Sur'un anlamadığını gördü. Üstüne gitmemeyi tercih etti. Ciddileşti. Ayağa kalktı.

“Öğrenci olduğunu unutuyorsun,” dedi.

Sur cevap vermedi. Gerçeğe geri döndü. Evet, öğren-
ciydi, işi yoktu, para kazanmıyordu, daha on dokuzunday-
dı, bir şey yapmayı bilmiyordu, ne zaman bir şey yapabile-
ceğini, ne yapabileceğini bile bilmiyordu.

Hayatın eşiğinde, ayaklarının dibindeki karanlık uçu-
rumun kıyısında, başı döndü, korkuya kapıldı. Babasının
evinde yaşamak, babasından para istemek, annesinden
para almak, herkesten almak, bir şey almak ve kimseye bir
şey vermemek dışında bir hayatı hiç tasavvur etmemişti.
Kimseden bir şey almamak, tam tersi, başkasına vermek...
Nasıl? Nereden?

Paniğe kapıldı. O uçurumda taklalar atarak yuvarlanı-
yordu sanki. Dipsiz bir boşluğun içinde, sonu gelmeyen
bir düşüş... Gözlerini kapatmak, bir daha açmamak, çev-
resindeki dünyayı görmemek istedi. Bir yere, birine sığın-
mak istedi. Ama o anda, hayattan ilk defa ve böylesine
yoğun bir şekilde korktuğunu Norma'ya itiraf etmedi.

Norma elini uzatmış, gülümseyerek karşısında bekli-
yordu.

“Kalkmıyor musun?”

Gitar yeni bir melodi çalıyordu. Ama büyüsü kaybol-
muştu. Norma dinlemiyordu.

Sur ayağa kalktı. Konuşmadan asfalt yola indiler. Bisik-
let ve fayton trafiği artmıştı. Yan yana, ağır ağır yürüdüler.
Norma Sur'un düşünceli haline baktı, koluna girdi, ama
ağzını açmadı.

“Gidip polis çağıracaksın, bu adamları yakalatacaksın...”

Norma tekrar Sur'a baktı. Aklının hâlâ yukarıda oldu-
ğunu anladı.

“Pratikte imkânsız,” dedi.

“Neden? Eğer uğraşmayı göze alırsan...”

“İmkânsız. Önce limana inmelişin.”

“Nizam Karakolu’na gidersin.”

“Nizam olsun. Polis gelecek, adamları bulamayacak. Bulsa bile, sen adamların saldırdığını, taşıdığını ispat edemeyeceksin. Delil olmadan polis bir şey yapmaz. Zaten canı yapmak da istemez. Bir polis on kişiyle nasıl başa çıkabilir? Çok darda kalırlarsa seni suçlu durumuna düşürürler. İftira atarlar, kötü bir vaziyette yakaladık derler. Polis onları götürceğine seni götürür karakola. Ermeni olduğun da ortaya çıkar, artık sana hiç aldırış etmez.”

Sur, karanlık köşelerde öpüşen çiftleri yakalayıp karakola götüren, ahlaka mugayir harekette bulunmakla itham edip takibat başlatma tehdidiyle rüşvet kapan gece bekçilerini düşündü. Ama...

“Sen nereden biliyorsun bunları?”

“Bilmeyen mi var?”

Sur Norma’nın yüz ifadesini çok doğal buldu. Şüphe ettiği için kendini ayıpladı. Norma konuyu değıştirdi:

“Güzel bir kahve olsa da içsek.”

Bu laf Sur’u sinirlendirdi. Ben yetişkinim, kahve içirim, demek istemişti sanki Norma. Oysa onun aklından bile geçmezdi kahve, her türlü içkiyi de, sırf alay konusu olmamak için tiksinierek içiyordu hâlâ.

“İçelim,” dedi soğuk bir ifadeyle.

Norma güldü, Sur’un koluna daha sıkı sarıldı.

“Senin aklın nerelerde. Kahve mi var? Babam iki yüz elli gramını yüz liradan almış. Annem için. Annem kahve tiryakisidir. Ben de bazen onun kahvesinden araklıyorum. Zavallı babam ağzına koymuyor, anneciğim kahvesiz kalmasın diye. Ama ben bencilim.”

Sur cevap vermedi. Norma gevezeliğinin belki de onu sinirlendirdiğini düşündü. Hakkı vardı çocuğun. Bugünkü gezi de *haram* olmuştu.

“Hafta içi bir gün gelmek ister misin?” dedi Sur’a bakmadan.

“Hafta içi mi?”

“Evet, belki bir gün işi asabilirim.”

Sur durakladı. Dikkatle Norma’nın gözlerinin içine baktı. Şaka olmadığını anladı. Bal rengi gözlerinin içi gülüyordu muzipçe.

“Yaşa be Norma! Muhteşem bir kızsın sen!” diye bağırdı.

Kolunu kızın omzuna doladı, kemiklerini çatırdattı. Mutlulukla Yörükali’ye yöneldiler.

Onlar da sustular.

O kadar sakın ve sessizdi ki her yer...

Yörükali, Dilen Plajı, plajdan kahveye çıkan yokuş öğle saatlerindeki halinden çok farklıydı. Berrak denizin dibi, kumun üzerindeki yol yol izler açık seçik görünüyordu. Güneşin batmasıyla birlikte, her zamanki kuzey rüzgârı da dinmişti. Arada sırada çamların tepesinden süzülerek, denizin yüzeyini belli belirsiz kırıstırıyordu.

Vapur Yörükali'nin kalabalığını toplayıp iskeleye götürmüştü. Plajdaki kumsalda, donu kışından düşen iki yaşında kumral bir velet kalmıştı sadece, suyla oynamaya devam ediyordu. Bikinili annesi, bir eliyle altından, bir eliyle omzundan tuttuğu gibi, çığlıklarına kulak asmadan onu alıp giyinmeye götürdü. Sur veledin halini seyreden Norma'nın gözlerinin sevgiyle ve mutlulukla parladığını fark etti.

"Sen çocukları sever misin Sur?" diye sordu Norma.

"Hayır. Bilmiyorum."

"Ben çok severim."

"Kızlar severler."

"Zaten yavruları çok severim ben. Hayvan yavrularıyla büyümüşümdür. Şimdi bile kedi, köpek yavrularıyla bırak beni, saatlerce oynarım, bıkmam. Sen köpek yavrusuyla insan yavrusunun birbiriyle oynayışını gördün mü? Aklın durur."

Çocuk gittikten sonra plaj tamamen sessizleşti ve ıssızlaştı. Yörükali'nin o inanılmaz akşamüstü sakinliği... Geniş bir alana yayılmış olan kahvede kendilerinden başka üç masa kalmıştı. Üçü de uzakta, ormanın içindeydi. Üçü de sessizdi.

Karşıda, Dil'in ağaçlarının arasında, gezmeden dönen bir grubun bağırtiları, şarkıları sessizliğı bozdu. Sonra sönüp gitti.

Büfenin önünden, muhtemelen donu düşük çocukla annesini götüren bir fayton hareket etti.

Bir eşekçi, gözleri kahvedeki çiftlerde, eşekleri bekletiyordu hâlâ.

Karşıda, Dil'in asfaltının üstünde atların nalları takırdadı.

Tekrar sessizlik hâkim oldu. Her gürültüden sonra daha da derin...

Sur sessizliğın böylesine alışık değildi, kafasının içinde bir boşluk hissi vardı, sanki benliğı boşalıyordu. Norma'nın yumuşak sesi bile, top atılmışçasına sarstı onu.

"Ayn sesini duyuyor musun?"

"Ayn sesi mi?"

Norma güldü. Kararmaya başlayan denizin üstündeki ay ışığını gösterdi parmağıyla. Elini Sur'un koluna koydu, Sur'u da aynı şeyi yapmaya davet ederek kulak kabarttı. Su, kumun üstünde zar zor duyulan bir fısıltı ve kayaların oyukları arasında gluk gluk diye boğuk sesler çıkarıyordu... Arada sırada deniz şıpırdıyordu.

"Bunlar ay ışığının sesleridir," dedi Norma gülümseyerek. "Şimdi deniz kenarına in, ay ışığında denizin içine bak, neler neler görürsün... Sürekli bir hareket vardır orada. Her şey canlıdır."

“Sen nereden biliyorsun bunları?”

Norma’nın tebessümü belirginleşti. Gözleri denize dalıp gitti.

“Biz yıllarca Fenerbahçe’de oturduk. Babam orada bir kapıcılık işi bulmuştu. Yunanistan’dan yeni gelmiştik. 1944’teydi galiba. Ben altı yedi yaşında filandım herhalde. Fenerbahçe’de büyüdüm sayılır. Orada, deniz kenarında, kayaların altında, balıklar, *karidesler*, yengeçler kaynar. Fenerbahçe’yi bilirsin tabii, değil mi?”

“Hı?” dedi Sur, Norma’nın verdiği tarihe göre onun yaklaşık kaç yaşında olduğunu hızlıca hesaplamaya çalışıyordu. “Fenerbahçe... Tabii ki biliyorum.”

Yaşça kendinden büyük olduğuna iyice kanaat getirip, bir kere daha sevindi. Daha büyük olsa, daha da gurur duyacaktı, mesela en azından yirmi beş olsaydı. Olgun, çalışan bir kızla konuştuğunu duyan arkadaşlarının gözünde şanı yürümüştü zaten. Birçok arkadaşı artık ciddi bir edayla, uzaktan selam veriyorlardı ona, sanki aralarından kara kedi geçmişti.

“Ben geceleri, mehtap olduğunda deniz kenarından ayrılmazdım. Zorla eve sokarlardı beni. Babamdan kaç kere dayak yemişimdir. Küçükken çok yaramazdım biliyor musun? Oğlan çocukları gibiydim. Kime çekmişim bilmiyorum. Annem hiç öyle değildi. Sen kime çektin böyle, der şaşırırdı. Ben erkek olmak isterdim. Kız doğduğum için üzülürdüm. Erkeklerle özenirdim. Bir erkek kardeşimin olmayışını nasıl dert etmişimdir, biliyor musun?”

Sur Norma’nın babasını hiç görmemişti, annesini de. Fakat Norma babası hakkında konuştuğça, gözünün önünde bir “baba” figürü canlanıyordu: kapıcı, bahçıvan tipinde, kocaman bıyıklı, kalın kaşlı, ama güler yüzlü, tok

sesli ama iyi kalpli. Filmlerdeki tipler gibi. Sempatik bir “baba” tipi. Kendi babasından tamamen farklı. Ve babasına benzemeyen bu tipi seviyordu. Norma’nın dudaklarındaki tatlı tebessümün ve bakışlarındaki özlem dolu ifadenin sebebiydi o, kendi babasının ona verdiği tek şey ise acı dolu bir ifade ve kalp sıkışmasıydı. Norma kapıcı olan babasını seviyordu, oysa kendisi çarşı adamı olan babasından utanıyordu.

“Büyük, muhteşem bir köşktü,” dedi Norma. “Biz bahçenin ucundaki küçük müstemilatta yaşadık. Ben sevmezdim orayı. Korkardım galiba, bilmem, tuhaf hislere kapılırdım. Gurbet gibi... Soğuk görünürdü gözüme. Ben arkadaşşıma giderdim. Dalyan’daki sokaklardan birinde. Küçük bahçeleri olan, ahşap, eski, küçük evler. Deniz kenarında değilsem, yemekten sonra onlara giderdim. Sokak karanlık olurdu. Biz de karanlıkta, kapıların basamaklarında otururduk. Yan evlerden de çıkarlardı, eşiklere otururlardı. Karşıdaki evlerden de. Arkadaşımla diz dize otururduk. Anlatırdık. Ne hikâyeler anlatırdık... Sırayla bir ben anlatırdım, bir o. Sen akşam vakti kapı önünde oturup, evden eve konuştun mu hiç? Gözlerin karanlığa da alışır, birbirinin yüzünü de görürsün, böyle, acayip, kedi gibi parlak gözler...

Hatıraların etkisiyle sesi yumuşamıştı. Rüya gibi bir dünya canlanıyordu Sur’un zihninde. Karanlıkta kaybolmuş, dostane insanların sıcaklığı. Koca bıyıklı, yalancıkdan azarlayan baba... Norma karanlık sokağın ahşap evlerini yeğlediğini ne kadar basit, doğal bir şekilde söylüyordu. Babasının kapıcı olduğunu söylediği gibi... Başkalarının “bizim koca bir villamız vardı”, ya da “babam tüccar” dediği gibi. Benim babam da kapıcıdır veya demircidir diye-

mediği için kendini küçük düşmüş hissetti. Çarşı adamından hiç bu kadar nefret etmemiş, onu hiç bu kadar hor görmemişti. *Azkayinci** olması da cabası... Babasıyla gurur duymak için bir sebep bulamıyordu, ama şu anda her zamankinden daha çok utanıyordu ondan, bir kapıcı bile olmadığı için. Halbuki Norma'yla yeni tanıştığında, babasının dükkânı olduğunu söyleme fırsatını kaçırmamıştı...

“O kadar severdim ki Fenerbahçe'deki arkadaşımı,” dedi Norma. “Kimseyi o kadar sevdiğimi hatırlamıyorum.”

Bu söz Sur'un hoşuna gitti. Ama kızmış gibi yaptı:

“Vay...”

Norma güldü.

“Aptal!” dedi yumuşak bir sesle.

Sur gülmemek için tuttu kendini.

“Arkadaşın Fenerbahçe'de mi kaldı?” diye sordu bir şey söylemiş olmak için.

Kısa bir sessizlik.

“Öldü,” dedi Norma. “Menenjit oldu.”

Sur bu cevabı beklemiyordu. İçini bir hüznü kapladı. Tanımadığı birisi için bu kadar üzüldüğüne kendi de şaşıtı.

Bir an sadece “ayın sesi” ve kendilerine en yakın çiftin fısıldaşması duyuldu. Hristos tepesinden ani bir rüzgâr çıktı, Âşıklar'dan geçerken kahvehanenin pikabından şaraba, balığa, dansa methiyeler düzen sarhoş Rum'un koluna girdi, birlikte sallana sallana, sağa sola çarpa çarpa geldiler, köknarlar dil çıkardı, hiç orali olmayan binaların üzerine yıkıldılar, sonra uzaklaşıp gittiler Marmara'nın özgürlüğüne doğru.

* Ermenice “milli, cemaatle ilgili” anlamına gelen “*azkayin*” ile Türkçe –ci ekinin birleşmesi; “cemaat işleriyle ilgilenen yönetici” anlamında.

Sur'un gözleri daldı. Plajdaki kabinler beyaz duvarları sayesinde hâlâ ayırt edilebiliyordu. Bir harabe, eski çağlardan kalma terk edilmiş bir abide etkisi bırakıyordu bina.

Norma'nın aklı başka yerlerdeydi.

"Bu ay değil ki," dedi. "Sen ayı Fenerbahçe'nin üzerine doğduğunda göreceksin. Zaten ben açık gökyüzünde sevmem ayı. Bulutlu gökyüzü olmalı. Saatlerce oturur, ayın oyunlarını izler, hayal kurardım. Üşüdüğümü bile hissetmezdim. Hiçbir şey bulutlu gökyüzündeki ay kadar hayal kurduramaz bana. Hayal kurma alışkanlığım o zamandan kalmadır. Annemin de rolü var. Akşamları, bahçede, elektrik ışığında esrarengiz hikâyeler anlatırdı bana. Yapraklar gündüzkinden daha yeşil görünür. Canlıymış gibi hareket eder, gölgeleri oynar..."

"Romantik biriymişsin."

"Her kız romantiktir. Hele Fenerbahçe'de yaşıyorsa. Yapacak başka bir şeyim yoktu ki. Kışın kimse olmaz orada. Sonbaharda da. Yapacak başka bir şey yoktu. Gezmek, hayal kurmak... Hayatımın en mutlu yıllarıydı. Yoksulluğa rağmen. Sadece Rumların Kalamış'ta bir okulu vardı. İki sene oraya gittim. Babam, "Yeter, şimdi de Ermenice öğrensin," dedi, beni Aramyan'a koydu. Her gün otobüsle gider, yürüyerek dönerdim Yoğurtçu'dan, sahilden yani, para biriktirir, sinemaya gider, balkon bileti alırdım. Kadıköy'deki sinemalar ucuzdu. Her hafta *mecmuamı* da alırdım. Sen okur muydun? Aptalca şeyler. Çocuk kıza âşık olmuş, kız oğlana söz vermiş. Sonra biri kötülük yapar, ayrılırlar. Sonra ortaya çıkar, tekrar birleşirler. Nefes nefese okurdum, tek başıma Fener'e gider, oturur ağlardım. Şimdi aklıma gelince gülüyorum. Aramyan'ı da bitirmedim. İki sene gittim. Sonra aşağı indik. Babam orada iş

buldu, kapıcılığı bıraktı. Esayan'a gitmeye başladım. Hatırlıyorum, o kadar ağladım ki... Pangaltı'dan tiksiniyordum. Ben burada yaşayamam, ölürüm diyordum.”

Keyifle güldü.

“Gördüğün gibi hayattayım. Ve Pangaltı'ya alıştım. Gerçi sevmiyorum. Fenerbahçe aklımdan çıkmıyor.”

“Kim bilir ne kadar sık gidiyorsundur oraya.”

Norma düşünceli bir halde durdu.

“Yok,” dedi yavaşça. “Hiç gitmiyorum. Hayal kırıklığına uğramaktan korkuyorum. Öyle olur, biliyor musun? Bir masal dünyasına benzeyen o harikulade hatıraları kaybetmek istemiyorum.”

Sur mutlulukla dinliyordu, hatta söylenenler çok ilgisini çekmediğinde bile. Mutluluğun bu çeşidi yepyeni bir şeydi onun için. Yörükali'nin dinginliği ruhuna işlemişti. Büyüdüğünü, yetişkin olduğunu, orta yaşa ulaştığını, karısıyla birlikte gezmeye geldiğini, sohbet ettiklerini, eski günleri yâd ettiklerini hayal ediyordu.

Kendilerinden hiç bu kadar çok, bu kadar ayrıntılı, bu kadar samimi bir şekilde bahsetmemişlerdi birbirine. Birbirini tanımakta gecikmiş ve kaybettikleri zamanı farklı hislerle, karşılıklı olan sakin ve hoş hislerle telafi etmek isteyen insanların acelesi içinde anlatıyorlardı. Bugüne kadar kimse Sur'la böyle konuşmamış ve Sur'u böyle dinlememişti. Evde, okulda, “büyükler” onunla konuşurken hep kaşlarını çatarlardı. Mutlaka kendilerinin “büyük”, konuştukları kişinin ise “çocuk” olduğunu hissettirirlerdi. Kendisi de onlarla “doğru dürüst” konuşmazdı tabii. Zaten ne konuşacaktı ki? Ne “büyük”lerin söyledikleri onu ilgilendirirdi, ne de onun anlattıkları “büyük”leri. Bu “büyük”ler o kadar cahildir ki, ama yine de karşında “büyük

havaları” takınır ve adam yerine konmak isterler. Bir kitap bile okumazlar.

“İstrati’yi okudun mu?” dedi.

“Evet, getirecektim, unuttum bak. Okudum.”

“Sende kalsın. Beğendin mi?”

Norma başını eğdi. Tereddüt etti.

“Fena değil.”

“Pek beğenmemişsin,” dedi Sur.

“Evet, pek beğenmedim. O adam ıstırap çekmeyi seviyor. İlk başta sandığın gibi, ıstırap çekenleri değil. Ben ıstırap çekmeyi sevmem. Ben neşeli, mutlu olmayı severim. İyi yaşamayı severim. O adam kötü yaşamayı sevdirmeye çalışıyor. O yüzden pek sevmedim. Gorki’yi severim. Ben çok Gorki okudum. Babam okurdu. O kötü şeyleri sevdirmiyor. İsyan ettiriyor.”

“İstrati öyle yaşamış. Öyle görmüş, alışmış.”

“Aklım almıyor. Kusura bakma, sen Istrati’yi çok beğenmişsin. Kötü yazmıyor ama anlamıyorum, insan ıstıba nasıl alışır? Nasıl sevebilir ıstıba? Ben Pire’de, gemiye binmeden neler gördüm. Ondan önce de, hatırlıyorum. Atina’da yamru yumru bir sokak kalmış aklımda, tepenin yamacında. O tepe Akropolis’e çıkar. Orada eski bir evde yaşıyorduk. Bu kadarını hatırlıyorum. Bir gün Naziler orada bir kızı ve bir adamı öldürdüler. *Partizandılar* galiba. Ben seyrettim. Bugün hâlâ, o görüntü aklıma geldiğinde aynı acıyı hissediyorum. Pire’deki cesetleri de... Alışmadım böyle şeylere. Haydi diyelim ben küçüktüm. Babam da alışmamıştır. Almanlardan o kadar iğreniyor ki, onların adını bile duymak istemez. O yılları tatlılıkla, özlemle hatırladığını hiç duymadım. Annem de alışmadı. Duygusaldır. Arkadaşım öldüğünde annem de benim kadar ağladı.”

Gözleri dalmış, büyümüşü ve sanki ateşi varmış gibi tuhaf bir şekilde parlıyordu.

“Ben arkadaşımın ölümüne bile alışmadım. Daima hatırlarım. O başkaydı benim için. Onun çehresi ile Fenerbahçe zihnimde birbirine bağlı. Belki de bu yüzden Fener’e gitmek istemiyorum.”

Gülümsedi, tekrar çok hızlı konuşmaya başladı.

“Yunanistan’dan geldiğimizde ben o kadar zayıfmışım ki, Fenerbahçe’deki ev sahibi bana özel olarak yiyecek gönderirmiş başlarda. Hem de çok merhametli biri olmadığı halde... Babam öyle bir kin duyar ki Almanlara...”

Sur Norma’yı ince bacakları ve kollarıyla hayal etti. Bir yerde iskelete dönmüş çocuk resimleri görmüştü. Savaş kurbanları veya Nazi kamplarıyla ilgili bir yazıda. O zaman üzerinde pek bir etkisi olmamıştı. Şimdi bu karşılaştırma dokundu ona. Kolları bacakları dal gibi kalmış, eriyip bitmiş kızların görüntüsünün yarattığı sarsıntıyı başka türlü hissetti içinde. Ve kendisi de, Norma’nın babası gibi, “Alman” kelimesinden bile nefret etti. Masaya eğildi, Norma’nın elini, kolunu tuttu ve sağlıklı çocuk görüntüsünü aklından uzaklaştırmak için, onun sıcak, sağlıklı vücudunu doyumsuzca seyretti, dokundu. Canı onu kucaklamayı, öpmeyi, okşamayı o kadar istedi ki...

“Evlilik teklifimi neden ciddiye almıyorsun?” diye fısıldadı.

Norma kaşlarını kaldırdı, güldü.

“Ben evlilik tekliflerini ciddiye almam. Erkeklerin ağzında sakızdır. O laflara kanacak yaşı geçtim.”

“Başkaları da evlenme teklif etti mi sana?”

“Böyle bir teklife layık görmüyor musun beni?”

“Onu demek istemedim.”

“Ya ne demek istedin?”

“Öyle biri oldu mu?”

İlk defa böyle bir soru yöneltme fırsatı bulmuştu.

Norma Sur’un bunu sormak için hep can attığını anladı. Bir an gözlerine baktı, farklı, yeni bir ışıkla parlıyordu gözleri. Sandalyesine yaslandı.

“Tabii ki oldu.”

Tatsız bir his sardı Sur’un benliğini. Beklemiyordu, ya da beklemek istemiyordu bu cevabı. Ayrıca, Norma’nın vurgusunda gizli bir övünme sezmişti. “Beni ne sandın?” diyen küçümseyici bir böbürlenme. Ve onun saflığına yönelik bir aşağılama. Tabii ki ondan önce başka erkeklerle de konuşmuştu. Kendisi de Norma’dan önce başka kızlarla konuşmaya çalışmamış mıydı?

Parmakları kendiliğinden onun ellerini okşamayı bıraktı. İkisinin de bakışları o elde takılı kaldı. Bu soruyu sorduğuna pişman olmuştu. Hatta orada saatlerce oturduğuna ve o kadar samimiyet kurduğuna da. Kendisine fazla güvenmiş veya kadınların bu konuda daima rol yaptıklarına inanmıştı, bunu anladı.

Aniden öyle bir zemine basmışlardı ki hızla birbirinden ayrılıyor, uzaklaşıyorlardı, hatta düşman olabiliyorlardı. İçini bir hüznün kapladı. Sanki sevdiği kız onu terk etmişti. Az evvelki mutluluğu uçup gitmişti.

Norma aralarına giren ve onları birbirinden uzağa iten o ani, beklenmedik yabancılık hissini fark etmişti. Her zamanki mutlu kahkahasını patlattı ama o da sahteydi.

“Bir çocuk vardı, benimle flört ediyordu,” dedi.

Norma’nın o muhteşem *taktına** ne olmuştu? Anlatma, duymak istemiyorum diye bağıracaktı Sur. Yalan konuş,

* Fr. *tact*. Neyi ne zaman söyleyeceğini ya da yapacağını bilme yeteneği; davranış inceliği.

beni kandır, varsın içimde hep bir şüphe kalsın, diye yalvaracaktı. Kendisine yediremedi. İçi içini kemiriyordu. Bir kaşı kendiliğinden yukarı kalktı. İlgisiz görünerek dinlemeye çalıştı. Yüreği kabarmıştı.

“Sinirime dokunuyordu. Onu bir tek gün bile, kravat-sız ya da kravatı yarım santim yana kaymış, ya da pantolonu ütüsüz görmemişimdir. Gömleğinin kolları mutlaka iki santim görünecekti. Sürekli ceketinin kollarından dışarı çekerdi. Bir gün dayanamadım, manşetlerini ceketinin kollarına diksene ya dedim. Şöyle bir yüzüme baktı, ciddiye aldı. ‘Fena fikir değil,’ dedi.”

Tekrar güldü. Kısa, biraz asabi bir gülüş. Bana hoş görünmek için çocuğu aşağılıyor diye geçirdi içinden Sur. Ama bundan keyif almadı. Kendisinin başka biri olduğunu ve Norma’nın o başka birine kendisi hakkında kötü şeyler söylediğini hayal etti. Ve bunun gelecekte gerçek olabileceğini düşündü. Yine de Norma’nın sesini, bir fal dinler gibi merakla dinledi.

“Yoldan gelen geçene, bakın ben güzel bir erkeğim dediğini ta bir kilometre uzaktan anlardın. Eminim ki, günde yirmi kere aynada kendisini seyrederdi, karşıdan, profilden...”

Sur kızardı. O da kendisini aynada çok seyretmişti. Ama Norma artık kızardığını göremezdi. Karanlık iyice bastırmıştı. Sadece çam ağaçlarının dalları arasından sıyrılan ay sayesinde görebiliyorlardı birbirlerini.

“Her kıyafeti için ayrı bir kravatı vardı. Adam hep damat gibiydi. Her gün ayakkabı boyattırıyordu herhalde. Siyah ayakkabı, kostüm, kravatla plaja gittiğini gördüm. Kendine o kadar hayrandı ki, alay etmediği kimse yoktu.”

Bir kahkaha daha attı.

“Saçları görülmeye değerdı. Ayrım çizgısı bıçakla kesıl-mış gibiydi. Hep aynı noktadan. Hep parlaktı saçları. Fare gibi. Briyantınli, yapış yapış. Sağa yatırır, solu kabartırdı. Ama bir şey hiç değışmezdi, fare kuyruğu gibi bir lüle mutlaka alnının ortasına düşecekti. Hep aynı yerden, aynı şekilde. Önceleri o lülenin doğal olduğunu sanırdım. Bir gün aynanın karşısında yakaladım. Özenle o bir tutam saç alnından gözüne doğru sarkıttığını gördüm. Anlayacağın, kadın gibi süslenirdi.”

Sur tekrar kızardı. Norma bazen onun da alnına bir tutam saç düşürdüğünü fark etmiş miydi acaba? Taş mı atıyordu?

“Ya, böyle *sinir* bir çocuktı işte.”

“Ama bu durum onunla konuşmana engel olmamış.”

Sur Norma’nın yüz ifadesini net bir şekilde göremedi. Ama Norma’nın cevabından önce kısa bir sessizlik oldu.

“Onunla konuşmam sayesinde *sinir* olduğunu anladım.”

“Başta *sinir* değildi tabii... Sana evlenme teklifi eden o muydu?”

Norma başını onaylar şekilde salladı. Ama Sur onun dikkatle gözlerinin içine bakıp karanlıkta düşüncelerini okumaya çalıştığını görmedi. Şeytan diyordu ki, “İnanma, evlilik mevlilik teklif etmemiştir. Çocuk vakit geçirmiştir onunla. Sonra bırakıp gitmiştir. Veya teklif ettiyse de kandırmak içindir. Seni alacağım diyerek kızları kandırmak dünyanın en kolay işi. Çocuk istediğini elde etmiş, sonra da bırakmıştır. Kızın garezi var, ondan ters konuşuyor.” Şeytanın sesi daha kuvvetli çıkıyordu. İstirap çekmeye başladı ama bu sestten kendini kurtaramadı. Norma’nın ve “*sinir* çocuğun” kol kola, dip dibe, şehrin karanlık köşele-

rinde, parklarda, ağaçların, duvarların altındaki görüntüleri inatla dikiliyordu gözünün önünde. Bekçilerin şantajı, bekçilerin... Sur ter içinde kaldı. Aptallığı için kendine lanet etti. Norma polislerin davranışı hakkında bilirkşi edasıyla konuştuğunda, Sur uyanmamıştı. Norma o çocukla “yakalanmış” olmalıydı gece bekçilerine.

Acısı o kadar keskinleşmişti ki, neredeyse ağlayacaktı. Şu an ona ait olan o vücudu, başkalarının kollarında hayal etmenin bile ne derece keskin bir acı verdiğine şaşırdı. Böylesi bir acıyı daha önce hayatında ne hissetmiş, ne de tahayyül etmişti. Dindirmenin, hatta hafifletmenin dahi imkânsız olduğu bir acı, kalbini, midesini, bağırsaklarını ve beynini altüst ediyordu. Kendini tutmaya çalıştıkça, resim daha bir netleşiyordu gözlerinin önünde. *Sinir* çocuğun elleri Norma’nın göğüslerinin üzerinde, Norma’nın bacaklarının arasında, *sinir* çocuğun kendinden hoşnut ve kibirli gülümsemesi, Norma zevkten kıvranırken, Norma zevkten inlerken... Gayet aşina olduğu bu tepkiye yol açmaktan hep gurur duymuş ve bu sayede ona daha da bağlanmıştı. Aynı zevki başka biri vermişti Norma’ya... Ve o, başka bir erkeğin peşinden koşup da ret cevabı aldığı bir kızın peşinden koşmuştu.

Sur’un saç kökleri yanıyordu. Ona karşı farklı hisler beslediği için, sadece gönül eğlendireceği bir kıza karşı hissedilmeyecek şeyler hissettiği için kendi gözünde küçük düşmüştü. Aptal yerine konmuştu. Belki de Norma içinden ona gülmüştü.

Uzaktan, çok uzaktan, hâlâ anlatmaya devam eden Norma’nın sesini duydu.

“Bana karşı da öyleydi. Yüzüme bakmadan üstüme başıma bakardı. Kendisi için değil. Başkalarının gözüyle

bakardı bana. Gören ne diyecek? Ne tarz bir kızla geziyor diyecekler? *Kredisi* azalacak mı? Benden utanabilirdi! Düşün, benim giyimimden utanmak! Öyle bir adamdı! Ben benden utanan, benden önce çorabımı, eteğimi, çantamı gören bir adam istemiyorum dedim. İyi yapmamış mıyım?”

Söylediklerinden pek bir şey anladığı yoktu. Norma'nın sesinde bir gazez tınısı yakalamaya çalışıyordu.

“O çocuk hakkında çok konuşuyorsun. Çok mu samimiydiniz?”

Bunları neredeyse bağırarak söylemişti. Norma onun sert üslubuna şaşırıp kaldı.

“Hayır,” dedi biraz ürkekçe.

Hemen kendini toplayıp ekledi.

“Yani, ne demek istedin?”

Sesi ciddileşmişti. Sur'un dilinin ucuna kadar geldi, “bekçilerle işi olacak kadar samimi” demek. Ama Norma'nın sesindeki değişim ona geri adım attırdı. Ölçüyü kaçırmış olmaktan korktu. Açık açık konuşmak, sormak, düşündüğünü dosdoğru söylemek için can atıyordu. Ama imkânsızdı. Kendi kendini yiyordu. Cevap vermek yerine omuz silktilti.

Uzun bir sessizlik oldu. Sur başını diğer tarafa, denize doğru çevirmişti. Dolayısıyla Norma, Sur'un kendisine bakmadığını biliyordu. Oysa Sur, Norma'nın kendisine bakıp bakmadığını bilmiyordu.

Üstüne bir uyuşukluk çöktüğü sırada, Norma'nın masanın üstünden elini tuttuğunu hissetti. Canlandı. Ama mutluluğunu belli etmedi. Kıpırdamadı. Parmaklarını hiç oynatmadan onun avuçlarına bıraktı.

“Sur, bana küstün mü?”

“Niye?”

“Bilmem. Soruyorum.”

Başını hayır anlamında salladı. Norma'nın bunu gördüğünden emin değildi. Keşke görmemiş olsa, küsmediğinden emin olmasa, yürek tüketse, endişelense, merak etse, dert etse, korksa. Küs olabileceğinden, kızgın olabileceğinden korksa. Kendisini bir daha görmek istemeyebileceğinden korksa. Onu okşasa, ona yalvarsa, gönlünü almaya çalışsa. Böyle yaparsa, Norma ve "sinir çocuğun" ilişkisi hakkında yanılmadığı ortaya çıkacaktı sanki. Norma küçük düşsün istiyordu. Ondan sonra affederdi.

"Sur, o bahsettiğim çocuk yüzünden mi?"

Kalbi çarpıyordu. Demek ki o da düşünmüştü. Demek ki Norma da o çocuk yüzünden surat astığını anlamıştı. Surat asması için bir sebep vardı tabii ki. Yoksa durduk yerde niye kediye dönsün, uzun uzun elini okşasın, onu yumuşatmaya çalışsın?

Başını yine aynı şekilde salladı, olumsuz bir cevabı karşısındakinin onaylama olarak algılayacağı şekilde. Belki de Norma, Sur'un kendisini kışkandığını düşünüp sevinmişti. Çünkü sesi ürkek, üzüntülü olacağına, neşeli ve cüretkârdı. Masum veya masum görünmeye çalışan birinin cüretkârlığı... Bu da Sur'u sinirlendirdi.

"Sahiden, bu mesele yüzünden mi? Sana dürüstçe, olduğu gibi anlattım. Ben o çocuğu hiçbir zaman sevmedim ki Sur."

Söyleyiş tarzı son derece dürüst, net ve açıktı. Sur onun sözlerine inandığını hissetti. Ama inanmak istemedi. Erkekliğine yakıştıramadı inanmayı. "Numara yapıyor," dedi dişlerini sıkarak. Meseleyi bir dram haline getirmek ona keyif verdi. Eziyet çekmek ve çektirmek...

"Ben sana soruyor muyum beni tanımadan önce neler yaptığını?"

Norma'nın sesinde şakacı bir ifade vardı. Sur sinirlendi. Özellikle de, Norma'dan önce hayatında anlatacak çok fazla bir şey olmadığını itiraf etmek zorunda kaldığı için sinirlendi.

"Sor!" dedi.

Ve Norma'dan yaşça küçük olmanın ezikliğini hissetti. Halbuki o şimdiye kadar birçok şey yapmış olabilirdi. Arasında kaç yılı vardı.

Ağzını açmadı. Ne pahasına olursa olsun Norma'ya onu kıskandığını söylemeyecekti. İlişkileri, başından beri, karşılıklı fiziksel zevkler üzerine kurulu tesadüfi bir bağ değil miydi zaten? Öyle büyük bir aşk değildi. Kim dedi ki? Gerçi... Gerçi az evvel evlenelim demişti... Öylesine demişti...

"Doğru söylüyorsun. Geçmişine karışmaya hakkım yok. Bana ne?"

Öyle bir "Bana ne?" demişti ki ortalık buz kesti.

Norma'nın sesi gecenin sessizliğinde o kadar açık seçik duyuldu ki, ağzından dökülen lafları yerden tek tek toplamak mümkündü.

"Ben sana her hakkı tanıyorum."

"Teşekkür ederim."

"Rica ederim."

Norma yine öne doğru eğildi ve sesi doğal tonuna döndü, her zamankinden daha tatlı ve yumuşaktı (yakarıyor-muş gibi geldi Sur'a).

"Sur, deli misin? Şaka yaptığımı anlamıyor musun?"

"Anlamadığımı kim söylemiş, ben de şaka yapıyorum."

"Niye suratını astın?"

"Ben mi?"

"Sen!"

“Sana öyle gelmiş. Suratımı nereden gördün?”

“Alınmadın mı?”

“Hayır...”

“Gerçekten mi?”

Sur omuz silkti, cevap vermedi. Norma ikna olmak üzereydi. Ama alınmadığına ikna olmasını istemiyordu. Daha çok yalvarmasını istiyordu. Daha kedi gibi olmasını istiyordu. Gelip sarıldığını, ağlamaklı bir şekilde ağzını burnunu öptüğünü, özür dilediğini hayal ediyordu. Dudaklarında onun gözyaşlarının tuzlu tadını hissediyordu şimdiden.

Bunu hayal etmek bile ona o kadar büyük keyif verdi ki, tüm vücudu gerildi.

Ama Norma yaklaşmadı. Tam tersine uzaklaştı. Sandalyeye yaslandı. Sustu.

Dakikalar geçti. Ağır. Uzun. Deniz şırıldıyordu, şıp, şıp. Ay ışığı denizin üzerinde konuşuyordu. Ay ışığı şırıldıyordu, gluk gluk, hışş. Ay ışığı şarkı söylüyordu. Deniz canlıydı. Hava kıpırtısız. Kahvede kendileri dışında sadece bir masa kalmıştı. Ormanda çıplak ampuller, ay ışığını öldürerek karanlığı koyultuyorlardı.

Norma hafifçe titredi ve uykudan uyanmış gibi etrafına baktı.

“Artık kalksak,” dedi.

“Nasıl istersen.”

Sur, Norma’nın “nasıl istersen”, “sen bilirsin” gibi laflardan hazzetmediğini biliyordu. Mahsus söylüyordu.

“Kalkalım,” dedi Norma doğrularak. “Gece yarısını geçirmeyelim bari. Kaçla gideceğiz?”

“Kaça yetişirsek. Bakalım fayton bulabilecek miyiz?”

“Faytona lüzum yok. Yavaş yavaş yürürüz. Nasılsa geç kaldık.”

Sur'un teninin altından sıcak bir dalga akıp geçti. Şu an kimselerin olmadığı, karanlığın herkese suç ortaklığı yaptığı ormanı hayal etti.

Garson ayak seslerini duyarak, büfeden dışarı çıktı ve bekledi. Gidenlerin parayı peşin ödeyen çift olduğunu görünce "güle güle" dedi, yukarıda bir ağacın altında, baş başa vermiş fısıldaşmaya devam eden son çifte bir göz attı ve *tezgâhına* döndü.

"Belki Lunapark'ın önünde bulabiliriz," dedi Sur.

"Lüzum yok. Kestirmeden dosdoğru Nizam'a ineriz, en fazla kırk beş dakikada ulaşırız. Güzel bir gece..."

"Nasıl istersen."

Kalbi çarpıyordu. Plajın yanındaki patikadan tırmanmaya başladılar. Norma koluna girdi, ona yaslandı. Norma'nın göğsünün ağırlığını kolunda hissetti. Boyun damarı zonklamaya başladı. Taşlı yolda kendi ayak sesleri vardı sadece. Sur iki kere, Norma da birkaç kere takıldı. Arkadaki ahırlardan bir at kişnedi. Bir köpek havladı, iki-üç köpek cevap verdi. Birkaç dakika sonra teker teker sustular.

Patika son buldu. Sur asfalttan devam etti. Norma ses çıkarmadı. Yanlarından bir fayton geçti. İçine altıdan fazla kişi doluşmuştu. Dil'de akşam gezmesi ile gece gezmesi arasındaki ölü saatti. Adalıların yemek saati... Sadece geç kalmış bir-iki çift, hayaletler gibi sessizce ağaçların altından süzülüyorlardı. Gece o kadar sakindi ki, sadece Âşıklar'ın değil, bazen Lunapark'ın pikabı bile duyuluyordu.

Sur ümitsizliğe kapılmaya başlamıştı. Nizam'ın asfaltından değil de, ormandan gitmeleri için Norma'nın bir vesile yaratmasını bekliyordu. Hristos'un ormanından.

Norma sessizdi. Başı önde, ayakkabılarının burnunu inceliyordu sanki. Az sonra Sur'un kolundan çıktı, plastik çantasının saplarını düzeltti, sol eline aldı.

“Ver ben taşıyayım,” dedi Sur. “Mayolar ıslak. Ağırdır.”
“Ağır değil. Teşekkür ederim.”

Sur koluna girmesi için soluna geçmesini bekledi. Norma sağdan yola devam etti ve koluna girmedi. “Kolumdan çıkmak için çantayı bir kolundan diğerine geçirmeyi bahane etti. Kızgın,” diye düşündü Sur. Korkuya kapıldı. Ardından, kızmaya ne hakkı var ki diye geçirdi içinden. Ama korkuyu bertaraf edemedi.

Norma ayakkabılarının burnuna ilgi göstermeyi sürdürüyordu. Sur, elleri ceplerinde, başı dik, yoldan geçenleri seyrederek ilerliyordu. Farkında olmadan uzaklaşmışlardı birbirinden. Aralarında bir kişilik yer vardı. Yabancılar gibi vardılar iskeleye, yabancılar gibi bindiler vapura. Sur bir an yarım saat, bir saat vapur bekleyeceklerini, dolayısıyla bir yere oturup bir şeyler içeceklerini ve konuşmak zorunda kalacaklarını umut etmişti. Vapur hazır, kapıları da açıktı.

Sur iki çay ısmarladı. Norma çayı içti, *mersi*, dedi, boş bardağı Sur’un eline verdi, camdan dışarı bakarak, geciken yolcuları izlemeye başladı.

Bir çift, ele ele koşarak karşıdaki kanepeye yöneldi. Kanepenin ucuna sıkıştılar. Çocuk kıza sarıldı, baş başa, fısıldaşmaya ve gülmeye başladılar.

Sur’un içini bir keder kapladı. Koyu, kopkoyu bir keder. Yas gibi. Kendileri yirmi yıllık karı koca gibi oturuyorlardı. Norma camdan dışarı bakmaya devam ediyordu. Sur kederlenmeye devam ediyordu. Gün içinde olup bitenler, paltoyu arakladığı andan itibaren, gözünün önünden geçiyordu. Keşke kalkıp gelmeseydi. Keşke para bulmuş olmasaydı. Norma’yı ekmiş olsaydı. Gece şehirde gezerlerdi. Beş parasız birbirine daha yakın olurlardı. Adaya gelme-

nin, şehirde dolaşmaktan ne farkı vardı ki zaten? Şahane bir gün, şahane bir hava heba olup gitmişti. Şimdi de şahane bir ay, denizin üzerinde kayboluyordu. Yarın... Yarından sana ne? Yarın böyle olur mu? Hava böyle güzel olur mu? Bir hafta sonra ne olur, belli mi? Yaşıyor olur muyuz? Gelecek ay İstanbul yerinde olur mu? Dünya yerinde olur mu? Yarın... Hayatta yarın yok ki.

Ve bugünü elinden kaçırdığında, ne kalır geriye?

Güneş gözüne girdiğinde uyandı. İstanbul Radyosu'nda yıldızlar geçidi vardı.

Müthiş bir açlık hissetti. Dünyayı yalayıp yutacak kadar iştahlıydı. Akşam yemek yemediğini hatırladı. Geldiği gibi yatağa girmişti. Bir şey yiyemeyeceği için değil, böyle bir gecede yemek yemekten utandığı içindi. Buna rağmen sabaha kadar mışıl mışıl uyumuştı. En ufak bir kâbus bile uykusunu bölmemişti. Bir de, *derdi* olanı uyku tutmaz, gece kalkar, bir yukarı bir aşağı yürür durur, sabaha kadar sigara içer, hatta bir gecede saçları beyazlar derler.

Gözleri saate kaydı. Çalışmıyordu. Gece kurmayı unutmuştu. Ama güneşe bakarak, sekizi geçtiğini tahmin ediyordu.

Donla içeri gitti. Hagopig masanın camının üstüne bir resim kâğıdı yaymış, boya yapıyordu. Parmakları rengârenkti. Silva, pijamayla, ayakları çıplak, divana uzanmış, bacaklarını çaprazlamış, pazar gazetelerinin Türkçeleştirilmiş çizgi romanlarını okuyordu. Bir elinde büyükçe bir salkım üzüm vardı. Çekirdeklerini dişlerinin altında çıtır çıtır ezip parçalıyordu. Üzüm nereden çıkmıştı? Dün gece üzüm yoktu. Sabah kapıdan almış olmalıydılar.

“Bu ne hal oğlum? Pijamanı giysene!”

Kevork gazeteye gömülmüşe benziyordu. Sur'un halini nasıl görmüştü?

Sur cevap vermedi. Radyonun önünden geçti ve sesi iki kat yükseltti. Silva bir çığlık attı, yerinden fırladı, radyoyu kıstı. Bunun üzerine, arkasından “Hergele” diye bağırarak Kevork’un sesi duyuldu. Hagopig masadan kafasını kaldırmamıştı. Sanki olan biteni duymamıştı bile.

“Ne arıyorsun?” dedi Meline oğlunun hareketlerine bakarak.

Sur cevap vermedi. Aradığını buldu.

“Hah, kahvaltı yapmayın, sabahtan üzümü bitirin, öğlene de ağzınızı havaya açıp bekleyin.”

Sur annesini hiç çıkmadığı mutfağında bıraktı, odaya döndü.

Kevork’un kaşları şimdi daha da çatılmıştı. Sadece dükkândaki çırağını korkutan, sert, otoriter bir aile reisi ifadesi... Gazeteden gözünü kaldırdı, bir bacağına yandan sarkıtarak koltuğa gömülen ve üzüm salkımını dişleyen Sur’u inceledi. Bir şey diyecekti, bir şeyler, bir şeyler... Vazgeçti, gözlerini gazeteye eğdi. Dudakları öfkeyle oynadı. Sur bütün bunları fark etmedi. Üzüm çöpünü bir kül tablasına fırlattı. İsabet ettiremedi.

“Annem görmesin,” diye fısıldadı Silva göz ucuyla üzüm çöpüne bakarak ve yerinden kımıldamadan okumaya devam etti.

Hagopig vücudunun üst kısmıyla masaya abanmış, çok ciddi bir edayla resim kâğıdını boyamaya devam ediyordu. Sur’un yüreğinde bir sıkıntı vardı. Evi darmadağın etmek istiyordu. Biriyle kavga etmek... Babası çok yaşlıydı, Hagopig de çok küçük. Koltuğun kenarından tahta yer döşemesine atladığı gibi Silva’nın elinden gazeteyi kaptı ve koltuğuna geri döndü. Ve çingar koptu. Silva koşup geri aldı gazeteyi. Bir sayfası yukarıdan aşağıya yırtıldı. Sur

kahkahayı patlattı. Katıla katıla, keyifle güldü. Kevork küfretti. Hagopig dikkatle boyaları karıştırmaya devam etti. Meline, elleri ıslak olduğundan yere su damlamasın diye, birbiri ardına sağ avucunu sol avucunun, sol avucunu sağ avucunun altına koyarak içeri koştu. Sur annesinin trajik ifadesini gördü ve sinir krizi geçirircesine tekrar gülmeye başladı. Meline'nin gözleri büyüdü.

“Oğlum öyle oturulur mu? Tüm gücünü koltuğun koluna vermişsin, ne olur o öyle? Okuldaki tahta sıra değil ki bu.”

Odanın öbür tarafında, yerdeki üzüm çöpünü fark etmemişti. Sur oturduğu yerden uzandı. Bacaklarının baskısı altında koltuğun kolları çatırdadı ve oynadı. Annesine baktı. Meline çatırtıyı duymamıştı. Sur biraz daha uzandı. Sonunda yerinden kalkmadan radyoya ulaştı. Düğmeyi biraz çevirdi. Cihazın üstündeki kül tablası titremeye ve bir kiriş gibi tınlamaya başladı.

“Yine mi karıştırdın lan radyoyu!” diye kükredi Kevork. “Kıs şunu!”

Sur kız kardeşine seslendi.

“Fare, bir Harman versene bana.”

Silva keyifle yerinden fırladı.

“Harman yok. Yenice var.”

“Yenice ver o zaman.”

Silva evdeki her ayrıntıyı bilirdi ama yine de bir kere daha baktı Harman kutusuna, gerçekten yoktu. Yenice'den bir tane aldı, kibritle birlikte Sur'a verdi, sonra da divana atlayarak, manzaranın tadını çıkarmaya başladı. Sur sigarayı yaktı. Kanı başına sıçrayan Kevork, olanca öfkesini karısına kustu.

“Bu hergelelerin elinin altında niye sigara bırakıyorsun ortalıkta? Misafir için alıyorsan, çikolataların gibi sakla.”

Sonra dönüp kinle Silva'ya baktı.

"Bu da *hergeleyle* bir oluyor!" dedi.

"Şu salonda oturmayın diyorum. Radyoyu içeri alacağım, kapıyı kilitleyeceğim."

"O *mi o ma siniore*" diye şarkı söylemeye başladı Sur, dumanı tavana doğru üfleyerek.

Yaptığından gayet memnundu. Gerçi sabah sabah, aç karnına duman rahatsız ediciydi ama babasının bu halini görmek, o fedakârlığa değerdı.

Meline bıkkın bir ifadeyle mutfığa dönerken, söylenmeye devam etti. Bu çocuklarla başa çıkamadığını itiraf etti içinden.

"Bunlar salonda yaşayabilecek insanlar mı? Dağlı bunlar! Bir misafir gelse rezil oluruz."

"Sahip olduklarım misafir için değil, benim için. Önce ben tadını çıkaracağım, sonra başkası."

Kevork dizinin üstündeki gazeteleri yere attı.

"Sahip oldukları! Senin neyin var ulan? Hayatında bir topluiğne kazandın mı? Babanız kazanıyor siz yiyorsunuz!"

Bu laf Sur'a dokundu. O sırada babasının ağzına burnuna bir deste banknot fırlatabilse ne iyi olurdu. Al, şimdiye kadar harcadıklarının karşılığı deseydi, başını alıp gitseydi, senin parana ihtiyacım yok deseydi. Bir daha onun yüzünü görmeselerdi. Yapamazdı. Bu yüzden de yapabileceği tek şeyi yaptı:

"Yok, komşu mu yiyecek? Tabii ki biz yiyeceğiz. Dünyaya gelmek için ben yalvarmadım. Birini yemeğe çağırırsan karnını doyurmak zorundasın."

"Güzel laf," dedi Hagopig soğuk bir ifadeyle.

"*Hergele*," diye bağırdı Kevork, kıpkırmızı kesilmişti. "Kim öğretiyor size bu fikirleri!"

Ve şöyle bir dikildi, oğlunun üstüne atılıp onu tokatlayacaktı sanki. Silva baba oğlunun kavgasını seyretme umu-
duyla divanda doğruldu. Kavga etseler abisinin galip gele-
ceğinden emindi. Ve babasına karşı abisini tutardı.

Sur alaycı gözlerle babasına baktı. Kevork yerine otur-
du. Sur'un gülümsemesi belirginleşti. Bir an gerçekten
üzerine yürüyeceğini ve vurmaya kalkacağını düşünüp
endişelense de, babasının geri adım atması üzerine onu
korkuttuğuna kani oldu. Tekrar şarkı söylemeye başladı...

“O mi o ma siniore...”

Kevork ruhundaki tüm nefreti bakışlarına yükledi.
Ve büyük bir memnuniyetsizlikle, artık Sur'dan çekindi-
ğini fark etti. Kendi evladından. Rahatsız oldu. Kendini
güvende hissetmediği o odadan çıkıp gitmek istiyordu.
Evlatlarından uzaklaşmak. Özellikle bugün iyice yabancı
gibi gördüğü kendi evlatlarından... Yabancı ve düşman...
Evet, sadece Sur'dan değil, üçünden de korkuyordu. Üçü
de ona düşmandı. Üçü de onu sevmiyordu. Sevmek ne
kelime, ondan korkmuyorlardı bile. Korkmak ne kelime,
onu adam yerine bile koymuyorlardı. Onun herhangi bir
sözünü dinlemiyorlardı bile. Duymuyorlardı. Duvara ko-
nuşuyordu sanki. Kendi babasından böyle mi görmüştü?
Kendi evinin babasının evinden bu kadar farklı olacağı
vaktiyle hiç aklından geçmemişti. Çocuklarının gözün-
de sadece bir para makinesi olacağı... Evde çocuklarının
hükmünün süreceği ve istediklerini yapacakları... Ondan
korkmayacakları, onu saymayacakları, ayak ayak üstüne
atıp, donla veya şortla karşısında uzanacakları... Karşısın-
da... Tövbe tövbe... Sigara içecekleri ve kendisinin hiçbir
şey yapamayacağı... Bir şey yapmak ne kelime, düpedüz
korkacağı... Kendileri öyle miydi, taşra âdetleri? Yüzle-

rinden *meron** akardı. Utanırlardı, büyüklerin karşısında bakışlarını yerden kaldırmaktan korkarlardı. Sadece annelerinin babalarının değil, ustalarının bile ellerini öperlerdi. Şimdikiler, bırak el öpmeyi, bir ustaları olmasına bile tahammül edemiyorlar. Her biri kendisi usta, kendisi *patron*. *Patron* neymiş, baba parası var ya! Madem çalışmıyor, o halde babası harçlık versin. Okuyacaklarmış. Ne okuyacaklar? Ne öğrenecekler? Babalarına karşı gelmeyi mi? Büyükleri saymamayı mı? Eskileri küçümsemeyi mi? Ana babayı beğenmemeyi mi? Bu sürüngenlerin büyüklerinden iyi, büyüklerinden üstün nesi var beğenilecek? Kimseyi adam yerine koymamaları mı? Eksik olsun böyle okumak. Kendisi okumuş muydu? Okuma yazmayı yeni öğrenmişti ki *çorbacının* yanına vermişlerdi onu. Orada adam olmuştu, adam! *Çorbacının* “Kevork!” diye bağırdığını duyduğu anda, yerinden bir metre havaya zıplardı. Ellerini karnının üzerinde birleştirir, başı önde, kızarırdı, *çorbacının* yüzüne bakmaktan bile çekinirdi. Böyle, yüzleri *meronlu* çocuklardı eskiden. Ama o zaman, büyük korkusu vardı, Allah korkusu vardı, kiliseye gitmek, pazarları *komünyon* almak vardı, oruç vardı, perhiz vardı...

Kilise mi?

Kevork toparlandı. Kiliseyi unutmuştu. Daha tıraş olacak, yıkanacak, giyinecekti. Bu sürüngenler onu istedikleri kadar aşağılayabilirlerdi. Ama mum satılan odada, mumların başına geçtiğinde, olağan pazar sabahlarının sadık müdavimleri, *Fişulular***, saygıyla selamlarlardı onu, bir kabahat işliyormuşçasına mum almak için bir yirmi beş-

* Erm. Vaftiz ayininde kullanılan kutsal yağ.

** Fr. *fichu* (okunuşu: fişü) kadınların boyunlarına, omuzlarına, başlarına taktıkları örtü, baş örtüsü.

lik bırakırlardı. *Fişulular* veya taşradan yeni gelmiş Türkçe konuşan yaşlılar, tavsiye mektubu, bir belge veya vaftiz, düğün, cenaze için başvurduklarında ona Kevork Efendi derledi. Kevork Efendi de ne kelime? Efendi derlerdi. Efendim. Ve onun önünde kızarıp bozarıp, eğilirlerdi, bir zamanlar kendisinin *çorbacının* önünde eğildiği gibi. Çünkü onlar Ermeni Hristiyan müminlerdi, saygılı, minnet nedir bilen, *mazlum* insanlardı. Onlar gerçek Ermenilerdi, taşralılar İstanbul kilise yöneticisini, mütevellisini, idarecisini sayarlardı. Gerçek Ermeni, papazın elini, eteğini öper, nereye götürürsen götür hacın ardından gider. Millet dersin, din dersin, patrik ismi verirken gözlerinin içi parlar, inancına kurban olduğum ne istersen yapar, ne istersen verir. Oysa bunlar yozlaştılar burada. Türkleştiler. Frenkleştiler. Bittiler.

Kendi çocukları ve onların üzerinden tüm İstanbullu Ermeniler hakkında bu hükmü verdikten sonra hafifledi. Bir tatmin hissiyle doldu. Bir güç geldi üstüne. Korkusu dağıldı. Aslında korku da değildi. Kendi çocuklarının nesinden korkacaktı? Sürüngenler! Korkudan çok... Eh peki, korku denebilirdi sonuçta ama başka türlü bir korku. Böylesini İstanbul'a ayak bastığından beri hep hissediyordu. İstanbulluların karşısında. Hiçbir İstanbullu asla saygısızlık etmemişti ona. Hatta ona iyi davranmış, taşradan göç eden herkese olduğu gibi ona da acımışlardı. Şefkat bile gösterip ona yardım etmişlerdi. Ya *çorbacı*? Sırf taşralı diye korkutmamıştı onu. O, İstanbullu kodamanları da korkutmaya bayılırdı. Ama kendisi ilk günden beri, İstanbulluların onu azarlayacaklarından, döveceklerinden, aşağılayacaklarından, yüzüne bağırabileceklerinden korkmuştu. Ancak, ille de bir şey yapmaları şart değildi. Tuhaf bir

korkuydu bu, onu sürekli taşralılara doğru iten bir korku. Taşralıların yanında kendine bir güven geliyor, daha bir emniyette hissediyordu kendini. İstanbulluların yanında taşralı oluyordu. Oysa taşralılar onu İstanbullu sayıyorlardı. Kendisi de taşralıların yanında, İstanbullular karşısında cesaret edemeyeceği kadar sert davranabilir, rahat rahat ağalık taslayabilirdi. İstanbullu, “Sen kimsin?”, “Babanın malı mı bu?”, “Sen burada hizmetkârsın, hizmetkâr, benim hizmetkârım,” diye yüzüne bağırabilirdi. Taşralı onun yaptığı işi Tanrı’nın bir lütfu olarak görüyordu ve ufacık bir iyiliği, nazik davranışı için ona minnettar kalıyordu.

Oysa sert mizacı kendi evlatlarının umurunda bile değildi. Farkında bile değillerdi babalarının sert, yani önemli biri olduğunun. Onların bu umursuzluğuysa onu korkutan. Onlar da İstanbulluydular. “Türkleşmiş, Frenkleşmiş, yozlaşmış” diye fısıldadı dişlerinin arasından. Keyifle tekrarladı. “Piçlerden mi korkacağım?” dedi içinden, isyan edercesine. Her biri kendi dünyasında tek başına olan çocuklarına sert bir bakış attı.

Silva resimli hikâyelerine gömülmüştü.

Hagopig, dağlarının, denizlerinin, ağaçlarının, kayıklarının, göğünün renklerine.

Sur saldırgan ruh halini takip eden yabancılık, yalnızlık duygusuna.

Meline ise mutfakta kendi telaşındaydı. Suratını ekşiterek, bulaşık yıkamak için ısıttığı suyun birazını tıraş olması için Kevork’a verdi. Kevork, Meline’nin memnuniyetsizliğinin sebebi ne olabilir diye düşünmedi bile. Meline’nin son yıllarda yolunu bulmuş olan kocasından memnun olmayabileceği aklının ucundan geçmezdi. Evin yiyeceği içeceği eksiksizdi. Evine düşkün bir adamdı. Sigarası yoktu,

kahvehaneye gitmezdi. Gözü dışarıda değildi. Cemaat işlerinde de bir mevki sahibi olmaya başlamıştı. Yarın öbür gün cemaat işlerinde yine kargaşa çıkarsa, bir rol de oynayabilirdi. Gazeteler ondan bahsedebilirdi. Bahsetmişlerdi zaten. Bir mütevellî heyeti listesinde ismi geçmişti. Başka bir sefer de bir bağışla ilgili olarak yazmışlardı ismini. Başka türlü de kendinden bahsettirebilirdi. Kendisi yazar çizer değildi tabi. Ama gazeteler de müşkülpesent değildi. Bedava bir yazı gelsin yeter, hemen basarlar. Ya birine yazdırırsın, ya da düzelttirirsin. Ya da gazete kendi düzeltir. Ya da hiç düzeltmez. Kim okuyor? Kim anlıyor? İsmin çıktı mı? Bitti. Başka ne olacak? Özellikle de öbür gazeteden birine dokunduruyorsan. Yazdığın Çince bile olsa kimin umurunda. Daha kolayı da var, *Tıbrevank'a** birkaç lira bağış yaparsan, Patriğin adamı oluverirsin. Patriğin adamı oldun mu, artık cemaatte mühim birisin demektir. Ve gazetelerden biri mutlaka seni hesaba katar. Sen paradan haber ver, paradan. Yazmak neymiş? Akıl neymiş? Tahsil neymiş?

Tıraş olmuş, taranmış bir halde (gerçi taranacak pek bir şeyi yoktu), elinde çorapları ve ayakkabısıyla çocukların yanına geldiğinde, güçsüzlük hissi kaybolmuştu. Bir insanın evlatlarından, ailesinden korkması veya çekinmesi de ne demek oluyordu? Geçimini senin sağladığın insanlardan... Parayı, parayı sen harcıyorsun, sen doyuruyorsun... Dükkândaki çırak gibi... Dükkândaki çırak neden korkar senden? Çünkü haftalığını senden alıyor. Çünkü onu kovmandan korkar. Sen para vermezsen aç kalır. Eğer sen ekmek getirmezsene, Meline, Sur, Hagopig, Silva, dört

* 1953'te, Patrik Karekin Haçaduryan'ın girişimleriyle Üsküdar'da kurulan Ermeni okulu.

kişi, dört, hepsi de aç kalırlar. Hiçbirinin de parası yok, hiçbirini para kazanmıyor. Dolayısıyla seni saymak, senden korkmak zorundalar.

“Git içeriden kravatımı getir lan,” diye buyurdu Hago-pig’e.

“Şimdi olmaz, işim var.”

Kevork birden irkildi. Çıktığı yükseklerden kışüstü yere düşmesi zor ve acılı oldu. Dışarıda “adam” sayıl, dük-kândaki çırak, kilisedeki zangoç, fakirler kolu yardımlarına, bedava hastane tedavilerine muhtaç olanlar karşında el pençe divan dursun ama eve geldiğinde, babaları ekmek getirmezse aç kalacaklarını akıllarından bile geçirmeyen parmak kadar piçlere madara ol. Ah, onların akıllarını baş-larına getirmeyi, birkaç gün aç bırakmayı iyi bilirdi o. Fakirler kolundaki taşralılar gibi. Ama Meline, ah o Meline...

“Sen getir be!”

Silva hâlâ babasından belli belirsiz korkuyordu... Yok, korkmak değil de... babasının söylediği bir şeyi geri çevirmek istemiyordu. Getirmem demedi. Ama memnuni-yetsizliğini belli etti. Yerinden kıınıldamadan, bir dakika kadar okumaya devam etti. Kevork inatla gözlerini onun üstüne dikmiş, öylece bekliyordu. Silva okumaya devam ederek bir bacağıını diğer bacağıının üstünden indirdi, sonra bir ayağını yere bastı, sonra diğerini sarkıttı, ayaklarıyla yerde mokasenlerini aradı, nihayet bir ayağı ayakkabıya çarptı ama içine girmede. Gözlerini gazeteden hiç ayırma-dan, acele etmeden, ağır ağır vücudunu kaldırdı, divana oturdu. Bir süre daha ayakkabılarını ayaklarıyla çevirme-yi denedi. Sonunda bundan umudunu kesti, gözünü iki saniyeliğine ayırdı gazeteden, mokasenini geçirdi ayağına, tekrar okumaya başladı, okuyarak ayağına kalktı, başını ga-

zeteden kaldırmadan uyurgezer adımlarıyla odadan dışarı çıktı.

Kevork takma dişlerini kıracakmışçasına sıkarak seyretti Silva'yı.

Hagopig fırçayı masaya attı, dizlerinin üstünde oturdu, başını geriye çekerek, sağa sola eğerek, başyapıtını seyretti.

"Bilin ki hâlâ yaşıyorum,"* dedi gösterişli bir tavırla.

"Sen hep hayvan kalacaksın,"** dedi Sur.

"Cahil, sen Turyan'ın kim olduğunu bilmezsin ki."

"Benim mezarlıklarla işim yok."

"Bilmezsin ki. Güya liseyi bitiriyorsun. Sana yapılan masrafa yazık."

"Hah, *aferim* be!" dedi Kevork.

Anında unutmuştu Hagopig'in az evvel kravatu getirmeyi reddettiğini. Ama aynı şekilde Sur Hagopig'i veya Hagopig Silva'yı kınamış olsaydı, yine derhal hemfikir olduğunu belirtirdi.

Sur Hagopig'in *matrak* olsun diye böyle söylediğini biliyordu, babasının müdahalesine dayanamadı, çünkü babası bir şeyden anlamazdı.

"Sen Turyan hakkında ne biliyorsun?"

Silva döndü, kravatu babasının önüne attı, gidip tekrar sırtüstü uzandı.

"Yok, sen bilirsin. Ulan sen daha dünyaya gelmemiştin, biz..."

* 1851-1872 tarihleri arasında yaşamış Bedros Turyan'ın "Ölümüm" (*Îm mahı*) adlı şiirinden (çev. Yervant Gobelyan).

** Biberyan burada bir kelime oyunu yapıyor: Şiirin Ermenicesindeki "Kıdtsek vor gentani em" (Bilin ki hâlâ yaşıyorum) dizesindeki "gentani" tek başına, fiil almadan kullanıldığında "canlı varlık, hayvan," anlamına geliyor.

“Biliyoruz, biliyoruz, biliyoruz, yorulma. Sen izciydin, sol sağ, sol sağ yürürdün, sen bayrağı taşırdın en önde, *Pamp vorodan** söylemeye bir başladınız mı...”

“Dünyadaki bütün fareler, korkularından kaçacak delik ararlardı,” dedi Hagopig, yüzünde en ufak bir tebessüm olmadan ve başını resimden hiç kaldırmadan.

Silva küçük bir kahkaha attı. Yüzü kızaran Kevork, günah keçisi olarak kızını seçti. Ama bir şey söylemeye cesaret edemedi. Çünkü Silva’nın gözü gazetede idi ve okuduğuna güldüğünü söyleyip kendini temize çıkarabilirdi. Kevork onurunu kurtarmak için oğlanlara yüklendi.

“Piç!”

“Ha, ona bir şey diyemem. O hususu sen benden daha iyi bilirsin tabii.”

Hagopig büyük biri edasıyla sarf etmişti bu sözleri. Sur hayranlık dolu bir gülümsemeyle kardeşine baktı. Silva gibi güldü. Hagopig’in şımarmaya niyeti yoktu. Yüzünde tek bir kas dahi oynamadı. Kevork söyleyecek laf bulamadı. Kudurmuş olmasına rağmen, nihayetinde mutlaka kaybedeceği herhangi bir maceraya atılmayı göze alamadı. Anlamamış gibi yapmayı tercih etti, üstüne laf getirdi:

“Evet, biz sinemayla, maçla harcamıyoruz vaktimizi. Biz...”

“Sen okula gitmediysen, nereden...”

“Kim dedi be? Evet, ben sadece dört sene gittim okula, ama bizim zamanımızdaki ilkokullar, sizin şimdiki liselerden daha...”

* Sözlerini 1800’lerde Ğevont Alişan’ın yazdığı vatansever şarkı; 451’de Ermeniler ile Persler arasında vuku bulan Avarayr Muharebesi’ne ve Ermeni ordusunun başındaki yiğit Vartan’a (Mamigon-yan) atıfta bulunur.

“Babam milli tarih, eski milletler tarihi, coğrafya, din, ahlak öğrenmiştir,” dedi Hagopig.

“Tabii,” diye onayladı Kevork ciddi bir ifadeyle. “Siz ne öğreniyorsunuz şimdi?”

“Boş şeyler,” diye tamamladı Sur.

“Tabii, siz sinema, maç, Mayk Hammer öğreniyorsunuz.”

“Turyan ne tarz bir şairdir, hani onu tahlil edecektin?” diye sordu Sur, sesi o kadar tatlı ve saygılıydı ki, Kevork hemen uyandı.

“*Hayde, hayde, serseri!*” dedi, ters bir ifadeyle, oğluna duyduğu ama eyleme dökmekten âciz kaldığı olanca nefreti bu ifadeye yüklemişti.

Yine çocukların ağzını açtırdığına pişman oldu. Ne lüzumu vardı, kendisi kaşınmış, sonra da ağzının payını alıp yerine oturmuştu. Hem de içler acısı bir şekilde. Başlıca silahı artık işe yaramıyordu. Daha da kötüsü, ters tepiyordu. Zamanında Sur’un yanında Meline’ye –ayda bilmem kaç kere– oğlu duysun da babasının bir zamanlar nasıl bir adam olduğunu anlasın diye, meşhur “izcilik hayatı”nı, *fanfarları*, geçit törenlerini, gösterileri anlatırdı. (Ohoo, ne günlerdi!) Sur ise, küçük tatlı bir çocukken nasıl da hayranlıkla dinlerdi onu. Kim bilir nasıl bir kahraman olarak görüyordu babasını. Sonra, o küçük *piç* abisini de bozmuştu. İlk günden babasını adam yerine koymamıştı. Ve şimdi de, kimse onun destansı geçmişine hayranlık duymuyordu.

Kravatını gömleğin yakasına yerleştirmeye çalışırken, Turyan’ı tahlil etmek gibi olmayacak bir işten kurtulmak için odadan çıktı.

Sur açık olan pencereden, karşıda gidip gelen, bir şey silkeleyen, saçını tarayan, ortalığı toparlayan kızı fark etti.

Yerinden fırladı, içeri gitti, iki dakika sonra giyinmiş hatta taranmış olarak geri döndü ve ıslıkla bir melodi çalarak balkona çıktı. Onlar karşıdaki eve taşındıklarından beri, kızı ne zaman camın önünde veya balkonda görse kendisi de balkona çıkar, sokağı seyrederek, arada sırada da kıza bakardı. Bazen kız da ona bakardı. Ama filmlerdekinin tam tersi yaşanırdı, ne kendisi kıza gülümsemeye cesaret edebilirdi ne de kız ona. Doğrusu, kızın gülümsemesini bekliyordu. Ama kız gülümsemiyordu. Bir sevgilisi olmalıydı. Pazar sabahları deniz çantasıyla çıkıp gidiyordu. Gece ne zaman geliyor belli değildi. Sur, kız kendisiyle konuşmaya can atsın istiyordu. Ama görünüşe göre kızın can atmaya niyeti yoktu. Evet, biri vardı. E tabii, herkesin bir sevgilisi var. Kendisinin de vardı. Gerçi bugün...

“Bugün oruç günü mü?” diye bağırdı Meline mutfaktan. Bir cevap alamadı.

Yandaki Margosyanlar sokağa yeni çıkıyorlardı. Kızları en öndeydi ve çoktan sokağın köşesine varmıştı ve sabırsızca arkasına bakıyordu. Yeni şeyler giyinmişti. Kraliçenin kıyafetini de giyinsen fayda etmez. Kendini bir şey sanıyorsun, burnun havalarda. Şu bacaklarına bak, kes, şekil ver, üç kıza bacak çıkar. Ya popon? Bir torbaya iki kedi hapsetmişler.

Kız Sur’un balkonda olduğunu görünce başını kaldırıp kaçamak bir bakış attı. Sonra gözlerini kaçırdı ve kırıtmaya başladı. Sur tiksiniyerek başını diğer yöne çevirdi. O kadar derin bir tiksinti hissetti ki, buna kendi de şaşırdı. Ama Margosyanların kızını, ne tesadüftür ki Norma’ya çok benzeyen bir kadın tipiyle kıyasladığını kendine itiraf etmedi.

Oğlan plastik bir poşet ve termosla ablasının arkasından gitti. *Müsü* Margosyan bugün istisnai olarak kravatını

ve ceketini çıkarmış, davul göbeğini yepyeni bir kanadiyenin altına saklamıştı. Bayan Margosyan'ın efsanevi kolları emprimenin deliklerinden dışarı fışkırmıştı. Koltuk altlarından sırtına yayılan geniş ter lekeleri uzaktan görünüyordu. Bay Margosyan önde, Bayan Margosyan arkada, kendi çocuklarından, kanadiyenlerinden, emprimelerinden ve termoslarından hoşnut ve gururlu bir halde, birbirlerini tepeden tırnağa süzerek, inceleyerek, ölçüp biçerek, birbirlerinin üstü başı hakkında alçak sesle değerlendirme yaparak ve habire üst baş düzelterek, kortejlerine hayran olan var mı diye komşu pencerelere kaçamak bakışlar atarak, ona buna gülücükler ve selam dağıtarak geçip gittiler.

Sur çatlayacaktı. Boşluğa düştüğünü ve kaldırım taşlarına çarptığını hayal ettiğinde bir an başı döndü. Yere çakılmak yerine Bayan Margosyan'ın memelerinin arasına baş aşağı gömülebilirdi. Güldü. Karşıdaki kız duymadı. Ya da duydu ama ilgisiz kaldı. Kahkahasıyla birlikte sokağın kapısı da çarptı.

Kevork gidiyordu.

Sur yukarıdan babasına baktı. Mütevellinin pazar gününe özel koyu renk ceketıyla beyaz gömleğinin ortasında, siyah bir yarım daireyle çevrili sarımtırak bir küre gördü. O yığının altından, bir pantolonun iki bacağı sırayla sallanıyordu. Tuhaf bir böceğe benziyordu. Bir baş ve iki ayaktan oluşan bir böcek. Böcek evden uzaklaştıkça, bacaklarının üzerinde bir vücut görünür hale geldi ve giderek uzadı. Sonra, pantolonunu her zamanki gibi çok kısa, ayakkabıların da çok büyük olduğu görüldü. Babasının ayakkabılarının ne kadar büyük olduğuna şaşırdı. Yukarıdan bakınca yürüyüşü de ne kadar biçimsizdi. Annem bu adamın nesi-

ni beğenmiş diye düşündü tiksinererek. Annesini de küçümsedi. Ama beğenmek nedir? Bir kadın neden bir erkeğin arkasından koşar? Beğendiği için mi? Evlensin, yiyecek ekmeği olsun diye. Hayatının sonuna kadar ona bakacak biri olsun diye. Değil mi ya? Diyelim ki Silva evlenmedi, yirmisine geldi, otuzuna geldi, otuzunu geçti, annesi öldü, babası öldü, para da bırakmadılar, ya da az bıraktılar. Ne yapar Silva? Kocasını yoksa açlıktan ölür mü? Dilenir mi? Ya da çalışması gerekir. Bizim kadınlarımız çalışmaz, çalışmak istemezler ki. Kocasını getirecek, karısı yiyecek. *Parazit* derler buna. Değil mi ya? Herkes Norma gibi...

Sur keskin bir dönüş yaptı, geriye bakma isteğine rağmen yoluna devam etti. Kevork zaten sokağın köşesine ulaşmak üzereydi. İliklenmemiş olan ceketini, iki taraftan aşağı sarkmıştı biraz. Belki kalın not defteri ve cüzdanı yüzündendir. Kim bilir ne kadar şişkindi. O ceket... o ceketin cebinde kim bilir kaç para vardı. Yüz mü? Bin mi? On bin mi? Babası, özellikle kiliseye gittiği zaman cebinde çok para olmasını severdi. Ama yok, on bin lirayı cebinde tutacak değil ya. O kadar parayı tabii ki bankaya koyardı. Dert değil, bin olsun. Beş yüz olsun. Bütün bir yaz rahat yaşardı Norma'yla... yani... bir kızla. Babasının o kadar paraya ne ihtiyacı vardı? O böceğin ne hakkı vardı? Hayatında bir şey yapmamıştı ki. Yapacak bir şeyi yoktu ki. Cebini sıcak mı tutuyordu? Cebinde bin lira, beş yüz lira... Ona beş lira vermek istemezdi. Vermezdi. Niye? Çünkü kendi evladını beş liradan daha az seviyordu. Az ne kelime? Oğlunu hiç sevmezdi o! Baba...

Sabahın köründe canına okuduğu için mutlu oldu. Akşam da yapacaktı. Yarın da yapacaktı. Hayatı *haram* edecekti ona.

İçi enerjiyle dolup taştı. Kabına sığmıyordu. Bir şey, bir şeyler yapmak istiyordu. Ne olduğunu kendi de bilmiyordu. Babasını küçümsemek, ezmek... Çok zevkliydi. Ama yetmiyordu. Bir şey yapma isteği onu ezdikten sonra ortaya çıkıyordu. Tamtam törenlerine benziyordu bu. Babasının öfkesi, hakareti, küfrü kendi zaferiydi, gücünün taçlandırılmasıydı. Savaşa gitmek için yola çıkma işaretiydi.

Ve bugün, savaş bir yana, gidecek bir yeri bile olmadığını fark etti.

Hiçbir yer. Koca pazar günü. Bir yaz pazarı.

Bu düşünce, onun keyfini de, neşesini de, gücünü de tüketti. Birden çökuverdi. İçindeki boşluk yeniden büyümeye başladı. Yapacak bir şeyi olmamanın, terk edilmiş olmanın, kimsede ilgi uyandırmamanın, yapayalnız kalmanın boşluğu. Karşıdaki evin radyosundan yükselip pencerelerden dışarı taştan taverna şarkıları çınladı beyrinde. Bir yaz pazarı. Ada vapurları. Taverna şarkıları. Pazar günü kalabalığı. *Sirtolar*. Ada yolları. *Kasapikolar*. *Âşıklar*'ın pikabı. Güneşle bezenmiş koca bir pazar günü. Güneş. Şıprıdayan deniz. Çam ağaçlarının hıştırtısı ve *Âşıklar*'ın pikabı. Gluk gluk diyen sular. Donları düşmüş veletler ve ayın sesi. Tepenin yamacından yukarı doğru Yörükali'nin masaları. Atların kişnemesi ve eşeklerin anırması. Çamlar. Pikap. Ve çamlar. Dallar, çalılar. Her şey, her şey var olmaya, yaşamaya devam edecekti. Tıpkı bildiği şekilde. Ve bunları görmeyecekti. Bunları yaşamayacaktı. Nuh'un Gemisi'ndeki ahalinin bir parçası olmayacaktı, kol kola gemiye giren, kol kola gemiden çıkan, dağılan, yaşayan, yaşayan, yaşayan... Kol kola gemiye giren, kol kola gemiden çıkan ahalinin... Bu bitmeyen pazar günü, yaz gününün mavi pazarı, sarı, yeşil pazarı...

Karşıdaki kız balkona çıktı, plaj çantasını ters çevirdi, görünmeyen tozu sokağa silkeledi, gülümsemeden Sur'a bir bakış attı. Kiminle gidecekti? Hep yalnız gidip dönüyordu. Norma da öyle yapmıyor muydu? Radyoda "Ti'ne Afto" çalıyordu. Kız içeri girdi. Sur kıpırdamadan durdu. Ondand nefret etti. Yüreğindeki sıkıntı boğazından yukarı yükseliyordu. Pazar alabildiğine mavileşti. Güneşin sarısı evreni boyadı. Her şey yeşile büründü. Sur, Silva'ya ve Hagopig'e bir şey belli etmemek için başını kaldırmadan odasına koştu, ona bakmıyorlardı zaten. Daha kapıyı kapatmadan boşaldı. Sessizce hıçkırmaya başladı.

Çok mutsuzdu.

Ve birdenbire dışarıda kıyamet koptu. Meline evin en ücra köşelerine saklamış olduğu madlen ve şokolatin dolu şekerliklerin neredeyse boş olduğunu tesadüfen gördü. Yahu misafirinki yenir mi? Birden bir misafir gelse ben ne yaparım? Evde bu kadar yiyecek varken, o pahalı şey yiyip bitirilir mi? Nereye saklayayım ki eline geçmesin? Saklayacak yer kalmadı. Nereye saklarsam çalılırsun. Misafirinki yenir mi be?

Hagopig'in ses tonu her zamankinden daha soğuktu.

"Önce ben, sonra misafir."

Meline gırtlakını yırtarcasına bağırdı.

"Şeytan görsün yüzünüzü! Birbirinizden öğreniniz! Abin bir şey söyledi mi hemen tekrarla. Balık zaten baştan kokuyor."

Hagopig bu sefer soğukkanlı edasını kaybetti, abisini örnek aldığını söylemesi gururuna dokunmuştu.

"Ağabeyimden öğrenmeye ihtiyacım yok. Benim de aklım var. Anladın mı?"

Meline'nin tiz sesi, asabi tonunu kaybetmeden, birkaç dakika sonra tekrar cınladı.

“Öğlen oldu! Daha kahvaltı etmeyecek misiniz?”

Sur annesinden de, evden de, bu dayanılmaz hayattan da tiksindi. Kahvaltı. Radyo. Hagopig'in çekilmez böbürlenmeleri. Farenin her şeye burnunu sokması. Bir ev kadınının kartviziti gibi, evden eksik olmayan mutfak kokusu. Kiliseden dönen babası. Sofra. Kavg, gürültü... Yemeğe! Yemek soğudu! Yahu niye gelmiyorsun? Babasının horultusu.

Bunların hepsini uzun zamandır unutmuştu. Tekrar böyle bir pazar yaşamaya cesareti olmadığını anladı. Kız kardeşinin ve özellikle bugün neden evde kaldığını anlamaya çalışan annesinin kaçamak, meraklı bakışlarına hedef olmaya niyeti yoktu. Herkes “aralarında” bir şey olduğundan şüphe ediyordu. Ve annesinin sinsi gözlerinden gizli bir “ohh” fısırlıyordu.

Asla bu muzaffer tatmini yaşatmayacaktı ona. Moka-senlerini çıkardı, önce çoraplarını, sonra tekrar ayakkabılarını giydi, pasosunun ve parasının cebinde, saatinin kolunda olduğundan emin olunca, saçlarından bir tarak geçirdi, tarağı pantolonunun arka cebine koydu, kapıyı çekip çıktı. Merdivenlerden inerken, çocuklara kapıyı kimin kapattığını soran annesinin sesini duydu. Bir an sonra kapı yeniden açıldı, merdivenden aşağı Meline'nin sesi duyuldu.

“Aç karnına nereye gidiyorsun? Kahvaltı yap da öyle git nereye gideceksen!”

“Nereye gideceksen!” demesi mutlu etmişti onu. Annesi zokayı yutmuştu.

Ancak mutluluğu sokağın başına kadar sürdü. Cadde-
de durdu. Ne gidecek bir yeri vardı, ne de yapacak bir şeyi.

Elinde olmadan, dün geceki son sahneyi hatırladı yine. Adadan Pangaltı'ya kadar sessiz sedasız gelmişlerdi, o ağır, sıkıcı sessizlikten bir an önce kurtulmak, birbirinden ayrılmak için aceleleri vardı sanki. Hiçbir randevu belirlememişlerdi. Tekrar görüşmekle ilgili tek söz etmemişlerdi. İkisi de ilk adımı birbirinden beklemişti. Boşuna. İyi geceler – iyi geceler. O kadar. Birbirinin elini bile sıkmamışlardı. Norma eve girerken ardına bakmamıştı. İkisi de bu duruma şaşırmamıştı. Sur tuhaf bir şekilde rahatlamış, aynı zamanda ağır bir hüzne kapılmıştı. Şimdi ise yalnızca hüznün vardı içinde. Gidecek bir yerinin, yapacak bir şeyinin olmamasının hüznüydü bu. Haklı veya haksız olmanın belirsizliğinin, bulanık, itiraf edilemeyen rahatsızlığı.

Bir *dolmuş* “Taksim, Taksim!” deyip gitti. Bir *dolmuş* “Karaköy, Eminönü, Sirkeci!” deyip gitti. *Dolmuşlar* gitti, *otobüsler* gitti. Pazar kalabalığı bindi gitti. Belki de şu anda Norma da bir *dolmuşa* binmiş gidiyordu. Gidecek bir yer bulurdu.

Ama kim demiş kendisinin gidecek yeri yok diye. Tüm şehir onundu, bir ucundan diğerine. Ve İstanbul dediğin zaman, şehrin bir ucundan öbür ucuna ne demek bir düşün. Yeşilköy'den Rumeli Kavağı'na, Anadolu Kavağı'ndan Kadıköy'e, Kadıköy'den Pendik'e, Büyükkada'dan Kâğıthane'ye... Günlerce gitsen sonu gelmez. Gece yorgunluktan tükenmiş bir halde gelir, ayakkabılarıyla yatağa düşer, her şeyi unutup on saat uyursun. Hele dönüşte, bir yerlerde bir iki tek attıysan. Ama bunların hepsi kaç paraya patlar? Pasoya rağmen. Hatta içmek için işçi meyhanesine gitsen bile. Kim bilir ne kadar para ister öyle bir meyhanede yemek. Yemek mi? Dışarıda mı? Dışarıda yemeye başlarsan paltonun parası kaç gün yeter? O parayı saklamak lazım.

Varsayalım yarın Norma... Yok, basit bir varsayım yani... Sahi, eğer Norma görüşmek, randevulaşmak isterse, ne yapacak? Evde telefon yok ki...

Sur nefesini tuttu. Şimdiye kadar hep kendisi aramıştı Norma'yı. Ya o aramak isterse, nasıl yapacaktı?

Aaa, tabii ya, mektup yazardı. Adresi vardı. Mektup bir günden...

Ama şimdi annesi tetikteydi. Oğluna kimden mektup gelebilir ki? Gelse ona verir mi? Vermez. Saklar. Açar, okur, yırtıp atar. Yapar. Kendisi bütün gün evde oturamaz. Ancak Silva... Evet, Silva'ya demek lazım. Postacının geldiği saatlerde o evde. Ve abisinin günahına seve seve ortak olur...

Ve mektup geldiğinde, sonraki randevu için parasının olması lazım. Meyhane, sarhoş olmak, aylıklık... Daha vakit var bunlar için. Hiç ümit kalmadığında. Ümitsiz insanlar, dertlerini unutmak için böyle yaparlar...

Ertesi gün Norma'dan ses çıkmadı.

Salı da mektup gelmedi.

Pazartesi sabahı, Sur gizlice Silva'ya eğer postacı gelirse... "Anladım," diye araya girmişti Silva. Gözleri parlamıştı. "Sen merak etme," diye fısıldamıştı.

O şeytan bunun Sur için ne kadar zor olduğunu biliyordu. Silva'nın bütün istediği buydu. Ve şimdi artık kolay kolay elinden kurtulamazdı.

Silva'nın yüzüne bakmaktan bile kaçınır olmuştu. Fare'nin gözünü gözüne diktiğini, meseleye dahil olmak, sırdaşı haline gelmek ve sırrını en ince ayrıntısına kadar öğrenmek için fırsat kolladığını çok iyi biliyordu. Bu sebeple, fare cesaret bulmasın diye, onun yanında suratını asıyordu.

Çarşamba akşamı, Silva etrafına bakıp, dramatik tavırlarla ona yaklaştı, bir dert ortağı edasıyla fısıldadı yine:

"Bir şey yok."

Sur cevap vermedi. Ama fare bu aldırışsız tavrı yutmazdı. Parıldayan gözleriyle abisinin ruhunun derinliklerine nüfuz etmeye çalışıyordu. Bu muamma onu hasta edecekti. Sur'un beklediği mektup neyin nesiydi? Eğer Norma'dansa, demek ki ayrılmışlardı. Oysa akşamları eve geç gelmeye devam ediyordu. O halde Norma'dan değildi. Başka biri olmalıydı. Ya da akşamları başka biriyleydi, mektup ise Norma'dan gelecekti. Hangisi? Delirmek üze-

reydi. Doğrudan sorsa, Sur cevap vermezdi. Tam tersine daha da uzaklaşırdı ondan. Kandırmalıydı onu. Güvenini kazanmalıydı ki ağzından laf alabilsin ve bundan bir sonuç çıkararak gerçeğe ulaşabilsin. Ama Sur'un ağzından laf almak o kadar zordu ki.

Onun memnuniyetsizliğini görmemiş gibi yaptı. Arkasından odaya gitti.

“Ne istiyorsun?” diye sordu Sur.

“Sana bir şey dersem ne verirsin?”

“Hiçbir şey vermem!”

“Olsun, ben yine de söyleyeyim. Seninkinin annesi Rummuş.”

“Sen nereden biliyorsun?”

“Ben her şeyi bilirim.”

Silva göz kırttı. Her ne kadar esrarengiz bir hava takınsa da, Sur evde konuşulduğunu anladı. Demek annesi bunu da biliyordu. Kendisini sokakta Norma'yla görmüş olmalıydılar. Ve görenlerden biri de Norma'yı tanıyor olmalıydı. Evet, özellikle birbirine yakın semtlerde yaşıyor-san, bu çok doğal bir şeydi. Sur birden kızardı. Annesine o haberleri getiren her kimdiyse, muhtemelen yarın öbür gün Norma'nın geçmişini de anlatırdı. İşte o zaman sen gör...

Hayır, buna tahammül edemezdi, Norma'nın geçmişi hakkında, o “sinir çocuk” hakkında konuşmalarına, onun bunun Norma hakkında kem söz etmesine, iffetsiz demesine, anasının gözü, kabak çiçeği gibi açılmış demesine tahammül edemezdi. Bütün bunlar gerçek olsa bile... Gerçek olsa bile izin vermeyecekti... Gidip kavga edecekti. Gidip kem söz edenleri dövecek, tek başına onlarla kapışacaktı. Annesini bile affetmeyecekti. Hiçbir erkek, ilişkisi olduğu

bir kadın hakkında kem söz edilmesini affetmemelidir. O bir fahişe olsa bile...

Ya Norma? Fahişe mi? Norma gibi...

“Savaş sırasında Yunanistan’dan kaçıp gelmişler,” diye fısıldadı Silva.

Bu harikulade aşk hikâyesinin heyecanı tüm benliğini sarmıştı, üstelik hikâyenin kahramanı abisiydi, düşünse-ne, öz abisi. Kendisi de, ilginç, heyecan verici, harikulade bir aşk hikâyesi yaşayan o çocuğun kız kardeşiydi, hem de özbeöz. Bu hikâyenin kahramanlarından biriydi. Öyle olmalıydı, Sur istese de istemese de, annesi hoşnut olsa da olmasa da, babası kudursa da kudurmasa da. Eğer Sur ona daha fazla güvense, daha da faal bir kahraman olacaktı...

Bu cüretkâr fikre dört elle sarıldı:

“Sur, eğer birine ihtiyacın varsa... bir şey söylemek... bir şey göndermek... bir haber vermek... eğer... istersen yardım ederim...

Umudu kırılmış bir halde, odadan çıkan Sur’un arkasından baktı.

Sur’un üstünde bir yorgunluk vardı. Hayal kırıklığı-nın acısına karışan, sonuçsuz bir bekleyişin yılgınlığıydı bu. Dört gün olmuştu ve bazen, Norma’nın çehresinin günden güne hafızasından silindiği, zihninde bulanık bir resme dönüştüğü, hızlıca uzaklaştığı hissine kapılıyordu. Ondan kaçıyordu sanki. Onu unutacaktı. Ona karşı ilgisiz olacaktı. Bu da onu çok üzüyordu.

Özellikle geceleri boş gezmekten bıkmıştı. Bu sıcak havada, eve geç dönmek için her akşam sinemaya gitmek veya sokaklarda sürtmek veya parklarda yalnız başına oturmak, acıyla başka çiftleri seyretmek... Önceki akşam, canı erkenden eve gelmek, güzel bir yemek yemek, koltukta

uzanmak, annesine, kız kardeşine su vermelerini, meyve veya sigara getirmelerini buyurmak istemişti. İki kadının telaşla kendisine hizmet edişini görmek istemişti. Ama bu baştan çıkarıcı çağrıya karşı koymuş, sokaklarda, sevişen çiftlere rastladığı parklarda aylıklık edip mutsuz olmuştu. Onları kıskanmış, rahatsız etme, korkutma, kaçırma arzusuyla dolup taşmıştı. Ve o anda Ada'da kendilerini taşıyanların ne yapmaya çalıştığını anlamıştı.

Salona keyifle girdi. Hagopig yeni gelmişti, ayaklarını koltuğun sırtına dikmiş, başı aşağıda, Mayk Hammer'ı gözlerinin hizasında havada tutmuş, öylece duruyordu. Abisinin girişini fark etmedi.

Annesi ne yapacaktı acaba? Eğer taş atar, onu tahrik eder, "Bu gece dışarı çıkmıyor musun?" derse, bir yan bakış, pis bir sırıtış... O zaman çıkmaya mecbur olacaktı, mutlaka dışarı çıkacaktı. Keşke onunla alay etmese, bu gece evde kalmasıyla ilgili imada bulunmasaydı. Kimsenin dikkatini çekmeden evde kalabilseydi.

Ama en ufak hareketinin bile annesinin dikkatini çekmemesi mümkün müydü? Altıncı hissine varana kadar tepeden tırnağa dikkat kesilmişti.

Meline mutfakta, ama kulağı içerideydi. Havagazının tıslamasına, radyonun gürültüsüne rağmen, önce Hagopig'in, ardından da Sur'un geldiğini duymuştu. Şimdi üçünün de içeride olduğunu biliyordu. Odanın halini görür gibiydi. Hagopig bir köşeye serilmiş, Silva başka bir köşeye, Sur koltuğa yayılmış, her zaman olduğu gibi her birinin elinde Türkçe bir gazete, kitap veya mecmua. Hiçbiri diğeriyle doğru düzgün tek kelime dahi konuşmazdı. Ama Meline üçünün yan yana olmaktan, ağızlarını açmadan birbirleriyle iletişim kurmaktan memnun olduklarına

emindi. Eğer ilerinden biri eksik olsa, diğerleri huzursuz, asabi ve yilgın olurlardı. Üçü bir araya geldiğinde zapt edilemez olur, kudururlardı. *Keyiftendi* bu. Kendilerini göstermeye çalışırlardı birbirlerine. Hatta birbirleriyle kavga bile etseler, yine *keyiftendi*. Mutluluktan. Yan yana olmanın sevincinden.

Meline farkında olmadan gülümsüyordu. Bir yandan pilavın suyuna domatesi doğruyordu. Birazdan Kevork da gelirdi ve ailece toplanırlardı. Eğer Sur yemek saatine kadar dışarı çıkmazsa tabii... Ama sanmıyordu. Çıkrsa bile yemekten sonra çıkardı artık. Zira bugün erken gelmişti. Herhalde randevusu yoktu. Bugün randevusunun olmaması ne anlama geliyordu? Bugün yoktu, yarın olurdu. Ama yine de Sur'un eve erken gelmiş olması ona sevinç veriyordu. Küçük bir umut, yarın ve bir sonraki gün ve daha sonraki gün de erken eve geleceğine dair... Bu ilişkinin biteceğine dair...

Suyun kaynaması için tencerenin kapağını kapattı. Bıçağı musluğun altına tuttu. Tuhaf bir bıaktı. Hanere benziyordu. O kadar aşınmıştı ki... Aşınmış değil de, erimişti sanki. Annesinden kalmıştı. Annesi de kendi annesinin evinden getirmişti. Onların hiçbirisi yoktu şimdi. Gelecekte de Silva kullanacaktı. Kendisi bu dünyadan göçtüğünde... Ama belki de o beraberinde götürmezdi. Şimdikiler yeni şeylere düşkünler, anadan babadan kalma eski şeylerin suratına bakmazlar. Hatıraların bir değeri yok onlar için.

Meline bu düşüncelerle büsbütün yumuşadı. Yıkadığı pirinci süzgeçten geçirirken, "Hakikaten yalan dünya!" diye düşündü.

Sur'un doğduğu gün daha dün gibiydi. Savaş yeni başlamıştı. Bayağı da zor doğmuştu. Bir yaşındayken ne de

tatlı bir şeydi. Gören deli olurdu. “Eh, şimdi de güzel çocuk,” dedi gururla. Ve Norma’ya kin duydu.

Rüya gibi geçmişti yıllar. On, on beş, yirmi yıl... Daha dün gibi. O gece, Kevork bir arkadaşı ile birlikte Hadım-köy’den kaçmış, İstanbul’a gelmiş, sürpriz yaparak kapıyı çalmıştı (onu tanıdığından beri yaptığı tek kahramanlık). Yirmi sınıf askerlik zamanı. Kevork bir cenazeye gitmişti. *Yerortutyun*’dan* çıktığı sırada, bütün asker adayı erkeklerle beraber tutup götürmüşlerdi. Ne gündü o gün! Bir arkadaşları, erkeklerin toplanıp götürüldüğünü nefes nefese gelip haber vermişti. *Sevkiyat* günleri. Sonra, asker mektupları... Asker ne kelime? *Nafia* amelesi. Kendisiyse Sur ile yalnız başına. Daha vaftiz bile edilmemişti çocuk. O zaman dükkân mükkân da yoktu. Üsküdar’daki yıkık dökük evlerinin bir katını kiraya vermek zorunda kalmışlardı. Bunların şimdi bir şey anladığı yok. Neler çektiğinin, nasıl büyüttüğünün farkında bile değiller. Gerçi iyi ki dükkân yoktu. En azından *Varlık*’tan iki yıl sonra, Aşka-le’ye gitmekten muaf tutulmuştu Kevork. Ve o dönemde İstanbul’da kaldığından dükkânın temellerini atmıştı. Eh, hayat böyle... Birinin gözyaşı, diğerinin mutluluğu. *Varlık*’tan sonra İstanbul’da kalmak az buz şey değildi. Ama Kevork da fırsatlardan faydalanmayı bilmişti. Bazı insanlar tüm fırsatları kaçıır.

Meline akşam yemeğine her şey hazır olsun diye salatalıkları da soydu. Oval bir tabağa dizdiği salatalık dilimleri eski bir anıyı uyandırdı birden. Kevork’un kendilerine yemeğe geldiği ilk günü. Bugün hâlâ şaşırıyordu. Kevork, nereden nereye? Bir çöpçatan, dürüst çocuk, çalışkan çocuk, rakısı yok, sigarası yok, kahvehanesi yok, kumarı yok, zam-

* Beyoğlu Üç Horan Ermeni Kilisesi’nin Ermenice adı.

para değil, akli işinde, evine bağlıdır diye övüp durmuştu Kevork'u. Eh, bir insanın bu kadar artısı olursa, bundan iyisi can sağlığı, denir. Özellikle de, kızın babası ölmüşse ve ana-kız yamanacak yer arıyorlarsa. Çöpçatanın gözü aydın, iş bağlanmıştır.

İşi bağlayan, çöpçatan ile annesiydi. Karar verildikten sonra annesi yalnızca bir kere ona fikrini sormuştu. Meline dudağını bükmüş, omuzlarını kaldırıp, başını eğmişti. Söyleyecek bir şeyi yoktu. Bu konuda bir şey düşünmüyordu. Ona göre mesele basitti. Her kadın gibi, o da evlenmeliydi, yaşı da zaten geçmek üzereydi. Eve bir erkek girecekti, Margos olmuş, Giragos olmuş ne fark eder? Gerçekten de ne fark edebileceğini anlayamıyordu. Bu yüzden, kendi kendine bile sormamıştı bunu. Annesi büyüklerin elini öpmeyi, iki büklüm durmayı bilen Kevork'u beğenmişti. "Neticede bunlar taşralı, büyüğü sayarlar," diye övüyordu onu. Meline on yedi yaşındayken ve babası sağken, taşralıya kız vermek istemediğini unutmuştu.

Kötü mü olmuştu? Kevork gerçekten de evinin erkeğiydi. Tatil günlerinde evden dışarı çıkmazdı. Çoğu kez pijamasını bile çıkartmazdı. Elinden çok çekmiş filan değildi. Savaş olayları, onları birbirine daha da yakınlaştırmıştı, olağan şartlar altında belki de birbirini düşünmeyecekleri kadar çok düşünmelerine sebep olmuştu. Ne kendisi ne de Kevork dayanıklı insanlardı, ama o fırtınalı zamanlar bağlarını daha da kuvvetlendirmişti. Biri, bir kocası olduğunu ve onun yokluğunda evde bir şeylerin eksik olduğunu anlamıştı. Diğeri ise evdeki karısının hayatında bir şeyleri değiştirdiğini görmüştü.

Meline bir an hareketsiz durdu, biraz yorgundu. Gözleri yirmi yıl öncesine dalıp gitmişti. Mutlu olmuş muy-

du? Bu soruyu kimse ona sormamıştı. Annesi sormamıştı. Samimi bir arkadaşı da yoktu. Kendisi de bu konuda düşünmemişti. Mutluluk nedir? Tabii ki mutlu olmuştu. *Ma-ma-mama-mama... atta, atta* sözlerini duyduğunda. İki küçük kol boynuna sarıldığında ve sahici öpücükler verdiğinde... Bütün bunları ona kocası yapmış olsaydı, daha mı mutlu olacaktı? Bilmiyordu ki. Düşünmemişti. Flört edebileceğini, sevişebileceğini, birini baştan çıkarabileceğini veya biri tarafından baştan çıkarılabileceğini hiç düşünmediği gibi. Kendisi fettan bir kız değildi ki. Üsküdar'da herkes Meline'nin namuslu bir kız olduğunu bilirdi. Semtin gururu olan kızlardandı, şimdi adım başı görülen sokak kızlarından değil.

Gururla başını kaldırdı, kaşlarını mağrur bir şekilde çattı. Bu gurura sahip olmak da bir zenginlikti. Bir mutluluktu. O kadar ciddi bir kızdı ki, hiçbir erkek ona sulu bir şekilde gülümsemeye bile cesaret edememişti. Kevork bile, hatta evlendikten sonra da...

Mutluluk nedir? Ekmek getiren var. Ev bark var. *Boy boy* çocuklar... Kümesi besleyen bir koca... Az çok her şeyi yerinde. Giderek daha da düzene giriyor. Ondan sonra, yavaş yavaş sosyal bir konum da edinilir. Eh, az buz şey değil, müteveli olmak! Bak, önceki hafta Patrik Hazretleri'nin yanında oturmuş, birlikte sohbet etmişlerdi. Patrik Hazretleri espri bile yapmıştı Kevork'a. Böyle fedakâr bir Ermeni olduğu için onu takdir etmişti. Yarın öbür gün hükümet seçime izin verirse cemaat meclisine bile seçilebilirdi. Ya da Patrik vefat ederse, milli delege de seçilebilirdi. Her Allah'ın günü, ismi gazetelerde... Bunlar şaka değil. Herkes avuçla para dökmeye hazır, ama yine de başaramıyor. Eh, neticede Kevork... Ve kendisi de mütevellinin karısı...

Kilisede saygıyla selamlıyorlar. Tanıdık bir yüz. Mütevellî Müsü Kevork'un hanımı... Geçenlerde birisi, gelecek sezon kadınlar koluna katılmasını teklif etmişti. Genç, yakışıklı bir adam olsa ama bir işe yaramasaydı, ne faydası olacaktı? Kaldı ki, genç adamla başa çıkmak kolay mı? Doğruya doğru: Kırk beşine varınca elini eteğini çekmişti. Allah'tan Kevork da eşini rahatsız edenlerden değildi. Meline, kendini emekliye ayırmasından onun da bir şikâyeti olmadığına kanaat getirmişti. Asla boğa gibi olmamıştı, balayı döneminde bile. Bak bu da bir kadın için şanstır. Bazı adamlar vardır ki, "benden bu kadar," diyemezsin. Madem öyle başkası gelsin der, eve adım atmaz. Oysa Kevork'un alışkanlıklarında bir şey değişmemişti. İkisi de giderek şişmanlıyordu. İnsan emekliye ayrılırsa...

Mutluluk ne ki? Lezzetli bir balık alacak paranın olması değil mi? Oturup tıka basa yemek, sonra üstüne rehavet çökmesi, şekerleme yapmak değil mi? Başkalarının meraklı bakışları altında, kurum kurum kurumlanarak kiliseye girmek değil mi? Dönüşte, sıkkan ayakkabılarını çıkarıp, eziyet görmüş ayaklarını terliklerin içinde rahatlatmak değil mi? Başkasının yapamadığını yapmak ve bunu göstermek değil mi?

Artık yavaş yavaş sosyetik ilişkilere de başlamak lazım. Eşyalardan eski olanları kapıya koymak, yeni birkaç parça almak lazım. Modern şeyler. Şu şekilsiz, tuhaf resimlerden de bir iki tane şart. Bir şişe de viski alıp saklamak lazım. Teklifli misafir için. Şimdi herkes viski veriyor. Şimdi artık, eskisi gibi tatlı-likör-fondan yok. Kokteyl, viski, yiyecek, meyve... Hepsi de pahalı şeyler. Ama yapmak lazım. Sosyeteye girme zamanı geldi. Kız büyüyor. Artık yavaş yavaş... Neticede kız evlat... Bir an evvel iyi bir evlilik,

tercihen beş kuruş dahi harcamadan... Eh bütün bunlar durduğu yerde olmuyor. Biraz eli yüzü düzgün olmalı, az çok eğitilmiş olmalı ya da eğitilmiş görünmeli, bir iki sene piyano dersi aldı, baleye gitti, kadınlar kolunda çalıştı demek için... Ve özellikle de adı çıkmamalı. Aaa, bu en mühimi. Burası Doğu. Bakire kız ararlar. Bir kızın adı çıkarsa, hayrını gör onun! Başka bir ülkeye göndereceksin artık, bilinmeyen bir yere ki evlenebilsin. Yoksa başına kalır. Şakası yok. Adı çıkmazsa, dert değil, yutturmak mümkün.

Meline Kevork'a çok kızılıyordu. Bu sene hava değişimine Kınalı'ya gidelim diye o kadar söylemişti. Yok, işler kötüymüş. Önceki işler yokmuş. 6-7 Eylül'de zarar etmiş, o zararı çıkarmak için birkaç yıl tasarruf etmeliymiş, piyasa... Böyle aptalca cimrilikleri vardı bu adamın. Sanki bir yazlığa dört-beş bin veremezdi. Eğer Kınalı'da olsalardı, Sur böyle her gün o kızı görme fırsatı bulamazdı. Belki fikri de değişirdi. Başka kızlar falan bulurdu. Zengin kızlar. Ne olacak? O daha çocuk. Akli başkasına gider, öbürünü unuttur. Bu yıl arkadaşları Bedo, Garo, Serço da Kınalı'daydı. Orada beraber olurlardı, başka olurdu.

Meline yerinden zıpladı. O kadar dalmıştı ki, kapının zili beyninde çınladı.

"Ellerim ıslak, kapıyı açın!" diye bağırdı.

Kapı tekrar çaldı, bu sefer daha uzun.

"Kapıyı açsanıza, duymuyor musunuz?"

Ayak seslerinden, kapıyı açmaya gidenin Silva olduğunu anladı. Kimse yerinden kımıldamayınca, başkasının yapmadığını o yapmak zorunda kalmıştı. Okumaya ara vermeden, mecmuadan gözünü ayırmadan, el yordamıyla yürüyerek kapının kilidini açtı. Babasının kapıyı itip içeri girmesini beklemeden, odaya döndü.

“Şunları elimden alsanıza!” diye bağıyordu Kevork her akşam olduğu gibi.

Salondan ses çıkmadı. Meline söylenerek, ellerini önlüğüne silerek, kocasının elinden paketleri almaya geldi. Kevork, bu paketleri onlar için taşıdığını, içindekileri onların yediğini ve kapıdan mutfığa kadar bile taşımak istemediklerini her akşam bıkmadan tekrarlıyordu.

Babalarının dırdırı yıkanıp, pijamasını giyene kadar sürdü. Odaya girip üçünü bir arada görünce sesini kesti. Hiçbiri başını kaldırmadı. Doğru kendi köşesine gitti, gazeteyi açtı.

Meline, önlüğüyle içeri geldi, ailece bir arada olmalarından mutlu, salonda göz gezdirdi.

“Gazetelerden birini ver,” dedi Kevork’a. “Pilavın pişmesine daha var. Ben de beş dakika oturayım. Ayaklarıma kara sular indi. Sabahtan beri ayaktayım. İş bitmiyor ki.”

Kevork bu akşam hep beraber yemeğe oturacaklarını anlamıştı. Eksik kimse olmayacaktı. Her gün yaşanan bir şey değildi bu. Aile hayatıyla ilgili eski hayalleri. Taşranın ataerki Ermeni ailesi... Eş, çocuklar. Kendisi de her sözü emir telakki edilen aile reisi. Hepsi yemek masasının etrafına toplanmış. Her akşam. İşin en güzel kısmı buydu. Kendisine, parasına tâbi insanların başında olmak. Ailenin yetişkin fertlerini bile bir bakışıyla muma çevirmek. Çatmaya, bağırmaya bile gerek kalmadan. Bir hareketiyle titrediklerini görmek.

Hayal gücü onu o kadar uzaklara götürdü ki, gerçekten de bir aile reisi edasıyla sürüngenleri sarstı.

“Sabah akşam bu aptal şeyleri okuyacağınıza, ciddi bir şeyler okuyun. Ermenice okuyun, Ermenice! En azından gazete okuyun!”

Hiçbiri kafasını kaldırmadı. Muhtemelen kimse duymamıştı. Kevork irkildi. Sinirlendi. Dişine en uygun lokma olarak Silva'yı seçti.

“Sen de, sen de başladın.”

“Ermenice ne okuyacağım?” diye cevap verdi başını mecmuadan kaldırmadan. “İlgimi çeken bir şey yok.”

“Papazlar, mütevelliler, kilise görevlileri var!” dedi Hagopig tane tane, okumaya devam ederek.

Sur'un da sadece dudakları kımıldadı.

“Hayırseverlerin *hokehankisdleri** de var.”

“Balo komisyonlarının listeleri de var,” diye ekledi Silva.

“Erdemli Ermeni kızları ile piyasanın sevilen, çalışkan delikanlılarının düğünleri de var.”

“Yüce Patrik Hazretleri'nin öğütleri de var,” diye devam etti Hagopig.

“Saygıdeğer vakıf başkanının saçmaları da var.”

“Bağışlar da var,” dedi Silva oğlanların yardımına yetişmek için.

“Yetimhaneye 250 gram Sana, beş yüz tane *simit*,” dedi Hagopig.

“Fakirlere yarım kilo *akide* şekeri, on iki tane mandalin,” dedi Sur.

“Körlere aspirin, *topallara* kinin.”

“Kudüs Patrikliği'nin taht kavgası da var,” dedi Hagopig.

“Antilyas'taki entrika yuvasının *rezaleti* de var.”

Sur daha ağır bir söz aramış, ama hemen o anda bulamamıştı. Ama “*rezalet*” de Kevork'un yüzünün kıpkırmızı kesilmesine yetti. Üçünün bir olup karşılık vermesi zaten onu hazırlıksız yakalamıştı. Şaşkın bir halde çocuklarına bakakaldı, sık sık “birbirlerini yiyen” bu çocuklar

* Erm. Ölü'nün canı için okunan dua.

nasıl birdenbire müttefik olup kendiliğinden ona cephe almışlardı? Oysa az evvel, kuzu gibi, masum görünüyorlardı *piçler*! Engereklerin uyuduğunu sanarak, bir kez daha tuzağa düştüğünü anladı. Karşılıklı konuşan kendileri değilmişçesine, rahat, sakın bir tavırla başlarını ellerindeki mecmualara gömmüş, sessiz ve hareketsizdiler. Bu halleri onu kudurttu.

“*Piçler!*” diye gürledi. “*Piçler!*”

Hagopig hızlıca karşılık verdi:

“Oğlum Zareh *Çebisgobos** da var!”

Doğrusu, Zareh’in *yebisgobos* veya *çebisgobos* olması o kadar da umurunda değildi Kevork’un. Önemli olan taraf tutmak ve o taraf sayesinde önem kazanmaktı. Hangi taraf olduğu dert değil! Yeter ki seni iş başında görsünler... Ne var ki Zareh’in *çebisgobosluğu*, onun tuttuğu tarafı gözden düşürüyordu. Bu durumda kendi önemi de gözden düşüyordu.

“*Piçler!*” diye tekrarladı. “Ömrünüzün sonuna kadar böyle *hayvan* kalacaksınız!”

“Bilin ki hâlâ yaşıyorum,”** dedi Hagopig.

“Sen hep *hayvan* kalacaksın,”*** dedi Sur.

“Kısa kesin!” dedi Meline, okuduğundan bir şey anlamıyordu.

Bedros Turyan konusunu uzatmanın nasıl sonuçlandığını pazar gününden hatırlayan Kevork, memnuniyetle kısa kesti. Artık onların kavgasının, *hocanın* hikâyesin-

* Ermenicede episkopos anlamına gelen “*yebisgobos*” kelimesinin önüne olumsuzluk anlamı veren “*çe*” ekinin konmasıyla yapılan kelime oyunu, “*yokepiskopos*”.

** Bkz. s. 103’teki dipnotlar.

*** Bkz. s. 103’teki dipnotlar.

deki gibi sahte olduğunu anlıyordu. Hiç değilse aile reisi olarak otoritesi sarsılmasın diye anlamsız kahkahalar attı. Çok ağır küfürler ediyormuş gibi yaptı. O kadar ağır ki, çocuklar duymamalıydı, bu yüzden alçak sesle küfrediyordu. Eğer isterse...

Şaklatarak gazeteyi açtı, ama kimse çıkan sestten korkmadı.

“Ne zaman yiyeceğiz?”

Sesi sert ve aksiydi.

“Pilav biraz daha ister. On dakikaya olur.”

Birkaç dakikalık sessizlik. Radyonun müziği, büfedeki saatin tik takı, arada sırada gazetelerin hışırtısı... Sokağın sesleri...

Sessizliği ilk Meline bozdu.

“Yine Galata Kilisesi’ni yazmış. Bakalım şu Menderes yapılmasına izin verecek mi? Güya söz vermiş diyorlar. Ben inanmıyorum. 6-7 Eylül’ü yapan da o değil miydi?”

Kevork öfkeyle başını kaldırdı.

“6-7 Eylül öbürlerinin işiydi, boş laf istemiyorum.”

Meline şüpheyile suratını buruşturdu. Kevork gazeteyi çevirdi, açtı, kapattı, tekrar açtı. 6-7 Eylül’ün zikredilmesi onu heyecanlandırmıştı. Daha kaç yıl geçmişti ki üstünden? Çocuklar o günü iyi hatırlardı. Dükkânın halini... Temizlemek, düzenlemek için birlikte günlerce uğraşmışlardı. 6-7 Eylül’ü bir şekilde onlar da teninde hissetmişti. İzcilik hayatından hikâyeleri alaya alıyorlardı, cemaat me-maat, kilise milise onları heyecanlandırmıyordu. Ama bu sefer piçlerin sempatisini kazanacak başka bir şey vardı: Türkiye’de yaşayan *gâvur* kurban olma hali, ki bunun ucu büyüğe de dokunuyordu, küçüğe de, eskiye de, yeniye de. Fırsatı kaçırmadı. Bir of çekti, gazeteyi dizlerine bıraktı.

“Ne gündü o gün... Dükkâna gidip de gördüğümde... Bunlar da gördüler...”

Çocuklara doğru küçümseyici bir hareket yaptı.

“Eskiden olanları görmemişlerdi, yeni bir olay meydana geldi ki, bunlar da paylarına düşeni alsınlar. O sabah, neydi dükkânın hali... Hatırlıyor musun ha?

İfadesi sertti, sesi sertti ama ses tonu yakınlaşma çabası içinde olduğunu gösteriyordu.

Sur cevap vermedi. Dükkân lafını duyduğunda aklına 6-7 Eylül değil, arada sırada, birkaç kuruş *harçlık* istemek için babasına gidip reddedildiği o zor günler geliyordu. Dilenci gibi. O toz kokan, karanlık inin döşeme tahtaları her sabah yıkanmaktan aşınmış, çürük bir diş gibi simsiyah olmuştu. O dükkâna karşı, açıklanamayacak şekilde derin bir nefret duyuyordu.

“Çok iyi yaptılar. Ben olsam tamamen yıkardım,” dedi.

Kevork sarsıldı. Böyle bir çıkış beklemiyordu. Ona göre, “kahrolsun vatan” diye bağırmaktan daha dehşet verici bir şeydi bu ve kutsal değerlere küfür niteliğindeydi. Dili tutuldu.

Sessizlik etkileyici bir hal aldı.

Hagopig, Silva ve Meline başlarını okudukları şeyden kaldırdılar, kaçamak bakışlar attılar Kevork’a. Sur okumaya devam eder görünüyordu, ama onun da yüzü kızarmıştı. Büyük bir günah işlediğini anlamıştı. Vatana ihanet gibi bir şey... Ama içinden, bu suçun başkalarının algısına, babasının ölçütlerine göre suç olduğunu tekrarlıyordu ümitsizce. Vatan haini olmaya hakkı vardı.

“Tu, senin gibi evlada! Yıllarca besle, gözünü oysun! Benim dükkânım, benim malım kimin lan, pislik! Eksik olsun senin gibi evlat!”

Babası başta sessiz kaldığında bir an ağlama isteğine kapılan Sur, birden başkaldırdı.

“Ya, öyle mi? Geçen gün bana ne dedin? Senin bu evde sahip olduğun ne var ki, ömründe bir şey kazandın mı hiç, bir şey aldın mı, demedin mi? İş zarar etmeye geldi mi, senin zararın benim zararım oluyor. Kazandığında senin kazancın benim kazancım oluyor mu?”

“Ulan nankör, kim seni bu yaşa getirdi, kim yedirdi, içirdi, giydirdi?”

“Bu senin görevin. Her baba evladını büyütmek zorundadır. Benim için mi yaptın? Beni sevdiğin için mi? Mecbur olduğun için yaptın! Ben nerede olsam büyürdüm!”

Sesi titremeye başladı.

“Benim için ne yapıyorsun? Beş kuruş vermiyorsun. Cebim bomboş, serseri gibi dolaşıyorum sokaklarda. Baba ha? Senin gibi baba...”

Devam edemedi. Aylardır yüreğinde biriken, saldırgan bir sinizm altında sakladığı tüm öfkesi ve isyanı patladı. Gözlerinden yaşlar boşandı. Aceleyle yerinden fırladı ve gözyaşlarını görmemeleri için dışarı çıktı. Ama herkes gördü. Meline üzüldü. Ama arkasından gitmedi. Sadece kocasına kızgın bir bakış attı.

“Piç!” dedi Kevork, görünüşü kurtarmak için.

Ama görünüşü kurtardığına kendisi de inanmadı. Kırpiklerinin arasından, sırayla çocukların ve Meline’nin yüzlerini inceledi. Kimse ona bakmıyordu.

Bir yılgınlık kapladı benliğini. Bir anda tekrar *çorbacı*ların önünde elleri bağlı duran, ne şahsına, ne de sözüne aldırış edilen, bir zamanların çirak Kevork’u oluvermişti. Ömrü boyunca, o *çorbacı*lara benzemek, onlar gibi konuş-

mak ve başkaları tarafından saygıyla dinlenmek arzusuyla yanıp tutuşmuştu. Şimdi, artık tam da o mertebeye ulaştığını düşünürken, bir anda kendi gözüne eski Kevork gibi görünmüştü. Hatta bir an, eski Kevork gibi, orada bulunanların önünde eğilmek zorunda olduğunu hissetti. Fakat onlar karısı ve çocuklarıydılar. Yani kendisinin önünde eğilmesi gereken varlıklar.

Eğer sert, otoriter olma çabasını devamlı sarf etmezse, eğer *çorbacı* Kevork kimliğinde kalmayı başaramazsa ve bir an o eski, çok eski Kevork'a dönüşürse, etrafındakilerin onu, vahşi hayvanların terbiyecilerini parçaladıkları gibi, hemen parçalayacaklarını fark etti.

Ama ne faydası vardı artık kamçı şaklatmanın? Aslan yavrusu, terbiyecisini yutuyordu işte. Terbiyeci kafese girme düşüncesinden bile giderek korkar olmuştu.

Aynı yılgınlık hissine kapıldı yine. Bir baba nasıl olmalı, ne yapmalı ki, evlatları ona hayran olsunlar, onu sevip saysınlar, ondan çekinsinler. İçinden çıkılması ne güç bir durum. Bu itlerin umurunda bile değil. Onun varlığını bile yok sayıyorlar. Bu evdeki yeri ne? Yedirip içiren bir eşek. Aile içinde böyle bir yeri olsun istemiyordu.

Bu uzun sessizliğin üzüntü ve zayıflık göstergesi olarak yorumlanmaması için, ilgisizce gazete okumaya devam ediyormuş gibi yaptı.

“Bu günlerde izin çıkacak,” dedi. “Ben içeriden duy-dum...”

Sözünü bitirmedi, bir baş hareketiyle altını çizdi. Maa-lesef kimse o çok önemli hareketi görmedi. Silva put gibi oturuyordu. Hagopig kaşlarını çatmış, suratını asmıştı. Kevork onun ifadesinden tedirgin oldu. Devam etti.

“*Srpazan*’la’ konuştuğum vakit... Hani yanına oturdüğüm günü hatırlıyor musun?”

Hagopig’in kaşlarının daha da çatıldığını hissetti.

“Yavaşça eğildim, *Srpazan Hayr*,” dedim...”

Hagopig şak diye kitabı kapatıp, masanın üstüne fırlattı, ayakta dikildi.

“*Srpazan*’dan başka laf bilmez misin sen be? Bize ne senin kilisenden? Bizim teneffüste voleybol oynayacak yerimiz bile yok. Bizi düşünseydiniz, o parayla okulumuzu büyütürdünüz!”

“Hah, voleybol!” diye gürledi Kevork, bir kez daha hayal kırıklığına uğramıştı. “Aklınız fikriniz oyun, bizim zamanımızda...”

Bu sefer Meline de düşman tarafına geçti.

“Yalan değil. Voleybolu bırak, ama kitap yok, öğretmen yok, müdür yok diyorlar, koca okulu Galata’nın arka sokaklarına terk etmişler, para yok diyorlar. Eğer patrik cemaate bir çağrı yapsa, milyonlar verirler. Zaten yapıyor da, kiliseden, *Tibrevank*’tan başka bir şey düşündüğü yok. Eline geçen parayı onlara veriyor.”

Kevork karısına da sinirlendi.

“Çok rica edeceğim, aklınızın ermeyeceği işlere karışmayın!”

“Senin aklın da galiba benimle evlendikten sonra bu işlere ermeye başladı. Ben ta babamın zamanında ilgilenirdim cemaat işleriyle.”

Ve son derece aşağılayıcı bir ifadeyle, burnunu havaya dikerek, pilava bakmak için mutfağa gitti.

* Ermeni Kilisesi’nde, episkoposlara hitaben kullanılır, Katolik Kilisesi’ndeki Monsenyör’ün karşılığı.

** Episkoposlara hitap sözü, “aziz peder”.

Hagopig biraz daha diklenerek, şimdi yalnız ve tamamen savunmasız kalmış olan babasını bakışlarıyla ezdi. Son derece abartılı bir edayla, elini tıpkı bir oyuncu gibi havada sallayarak, sakince, tane tane konuştu.

“Benim bildiğim, kızlar o kiliseye koca bulmaya giderlermiş. *Kılavuzlar* orada *randevu* verir, perşembe günleri kiliseye kız görmeye giderlermiş. Bizim büyük sınıflardaki çocuklar da, kızlarla *dalga* geçmek için okuldan kaçıp kiliseye giderlermiş. Şimdi kızlar koca bulmaya kiliseye gitmiyorlar artık. O kiliseyi yapmaya ne gerek var?”

“*Sus ulan hergele, hergele!* Parmak kadar *piç!*...”

Hagopig tokadı yediğinde affaladı, hiç beklemiyordu. Önce inanmaz ve şaşkın gözlerle, böyle bir şey yapmaya nasıl cesaret ettiğini anlamak istercesine babasına baktı. Sonra, kan dalga dalga yüzüne hücum etti, gözlerinde şimşekler çaktı, yumruklarını sıktı, babasının üzerine yürümek için bir hamle yaptı. Ama fiziksel olarak onunla boy ölçüşemeyecek kadar güçsüz olduğunun hemen farkına vardı. Beceriksiz sersemin teki olduğuna bir kere daha hükmettiği o adama yenilmeye tahammül edemezdi. Çaresizliğin verdiği öfke onu boğuyordu. Ağzı açıldı, dudakları kımıldadı, kasıldı. Fevkalade şiddetli bir kelime fırladı ağzından:

“*Eşşek!*”

Odadan çıkarken, kapının önünde annesiyle çarpıştı. Dairenin kapısı çarptı. Meline şaşkın halde Kevork’a baktı, Silva’ya baktı. Pencereye koştu, oğlunun ardından seslendi. Hagopig’in gölgesi, sokağın karanlığında kaybolmak üzereydi.

Sur mükemmel bir uykudan sonra keyifle uyandığında, bir kez daha kendini küçük düşmüş hissetti. Elinde değildi ki. Adamakıllı ağlamıştı akşam. Azap çekmişti. Cidden. Ama ne fayda... Uyku uykuydu. Hiçbir şey onu bozamazdı. Mışıl mışıl bir uyku, sakın, rüyasız, kesintisiz... Ve her zaman, yaşama sevinciyle, canlı bir ruh haliyle, keyifli düşüncelerle tatlı bir uyanış... Yatana kadar onu kıvrandıran en ağır olaylar bile, şimdi uzak, çok uzak anılar gibiydiler zihninin bir köşesinde.

Açık pencerenin önüne gitti, sağlıklı olmanın verdiği keyifle idman yapmaya başladı. Kendini o kadar kuvvetli hissetti ki, akşamki zayıflığından utandı. Aç yatmıştı. Oysa Silva odasına gelip, eğer sofraya oturmak istemiyorsa ona yemek getirmeyi teklif etmişti. Silva memnundu. “Babamı *mars* ettin,” demişti. Bunu söylemesi, onu gururlandırmak yerine, tam tersi, üzüntüsünü artırmıştı. Silva, babasını *mars* etmenin onu sevindirdiğini mi sanıyordu? Oysa o kendisini *mars* edecek bir baba istiyordu. Gururla arkadaşlarına gösterebileceği, işte bu benim babam diyebileceği bir baba. Ne zaman bir sıkıntısı, endişesi, korkusu olsa güçlü kanatları altına sığınabileceği bir baba... Çözumsuz sorunlarını emanet edebileceği, her şeyi sorabileceği ve cevaplarına yüzde yüz güvenebileceği bir baba. Yeter ki kendisini sevdiğini bilsin. Böyle bir babaya sahip olanlar kim bilir nasıl mutluydular...

Halbuki o, babasının her şeyinden utanıyordu.

Eee, tamam, lanet olsun, bunu dert etmenin ne gereği var? Böylesi daha iyi, adamı parmağında oynatıyorsun. Daha özgür yaşıyorsun. Ondan çekinmiyorsun, korkmuyorsun. Rahatça sigaranı içiyorsun. Odaya girdiğinde rahatını bozmuyorsun, ayaklarını indirmiyorsun. Sana emir verdiğinde omuz silkiyorsun. Haddini aştığında küfür ediyorsun. Seni sıktığında, alay ediyorsun. Ondan daha üstün, daha akıllı, daha bilgili olduğunu, her zaman onu *mars* edebileceğini bildiğin için kendinden emin yaşıyorsun.

Durdu. İçeride bir gürültü vardı. Boğuk bir gürültü... Uzak ama tehditkâr bir gök gürültüsü gibi...

Meline'nin sesi ölçülüydü. Silva'nın ve Hagopig'in cevapları kısıydı. Her zamanki paylamalar, kavgalar, bağırıp çağırmalara benzemiyordu. Ama ne olduğunu anlamıyordu Sur.

İdman yapmayı bıraktı, kapıyı açtı. Meline içerideydi. Salonda. Hagopig balkonda oturuyordu. Silva hiçbir şey yapmadan odada geziniyordu. Meline ise sırayla, bir Hagopig'e bir Silva'ya soruyordu. Yüzünde ciddi bir şey olduğunda takındığı ifade vardı. İçeri girdiğinde ona döndü.

“Baba'nın eski *paltosunu* sen gördün mü?”

Sükûnetini korumaya çalıştığı sesinden belli oluyordu. Gözlerini Sur'un gözlerine dikmişti. Sur şaşırmıştı. Babasının *paltosunu* unutmuştu. Birkaç günden ortaya çıkacağını tahmin etmemişti. O an ne yapacağını bilemedi. İnkâr mı edecekti, kabul mü? Ona da karar veremedi. Annesinin yüzüne bakmadı. Vakit kazanmak için radyonun yanına gitti. Bu sessizlik Meline'nin daha da dikkatini çekti.

“Sanayım, babanın eski *paltosunu* gördün mü?”

“Ne olacak?”

“Yerinde yok.”

“Ne yapayım?”

“Sen mi aldın, bir şey mi yaptın?”

“Aldıysam aldım, ne olacak?”

Meline bu kez sesini yükseltti.

“Ne demek ne olacak? Nasıl alırsın? Aldın mı, almadın mı?”

“Aldıysam aldım, ne olacak?”

“Oğlum Sur, sattın mı yoksa!”

Hagopig’in herhangi bir olay karşısında küçümseyici ilgisizliğini bir kenara bıraktığı nadiren görülürdü. Ama bu öyle ufak tefek bir şey değildi. Koca bir palto. Araklamak ve satmak... Ve parasını yemek... Ve kimsenin bir şeyden haberi yoktu. Babasının paltosunu satmak hiç aklından geçmemişti Hagopig’in. Eğer Sur gerçekten bunu yaptıysa, gözünde yüksek bir puan kazanmıştı.

Abisine farklı bir gözle baktı. Hayranlık ve kıskançlıkla... Kendisi de hemen hemen her zaman sözleriyle babasını *mars* ediyordu. Ama ne evde kendisi yüzünden bir kız için sorun çıkmıştı, ne de evden bir şey satmıştı.

“Söylesene oğlum, sattın mı babanın *paltosunu*?”

“Sana mı soracaktım?”

“Kaça sattın?”

“Sana ne?”

“Hepsini yedin mi?”

“Sana ne?”

Meline tereddütle bir Sur’a bir Hagopig’e bakıyordu. Acaba söz birliği edip, onunla oynuyorlar mıydı? Sur’un inkâr etmemesinin nedeni, onu kızdırmak veya diğerlerine hava atmak istemesi olabilir miydi? Yoksa gerçekten satmış mıydı?

“Allah’ından bulasın be! *Palto* satılır mı? Hem de babanın *paltosu*!”

Sur dişlerinin arasından güldü. Annesinin hâlâ “babanın *paltosu*” diyerek onu korkutmak istemesine güldü. Islıkla bir melodi çalarak odadan dışarı çıktı. Meline, Sur ne-reye giderse gitsin duyabilsin diye giderek sesini yükseltti.

“Şimdi de hırsızlığa mı başladın be? Ne demek bu? Nasıl hiç haber vermeden götürüp koskoca *paltoyu* satarsın? Evden bir şey satılır mı?”

İçeriden Sur’un muzafferane sesi duyuldu:

“Sen demedin mi, git saatini sat diye!”

Meline çıldırdı:

“Köpek, saatini satsaydın!”

Sur’un, babasına binbir zorlukla aldırıldığı saatini asla satmayacağını biliyordu.

“Ya, ben de *enayiydim*!”

Sur’un gülüşü kahkahaya dönüştü.

Meline altüst olmuş, bir yandan Sur’u can evinden vurmamak ve yüreğine korku salmak ümidiyle ağır sözler ediyor, bir yandan da evi baştan başa bir daha arıyor, bütün dolapların içine bakıyordu. Feryat figânları ve tehditleri, arada sırada Sur’un ters bir cevabıyla bölünüyordu.

“Bana ne? Ben sana dedim sonra karışmam diye... İstedimde para verseydin. Babanın *paltosu*, annenin *paltosu* diye bir şey yok, evde ne varsa benim! Yaa, işinize gelirse, evladım babanın parası senin paran, işinize gelmezse çek elini, babanın parasına dokunma. Hahahahaa!”

Meline hâlâ ikna olmamıştı. Sur’un niyetinin onu kurdurmak olduğunu umuyordu hâlâ. Ama palto yoktu hiçbir yerde. Oysa koyduğu yeri iyi biliyordu.

Sur şimdi zaferinden çok emindi. Geçen pazar günü, evvelki akşamki konuşmaları, babasının tutumunu, koca yazı beş kuruş vermeden geçirtme fikrinin gülünçlüğünü düşünüyordu. Kendisini ana babasına karşı dolduruyordu. Haklı olan oydu. Haksızlığa uğrayan o. Yine satacaktı işte! Evde ne bulursa satacaktı. Evdeki her şey ona da aitti. Babasının cebinde beş yüz lira, bin lira, binlerce lira varken, onun cebi bomboştu. Babasının parası, ailenin parasıydı... O da ailenin bir üyesiydi... Ailenin parası onun parasıydı...

“Ne zaman sattın be? Nerede sattın? Koca *paltoyu* kaç para sattın?”

Paltoyu nasıl götürdüğünü Meline’nin aklı almıyordu. Görmemişti. Cebine de girmez ki. Palto bu. Hem de eski kumaşlardan. Uzun zamandır satmaya kıyamamıştı. Şimdi böyle kumaş var mı? Kim bilir aptalın elinden kaç kuruşa almışlardı! Hem palto gitmişti, hem parası gelmemişti, hem de... En önemlisi de buydu. Sur hırsızlık yapmıştı. Evden. Tabii ki hırsızlıktı bu! Hırsızlığa kulp takılmaz. Böyle başlar. Bunun sonu nereye varır? Bugün eski palto, yarın yeni palto, öbür gün gümüş, bir başka gün kristal, sonra mücevher ve para... Bu durumda paraları da kilit altında tutmak lazımdı, mücevherleri de, gümüşleri de. Ya da evden kaçırıp, bankaya götürmek, kasa kiralamak lazımdı. Çünkü bunların hepsi...

Uyuşmuş, gevşemiş uzuvları kan yürümüşçesine birden canlandı. Kızgınlıktan yüzü kıpkırmızı oldu. Yüz hatları korkunç bir ifadeye büründü. Kasıldı, gerildi, cerahat ve zehir kustu. Meline çok çirkinleşti.

“Paraları kime yediriyorsun be!”

Kartları açık oynama vakti gelmişti. Her şeye tahammül edebilirdi. Ama mesele para yedirmeye gelip dayanırsa...

“O *postala* mı yediriyorsun ha, sersem! Burnundan yakalamış, seni sağıyor!”

Sur can evinden vurulmuştu. Bu konuda annesiyle ilk “yüzleşme”sinin bu üslupla, bu kelimelerle olacağını hiç tahmin etmemişti. “Burnundan yakalamış, seni sağıyor!” Öğle yemeği bir mısır olan, sandviçleri de kendi satın alan Norma içindi bu sözler. İnançlı biri Meryem Ana’ya küfredildiğinde her ne hissederse, aynısını hissediyordu. Norma’ya gidip, önünde diz çöküp tövbe etmek, annesinin işlediği günah için af dilemek istiyordu. *Postal!* Annesinin bir kadın için edebileceği en büyük hakaret...

İçi yanıyordu. İçindeki yangını söndürmeliydi. İçini boşaltmalıydı. İçini öyle bir dökmeliydi ki...

Bir yanağı tıraşlı, diğeri sabunlu, tıraş bıçağı elinde, gözleri yuvalarından fırlamış bir halde mutfığa koştu.

“Sen kocanın burnundan yakalamış, bunca yıldır sağıyorsun, her kızı kendin gibi mi sandın, ha!” diye bağırdı.

“Piç! Zamane sürtüklerini benimle kıyaslamaya...”

“Sen ne malın gözüsun! Sadık eş! Yüzünüze bakan olmamış ki bir şey yapasınız. Eşek gibi sizi yedirip içirecek bir koca bulmuşsunuz. O olmasa yüzünüze kim bakar? Canınız ihanet etmek ister, ortada kalmaktan korkarsınız. Kadın! Sen her gün kandırıyorsun, her gün yalan konuşuyorsun, babamdan *kâmin* et, paralarını sakla, yok de, yalan söyle, kopartabildiğin kadar para kopart... Ne kadın, ne kadın! Sizin gibi kadınlar...”

“Allah’ın aptalı! Burnundan bir güzel yakalamış, aklını başından almış. Enayi! Alık! Zaten senin gibi tipler bir etek görmeyegörsün, aval aval peşinden koşarlar. Nasıl da inandırmış seni! Kim bilir ne mavallar okuyordur sana, ne *cilveler* yapıyordur? Senin gibi *saloz*lara yutturur işte.

Allah'ından bulsun, pençesine düşürmüş çocuğu... Yaşına başına da bakmıyor, hiç utanması yok, *koca kazık*, parmak kadar okullu çocukla... Ne istiyor senden?"

Meline'nin sesi giderek yükselmiş, ansızın bir sokak kadınının tiz sesine dönüşmüştü. Temiz Üsküdarlı Ermenicesini bir yana fırlatacak kadar zıvanadan çıkmış olmalıydı. Yüzü, bir annenin yüzü olmaktan çıkmıştı. İhanete uğramış bir kadının yüzüydü. Düşmanın, ölümcül düşmanın yüzü. Daha önce hiç bu kadar çirkin, bu kadar yaşlanmış olduğunu fark etmediği bu yüzden tiksindi Sur. Norma'nın yüzü geldi gözünün önüne, sakın, masum yüzü... evet, masum, dürüst, açık. Norma'nın sahip olduğu tüm muhteşem özellikler hızla zihninden geçti. Bütün bunları anlatmak istedi, ne kadar özel bir kız olduğunu, ne kadar yüce bir karaktere sahip olduğunu ispatlamak istedi. Ona hayran kalsın istedi. Yapmadı. Anası inanmayacaktı ona. Hem onu savunmak, iftiraları kabul etmek demekti. İftiraları kabul etmiyordu. Ağır bir hakaret aradı.

"Keşke sen de onun gibi bir kadın olsaydın!" dedi.

Bundan daha ağırını bulamamıştı.

Ettiği lafın etkisini beklemeden banyoya döndü.

Koridorda Silva ve Hagopig yan yana durmuş, salonun kapısının önündeki kavgayı dinliyorlardı. İkisinde de ciddi bir ifade vardı. Biraz ürkmüştüler. Sur kendisinin büyük, onların küçük olduğunun bilincine ilk defa bu kadar derinlemesine varıyordu. Onlara aldırış etmedi. Sokakta büyüklerin kavgasını izleyen çocuklar gibiydiler. Kendisinin bu kadar büyük, onlarınsa bu kadar küçük olduğunu görmekten gurur da duymadı. Böyle şeyler üzerine düşünmeye vakti yoktu. Hatta düşünmeye bile vakti yoktu. Korkunç bir öfke ve hırsla, nefret ve isyanla doluydu. Bütün

uzuvları titriyordu. O an bir darbeyle bütün evi yıkabilirdi. Bütün dünyayı yakabilirdi. Birini öldürebilirdi.

Kimseyi öldürmedi. Ama çenesini kanattı. Göz açıp kapayınca kadar kan çoğaldı, çenesinden akmaya başladı. Fırçayı bastırdı, yarayı sabunla sıvadı. Sabunla kan birbirine karıştı, pembe oldu, vişneli ve kaymaklı dondurmalar eriyip birbirine karıştığında olduğu gibi. Sabunun altından kan fışkırdı, sabun katmanını aşip iyice belirginleşti, ama artık aşağı akmadı. Sur kudurmuşçasına jileti öbür yanağına sürdü. Kan aksın, aksın, aksın! Geberip gideyim, diye düşündü. Tansiyonu birden o kadar düştü ki, yatıp uymak istedi. Bitkinlik çöktü üzerine. Ürperdi. Üşüyordu.

İçeride ses yoktu. Bu sessizlik merakını çekti. Annesi neden susmuştu?

Yok, susmamıştı. Bir ses vardı. Mırıldanma gibi. Mutfakta olmalıydı. Ne söylediği anlaşılmıyordu.

Sessizce banyodan dışarı çıktı, tıraş bıçağı elindeydi. Silva ve Hagopig odaya dönmüşlerdi. Meline mutfakta, lavabonun önünde dikilmiş, kendi kendine konuşuyordu. Bağırıyordu. Sesi alçak, ama net ve kararlıydı.

“...*Postallar!* Elâlemin oğlunu baştan çıkarmaya kalkmışlar ana kız. Parmak kadar çocuğu...”

Koridorda bir gölge ilişti gözüne. Sesini bir kademe yükseltti.

“Hırsızlık yaptırmak ha... Alçaklar! Babası yok mu o sürtüğün? Dur, ben yapacağımı bilirim. Bakalım elâlemin oğlunu baştan çıkarmak ne demekmiş! Bütün mahallede rezil edeyim, oturdukları sokağın altını üstüne getireyim, bakalım o zaman buralarda dolaşacak yüzleri olur mu? Bak nasıl bir haftada kaçacak delik ararlar. Dur, dur... Ben bir evlerine gidip olan biteni anlatayım, onlara gösteririm...”

Tehdidi etkisini gösterdi.

“Hiçbir şey yapamazsın!” diye haykırdı Sur kapının eşiğinde durarak, çaresizliğin ve korkunun verdiği kudurmuşlukla. “*Hele* bir söz, bir laf duyayım, beni artık bu evde göremezsın!”

“Şeytan görsün yüzünü! Defol git! Allah’ın şapşalı, seni alacaklarını mı sanıyorsun? Çulsuz! Bir dene de gör, şimdi yüzüne gülenler, bakalım sokakta kaldığında yüzüne bakacaklar mı? Babanın parası...”

Sur daha fazla dinlemedi. Meline’yi susturmanın imkânı yoktu. Bu sözlere tahammül edemeyecekti. Eğer rezalet çıkarır, Norma onun yüzünden mahallede rezil olursa, utancından ölürdü. Kendini öldürürdü. Annesinin mahalle karısı gibi davranmasının utancından...

Yüreği çatlayacak gibiydi. Kalp krizine de böyle üzüntüler yol açmıyor muydu? Önceki hafta tanıdıklarından biri aniden ölmüştü. Kalp krizinden. Şimdi kendisi de yere yığılverse, her şey çözülmüştü. Anasından intikamını ne biçim almış olurdu. Nasıl da ağlayıp sızlanır, dövünürdü Meline, pişman olurdu, hayatının sonuna kadar vicdan azabıyla...

Ama kalbi durmadan önce, buradan uzaklaşmalı, duymamalı, görmemeliydi o cadalozu. Tatlı anacık... Uzun zaman nasıl da sevmişti onu. O ezik, karanlık, nefret ateşiyle kavrulmuş yüzünde sevmeye layık ne vardı ki? Belki cenazesinin karşısında bile duyarsız kalıp, oh olsun, o kıza gideceğine gebersin diyecekti.

Ölümü çağırdığına pişman oldu. Zira ölümü annesini mutlu edecekti. Bir an, Meline’nin oğlunun ölümüne üzüleceğini, vicdan azabı çekeceğini sanmakla ne büyük aptallık etmişti.

Tıraş bıçağını yıkamadan, lavabonun camının üstüne fırlattı. Yüzünü bile yıkamadı. Bezle sabunu sildi. Pantolonunu, ayakkabılarını giydi. Parasının cebinde olduğunu kontrol etti. Koşarak dışarı fırladı, kıracakmış gibi kapıyı çarptı.

Güneşe çıktığında derin bir nefes çekti. Yukarı bakmadı. Hiç değilse Silva'nın arkasından baktığına emindi. Ruh hali hemen değişti. Güneş, güneş, bir mucize gerçekleştiriyordu. Her taraf aydınlıktı. Toprak, kaldırımlar, binalar. Parlıyordu. Şıkır şıkırdı. Hayata çağırıyordu. Bu havada ölmek, intihar etmek de neymiş? İnsan kendini öldürecekse bile, yağmurlu bir sonbahar gününde öldürmeliydi. Böyle bir güneş varken değil... Böyle bir güneş varken korkmak mümkün mü... Annesinin yapacaklarından korkmak... Sonuçta ne yapabilir ki? Ne akılsız kadınmış, Allahım! Ayrılmış olduklarını bile günlerdir anlamamış. Kendisi de aptaldı. Niye ayrılmıştı? Ne geçmişti eline? Ayrılmaları kimin işine geliyordu? Şimdi bir de ayrıldıkları duyulursa, annesi tehditlerinden korktuğunu, o yüzden ayrıldığını sanacaktı.

Peki, ayrıldıklarını söyleyen kim? Belki bugün bir mektup gelir. Belki yarın. Norma onu seviyordu tabii ki. Annesi de Norma'nın sevdiğini anlamıştı, kıskanıyordu. Babasını ne diye almıştı? Evine baksın diye. Onun parası pulu olmadığı halde, Norma ona geliyor, onu kendisi olduğu için istiyordu. Bir kadın ona âşıktı. Sen hâlâ bütün kadınların seni bir erkek olarak değil de, annenin gözüyle gördüğünden şüphelenir, korkarken, bir kadının sana âşık olması müthiş bir şey. Babası hiç böyle sevilmiş miydi hayatta? Elini sallayınca, bir kadın, köle gibi sana geliyor. Evet, emindi, bugün bile telefon etse, hemen koşar gelirdi.

Sur yüreğinin derinliklerindeki korkuyu zapt etti. İçinden bir ses yanıldığını söylüyordu. Telefon edecek olsa, bu sefer Norma ona koşmayacaktı. Artık onu istemeyecekti. Sonsuza dek ayrılacaklar, birbirine yabancı olacaklardı. Norma pis bir koku almış gibi suratını ekşitecek, senin de o *sinir* ocuktan farkın yokmuş diyecekti. Sen de başkaları ne der, ne düşünür diye korktun. Erkek adam hayatta başkalarının keyfine göre davranmaz. Başkasının düşüncesi *vız* gelir, yeter ki kendi istesin. Sen de erkek değilsin. ocuksun!

Ben anneme karşı seni nasıl savundum diye itiraz ediyordu. Ne kadar eziyet çektiğimi bir bilsen (geceleri uyku uyumadım diyemezdi maalesef... yalan konuşmayı istemiyorsa tabii ki, ama eziyet çektim diyebilirdi). Başkaları ne düşünür diye kızmadım ki sana. Ben, benden önce birini sevmene tahammül edemedim. Açıkçası, kıskandım seni. Başka diyeğein var mı? Bak ne kadar seviyormuşum seni.

Ve Norma affedici gülümsemesiyle, başkaları ne der diye düşünmediğine emin misin diyecekti. Onunla bununla gezmış bir kıza âşık olmuş diyecekler, alaycı tebessümlerle szecekler seni.

O ise... O ise diyecekti ki... Ne diyecekti?

Mutlaka bir şey diyecekti. Ama şu an açtı. Akşam oruç... Sabah oruç... Kurt gibi acıkmıştı. Tuhaf bir şeydi bu: Aşk, hatta aşk acısı bile, ne uykusunu kaçırıyordu ne de iştahını kapatıyordu. Tam aksine. Demek ki, bütün edebiyat kitapları yalan söylüyordu.

Burnuna kokular geldi. Sıcak sıcak balıkların, etlerin, tatlıların, meyvelerin dizili olduğu bir masa hayal etti. Böyle bir masa kaça...

Ha, para mevzuu...

Elini pantolonunun cebine soktu, ama avuçladığı paraları cebinden çıkarmaya cesaret edemedi. Saymanın faydası var mı? Nasreddin Hoca'nın kazanı değil bu. Azalır, artmaz. Balıktan, etten, meyveden *vazgeç*, oğlum. Bir sandviç, bir tost... On tost yesen doymazsın. Doysan bile yiyemezsin, çünkü altı lira eder. Diyelim ki verdin, diyelim ki doydun, öğlene yine açsın, iki üç saat sonra. Yine altı lira... Akşam yine... Gece yine... Cebindeki para akşama kadar biter.

Galata'daki büfenin önünde durdu, bakışları kızarmış bir tavuğa dalıp gitti. Başkasının parasına muhtaç olmanın ne demek olduğunu tüm şiddetiyle hissetti. Önüne ne koyarlarsa yemek zorunda olmak. Ses çıkartmamak zorunda olmak. İsyan etmek ve susmak. Haksızlığa uğramak ve o tavuğun bir budu için katlanmak... Ama o başkası kendi babasıymış, ne gam. Mademki tavuğun budu onun kesesinden çıkacak. Oysa bir daha eve gitmemeyi geçirmişti aklından. Ne öğlen, ne de akşam. Sadece gece geç vakitte, yatmaya gidecekti. Evdekileri korkutmak için gece bile gitmese... Nereye gidecekti? Kuru ekmek yiyerek, cebindeki parayla belki bir ay dayanabilirdi. Ama yok, dışarıda geceleylemezdi. Ne oldu? Aynı şey değil mi? Yemişsin veya yememişsin, yine mecbur değil misin, yine başını eğmek zorunda değil misin? Para kazanmak, okulu bırakıp işe başlamak... Hangi işe, ne işine?

Bir çıkmaza girdiğini anladığında, silkelendi. Buradan öte yol yoktu. Olmadığını biliyordu. Oyalanmak faydasızdı. Orası ölü noktaydı. Hayata döndü. İçeri girdi. İki sosisli, bir kaşarlı tost sardırdı, hesap bile yapmadan ödedi, ıslık çalarak çıktı dışarı. İçine düştüğü çıkmazın ağır sıkıntısından kurtulmak için, basit bir çözüm bulmuştu.

“Başka bir şey satarım.”

Belvü'yü geçip asfalta ayak bastığında, vakit bayağı ilerlemişti. Sandviçleri aldıktan sonra neden dosdoğru vapura bindiğini, neden Kadıköy'de dolandığını, Ziverbey taraflarından Suadiye'ye, Suadiye'den Dalyan'a uzanıp Bağdat Caddesi'nin toz yığınının battıktan sonra, yolun onu Fenerbahçe'ye nasıl yönlendirdiğini hiç sormadı kendine. "Atatürk'ten sonraki en büyük Türk" oradan da geçmişti. Sur o adamdan sırf babası "büyük adam" dediği için nefret ediyordu. Ama o rüya gibi caddenin köstebek yuvasına döndüğünü, caddenin iki tarafındaki villaların kâh yerden yedi kat yükseldiğini, kâh yerle bir edildiğini görünce, bu sefer ondan başka türlü nefret etti. Başbakan olsa Kevork'un da böyle aptalca işler yapacağını düşündü. Babasının beğendiği biri, aşağılanmaktan başka neye layık olabilirdi ki? "Bir aptal, kendine hayran olması için her zaman kendinden daha aptalını bulur." Böyle bir laf vardı, nerede okumuştun?

Hava fare leşi kokuyordu. Sahile vuran dalgalar, yakından bakınca çamurluydu. Deniz kenarındaki salaş büfelerden beyaz peynirli bir sandviç aldı, en ucuzunu. Ne çabuk acıkiyordu. O güne kadar yiyeceğe para harcamadığından, bu kadar çabuk acıktığını fark etmemişti. Ümitsiz bir durum. Fare leşi kokusu bile iştahını kapatmıyorken, acıkma için ne yapmalıydı?

Plaj kabinlerini geride bıraktığında koku iyice arttı. Sahil, boydan boya, çürümüş yosunlardan oluşmuş sık bir halıyla kaplanmıştı. Aman ne güzel yer, ne güzel yer! Bir daha hiç Fener'e dönme demeliydi Norma'ya, doğruydu, hayal kırıklığına uğrayacaktı. Onun anlattığı büyülü diyar değildi burası. Burası *helvacıların* dolaştığı, *gazinonun* hoparlörünün anırdığı, başörtülü kadınların, kızların ayakka-

bılarını çıkartıp çimlere uzandığı, tencereler, kamp ocakları, yiyeceklerin dört bir yanı kapladığı, kirli, yağlı gazetele-
rin her yere saçıldığı, ağaçlara bağlı salıncaklarda veletlerin
zırladığı, aylakların yatan kadınların bacaklarını uzaktan
dikizlediği, fare leşi kokan bir yerdi.

Norma'nın zevkinden şüphe mi etmeliydi? Ya da geç-
mişte farklı mıydı acaba Fenerbahçe?

Yorulduğunu hissetti. Saatlerdir yürüyordu. Yolun sağ
tarafına geçti. Yeşil alanda, çimlerin üstüne yerleşti, elle-
rini başının arkasında birleştirdi, ayaklarını çaprazladı ve
bulutları seyrederek uyudu.

Gözlerini açtığında güneş batmak üzereydi. İlk gördü-
ğü şey, yine gökyüzüydü. Başlı başına bir senfoni. Yeşilin,
sarının, mavinin, turuncunun bütün tonları katman kat-
man üst üste dizilmişti. Ve hepsinin altında, ufuk çizgi-
sinden bir parmak yukarıda cehennemın ağzı vardı. Koyu
yeşil yüksek ağaçların arasında alev alevdi...

Dakikalar içinde renkler değişti, gökyüzü şekilden şek-
le girdi. Başlı başına bir temaşaydı yaşanan. Renklerin dra-
mı. İstanbul'un en görkemli günbatımının Fenerbahçe'de
olduğunu nerede okumuştı, hatırlayamadı.

Yarımadada sesler kesilmişti. Uzaktan mavnaların ta-
ka-takaları yankılanıyordu. Deniz kenarındaki ağaçların
altında birkaç çift oturmuştu Marmara'ya karşı.

Sur deniz kenarına gitti ve Alemdağ'ın üzerinden, bir
yanağı kemirilmiş ayın yükseldiğini gördü. Ve şıp şıp sesi-
ni duydu.

“Ay ışığının sesi.”

Nefesini tutup dinledi. Büyük bir heyecanla sahile indi
ve denizin yüzeyinin, bardağa doldurulmuş gazozun yüzeyi

gibi titrediğini gördü. Ay ışığı çizgiler çekiyordu. Sur bir ayağını denizden fırlamış bir kayaya koydu. Ayağının altından şimşek hızıyla gölgeler geçti, kayaların oyuklarında kaybolup gittiler.

Su şııırdadı.

Ay ışığı sıvının üstüne çizgiler çekti.

Su şııırdadı.

Ay ışığı denizin üstüne çizgiler çekerken, kayalar canlandı ve su şıpırdadı.

Su grileşti, siyahlaştı, düşüncelere daldı, ay ışığı ise yorulmak nedir bilmeden, iki kat çaba harcayarak suya galip geldi, şaşırtıcı bir hızla, yaşamaktan sarhoş bir çocuk gibi, durmadan çizgiler çekti.

Deniz artık fare leşi kokmuyordu.

Hafif bir ayak sesi yarımadadan ayrılan bir çifti ele verdi. Birbirine sarılmışlardı.

“Mutlu insan yok, mutlu anlar var hayatta,” demişti Norma bir gün. O çift için mutlu bir andı. Kendisi için de olabilirdi. Ama tam aksine, mutsuz bir ana dönüşmüştü. Yani, hayattan bir an daha kaybolmuştu. Eğer hayat anlardan oluşan bir mozaikse, kaybolan her an onun güzelliğinden, mükemmelliğinden bir şeyler eksiltiyor. Hiçbir parçasını kaybetmemeli... Hiçbir anı da...

Felsefe yapmaya başladığında, büyü dağıldı. Sur tepeye tırmandı, bulutların çıkıp ayı kapatmasını bekledi. Bulutlu gökyüzünde ayın oyunlarını seyretmek istiyordu. Ama hiç bulut yoktu, ufukta bile görünmüyordu.

Başı önde yürümeye başladı. Önündeki çift gölgelere karışıyordu. Çift ışığa çıktı. Kalkmaya hazır tramvay iki vücuttu yuttu, demirlerin üzerinde gıcırdadı, hızla Belvü'ye

doğru ilerledi ve gözden kayboldu. Sadece sesi kaldı. Sonra, sesi de söndü.

Sur tramvaya yetişmeye çalışmadı. O saatte eve dönmek istemiyordu. Aç da değildi. Canı insan görmek, ses duymak istemiyordu. Bütün yarımadanın, o büyük köşklere birinin bahçesi olduğunu, kendisinin de o köşkün sahibi olduğunu hayal etti. Mülk yüksek duvarlarla çevrili olacaktı, içinde kendisinden başka kimse yaşamayacaktı. Kendisinden ve... sevgilisinden. Başka kimseyle karşılaşmayacaktı. Her yer ıssız ve sessiz olacaktı, sokaklar, deniz kenarı, ağaçların altı. Kimsenin yüzünü görmek istemediğinde, kimsenin yüzüne bakmak zorunda kalmayacaktı. Ya da ses duymak istemediğinde, laf işitmek zorunda kalmayacaktı. Hayatının her anını kendi istediği şekilde geçirecekti.

Ama Fenerbahçe'nin kendi şahsi mülkü olmadığını fark ettiğinde, sokak lambasının altında buldu kendini. Belvü'nün sokağında, *blucin* giymiş oğlanların, pantolon giymiş kızların, bisikletlerin arasındaydı.

Canı sigara içmek istedi. Başkalarına hava atmak için değil, gerçekten canı istedi. İlk bakkaldan bir kutu Yenice ve kibrit aldı, hemen yaktı, dumanını sonuna kadar ciğerlerine çekti. Baş dönmeye başladı. Daha önce tek seferde hiç bu kadar duman çekmemişti içine. Keyifli bir sarhoşluktu. İkinci nefesi de çekti derin derin. Bu sefer çok keyifli değildi. İçkiyle sarhoş olmalıydı. Derdi olanlar öyle yaparlar. Uyuşmak, unutmak için. Onun da derdi vardı. Büyük acıları... Sarhoş olup, unutulmalıydı. Ve sarhoş gitmeliydi eve. Gece yarısı eve sarhoş geldiğini görmeliydiler. Silva ve Hagopig kapı aralığından burunlarını uzatıp, şaşkın, korkmuş bir halde ona bakmalıydılar. Ama eve gitme-

den, meyhanede içenlerle yarenlik edip, onlara dertlerini anlatmalıydı. Aşk acısı... Hayatın yükü... Deseydi ki, bir kız vardı, çok seviyordu beni, ben de seviyordum, birbirimizi çok seviyorduk, her gün beraberdik. Sonra *serseriliğim* tuttu, yüzüstü bıraktım. Ne oldu bilmiyorum. Belki de acısından intihar etti. Ben de mutlu değilim. Ama olan oldu. Kaderimiz böyleymiş. Böyle hayata lanet olsun! İç arkadaş, dertlerini unut. Yarın ölmek var. İç!

Ve kus. Hayatında bir kez çok içmiş, sarhoş olmuştu. Ve kusmuştu. Kusmanın verdiği sıkıntıyı, tiksintiyi unutmamıştı. İçmeyi düşündüğünde de aynı şeyleri hissediyordu. Alkolü sevmek ve istediği kadar, sarhoş olacak kadar içebilmek için ne yapmalıydı? Her şeyi unutmak, hissizleşmek, ama kusmamak, berbat bir hale gelmemek...

Karanlık bir sokağa girmişti. Dalyan'daydı. Bilerek değil, kendiliğinden girmişti. Bu eski sokaklar, bu eski evler muhtemelen yıllardır aynıydı. Yine karanlıktılar. Yere asfalt dökmüşlerdi, ama zamanla delik deşik olmuştu asfalt. Eski evlerin kapı önlerinde diz dize oturmuş kızları hayal etti. Genç, neşeli, cıvıl cıvıl sesler duyuyordu sanki. Hayretle, hayal kurarak, ıslıl ıslıl umutlarla hayata bakan kızlar... Kalpleri hızlı hızlı, deli gibi çarpan, ama bir şey belli etmeyen kızlar... Köşebaşında, bir çocukla el ele tutuşmaya can atan kızlar... Kızlardan biri, bir çocukla el ele tutuşmadan, yıldızları kucaklayıp bu dünyadan göçmüş. Öbür kız, "*sinir* bir çocuk" gelip elini tutsun diye yaşamaya devam etmiş, ne var ki çocuk, bu basit jestin o kız için ne kadar uzun ve heyecanlı bir bekleyişi taçlandırdığından bihabermiş. Ve o kız hayatının en büyük heyecanını, buna değmeyen *sinir* bir çocuk için harcamış. Sonra başka bir çocuk gelmiş, o heyecanı duyurmaya ve duymaya la-

yık bir çocuk, ama bu sefer de kızda o heyecandan eser yokmuş...

Ev karanlığa gömülmüştü, kimse yoktu sanki. Ama kapı kilitli değildi. Dışarı çıkmış olsaydılar, annesi mutlaka kilitlerdi.

Babasının horultusunu duydu. Kimse onu karşılamaya gelmedi. Acı acı tebessüm etti. Yabancı bir eve girdiği duygusuna kapıldı, misafir gibi. Utanıp sıkılan, ev sahiplerini rahatsız eden bir misafir. Kendi evinde bir yabancı olması için, yabancı bir kadının varlığı yetmişti. Annesi bile artık onu beklemiyordu. Birkaç kuruşluk palto yüzünden. Günün birinde, evinin gözüne bu kadar soğuk görüneceğini hiç düşünmemişti.

Lanet okudu, bırakıp gidemediği her şeye lanet okudu. Başka yere gitmek. Kendi evine. Sevdiği ve onu seven bir kadının karşıladığı bir eve. Böyle yüzüstü bırakılmadığı, “piç gibi” olmadığı bir eve...

Hagopig’in yatağı bozulmamıştı.

“Geldin mi?” dedi Silva’nın sesi.

Kapı aralığından başını içeri uzattı. Gözleri uykuluydu. Korsan pantolonuna benzeyen dar pijamasıyla, yalınayaktı.

“Seni bekledim.”

Minnet mi bekliyordu? İçeri girdi, elleri arkasında, kapının önünde durdu.

“Ne getireyim?” diye fısıldadı.

Sur bir an tereddüt etti. Karnı açtı. Güzel bir yemek harika olurdu. Hele bu kadar yorgunken. Aldırışsız bir tavırla omuz silkti.

“Kızarmış balık var. Soğumuştur ama lezzetli. Salata da arttı. Enginar var. Üzüm var. Hepsinden de getiririm.”

Sur onu paylamadığı, kovmadığı, cevap bile vermediği için mutlu ve mütebessimdi Silva. Çökmüş, yorgun, güçsüz bir hali vardı abisinin. Bu olağandışı hali annelik güdülerini uyandırmıştı.

Sur yalnız kaldığında, dudaklarında tatlı bir tebessüm belirdi. Bir sigara yaktı. Canı yine sigara çekti diye sevin-di. Gösteriş amacıyla değil. Kutu yarılanmıştı bile. Bu da “büyümüş” olduğuna delaletti, memnun oldu. Eğer istisnai durumlarda iştahı da kapanır ve uykusu da kaçarsa... İştahı kapanacak ve gece hiç uyumadan sigara içecek kadar da büyüyecekti elbette günün birinde.

“Hagopig yine sinemaya gitti. Ben de yarın Kınalı’ya, Peruz teyzeye gideceğim. Denize gireceğiz. Ama mektup için gitmemi istemezsen eğer... Bugün de mektup gelmedi.”

“Lüzum yok.”

Silva tepsiyle gelmişti. Tuzluğu, el bezini, bıçağı da unutmamıştı. Bir bardak da su getirmişti.

“Seni bekledim,” diye tekrarladı.

Bu akşam Silva’nın tez canlılığı Sur’u sinirlendirmedi. Tam aksine, ona keyif verdi. İyi kız, dedi. Beni sever, dedi. Sevinç duydu. Çaktırmadan baktı kız kardeşine. Koca kız olmuştu. Göğüsleri hafifçe belirginleşmeye bile başlamıştı. Hiç fena kız değildi. Meraklı “fare” ifadesine rağmen, yüzü sevimliydi, bu gece o ifadesi de kaybolmuştu sanki. Ermeni kıcı da yoktu, Ermeni bacağı da. Gitgide güzel bir kız olacaktı herhalde. Acaba ilk kez kim, bir köşebaşında onun elini tutacaktı? “*Sinir* bir çocuk” mu? Kıskançlığa kapıldı. Eğer *sinir* bir çocuk olursa izin vermem diye düşündü. Ama o bilmeyecekti ki...

İçine hafif bir hüznün çöktü, sanki evden ayrılıyordu, ya da Silva gelin gidiyordu. Üzüldü. Günün birinde gerçek-

ten de birbirlerini kaybedeceklerdi. Ona sadece yakınlık göstermek isteyen kız kardeşine hep bu kadar kötü davran-
dığı için pişman oldu.

“Sahi, birbirinizi çok mu seviyorsunuz Sur?”

Lokma ağzında kalakaldı. Ne söylediğini idrak ettiğin-
de gülmeye başladı. Başka zaman olsa sinirlenirdi mutlaka.
Bu akşam o sorudan keyif bile aldı. Abisinin keyifli halini
gören Silva da mutlu oldu.

“Güzel mi Sur?”

Sur Norma’nın güzelliğini tasvir etmeyi, ne kadar iyi
bir kız olduğunu, ne kadar iyi özelliklere sahip olduğunu
anlatmayı, hatta Silva’yla tanıştırmayı o kadar istiyordu
ki... Norma’yı annesine övemediği gibi, Silva’ya da tek
kelime edemedi. Övmeye ne hacet? Herkes Norma’nın
güzel, iyi, hatta şahane bir kız olduğunu biliyordu elbette.
Bundan şüphe etmek söz konusu bile olamazdı. Hakaret
sayılırdı. Herkes, sevdiği kızın özel bir kız olduğunu tartış-
masız kabul etmeliydi.

Bu arada, balıkların başlarını bile yuttu, ekmeğin son
lokmalarıyla enginar ve salata tabaklarını silip süpürdü.

“Daha ister misin?”

Kafasını “istemem” anlamında salladı, üzüm tanelerini
ağızına doldurdu.

“Evlenecek misiniz Sur?”

Kaşlarını çattı. Silva hemen yüz bulmuştu. Çok ileri
gidiyordu.

“Hadi bakalım, yallah. Uyuyacağım.”

Silva bu sözlerden etkilenmedi. Daha günün haberleri-
ni anlatmamıştı.

“Hagopig bu akşam babamın canına okudu. Babam ge-
lir gelmez, seninki Ermenice gazeteyi aldı, oyuncu gibi baş-

ladı cemaat haberlerini okumaya. Babam da yuttu. Hagopig babamla konuşmuyor. Tokat attı ya. Ondan beri küs. Babam bir de ne görsün, Hagopig haberleri karikatürize ederek okuyor. Müthiş bir çocuk... Burada olsaydın, ne haberler uydurduğunu görürdün. Menderes, akıl danışmak için Patriği ziyaret etmiş. Beyazıt Meydanı davasını biliyor musun? Kendisi içinden çıkamamış da ondan. Patrik de demiş ki, önce şu bizim Galata kilisesini yap. Menderes ağlamış, Patrikten özür dilemiş. Patrik affetmemiş, Tıbre-vank'a yüz lira bağış yaparsan seni affederim, müteveli de yaparım, bizim millete şef de demiş. Menderes, elli vereyim demiş. Pazarlığa oturmuşlar, yetmiş beşe bağlamışlar. Patrik de Menderes'i kutsamış, onurlandırmak için Danışma Kurulu üyesi yapmış Menderes'i. Sonra Menderes, mütevellilerini çağır, milletvekili yapayım demiş. Patrik de yok demiş, benim bir tane milletvekilim var, gücenir demiş, senin samimi dostun demiş. Menderes şaşırmış, benim öyle bir arkadaşım yok demiş. Patrik de milletvekilini çağırtmış. Menderes tanımamış... vs. Ama bir görsen, it oğlu it nasıl da okuyor. Sonra sıra, *hokehankisdlere*, korolara, derneklere geldi. Annem de güldü. Babam kudurdu. Ama dışa vurmadı. Küsler ya, konuşmuyorlar birbirleriyle."

Öne doğru eğildi, sesini alçaltarak:

"Annem *palto* yüzünden çok kızgın. Ama babama demedi. Söylersem evden kovar, karakola haber verir, dedi."

Göz kırptı:

"Anlarsın ya. Gözümüzü korkutmak istiyor. Hagopig de kahkahayı bastı. Annem yutmadık diye kızdı. Gerçekten, sen mi sattın Sur?"

"Ben sattım ne olacak?"

"Hiç. Hagopig, satmamıştır dedi. Ben, satmıştır dedim.

O da, satmamıştır, bu kadar cesaret *onda ne gezer* dedi. Sat-
tığını biliyor, özellikle söylüyor. Böyle bir şey yapabildiğini
kabul etmek istemiyor. Sonra...”

Tekrar göz kırptı:

“Neden inanmamış gibi yaptığını biliyorum ben. Sat-
tığını kabul ederse senin eline bakmak zorunda. Ama beş
kuruş vermeyeceğini biliyor. Yenilmiş olacak. İnanmıyo-
rum diyor, çıkıyor işin içinden.”

Sur hayretle baktı kız kardeşinin yüzüne. Şeytanlığın
bu kadarını kendisi bile akıl edemezdi.

Dışarıda elektrik düğmesinden çıt diye ses geldi. Silva
sustu, başını çevirdi, kulak kabarttı. Kevork’un öksürüğü
duyuldu. Sonra banyonun kapısı kilitlendi.

“Ben gidiyorum,” diye fısıldadı Silva.

Tepsiyi aldı, uçarcasına çıktı.

Tuvaletteki suyun sesi bütün daireyi kapladı. Kevork
banyodan çıktı, çocukların odasına doğru bir bakış attı,
kapının aralığından ışık görünüyordu. Hangisinin uyanık
olduğunu merak etti, büyüğün mü küçüğün mü? Ama bü-
yükle de küstü, küçükle de. İlerde bir *hergele* olacağı kesin
olsa da, küçük en azından şimdilik küçüktü. Ya büyük,
aptaldı üstelik. İnsan bir şey yapıyorsa, mutlaka bundan
bir çıkarı olmalıydı. Âşık olduğunda bile. Aşkın ne demek
olduğu da ayrı mesele. Aptalca şeyler. Kendisi âşık mı ol-
muştu? Kendisi de genç olmuştu. Böyle miydi gençken?
Her konuda akıyla hareket etmişti, akıyla! Ve hep ka-
zanmıştı. Bir şey kazanmıştı. Ve işte bugünkü haline ulaş-
mıştı. Sur gibi aptallar hiçbir yere ulaşamazlar. Aksine, ol-
dukları yeri de kaybederler. Kendisi adam olmuştu. Kendi
çocukları *hayvan* kalacaklardı! Özellikle de Sur denilen o
budala. Sen git işçi bir kıza tutul. Onun sevgilisi ol. Bir kız

birinin sevgilisi oluyorsa, herkesle olur. Bunlar nasıl erkekler? Kendisi yüzü gözü açılmamış bir kız almıştı. Hem de gerçek İstanbullu. Ama bu aptal anlamaz ki. Erkeklik duygusu, namus mefhumu yok ki. Kendi mevkiinden daha yüksek bir mevkie sahip olma arzusu yok ki içinde. Baba oğul arasında böyle şeyler de konuşulmaz. Birçok kere, genel olarak konuşmuş, başkalarından söz açarak, dolaylı yoldan, bir erkek için el değmemiş bir kız almanın önemini vurgulamıştı. Budala, hiç oralı değildi.

Kevork itiraf etmedi, ama kıskançlık içini kemiriyordu. Bu yaşta, kızlarla nasıl böyle rezillikler yapabiliyorlardı? Ne cesaret, ne yüz­süz­lük! Hâlâ hatırlıyordu, ilk gecesinde ödünün nasıl koptuğunu, bunca yıl sonra aynı endişeyle hâlâ hatırlıyordu. Karanlıkta, yorganın altında, gizli saklı, geceliklerin, pijamaların, çarşaf­ların dağınıklığı arasında... Şaşkınlığı. Beceriksizliği. Utancı. Ve Meline o kadar soğuk, o kadar duygusuz... Namuslu bir kız öyle olur. Yırtık olmaz. Zamanında öyle kadınlar vardı. Tertemiz. Kuyruk sallamayı akıllarından bile geçirmezlerdi. Şimdi...

Kendi kendine küfrederek yatağa gitti.

“Bu saatte daha yeni gelmişler,” dedi Meline’nin duyup duymadığından emin olmadan. “Burası ev mi, yoksa han mı? Bu böyle gitmez.”

Meline kımıldamadı. Gözlerini açmadı. Sadece yüzündeki kırılganlıklar arttı.

Kevork karısının geceliğinin yakasından, birbirinin üstüne düşmüş, pörsümüş, kollarının arasında büzüşmüş göğüslerine bir göz attı. Bunca yıl sonra, hâlâ o taraflara gizlice bakıyordu. Meline onun baktığını görse şaşırırdı.

Mızıldandı, ışığı kapattı, sırtını döndü.

Silva erkenden hazırlıklara başladı. Meline, Silva'nın en yeni pantolonunu ütölüyordu. Sur, Silva'nın muhtemelen akşam dönmeyeceğini anladı, hatta Kınalı'da birkaç gün de kalabilirdi. Tatsız bir hisse kapıldı. Bir nevi korku... Düşmanların arasında tek başına kaldığında hissettiğin türden... Zaten yerinde olmayan morali, büsbütün bozuldu. Gece her zamanki gibi uyumuştı, ama bu sabah mutlu uyanmamıştı.

İlk işi sigara yakmak oldu. Ağzı zehir gibi acılaştı. Zaten geçen gün çok sigara içmekten dilinin ucu yara olmuştu. Lanet okudu sigaraya, ama içti. Mutfaktan, Meline sıkıntılı bir şekilde bağıırıyordu:

“Gelmiyor musunuz? Süt buz kesti!”

Hagopig yüzünü kurutarak yatak odasına döndü. Sur salona gitti, balkona oturdu, elini çenesine koyup, dalgın gözlerle sokağı izledi.

Az sonra Meline geldi, odanın ortasından acı acı seslendi.

“Sen yemiyor musun?”

Sur gözlerini sokaktan ayırmadan başını salladı.

“Canın isterse.”

Meline odadan çıktı.

Sur yerinden kıınıldamadı. Ümitsizliği sıkıntısını derinleştirdi. Yabancılık, düşmanlık hissi şiddetlendi. Birden ayağa kalktı, giyinmek için içeri gitti. Yüzüne bir avuç

su çarptı. Tıraş olmadı. Canı bir şey yapmak istemiyordu. Hareket etmek bile istemiyordu. Bütün gün keyifle yatabilir, hareketsiz kalabilirdi, bir şey görmemek, hissetmemek, yaşamamak için uyuyabilirdi. Ama ev kendi evi değildi ki istediğini yapsın. Bir an önce kaçmalı, gidip yatacak bir yer bulmalıydı. Fenerbahçe! Evet, Fenerbahçe iyi fikirdi. Her şeyden uzak... Yalnız... Bu dünyada benim diyebileceği tek şey doğaydı. Gökyüzü çatıydı, çimenler yatağı.

Norma'ya da öfkелendi. Eğer mektup yazmış, onu çağır-mış olsaydı, şimdi her şey çok farklı olacaktı. Ama artık ümit kalmamıştı. Onu çağırmayacaktı. Yıllar geçse bile. Kendi kabahatiydi. Evet, itiraf etmeliydi ki, kendi kabahatiydi. O davranış karşısında hangi kadın olsa kızardı. Mantıklı bir sebep olmaksızın, hatta sebebini bile söylemeden küsmek, surat asmak, kaba bir şekilde ayrılmak ve günlerce ortadan kaybolmak. Bakalım o ne düşünüyordu bu konuda? Kim bilir kaç gündür Sur'un ortaya çıkmasını, özür dilemesini beklemişti. Özür dilemesi gereken kim? Kim kabahatliyse o. Kim kabahatli? Kabahatli var mı? Kabahat var mı?

Artık kendini kandırmasına gerek yoktu. Durum açıktı. Başka kadınlar, başka erkekler hakkında yapılan dedikoduları evde o kadar çok duymuştu ki... Annesi, eline erkek eli değmeden evlendiği için öyle bir övünüyor, babası "yüzü gözü açılmamış bir kız" aldığı için öyle bir böbürleniyordu ki... "Bin kişinin elinden geçmiş" kızları ve tabii bu tarz kız alan erkekleri öyle bir yerin dibine sokuyorlardı ki... Fakat kendisi, babasının bütün fikirlerini aşağılarken, nasıl olur da bu fikrine değer verebilirdi?

Oysa kitapta, o son aldığı kitapta ne diyordu? Kelimesi kelimesine... kaçınıcı sayfadaydı... yetmişinci sayfada...

“Ebeveyn, kız çocuğunun bekâretinin üzerine titrer, çünkü bekâret, resmi piyasada, bir kızın maddi değerinin ölçütüdür. Ebeveynin endişesi, o kıymetli ve kırılğan ölçüt zedelenmeden, evladını bir an evvel evlendirmektir. Bundan sonrasına, ebeveyn artık karışmaz; kız, kocasına boynuz taksa bile. Kendisi bakire halde teslim etmiştir, önemli olan budur. Ebeveynin namus meselesi olarak addettiği, aslında bir namus meselesi değildir, piyasa değerini yüksek tutma çabasıdır, ki bu da genellikle sahte bir çabadır. Bir sınıfın geleneksel ahlak anlayışı böyle olagelmıştır ve bu sınıfın çöküşüyle birlikte...”

“Ben gidiyorum Sur.”

Kitabı hızla kapatıp, çekmecenin içine attı.

“Peki.”

Dün geceki istisnai samimiyetleri Silva’nın ağzına bir parmak bal çalmıştı.

“İstiyorsan kalayım.”

“Ne diye kalacaksın?”

“Mektup için...”

“Lüzum yok.”

Sur’un sesi soğuktu. Silva dün gecenin dün gecede kaldığını anladı.

“Ben gidiyorum,” diye tekrarladı.

“Güle güle git.”

Sur’un gitmesini istemediğini bilse, hayli mutlu olacaktı Silva.

Dışarıda, Meline’yle vedalaşma. Merdiven başında edilen o kaçınılmaz “üşümeyesin”, “dikkatli ol”, “kendine iyi bak” sözleri. Sonra, Silva’nın ardından bakmak için Meline’nin salona, oradan da balkona doğru giden ayak sesleri duyuldu.

Sur aceleyle saçlarını taradı, olan parası cebinde mi diye kontrol etti, tıraşı yerine, sigara ve kibriti gömleğinin

cebine koydu. Meline hâlâ balkonda, komşuyla muhabbe-
te koyulmuşken, kapıyı çekip gitti.

Fenerbahçe'ye varmak için sabırsızlanıyordu. Sanki orada biri onu bekliyordu. Oysa vapur yine gecikmişti. Hareket saati gelmişti ama vapur daha yeni yanaşıyordu. Yolcu salonu Haydarpâşa ve Kadıköy yolcularıyla ağzına kadar doluydu. Haydarpâşa vapuru da, Anadolu trenine yolcu yetiştirmek için diğer taraftan kalkacaktı. O pis ko-
kan salona hamalların, gazete satıcılarının, seyyar satıcıla-
rın itişmesi, patırtısı, kargaşası hâkimdi. Fenerbahçe'nin zihnindeki huzurlu görüntüsü ile iskelenin cehennemi ger-
çekliği arasında dağlar kadar fark vardı. Sessizlik ve yalnız-
lık arzusuyla yanıp tutuşurken, öyle bir kalabalığın arasına düşmüştü ki allak bullak olup sağırlaşmıştı. Bunun sebebi vapurun tarife uymamasıydı. Bir yakadan diğerine geç-
mek için dünyanın parasını veren, memleketin yurttaşı, memleketin sahibi bu binlerce insan şikâyet etmiyor, isyan etmiyor, koyun gibi bekliyor, eziliyor, terliyor, havasızlık-
tan boğuluyorlardı.

Sur o kalabalıktan da, vapurdan da, kendinden de nef-
ret etti. Ve o yığındakilerden biri olduğu için utandı.

Kalabalık bir anda hareketlendi. Gürültü sağır edici bir hal aldı. Sur böğrünü koruyabilmek için dirseklerini bük-
tü, kaslarını gerdi. Buna rağmen, kapıdan geçtiği sırada, nefessiz kalacak kadar sıkıştı kalabalığın arasında. Bir anda dışarı itildi. Yürümesine bile gerek kalmadı. İnsan seli onu vapura doğru sürükledi.

Temiz havayı birkaç kez derin derin içine çekti. Yol-
cu salonundan dışarı uğradıktan sonra, dağılan ve gücünü kaybeden insan kalabalığı, vapurun dar girişinin önünde,

bir an önce içeri girip oturacak bir yer bulabilmek için yeniden birbirini ezmeye başladı. Sur tekrar o sele kapılmayı göze alamadı, kenardan, halatların yanından vapurun demir korkuluklarını tuttu, üzerinden atladı.

“Beyefendi, beyefendi, siz!” diye bağırdı bir ses ardından.

Genç biriydi. Eliyle onu çağırıyordu.

Sur sonradan çok pişman olsa da, o an adamın çağrısına cevap verdi, demirin üstünden geri atladı ve iskeleye çıktı.

Genç onu takip etmesini işaret etti ve zabıta bürosuna girdi.

“Vapura atladı,” dedi ve gitti.

İki masadan büyüğünün başında genç bir adam oturuyordu. Oranın amiri olmalıydı. Halinden belliydi. Sorgulayan bakışlarını Sur’un yüzüne dikti.

Sur suçlamayı o kadar yersiz buldu ki, sinirlendi.

“Atlayan yok, demirin üstünden geçtim,” dedi.

Amirin yüzünde şaşkın bir tebessüm belirdi.

“Demek ki atladınız.”

Sur bu cevabı beklemiyordu. “Gerçekten mi, o halde affedersiniz,” demesini bekliyordu amirin. Çok öfkelen-di.

“Vapur daha iskeleye yanaşmamışsa, atlamış olursunuz. İçeride de böyle yazıyor.”

Adam bu sinirli cevabı şaşkınlıkla dinledi. Sesini yumuşattı.

“Aynı şey. Vapurun girişi orada değil ki.”

“Olabilir. Ama demirin üzerinden geçmek, atlamak demek değildir. Herkes her yerde demirin üzerinden geçiyor.”

“Başka yerde ne yaptıkları beni ilgilendirmez. Biz bu iskelede demirin üzerinden geçilmesine müsaade etmeyiz.”

“Demirin üzerinden geçmekle ilgili bir kanun olduğunu bilmiyordum.”

“Hayır, kanun değil, Belediye Meclisi’nin kararı. Kurallara saygılı, medeni olunduğuna dair güzel bir intiba uyandırmak için. Radyodan Adabı Muaşeret Cemiyeti’nin öğütlerini dinlemiyor musunuz?”

Sur, adamın onu çocuk yerine koyduğunu, dalga geçtiğini hissetti. Tepesi attı:

“Adabı Muaşeret Cemiyeti’nin öğütleri temel alınarak, keyfi şekilde ceza mı kesiliyor?”

“Bizim ceza kesmeye yetkimiz var.”

“Bu bir takdir, bir yorumdur. Bir yoruma dayanarak ceza kesemezsiniz!”

“Keseriz, bu yetkiye sahibiz.”

“Yapamaz, imkânsız, blöf yapıyor,” dedi Sur içinden. Amir onu inceliyordu. Ayakkabısından gömleğine kadar... Bu sürüngenin nasıl olup da ona kafa tuttuğunu anlamaya çalışıyordu muhtemelen. Sur ise bir sürüngen olmadığını kanıtlamak için can atıyordu. Muhtemelen üstü başı “biri-leri”nin oğlu olduğu izlenimini bırakmıştı adamda. Yine yumuşak ve terbiyeli bir sesle ekledi:

“Zabıta nizam intizam, huzur bozulduğunda müdahale etme hakkına...”

“Benim demirin üzerinden geçmem nizam intizamı mı bozdu? Çok rica ederim.”

“Ben o kanaatteyim. Çirkin bir hareket olarak yorum-luyorum. Yaptığınız hareketin güzel bir tarafı var mı? Kapıdan girmek dururken, pencereden girmek hoş bir şey mi?”

“Hoş görünmüyor diye ceza kesilmez. Keyfi olarak...”

Amir de gurur meselesi yaptı.

“Ben o yetkiye sahibim. Ben ceza keserim. Haksızlığa uğradığınızı düşünüyorsanız dava açın, geri isteyin.”

Sessiz ve tedirgin bir halde tartışmayı dinleyen kâtime işaret etti. Kâtip bir makbuz defteri açtı, karbon kâğıdını sayfaların arasına yerleştirdi, kalemı aldı.

Dışarıdan bir düdük sesi geldi. Vapur hareket etti. Sur sinirinden ağlayacaktı.

Ve kaçınılmaz olan gerçekleşti.

“İsim?” diye sordu kâtip.

Sur ismini söyledi. Ve sesinin hiç de doğal olmayan bir şekilde yüksek ve sert çıktığını fark etti. Amirin yüzüne bakmadı. Yüzünün nasıl değiştiğini görmek istemedi. Kaşlarını çatıp, sert bakışlarını *zabıt* kâtibine dikti. Ve bir şey olmasını bekledi.

Bir şey olmadı. Amir de düşünceli bir halde, bakışlarını *zabıt* kâtibine dikmişti.

“On lira, on kuruş.”

Verme, dedi Sur kendi kendine.

“Yanımda para yok.”

Şef bakışlarını *zabıt* kâtibinden Sur’a çevirdi.

“Kimliğinizi bırakın.”

“Yanımda değil.”

“Kimliğinizi belgeleyen herhangi bir şey olabilir.”

“Yanımda yok.”

Pasosunu ona emanet edecek kadar deli değildi.

“O zaman ikametgâhını teyit etsinler. Polisi çağır.”

İsminin bir fark yaratmadığını gören Sur, bundan güç almıştı. Ancak, amirin ses tonundaki kayıtsızlığı da fark etmişti. Adam camdan dışarı bakıyor, sonraki vapurun yanaşmasını izliyordu. Artık ona aldırış ettiği yoktu. Bu durum daha çok dokundu Sur’a. Yalnız kaldıkları küçük

odaya sessizlik hâkim oldu. Sonra amir, kımıldamadan, yaklaşan vapurdan gözünü ayırmadan, ağır ağır:

“Yazık, güya eğitilmiş bir nesil olacaksınız, muhtemelen okullusunuz, güzel konuşuyorsunuz...”

Sur’un kalbi yine güm güm atmaya başladı. Kendinden kaç yaş büyüktü ki böyle havalara giriyor, tepeden bakıyordu?

“Yaptığım hareket, sizin kanaatinize göre hoş bir görüntü arz etmese de, kimseye zarar vermedi.”

Amir birden başını çevirdi, bakışlarını Sur’un gözlerine dikti ve ilk defa sert konuştu.

“Zarar verir beyefendi! Demirin üzerinden atlamak için ellerinle demire tutundun ve boyasına zarar verdin. Bu yaptığın, devlete zarar vermektir.”

Sur önce ağzını açamadı. Başlı başına alaycı bir cevaptı. Üstelik adam siz değil sen demişti. Gözleriyse, dalgacı bir ifadeyle ona boş boş bakıyordu. Bir adım daha atsa, başına bir bela gelecek diye içgüdüsel olarak korktu. Ama bu derece eşek yerine konduktan sonra susamazdı.

“Muhteşem bir sebep!” dedi sinirden titreyerek.

“Tabii!”

“Siz gidin, vapurların yepyeni koltuklarını kesenleri yakalayın. Asıl zarar o!”

Kâtip, üniformalı bir polisle beraber dönmüştü. Amir onlara baktı, Sur’un sözlerini duyduklarını anladı. Suratı asıldı.

“Biz işimizi biliriz. Sizden öğrenecek değiliz,” dedi.

“Sizin işinizi bilmeniz yepyeni koltukların parçalanmasına engel olamıyor.”

“Biz bu kadar yapabiliyoruz! Eğer o kadar vatanseverseniz siz yakalayın koltukları kesenleri.”

Belirgin bir şekilde “vatansever” kelimesini vurgulamıştı. Ama Sur sesini yükselttikçe, adamın tonunun da bir o kadar yumuşadığını fark etmişti. Hükümetle alakalı her şeyde, sanki kendisi bu memleketin vatandaşı değilmişçesine yaltaklanan, zavallılaştan ve sonra da evde *kazaklık* taslamaya cüret eden babası gözünün önünde belirdi. Hayır, babası gibi olmak, alçalmayı kabul etmek istemiyordu. Niye cevap vermesindi, niye düşündüğünü söylemesindi? Ne yapabilirlerdi? Cezayı zaten ödeyecekti. Burası karakol değildi, dövemezlerdi. Türklüğü aşağıladı diyemezlerdi, şahitler vardı.

“Herkesin vatanseverliği kendi vicdanındadır.”

Verdiği cevabı o kadar beğendi ki, memnuniyetten başı göğe erdi.

“Güzel laf ettin delikanlı,” dedi bir ses arkasından. “Ama...”

Sur arkaya bakmadı. Amir ona cevap vermedi. Polise döndü.

“Sabri Efendi,” dedi yumuşak bir tonda. “Bu çocuk vapura atladı. Param yok diyor. Nüfus kâğıdı da yok. İkametgâhı teyit edilsin.”

Polis ağır ağır başını salladı.

Amir, “Sen de beraber git,” dedi kâtibe ve gene pencereye dönüp, kalkacak olan vapura bakmaya koyuldu.

Sur selam vermeden çıktı dışarı. Amirin yenilgiye uğradığını düşündü, gerçi on lirayı tahsil ediyordu.

Polis suratını ekşitti.

“On lirayı ödeseydiniz keşke... Şimdi uzun işlemler yapılacak.”

“Ne işlemi?”

“Şimdi sizi karakola götüreceğim, Galata karakoluna teslim edeceğim. Orada başka bir polis size eşlik edecek,

oturduğunuz mahalleye gideceksiniz, sizin mahalle muhtarına, muhtar ikametgâhınızı tasdik edecek, sonra eve gideceksiniz, nüfusunuzu...”

“Akşam olur,” diye mırıldandı Sur.

“Tabii ki.”

“On lira için.”

“Kanun böyle kardeşim.”

“Üstelik vapura atlamadım.”

Kâtip de durumdan şikâyetçiydi.

“Eğer öyle konuşmasaydınız, eminim bağışlardı,” dedi.

“Ben bağışlanmak istemiyorum. Hakkı yok ceza kesmeye, demirin üzerinden...”

“O hep demirin üstünden atlayanları yakalatır.”

Sur tartışmak, kural denen şeyin yalnızca bir iskelede uygulanamayacağına, keyfe bağlı bir şey olmadığına ikna etmek istedi. Vazgeçti. Faydası yoktu.

“Bu taraflarda on lira alabileceğiniz bir tanıdığınız da mı yok?”

Sur durdu. Polis ve kâtip ümitlendi.

“O zaman bu kadar işleme gerek kalmaz,” diye teşvik etti polis.

Sur’un aklına parlak bir fikir gelmişti.

“Eğer on lira verirsem...”

“Serbestsiniz,” dedi polis.

“Birinden alabilirim.”

“Buraya yakın mı?” dedi yürümeye üşenen kâtip.

“Yakın.”

Polis bir nefes aldı.

“O halde benim gelmeme artık lüzum yok,” dedi kâti-be. “Siz arkadaşla eşlik edersiniz.”

Kâtip başını eğdi. Polis onları selamlayıp hızla uzaklaştı.

Sur uzun zamandır ayak basmadığı babasının dükkânına keyifli bir halde girdi. Kevork kudurdu, ama yapacak bir şey olmadığını görünce ödedi. Ve memurun önünde, acınası Türkçesiyle, kanuna uymayıp da vapura atladığı için Sur'a bela okumaya başladı. Sur bu adamın babası olmasının verdiği utançla kıpkırmızı oldu. Babasının sözünü keserek kâtibe döndü:

“Başka bir şey var mı birader?”

“Yok. Bu kadar. Her şey yolunda.”

Sur babasının sözlerini duymamak için kendini dışarı attı. Ne diye incinmişti ki? Onu tanıyordu. Ondan kendisini korumasını, devlet memurunu azarlamasını, o yasal olmayan cezaya itiraz etmesini bekleyebilir miydi? Memur bile içten içe ona hak vermiş ve “yapacak bir şey yok” dercesine omuzlarını kaldırmıştı. Üstelik Kevork, zabıta amirine kafa tuttuğunu henüz bilmiyordu. Bir bilse... Bunu söyleyip onu dehşete düşürmek geldi içinden...

Ökçeleriyle kaldırım taşlarını döve döve, amaçsızca yürümeye başladı. Babasını on lira zarara sokmuş olmaktan duyduğu tatmin dışında hiçbir şey kalmamıştı elinde. Asıl mesele para değildi. Mesele, yenilgiye uğramasıydı. O sürünen memur karşısındaki mutlak zayıflığıydı. Adamın yüzü gözünün önüne geldiği anda, kan beynine sıçradı yine. Bacakları yay gibi gerildi. Tüm vücudunun kasları gerildi. Teni kavruldu. Tartışma aklından çıkmıyordu. Adamın aşağılayıcı her tonunu ya da kelimesini hatırladığında, kızgınlıktan ve küçük düşmüş olmaktan kıpkırmızı kesiliyordu. Kendini teselli etmek, küçük düşmüş olmanın o dayanılmaz etkisinden kurtulmak için, verdiği bir karşılığı, ettiği bir sözü hatırlamaya çalışıyordu. Bilinçsizce tikler yapıyordu. Dükkânların vitrinlerine bakıyor, ama bir şey

görmüyordu. Hiçbir şey görmüyordu. Bütün dikkati, memurun yüzüne odaklanmıştı, adamın yüz hatları ona azap veriyordu. Ondan nefret ediyordu. Onu unufak etmek istiyordu. Memur görmek istemiyordu. Üniformalı insanlara dayanamıyordu. Gözü bir memura her takıldığında, yüreği hop ediyordu. Her üniformalı onu çağırarak, tutup götürerek, para cezası kesecekti. Biri kadınlara baktın diyecekti, öbürü ellerini cebine sokmuşsun terbiyesiz diyecekti, bir başkası ise şehirde böyle yürünmez diyecekti, ya da beni saygıyla selamlamadın diyecekti, hepsi birden devlet otoritesine saygıda kusur ettin diyeceklerdi, hükümetin otoritesini aşağıladın, sen kötü bir vatandaşsın, sen vatansever değilsin, sen hainsin, sen bizden değilsin... Babası ise, kendisi de suçlanmasın diye onlarla hemfikir olacaktı.

Sur durdu, alnındaki teri sildi, gücü tükenmişti. Kalbi hızlı hızlı çarpıyor, büyük bir hayal kırıklığının kesif karanlığı ruhunu kaplıyordu. Yine ağlamak istiyordu. "Hırslından ağlamak." Çünkü memuru dövemez veya öldüremezdi. Çünkü karşısında, korkutucu, kocaman ve dehşet verici bir duvar vardı. Bu duvarı yerinden oynatmanın imkânı yoktu. Başını vurmanın faydası yoktu, insanın kafası kırılırdı. Yumrukları kanardı. Yine de duvar, duvar olarak kalırdı. Duvarın mantığı, acıması yoktu, hak vermezdi, anlamazdı. Taştı, kayaydı. *Yasak* der dururdu. Başını duvara vurmanın faydası yoktu. Bir yerde, bir ülkede, devlet olmasa, hükümet olmasa, yönetim olmasa, kanun, polis, *yasak* olmasa, kimse kimseyi ezmese, başkalarına zarar vermedikçe herkes her istediğini yapabilse. Bu hayata tahammül edemeyecekti. Her zaman, her şeyine karıştırlarsa, ona haksızlık ederlerse ne yapacaktı? Büyüdükten sonra evdekilerden, okuldaki öğretmenlerden kurtulsa, bu se-

fer de *patronu*, memur aynı şeyleri yapacaktı. Ya kendisi güçlülere vuramadığı için, güçlüler hep ona vururlarsa... Ya her seferinde, sırtını bir kayaya yaslamış olan herkes ona hükmederse... Ya nereye giderse gitsin onu rahatsız ederlerse...

Uzağa, insanın olmadığı bir adaya, iktidarın olmadığı bir dağa, kimsenin kimseye karışmadığı, senin kanun olduğun, seni sokağın yılanın başını ezdiğin ve bu yüzden kimsenin seni tutuklamadığı bir ormana kaçıp gitmek geçti aklından. Eskiler nelere boyun eğerlermiş... Kendisi eski değildi ki. Babası sesini kesiyor, yaltaklanıyor, sürünüyor, dalkavukluk ediyor, evde de millet, kilise, patrik diye sayıklayarak kendini bir şey sanıyordu. Kendi çöplüğünde borusunu öttürüyor, dışarıda, "Türkçe konuş, Türkçe konuş" diye uyarıyordu korkudan. Pöh! Onun adı Kevork değildi ki. O kavga ederdi. Kendine yan bakanın ağzını burnunu kırmak isterdi. O memurun yüzünü *Çarşamba pazarına* çevirmek istiyordu, çünkü o haksızdı, kendisiyse güçsüz. Sonra da dost olmak istiyordu, dürüstçe, yüreğinde zehir biriktirmeden.

Ama anlayan kim? Babası da, annesi de nutuk çekeceklerdi. Oğlum niye atladın vapura? İsteddiğin kadar atlamadığını söyle. Oğlum niye memura kafa tuttun? Adamı ne yaparlar biliyor musun? Ne yaparlar? Ermeni olduğunu da anladı mı? Ermeni olduğunu bilmeden yakalamışlardı onu. Böyle muamele etmek için, üstünde Ermeni yazan bir hafta asılı mı boynunda diye bakmıyorlar. Ama cevap vermenin, ikna etmeye çalışmanın ne faydası vardı? İkna olmazlar ki. Anlamazlar ki. Norma anlar mıydı?

Birden durdu. İçinden Norma'nın ismini tekrarladı. O isim kendiliğinden gelmişti aklına. Norma ona hak vere-

cekti. Sana haksızlık ettiler diyecekti. Onunla beraber öfkelenecek, karşı duracaktı. Norma haksızlığa katlanamazdı. İstirap çekmeyi sevilesi bulmaktan hazzetmezdi. Evet, o Istrati aptalın tekiydi. Başına gelmeyen kalmamıştı ama o özlemle hatırlıyordu hepsini. Canına okumuşlardı, o ise gidip kendine haksızlık edenleri parçalayacağına, tatlı tatlı gülümsüyordu. Onlar taş değil, insandı. Norma koluna girecek, onu anlayacaktı. Bunun üzerine o da hafifleyecek, bu kadar acı çekmeyecekti eğer birisi acısına ortak olsa, haklısın dese, paylaşırsa onun...

Norma... Norma'ya duyduğu özlem onu delirtti. Neden Norma'nın yalnız yaşadığı bir evi yoktu, neden babasının evine gidip kusturucu berbat bir nutuk dinleyeceğine Norma'nın evine gitmiyordu. Daha önce evden bu kadar tiksindiği olmamıştı.

Norma'nın işyerine doğru ilerlemeye başladı. Kendini kandırmaya, bir şeylerin arkasına saklanmaya çabalamadı. Onunla konuşmayacak bile olsa Norma'yı görmek istiyordu. Sadece görmek. Yalnızlıktan, aşağılanmanın baskısından, koca şehrin duvarları arasında duyduğu bu nevi bir korkudan başka türlü kurtulamayacaktı.

Norma'yı görmek... Yok, imkânsızdı. Durdu, aklını başına topladı. Tabii ki imkânsızdı. Her açıdan. Yapamazdı.

Başı önde, gerisingeri köprüye döndü. Zabıta amiriyle tekrar karşı karşıya geldi. Kendini toparlamaya çalıştı, onun gölgesi altında ezilmek istemiyordu. Onu azarlamış, neredeyse hakaret etmiş olan o adam da kimdi, neyin nesiydi? Bir memur. Devlet memuru. Kendi memuruydu. Onun maaşını kendisi ödüyordu. Ya da babası... Ona hizmet etmeye mecburdu. Peki ya o, kendi memurundan, kendi hizmetkârından mı korkacaktı? Hiç mantıklı değildi

ki. Babası kendisinden daha çok korkuyordu. Tüm vatandaşlar memurlardan korkuyorlardı ama o memurların maşını da vatandaşlar ödüyorlardı. Gülünç bir şeydi bu. Sen git bir işçi tut, o da kalkıp senin paranla sana hükmetsin. Tehdit etsin. Hükümete hakaret de ne demek ahbap? Başka bir şey bilmez misiniz siz? Zorda kaldınız mı, hükümete hakaret... Hükümet bana hükmetmek için gökten Tanrı tarafından gönderilmedi. Hükümeti ben belirlemişim. Cebimden para vermiş, şu şu işleri yap demişim. İster beğenirim, ister beğenmem, ister azarlarım, ister küfredirim, istersem de in aşağı oradan derim. Efendisi benim. Eğer bundan alınıyorsa, bıraksın gitsin. Hükümet olsun diye ben yalvarmadım ona. Onu seçeyim diye o bana yalvardı, sözler verdi. Sana şöyle yapacağım, böyle yapacağım dedi. Oraya oturduktan sonra bana hükmedemez...

Memur dili tutulmuş, ezilip büzülerek dinliyordu. Verecek cevap bulamıyordu. Sur hafifliyor, rahatlıyordu. Babası şaşırıyor, diğer vatandaşlar şaşırıyorlardı. Ona hayran kalıyorlardı. Hepsi onunla hemfikirdi. Hepsine bir cesaret gelmişti. Artık boyun eğmiyor, korkmuyorlardı. Haklarını savunuyorlardı. İskele amiri de geri adım atmıştı. Ben sizin hizmetkârınızım diyordu. Bir daha hata yapmayacağım diyordu. Vatandaşlar, işaret parmaklarını sallıyorlardı tehditkâr. Amir on lirayı Sur'a geri veriyordu. Bugüne kadar tahsil ettiği tüm on liraları geri veriyordu. Ve vatandaşlar bir zafer türküsü tuttuyorlardı. Kol kola girip topluca yürüyorlardı köprünün üstünde.

Ama vatandaşlar onun koluna girecekler miydi? Kaldırımlarda onunla birlikte yürüyecekler miydi? Norma girerdi onun koluna. Yanı başında, kaldırımları arşınlardı. Toprağa uzanıp yatarı. Taşlara göğüs gererdi.

Ama artık Norma yoktu ki... Kasvetli köprü vardı ve kendisi köprünün üstünde, binlerce yalnız adamın arasındaydınız. Ve Kadıköy vapur iskelesi vardı. Ve zabıta iskeledeydiler. Fenerbahçe büyüsünü kaybetmişti. Kadıköy iskelesinden nefret ediyordu. Fenerbahçe'den de nefret ediyordu, çünkü oraya varmanın yolu Kadıköy iskelesinden geçiyordu. Taşları, duvarları hatırlatan, babasını hatırlatan, yalnızlığını hatırlatan her şeyden nefret ediyordu. Sevmeyi ve sevilmeyi bilmeyen insanlardan da... Oysa kendisi sevilmek, sevimlikten ziyade sevmek istiyordu.

Az ötede deniz uzanıyordu, engin deniz, ufuk çizgisi açıktı, sınırsızdı. Sonsuzluk, uçsuz bucaksız, özgür sonsuzluk... Yabancı bir dünya... Gerçekten yalnız olmak... Tanıdık olan her şeyden uzaklaşmak. Kapılardan, kilitlerden, kelepçelerden uzaklaşmak... Özgür olmak, hiç değilse birkaç günlüğüne, birkaç saatliğine özgür olmak...

Beş dakika sonra ada vapuru hareket etti.

Sur'un içini bir dinginlik kaplamıştı. Bir saati aşkındır, yüz metre yükseklikten denizin dibini seyrediyordu. Uçurumun tepesinde, bir kayanın çıkıntısına tünemiş, martıların ciyak ciyak bağırışlarını dinliyordu. Yüzlerce martı... Bıkıp usanmadan havada daireler çiziyor, Burgaz'ın tepelerinden denize doğru alçalıyor, sonra tekrar yükseliyor, tekrar dalıyor, tekrar yükseliyor ve dışkılarını kayaların, ağaçların üstüne, denize bırakıyorlardı.

Solda bir sandal burnunu Çamlıman'ın girişine çevirdi. Sağda, Yassıada, hafif bir sisin içinde uyuyordu. Uçurumun eteğinde, motorlu bir sandal, oyuncak gibi, yarı suları. Kuzey rüzgârı ormanın tepesinden arkadaki yarı iniyor, Sur'un başının üstünden geçip denize gidiyordu.

Burada her şey farklıydı. Yalnız kalabileceğin bir diyar... Farklı bir diyar... Yabancı bir diyar... Bir saat uzaktaki şehrin kaynayan kazanını, insanlarını, üniformalarını, evini, babasını, duvarını hatırlatan hiçbir şeyin olmadığı bir rüyalar diyarı... Kınalı yaralı bir canavar gibi, kanlı böğrüyle denizin üstünde yatıyordu. Silva acaba neredeydi şimdi? Ne yapıyordu? Denizde miydi? Yemek yemiş miydi? Acaba o da yukarıda, bir çocukla... Kınalı'da orman yok ki... O iş çalılıkların arasında olur mu? Bedo geçen yıl neler anlatmıştı. Acaba sallamış mıydı? Belki de sallamıştı. İnsan yapmadığı şeyleri anlatır. Kendisi Norma'yla ilgili bir şey anlatmış mıydı hiç? Bunun düşüncesi bile tüylerini diken diken ediyordu. Zaten biraz da bu yüzden usulca uzaklaşmış, sessizce Bedo'yla da, Serço'yla da, Garo'yla da bağını koparmıştı. Gerçi onlar da tuhaf davranmışlardı. Daha okul kapanmadan sanki aralarına bir düşmanlık girmişti. Yabancı gözlerle bakıyorlardı birbirlerine. Soğuk. Bir şey demeden... Belki de onun bir şey söylemesini bekliyorlardı. Böyle bir şey yapması mümkün müydü? Tam tersine, onlara yüz vermiyor, herhangi bir laf etmesinler, soru sormasınlar, o konu açılmasın diye uzağa kaçıyordu. Onlar da uzaklaşıyorlardı. Merhaba demek dışında, hemen hemen hiç konuşmuyorlardı onunla. Üçü daha samimi olmuştu. Birlikte dolaşıyorlar, kafa kafaya verip konuşuyorlardı. Sur acıyla, benim hakkımda konuşuyorlar, benim dedikodumu yapıyorlar diye düşünüp, eski arkadaşlarından daha da soğuyor, uzaklaşıyordu.

Norma'dan önce onca zaman o hayata nasıl tahammül ettiğine şaşıırıyordu şimdi. Tabii ki kıskanırlardı onu. Hiç kuşku yok ki onlar aynı şeyleri yapmaya devam ediyorlardı. Cumartesi öğlen birbirlerine aynı soruları soruyorlardı:

“Bugün nereye gidiyoruz? Yarın ne yapıyoruz?” Aslında bir şey yaptıkları yoktu. Yani hep aynı şeyler: Sinemaya giderlerdi, biraz kızların peşine takılırlardı, soğuk şakalar, yüksek sesle böbürlenmeler... Altından bir şey çıkmazdı tabii. Onlar bir şey yaptıklarını sanırlardı. Donjuanlık... Yüksekten atıp tutarlardı. Olur da Esayan’lı kızlarla dernekte veya sokakta birkaç kelime konuşurlar, bir köşede birinin kolunu molunu mıncıklarlarsa, sokakta horozlanarak yürürlerdi. Aslında üçü de muhallebi çocuğuydu. Zaten bu yüzden kıskanıyorlardı onu. Sur ise bu hayattan tiksiniyordu, bu hayattan bıkip usanmayan arkadaşlarından da.

Bıkkınlıkla, Kınalı’ya sırtını döndü. Ferahlamış, rahatlamış bir halde, tekrar dik tepeye tırmanmaya başladı. Gerçekten her şeyi unutmuştu. Tüm varlığını bir yaşama sevinci kaplamıştı. Taşların arasında ayağını nereye basacağını kestirmek, kayaların üstünden atlamak, çalılıkları yarıp geçmek, yandaki uçurumdan aşağı martılarla alay etmek, tepeye tırmanma telaşı içinde bir şarkı mırıldanmak, özgürce, özgürce, yalnız başına... Bir kuş gibi...

Tepeye ulaştığında, terden gömleği üzerine yapışmıştı. Rüzgâr kuruttu. Yorgunluktan eser kalmadı. Aşağı baktı, tırmandığı sel yatağına ve tepeden bakıldığında daha yeşil, daha parlak görünen denize. Ormanın düz ve yumuşak zemininde yürümek, uçma hissi uyandırdı onda. Ellerini cebine soktu, ısıkla “Ti’ne Afto” çaldı, dalların altından geçmek için arada sırada eğiliyordu.

Böyle eğildiği bir sırada, bodur bir çamın gövdesiyle bütünleşmiş olmasına rağmen adamı gördü. Dizlerinin üstüne çökmüş, kıcı yukarıda, ellerini yere dayamıştı. *Namaz* kılar gibi, ama *namaz* kılmıyordu. Bir tazı gibi, kararsız ve

hareketsiz... Kafasını onu sarıp sarmalamış olan dalların arasına sokmuştu.

Sur oradan geçtikten sonra, on adım ötede, bir kuytuda oturan çifti fark edince, adamın varlığına hiç şaşırmadı. Uslu uslu sohbet ediyorlardı. Hep böyle oturuyorlar mıydı, yoksa onun ayak seslerini duyup mu kendilerine çeki düzen vermişlerdi? O uzaklaştığında uslu mu duracaklardı, yoksa yaramazlık mı yapacaklardı? Uslu durmaya karar vermiş insanların orada ne işi vardı? Çiftin önünden geçti, biraz ilerledi, geri döndü. Kız bir ağaç gövdesinin arkasında kalıyordu. Çocuk ona bakıyordu. Sevimli bir yüzü vardı. Dayanamadı. İşaretparmağıyla iki ayaklı tazının bulunduğu yönü işaret etti birkaç kez. Çocuk bir an kımıldamadan ona baktı. Sonra hafifçe başını eğdi. Anlamıştı.

Sur yoluna devam etti. İçinde büyük bir tatmin duygusu vardı. Bir anda, kendisi ve o tanımadığı çocuk arasında, bir sevgi ve dostluk bağı kurulmuştu. Bunu hissetmek müthiş bir mutluluktu. Bunu Norma'ya anlatmalıydı. O anlardı. Özlemle Norma'yı andı. Onsuz altı gün. Bir hafta de şuna. Ormanda ne işi vardı? Altı aydır birbirlerinden ayrı tek bir gün geçirmemişlerdi. Şimdi ise...

Arzudan titriyordu. Gözü, oğlanla kızın altında oturduğu o ağaca takılıyordu. Dünyadaki iki ayaklı tazıların hiçbir umurunda değildi. Dünyadaki bütün *sınır* çocuklar... Bu harika yaz günlerinde bir hafta boyunca mutsuz olmalarına değer miydi? Yapayalnız dolanıyor, başka çiftleri görünce hummaya tutulmuş gibi ateşten yanıyordu. Şurada ne kalmıştı ki? Günler kısılacaktı. Artık ondan sonra ayda kaç güzel pazar günü bulabileceklerdi şehirden kaçmak için? Beyoğlu'nda gezineceklerdi. İnönü Gezisi'nden Spor ve

Sergi Sarayı'na, Nişantaşı'ndan Maçka'ya, yapış yapış çamurun içinde, yoğun bir sis halinde etrafı kaplayan mazot ve benzin kokuları arasında, parklara çöken akşam neminin kucağında, iliklerine kadar donarak, gece bekçilerinden kaçarak, asalaklardan korkarak... Allah'ın aptalı. Seni gidi küp salak... Teta-kare manyak...

...Salozun daniskası... Kendini kandırarak ne kazandın? Bir haftadır Norma'dan başka bir şey düşündün mü? Adını ağzına al veya alma, başka şey düşündün mü? Seni gidi dangalak!

"Norma... Hayır, Norma değil!"

Kime numara yapıyorsun? Şimdi dışarı çıkacak diye elin ayağın titriyor. Rezil oldun gitti. Bir hafta sonra sudan çıkmış sıçan gibi kapısına geldin dolanmaya. Bir hafta önce gelseydin, altı gün kazanmış olurdun. Ne uğruna kaybettin altı koca günü, eşek kafalı!

"Norma... Hayır, o değil."

Sen Norma'ya layık mısın? Git anan gibi bir kadın al, yüzü gözü açılmamış. Babanın beğendiği tipte biri... Hayatını senin gibi bir eşiği bekleyerek geçirmiş bir kadın. Ev kızı! Sağa sola kuyruk sallasın, her haltı yesin, sonra eve gelip azize kesilsin. Günde yirmi dört saat yalan konuşsun. Babanın parası, kızın çeyizi, senin işin... Sen getir, o yesin, giyinip kuşanıp otursun, domuz gibi yağ bağlasın, kıcını büyütsün, terzi kuaför gezsın, onun bunun dedikodusunu yapsın. Norma sana yakışır mı?

"Norma değil... O... O, Norma!"

Geri dönüp kaçmak istedi. Yapamadı. Taş kesilmiş bir halde, Norma'nın tanıdık sırtını seyretti. Göğsü sıkıştı. Yüzü kâğıt gibi olmuştu. Norma döner de onu görür diye

ödü kopuyordu. Ama o kız arkadaşının elini sıkı, ayrıldı ve Tünel tarafına yöneldi.

Sur bir keresinde, arkadaşlarıyla Abanoz'a gittiği gün, görülmekten korkmuştu. Ama doğrusu bu kadar korkmamıştı.

Tünel'in karşısında birkaç dakika bekledi. Bir sonraki trene binecekti. Norma otobüse binene kadar Tünel'in yukarıdaki ucunda ona yetişirdi.

Başını kaldırmadan turnikeden geçti. Kendisi Norma'yı görmezse, Norma'nın da onu görmeyeceğini sanıyordu. Vagon dizisinin karşı taraftaki yolcuların önünü kapattığını ve karşıdan kimsenin onu göremeyeceğini fark ettiğinde, yavaş yavaş kendini topladı. Aklını başına devşirdi ve şöyle bir sarsılıp kendine geldi. Uzaktan görmeye değil, konuşmaya geldin dedi içinden. Bu heyecanın da salkılara özgü bir şey dedi. Konuşacak mısın, yoksa konuşmayacak mısın? Yaklaşacak mısın, yaklaşmayacak mısın? Yaklaşacaksın, konuşacaksın. Selam Norma diyeceksin. Hiçbir şey olmamış gibi... Selam Sur diyecek. Her şey her zamanki gibi olacak. Altı gün önce bıraktığın yerden başlayacaksın tekrar. O zaman ne bu halin? Erkek adam mısın, yoksa sıçan mı? Selam Norma. Selam Sur. Eve mi? Evet. Tabii ki evet! Eve gitmeyecekse bile eve gidiyorum diyecek. Acaba eve gitmiyor mu? Nereye gidecek? Dolaşmaya mı? Nereye?

Bir Şişli, bir de Kurtuluş yola çıkıyordu.

Sur kuyruklarda Norma'yı aradı. Görmedi. Şaşırıp kaldı. Norma kalkan otobüslere yetişmiş miydi? Yoksa yürüyerek mi çıkmıştı yukarı. Hangi yoldan? Yayan olarak Norma'yı bulmak şansa kalmıştı. Hemen hareket eden başka otobüs de yoktu.

Ümitsizce etrafına baktı. Koşarak karşıya geçti. Her *dolmuş*a Kurtuluş, Şişli diye bağırdı. Hepsi de Karaköy, Eminönü diye yanıtladılar. Beş dakika geçti. Artık Norma'nın otobüsünden önce Pangaltı'ya varma şansı kalmadı. *Dolmuş* bulmaktan da kesti ümidini. Kendi kendine kızdı, küfürler etti ve Beyoğlu'na doğru yürümeye başladı. Beyni yanıyordu sanki.

Hayattan bıkmış, yorgun düşmüş, tükenmişti. O kadar yorgundu ki, merdivenleri zar zor çıktı. Bu akşam aç filan da değildi. İsteddiği tek bir şey vardı: Yaşamamak veya yaşadığının farkında olmamak. Günün bütün yenilgilerini unutmak... İskele olayını, Norma'yı aptalca kaybetmesini... Arzularını gerçekleştirme konusundaki kabiliyetsizliğini... Sabahtan akşama kadar her konuda başarısız olmasını... Hiçbirini hatırlamak istemiyordu. Ya ölmek, ya da uyumak istiyordu.

“Doğrusunu istersen çok da suçlamamak lazım. Neticede tecrübesiz, küçük bir çocuk o. Kadınların şeytanlıklarından ne anlar?”

Sur elinde anahtarla donakaldı. Nefesini tuttu. Merdivenin ışığının hemen sönmesi için dua etti. Otomatığın çıkardığı ses durup da ortalık yine karanlık olana kadar bir asır geçmişti sanki. Karanlıkta kendine geldi. Güvende hissetti kendini. Kulağını kapıya yaklaştırdı.

“Sonuna kadar böyle kalacağını sanıyor. Kim bilir neler yapıyordur o *postal*. Kolayca avucunun içine almış. Bu yaşta çocuk, evlendiğinde artık işi mişi bırakacağını ne bilir? Sonuna kadar çalışacağını sanıyor.”

Kevork'un anlaşılmayan fısıltısı duyuldu.

Bu konu hakkında yüksek sesle konuştuklarına göre, Hagopig de evde yoktu. Karı koca yalnızdılar.

Ayaklarının ucuna basarak geri döndü, merdivenlerden inip sokağa çıktı, evlerin dibinden hırsız gibi hızla uzaklaştı.

Nasıl bir ortamla karşılaşacağını biliyordu. İçeri girer girmez asık suratlar, ağır bir sessizlik... Onunla kavga etmelerini tercih ederdi. Kendisi de kavga ederdi. Ama taş gibi sessiz kalacaklarından emindi. Belki annesi bir tabak yemek sürecekti önüne, küfür gibi. Silva da yoktu. Konuşacak adam yoktu. O asık suratların karşısında, o sessizlikte delirmek işten bile değildi. İçeride ona karşı, Norma'ya karşı düşmanlıkla dolu kalplerin attığını bilirken, odaya kapanmanın da faydası yoktu.

Bu saatte sinema da yoktu.

En ıssız, en karanlık sokaklara girdi, ağlayarak dolanmaya başladı.

Rahat uyuyamamıştı, istisnai bir durumdu bu. Ve erken uyanmıştı. Ama uyuyor gibi yaptı. Babasının gitmesini bekledi. On liralık ceza hakkında tartışma ihtimalini göze alamadı. Hagopig'in uyanıp, yataktan kalkmasını bekledi. Silva'nın evde olmadığını hatırladığında, kendini öksüz gibi hissetti. Bugün hayat daha bir karanlıktı.

Ne temiz gömleği ne de iç çamaşırı kalmıştı. Acı acı tebessüm etti. Ama annesine ağız eğmemeye ve akşam banyoya girip, musluğun başına geçip, kendi elleriyle külotunu, gömleğini, atletini yıkamaya karar verdi. Görsün, gelsin, bırak ben yıkayayım desin, vermeyecekti. İhtiyacım yok diyecekti. Vicdan azabı çeksin. Kopmuş düğmesini de dikmeyecekti. O utansın! Onun ayıbıydı, kendininki değil! Kendisi de annesiz yaşamayı öğrensin artık!

Tıraş olduğunu kimse anlamadı, dışarı çıktığını kimse görmedi. Meline kapının sesini duydu sadece. Mutfaktan çıktı, bulaşık yıkadığı kaptaki sudan kızarmış ellerini havada tutarak, dairenin kapısına baktı. Merdivenlerde Sur'un ayak seslerini duydu. Yüzünü buruşturdu. Düşünceli bir halde mutfığa döndü.

Sur Nişantaşı parkından indi. Bir hafta önce örümcek adamın onları gözetlediği kuytu köşeyi ziyaret etti. Ve Dolmabahçe'ye kadar, geceleri karanlığa gömülen bütün kuytu köşeleri, bütün ağaç altlarını, bütün yeşil alanları da...

Denizcilik Müzesi'nin önüne ulaşana kadar, bir fikir şekillendi zihninde, kendiliğinden ve net bir şekilde...

Okulu bırakmak.

Zaten sınıfı geçemeyecekti. Bu kadar ay geçmişti, ne yapmıştı? Hangi kafayla ikmalleri girecekti? Aklında bin tane dert... Başka bir şeyle, dersle, kitapla uğraşacak kafa mı kalmıştı? Koca yaz akıp giderken, ikmali kim düşünürdü? Sense, hayatının en güzel günlerini, para için ve kendi aptallığın yüzünden kaybediyorsun! Okulu bırakmak. Akılsız öğretmenlerin, sadist öğretmenlerin, *manyak* öğretmenlerin yüzlerini artık görmemek... Bir zinciri daha kopartmak, bir özgürlük daha kazanmak...

Ve evi terk etmek... Evet, evi! O cehennem! Norma'ya gitmek, birbirlerini seven ve bütün gün birbirlerini yemeyen o cana yakın insanlarla birlikte yaşamak... Onlar kabul ederler mi? Niye etmesinler? Norma gibi çalışmak... Evet, çalışmaktan korkmamak... Tabii ki evlenmek... Evlendikten sonra, niye kabul etmesinler ki? Sabahları Norma'yla kol kola evden çıkmak, işe gitmek, birbirine "görüşürüz" deyip ayrılmak, öğlen tekrar bir araya gelmek, birlikte öğle yemeği yemek, akşama buluşmak, sinemaya, gezmeye gitmek, kol kola eve dönmek, dışarıda tıka basa yiyecek parası olmak, parayı dert etmeden, cebimdeki para biter, yeri de dolmaz diye düşünmeden, canının istediğini yemek... Böyle güzel şeyler...

Ne iş yapmalı? Her işi. Nasıl her işi? Ne iş olursa. Her işte bir *patron* var. Evden kaçıp bir öğretmenin eline düşmek, okuldan kaçıp, bir *patronun* eline düşmek, *patron*dan kaçıp bir memurun eline düşmek... Hepsi de düşman, hepsi birlik olmuşlar. Hepsi de birer duvar. Hiçbirine sığınamazsın. Hiçbiri diğerine karşı elinden tutmaz. Git ba-

şını duvarlara vur, kafanı kır, *asfaltın* ortasına otur, dört taraftan başına vursunlar. Neden? Onlar “büyük”. Kiminle kavga edebilirsin? Üniformalılar, en kuvvetlisi... *Patron*, sırtını duvara vermiş, yerinden kıınıldamaz. Babana en azından bağıırırsın, alay edersin, küfredersin, sonuçta sana bir şey yapamaz. Üniformalıya yaparsan, seni hapse atar. *Patrona* yaparsan, dışarı atar. İşe girmenin ne faydası var? İki gün sonra yine sokaktasın. Cahil, akılsız bir yabancı-nın, mesela Bitpazarı’ndaki yaşlı adamın, sana hükmetmesine, emirler verip küfretmesine, paylamasına tahammül edecek, aç kalırım korkusuyla ses çıkaramayacak mısın? Özgürlük bunun neresinde? İnsan çalıştıktan sonra, adam gibi çalışmalı. Ya da hiç çalışmamalı. Bu durumda... Bu durumda tek özgürlük, aç kalma özgürlüğü...

Aç... Yine aç. Oysa babası şimdi neler yiyordur. Dük-kâna gider gitmez, sokakta at arabasında, soyulmuş halde satılan küçük bir karpuz... Sonra, tozşekerli, sıcacık börek... Öğlen, dükkâna tepsiyle taze balık veya kızarmış et getirirlerdi. Zamanında dükkâna gittiğinde kaç kere görmüştü. Oğlunun evde yememesi ve dışarda yiyecek parasının olmaması onun umurunda mıydı? Daha iyi ya, evde bir gırtlak eksildiği için memnun olmalıydı. Paradan başka ne düşünürdü ki o? Parayı ve kendini...

Böreği, balığı anınca, ağzı sulandı. Midesinde, karnında ziller çalmaya başladı. Aç gezmek aptallık. Eve küsüp, yemek yememek de ne demek? Kime zarar? Annesi bile artık dert etmedikten sonra. Madem seni dünyaya getirmişler, doyurmak zorundalar. Mecburlar. Her şeyi karşılamak zorundalar. Vermezlerse, zorla alırsın, senin hakkın.

Sert ve hızlı adımlarla yürümeye başladı. Vermezlerse zorla alırsın! *Metazori*. Hakkın! Bu adamların başka neye

hayrı dokunur ki? Biz geleceğimize bakalım. Onların tek yapacağı, hayatımızı yaşamamız için bize para temin etmek. Onlar gidiyorlar, biz daha yeni geliyoruz. Bu hayatı biz yaşayacağız. Hayat bizim.

Sur Galata *işkembecisinden* çıktı, midesi biraz durulmuştu. *İşkembe* iyi pişmemişti ve sabah sabah kokusu da pek iç açıcı değildi. Ama en ucuzu buydu. Neden okulu bırakayım, diye itiraz etti sinirden kudurarak. Bir domuzun yanında niye hamal olayım? Versin okulumun parasını. Kaç sene istersem giderim. Zaten annem okuldan çıkmama izin vermez. Gelgelelim babamın hoşuna bile gider. Ama annem bırakmaz. O çocukları okusun, eğitilmiş olsun, iyi meslekler edinsin, “önemli biri” olsun, onlarla övünsün ister. Annem okulumu bırakıp, bir yerde çırak olmama razı gelmez. Bırakıyormuş gibi yapmalı. O zaman eli ayağına dolanır, sözlerinin bir işe yaramadığını, Norma’dan da ayrılmadığımı görürse cebime para da koyar.

Norma’dan ayrılmayacaktı.

Kavga şimdi başlıyordu. Hayat kavgası.

Ama ona da söylemek gerekiyordu. Bakalım o ne düşünüyordu? Evet, söylemek gerekiyordu. Hemen.

“Alo, Norma Hanım orada mı?”

“Bir dakika.”

Telefondaki ses kesildi, yüreği başladı konuşmaya.

“Alo.”

“Norma?”

“Evet.”

“Benim.”

Hattın ucunda kısa bir sessizlik oldu.

“Evet.”

“Benim, Sur.”

“Evet. Anladım.”

Ne bekliyordu yani? Sevinç çılgınlıkları mı atacaktı?

“Merhaba.”

“Merhaba.”

Sesi soğuk, isteksiz geldi. Şaşırdı. Şimdi ne diyecekti?

Aklına bir şey gelmiyordu. Bir şey demeye utanıyordu.

“Meşgul müydün?”

“Önemli değil.”

Ne söyleyecekti? Nasıl başlayacaktı? Söyleyeceklerini neden önceden hazırlamamıştı ki? Her zaman ne kadar kolay olurdu her şey. Her zaman nasıl başlıyordu?

“Bugün nereye gidiyoruz?”

“Bugün mü?”

“Bugün.”

Tekrar kısa bir sessizlik.

“Bilmiyorum. Bugün...”

“İşin mi var?”

Kalbi yerinden fırlayacaktı.

“İş mi? Hayır.”

“Bekliyorum.”

“Nerede?”

“Her zamanki yerde.”

“Ne zaman?”

“Her zamanki gibi.”

Cevap gecikti. Sur kalbinin atışlarını duymasın diye gayri ihtiyari telefonun mikrofonunu avucuyla kapattı.

“Nereye gideceğiz?”

“Nereye istersen.”

“İyi.”

“Alo.”

“Evet?”

“Nereye istersen dedim.”

“Duydum. Tamam. Peki.”

“Gecikmeyesin.”

“Yok.”

“Gelebildiğin kadar erken gel.”

“Denerim.”

“Görüşürüz.”

“Görüşürüz.”

Önünde beş kişinin kuyruğa dizilip sıra beklediği kulübeden çıktığında sarhoş gibiydi.

Sevinç ve endişe yüreğinde cenge tutuşmuştu. Ama endişe ağır basıyordu. Kötü düşünceler... Gelmeyecek. Kısa kesmek için gelirim dedi. Başından atmak için. Mutlaka patronu oradaydı, tartışmak istemedi. Gelecek olan insan bu tonda konuşmaz. Gelse bile, veda etmek için gelecektir. Ayrılmak için. Artık istemiyorum, güle güle demek için.

Sur küçük düşmüş olmanın utancıyla kızardı. Seni bu kadar sevmiş olan birinin ilgisizliği korkunç bir şeydi. Ama önemli değil. Seni artık sevmiyorum demek için bile olsa gelsin. Bir kere geldikten sonra kolay. Dayanamaz. Bir yolu bulunur. Ama gelmeyecek. Hiç gelmeyecek. Gerçekten gelmeyecek...

Tahta parçaları havada uçuşup, denize düştü.

Yok, gelmez...

Balık dilimleri, bütün bütün balıklar havada uçuşup, denize düştüler.

Gelmez, gelmez, gelmeyecek...

Kap kara bir tava havada uçtu ve denize düştü.

İster gelsin, ister gelmesin. Başka kız çok. Baştan başlarsın. Gelmesin, gelmesin...

Kapkara bir mangal uçu, kor parçaları, küller havada uçuşup, denize saçıldı, fışş diye bir ses çıktı, beyaz bir duman yükseldi denizden. Tava da, mangal da dalgacıların arasında yok olup gittiler. Balık dilimleri, balıklar salınarak uzaklaştılar, suya gömüldüler. Balıkçılar, denizin yutduğu sermayelerine bakakaldılar. İskelede toplanan kalabalık, katliamı seyretti. Bir kısmı güldü. Çoğu sessiz kaldı. Birkaç kişi “yazık” dedi. Sandaldaki zabıta memuru, balıkların dünyasına başka ne gönderebilirim gibisine etrafına baktı. Tuz kabına ve ekmeklere dokunmadı. Sandalı iskeleye yaklaştırmalarını işaret etti. Karaya çıkıp, orada kendisini bekleyen arkadaşının yanına gitti. İki memur sakın bir şekilde etraflarına baktılar, bir iki itiraza cevap vermeden, kahraman edasıyla, yüzlerinde hafif alaycı bir tebessümle, seyyar satıcılara korku saçarak uzaklaştılar.

“Balık ekmek otuz” sandalı denize açıldı. Balıkçılardan biri, suyun üstünde yüzen tahta parçalarını toplamaya başladı.

Kalabalık dağılmaya yüz tutmuştu.

Gösteri bitmişti.

Sur, hareketsiz bir şekilde, kalabalıkta gözden kaybolana dek yeşillerin arkasından baktı. Sandala baktı, oradan ses gelmiyordu. Etrafındakilere baktı, artık balıkçılarla ilgilenmiyorlardı bile. Bu kalabalık, dün hayal ettiği, şarkı söyleyerek kol kola köprüde yürüyen kalabalık değildi. Bu kalabalığın kolları yoktu, şarkı söylemeyi de bilmiyordu.

Şaşkına döndü. Bu sessizlikten korktu. Korktu ve anlam veremedi. Tuhaf bir ürpertiye sebep olan o kalabalıktan bir an önce uzaklaşmak için hızlıca yürüdü.

Gözü saate ilişti. Ben demedim mi, gelmeyeceğini biliyordum dedi. Haliç’ten gelip, Sarayburnu’ndaki akıntıda

yok olan kirli suya baktı dalgın dalgın. Acaba boğulan kişi, boğulurken ne hisseder?

Tabii ki gelmeyecek. Atlattı. Öğleden sonra da çalışmaz. Cumartesi-pazar öldü. Ama pazartesi büronun önünden ayrılmayacağım. Bakalım beni bir daha atlatabiliyor mu?

Peki, istemiyorum derse ne yapacaksın?

Evet, ne var yani? İstemez istemez.

Peki, pazartisini bırak. Bugün ne yapacaksın? Yarın ne yapacaksın?

Geçen pazar ne yapmıştı? Bir haftadır ne yapmıştı? Canının sıkılması, yapacak bir şeyinin olmaması ne korkunçtu. Yetiyeceği bir yerin, arzuladığı bir şeyin olmaması... Bir zamanlar, küçükken yeni yılı bekleyip hazırlandığı gibi... O Yılbaşı gecesi sadece birkaç saat sürse bile... Asıl büyük keyif, Yılbaşı gecesi değildi ki, o geceye hazırlanmak, o geceyi beklemektir. Altı aydır, her gün buluşacakları saati beklemiş, bir gezi planlamış, gidecek bir yer, sevişmek için en uygun mekânı düşünmüştü.

Şimdi ne yapacaktı?

Birinin gelip arkasında durduğunu hissetti. Gerçi üstüne bir gölge düşmemişti. Başını çevirdi. Aniden toparlanıverdi.

“Selam.”

“Selam.”

Hemen hemen aynı anda “Selam” demişlerdi. İki de birbirinin heyecanını fark etmedi.

Sur, tam da Norma'nın gelmeyeceğine kendini inandırdığı ve bunu kabullendiği böyle bir anda, rüya gördüğünü sandı.

Şaşkın bir halde bakiştılar. İki de durumu anlamak istiyordu. Kesin olan tek bir şey vardı: Oradaydılar. Es-

kisi gibi. Ama ikisi de tam tamına eskisi gibi olmadığını biliyordu. Bir şey kopmuştu ve her biri bu kopukluğa ilk işaret eden olmamak için müthiş bir çaba harcıyordu.

İkisi de gülümseyip gülümsememek arasında bocaladı. Kâh zorla gülümsemeye çalıştılar ama başaramadılar, kâh kendiliğinden beliren tebessümü tutmaya uğraştılar ama yine başaramadılar. Biri ilk tebessümün diğerinden gelmesini bekliyordu. Biri de gülümseyecek olursa, diğerinin kızmasından korkuyordu.

Sur bir anda kurtuluş yolunu buldu.

“Bir dakika, biletleri alayım.”

Gişe kuyruğuna girdi. Norma deniz kenarındaki korkuluklara doğru ağır ağır ilerledi ve denizi seyretmeye başladı. Sur endişelendi. Norma her zaman bir kenara çekilirdi ama ona bakardı. Sırtını dönmezdi.

Doymak bilmeyen bir merakla Norma’yı inceledi. Bir hafta içinde onda bir şeylerin değişip değişmediğinden emin olmalıydı. Eksik veya fazla bir şeyler var mıydı? Yaşlanmış mıydı? Birkaç gün birbirini görmeseler, Norma’yı aniden yaşlanmış bulacağından endişe ederdi bazen.

Norma aynı Norma’ydı. Beyaz eteğini giymişti. O eteği çok severdi. Kalçalarını ve bacaklarını belirginleştirirdi. Karşı konulamaz bir çekicilik verirdi. Dizinin arkasındaki çukurun tam üstüne kadar inerdi eteği. Orada başlayan kavis daralarak ayak bileğine ulaşırdı. O çok tanıdık kavis...

Gözünü diğer yana çevirdi. Kalbi sıkışmaya başlamıştı. Kanı fokur fokur kaynıyordu...

Ve bunun son kez olmasından korkmaya başladı. Artık ayrılalım diyecekti. Artık izin vermeyecekti Sur’un...

“Biraz ilerleyelim.”

Kolundan tutmak için uzandı. Birden korkuyla elini geri çekti, tıpkı yabancı bir kadın gibi, “çek elini üstümden” diyerek onu azarlayacağını düşündü.

Norma önüne geçti, hareketsiz durdu, çantası karnının üstünde birleştirdiği ellerinde asılı duruyordu. Sur, açık kestane rengi, dalgalı kısa saçlarını seyretti yakından. Parlak, temiz, kepeksiz... Lülelerinin içine başını gömmek, öpmek, koklamak, okşamak için, sonsuz bir arzu duydu. Boynunun, omuzlarının *bronzlaşmış* derisi güneşin altında parlıyordu. Bakışları sırtından aşağı, beyaz eteğine indi. Titredi. İçinde dayanılmaz bir arzu uyandıran o aşına vücuda dokunmamak için geri çekildi.

Sert bir itiş kakış, az kalsın onları birbirinden ayırıyordu. Norma'nın çıplak kollarına sıkıca sarıldı, kendi vücuduna yapıştırdı, gücünü bacaklarına verip, saldırgan güruha karşı, dirsekleriyle bir koruma çemberi oluşturdu. Norma'nın güvenli bir şekilde kendini kollarına bıraktığını hissetti. Onu göğsüne bastırdı. İnsan girdabına kapılıp sürüklendikleri iskelede birbirinden ayrıldılar. Bütün gençler, vapurun kenarındaki demir korkulukların üstünden içeri atlıyorlardı. Zabıta memurları neredeydi? Hani neredeydi şehrin güzel görüntüsü? Kimse müdahale etmiyordu. Kalabalık vapura koşuyor, birbirini itiştirerek, engellerin üstünden atlayarak merdivenlerden yukarı hücum ediyordu. Sur Norma'ya anlatmak, içini dökmek istedi. Yapmadı. Eski samimiyeti hissedemedi. Şimdi, geçen haftaki gibi, para, çulsuzluk hakkında da konuşamayacaktı. Yüreği daraldı.

Koşmalarına rağmen geç kaldılar. Açıkta, minderin kapatmaya yetmediği tahta sıranın ucunda, ancak Norma için dar bir yer buldular.

“Ayakta mı duracaksın?” dedi Norma, düşünceli bir halde.

Sur kayıtsız bir edayla gülümsedi. Adaya kadar konuşacak bir konu arama derdinden kurtulduğunu düşündü. Sonra, orada yan yana sıkışmaktan korkuyordu, bacakları birbirine yapışırsa, arzudan delirecek, her şeyi unutacak, zayıflığını ele verecekti. Norma’nın yanına, sıranın koluna yaslandı, gazeteciden bir gazete ve dergi satın aldı, dergiyi Norma’ya verdi, kendisi de gazeteyi açtı. İskelede hareket düdüğü ötüyordu. Gazete dağıtıcısı, vapurda kalmamak için, panik halinde, kalabalığın içinden kendine yol açmaya çalışıyordu. Norma başını kaldırıp Sur’a baktı ve hafifçe gülümsedi. Doğal bir gülüştü. Sur gönül rahatlığıyla gazetesine döndü, ama bir şey okuyamadı. Norma’nın kulağına eğildi:

“Büyükada mı?”

“Nereyi istersen.”

“Nereye?”

“Bugün de istersen Burgaz’a çıkalım. Daha az kalabalık olur.”

Norma’nın daha az kalabalık bir yeri tercih ettiğini duyduğunda, Sur’un bağırsakları buruldu. Başıyla onayladı, tekrar gazeteyi açtı. Okuduğundan bir şey anlamadı, içinden sürekli “*Ti’ne Afto*” şarkısını söylüyordu.

“Ben çok açım,” dedi Sur.

“Ben de.”

Sur, Yordan’a yöneldi.

“Oraya değil,” dedi Norma. “Orası çok pahalı.”

Sur omuz silkti. Ama gerçekten de, cebindeki para Yordan’da iki kişilik yemeği ödemeye yetmeyebilirdi.

Norma, aynı Norma'ydı, buna çok sevindi, bir haftalık ayrılık onu değiştirmemişti. Oysa kendisi, yabancılaşıp centilmenlik yapmaya kalkıyordu, Norma çulsuzun biri olduğunu bilmiyormuş gibi.

Fakat Norma bu restoranın pahalı olduğunu nereden biliyordu? Hiç burada yememişlerdi. Yalnız gelmişti demek ki, ya da başkasıyla...

"Bakkaldan yiyecek bir şeyler alırız," diye ekledi Norma, çarşıya yönelerek.

Ne zaman orada yemişti? Kiminle? "*Sinir* çocukla" mı?

Sur'un morali bir anda altüst oluvermişti. Zihni müt-hiç bir hızla çalışmaya başladı. Etrafına bakıyor, ama görmüyordu. Norma'nın sesini duyuyor ama anlamıyordu. Yine aptal yerine konuğuna dair derin, dayanılmaz bir his vardı içinde. Tabii ya, yoksa niye çağrıldığı gibi tıpış tıpış gelsindi ki? Sur'un onu çağırmasını bekliyordu. Hiçbir şey olmamış gibi ağızını bile açmıyordu. Geçen haftayı unutturmak istiyordu.

Sur geldiğine, çağırdığına çok pişman oldu. şiddetli bir kaçma arzusuyla, geri dönmek için gayri ihtiyari iskeleye baktı, vapur yoktu. Tüm benliğiyle acı çekiyordu. Sırtının ortasına kadar, gömleği terden sıırıslıklam oldu. Ne satın aldılar, nereden aldılar, ne ödedi, hiç bilmiyordu.

Aklına ve kalbine söz geçirmek, kendine gelmek için tüm iradesini ortaya koymalıydı. Norma kiminle yemek yemişti burada? "*Sinir* çocukla" mı? *Sinir* çocukla ilişkisi nasıl başlamış, nereye varmış, nerede bitmişti? Buradaki yemek, o ilişkinin bir faslı mıydı? Böyle tesadüfen karşısına çıkan olaylarla, konuşma esnasında yakalanmış bir sözle, bir hatıranın zikredilmesiyle, bütün hikâyeyi yeniden kurmak mümkün mü?

Annesiyle gelmiştir belki Burgaz’a. Annesi Rum değil mi? Belki de babasıyla...

Peki tamam, *sinir* çocukla. Ee? *Sinir* çocuk evlenmek istemiş, bunu bilmiyor musun? Ya da her neyse, evlilik lafı edecek kadar yakınlaşmışlar işte. Bilmiyor muydun, şimdi mi duydun? Tabii ki birlikte yemek yemişlerdir. Birlikte yemişlerse ne olmuş? Demek ki onunla Yordan’a gelmiş, ona, yok, burası pahalı dememiş. Ödesin demiş. Umurumda mı demiş. *Sinir* çocuğun orada *kazık* yemesini umursamamış bile. Demek ki *sinir* çocuğu gerçekten sevmiyormuş. Yoksa kafasının dikine gider, orası pahalı, olmaz der. Peynir ekmekle yetinir. Demek ki senin *kazık* yemeni istemiyor.

“Ne tarafa gidiyoruz? İndo’ya mı?”

Sur’un beynindeki sis dağılıyordu. Derin bir uyuşuktan uyanıyordu. Etrafını görmeye başladı, Norma’nın sesini net bir şekilde duydu. Norma her zamanki doğal ifadesiyle doğrudan ona bakıyordu. Yüzü makyajsız, temiz, dingindi.

Sur suçluluk hissetti.

“İndo mu?”

İndo tarafında yeni bir villa inşa edildiğini, etrafta çok fazla işçi olduğunu belli belirsiz hatırladı.

“Aya Yorgi tarafı daha güzel değil mi?”

“Güzel. Oraya gidelim.”

Caminin dik yokuşundan tırmanmaya başladılar.

Norma ilk kez koluna girdi. Şimdi başka bir nakarat yankılanıyordu Sur’un beyninde. Ama bu seferki iyi bir etki uyandırıyor, annesinin sesiydi: “Burnundan yakalamış, seni sağlıyor... Burnundan yakalamış, seni sağlıyor...” Sur annesinin bu lafı etmesinden memnundu. Tebessüm

ediyordu. Norma hakkında başka kötü şeyler de söylesin istiyordu. Herkes kötü şeyler söylesin... O kadar kötü şeyler ki, kargalar bile gülsün, böylece Norma hakkında ne söylenirse söylensin kimse inanmaz artık.

Annesinin her zamanki “ev hali” gözünde canlandı. Bugün yemek derdi de yoktu. Evde kimse yoktu. Hago-pig de denize giderdi. Meline masanın ucunda, ayakta iki lokma bir şey yer, tabak kirletmezdi. Öğlene kadar yemekleri zaten pişirmiş olurdu. Artık yapacak işi kalmazdı. Yemekten sonra, saçları darmadağın, çorapları dizlerinden aşağı kaymış halde, biraz uzanırdı. Sonra, pencereye çıkıp komşularla laflardı. Sonra birine gider, ya da biri ona gelirdi. Bütün tanıdıkları hakkında, sokakta, mahallede olup bitenler hakkında bildiklerini, duyduklarını birbirlerine aktarırlardı. Yemeklerden, tariflerden konuşurlardı. Biri, ben patlıcanı altmışa aldım der, öbürü, ay ben yetmiş beşe aldım diye bağırır, pazarlığın faydaları ve incelikleri hakkında uzun tartışmalar başlardı. Çocuklarını şikâyet ederlerdi, her biri evlatlarından yaka silktikçe, içten içe gururlanırdı. Sonra şikâyetler devam ederdi: kocalarından, kendilerinden, ağırlardan, rahatsızlıklardan... Hastalık ve ölümün bitmeyen bir kâbus gibi peşlerini bırakmadığı sonucuna vararak kafa salları, cık cık diye sesler çıkarır, acıklı maskeler takınarak birbirlerine acırlardı. Biri, öbürüne acıdıkça, kendisinin daha az acınası halde olduğuna inanır, bunda teselli bulur, mutlu olurdu. En çok “vah vah”ı hak eden ise, teselli bulanlar nezdinde en büyük ilgiye mazhar olurdu. Akıl erdiremedikleri, akıl erdirmeye gayret de etmedikleri durumlar karşısında, hayatın boş olduğu sonucuna —o kaçınılmaz sonuca— varıp bunda teselli bulur, konuyu kapatırlardı. Sonra da, ev kadınlığının nimetlerinden

faydalanmak yerine, günlerini aşağılık bir şekilde dışarıda çalışmakla geçiren “sokak kızları” hakkında, suratlarına tükürürcesine konuşmaya koyulurlardı. Derken akşam olurdu ve babalar eve gelirdi. Yemek, yiyecek, giyecek, para hakkında konuşurlardı. Bu sefer karı koca, başkaları hakkında gün içinde duydukları kötü haberleri birbirine aktarırdı, hem de büyük bir zevkle. Sonra, yemek. Sonra...

“Of,” diye bağırdı Sur.

Kendi sesinden irkildi. Norma’ya baktı. O da şaşkın bir halde Sur’a bakıyordu. Sur, Norma’nın kolunu tuttuğunu ve var gücüyle sıkıldığını fark etti. Norma bir şey sormadı. O da bir şey demedi. Acaba Norma bu insanların neden var olduğunu ona açıklayabilir miydi? Neden hayattaydılar? Eğer onlar olmazsa ne değişirdi, her Allah’ın günü sadık kalınan bu program tekrarlanmasa ne olurdu? Onlar için ne fark ederdi? Bir yabancıymış gibi hatırladı babasını. Kevork adında bir dükkâncının dünyaya gelmesine ne gerek vardı? Kevork adında bir mütevellinin, pazar sabahları kiliseye gitmesinin ve yolda birkaç kişi tarafından saygıyla selamlanmasının kime ne faydası vardı? Yarın Kevork adında dükkâncı bir müteveli, tezkeresini alıp bu dünyadan göçse ne değişirdi? Bu şehirden, bu sokaktan, bu hayattan geçmiş olması neye yarardı?

Tekrar Norma’ya baktı. Bir açıklamada bulunma ihtiyacı hissetti.

“Felsefe yapıyordum.”

“Bu da hayatı çok ciddiye aldığını gösteriyor. Bence felsefe yapmak saçma bir şey.”

“Anlamalı olan ne var ki?”

“Daha iyi yaşamamanın çaresini düşünmek...”

Sur güldü:

“Bu da felsefe değil mi şimdi?”

“Başka türlü bir felsefe... Oturalım, seninle sabaha kadar konuşalım, hayat böyle, ama şöyle olmalı diye. Ne kazanınız? Bir şey değişmez. Oysa ben bizim adamdan haftada bir gün *konje** koparayım ya da akşamları altıdan sonra çalışmayayım diye kafa yorar da bunu becerebilirim, bundan bir şey kazanırım. Gerisi boş laf!”

“Çok *pratiks*in. Sen erkek olmalıydın.”

“Keşke.”

Sur, Norma'nın dudağının kenarında bir tebessüm fark etti.

“Ben de okula giderken çok felsefe yapardım. Birinin yanında çalışmaya başlarsan, o zaman hayatı görüyorsun.”

Sur, “Sen daha *çocuksun*, aklın ermez, büyürsen anlar-sın” diye tercüme ettiği bu sözden memnun kalmadı. Bu “*çocuk*” lafını bir kere kullanmıştı Norma. Ne zaman, hangi vesileyle hatırlayamadı. Gerçi yalan da değildi yani. Şu bir haftaki tavrı ortadaydı, *çocuk* değildi de, neydi?

Aptalca bir şey yapmanın ve sonrasında tükürdüğünü yalamanın utancı ağır geldi. Birdenbire kulaklarına kadar kızardı. Etrafa bakıyormuş gibi yaparak, başını diğer tarafa çevirdi.

“Nereye oturalım?”

“Nereye istersen. Ama her halükârda, bu gürültünün içinde değil.”

Norma, Paradiso adlı kahveyi gösteriyordu: akordeonlar, gitarlar, radyolar, dans edenler, yemek yiyenler, uyuyanlar, top oynayanlar...

“Tabii,” diye onayladı Sur. “Yukarı çıkalım.”

* Fr. *congé*. İzin.

Norma bir şey demedi. Sur'un kalbi çarpıyordu. Her şey silindi aklından. "Yukarı çıkmak" tüm benliğini ele geçirdi. Gizlice Norma'nın omuzlarına, kollarına, boynuna baktı. Yine onundu. Kucaklamak istedi. Elini omzuna atmak, sıcak tenini avucunda hapsedmek istedi. Sudan çıkmış balık gibi titrediğini, ürperdiğini görmek...

Tüm vücudu gerildi. Ona sarılmamak için büyük çaba harcadı. Onun yaklaşmasını bekledi. Hiçbir hareket yoktu. Yüreği tükendi. O yaklaşmazsa, sonunda kendisi yaklaşacaktı, bunu biliyordu. Dayanamayacaktı. Ama Norma neden yaklaşmıyordu? Onun yaklaşmasını bekliyordu mutlaka. Bu aptalca gurur niye?

"Denize girecek misin?"

"Mayom yok."

"Neden?"

Norma bir an tereddüt etti.

"Bugün denize girmeye niyetim yoktu."

Onu bu kadar teşvik etmesine rağmen neden bir türlü açılmıyor, konuşmuyordu?

"Çağırmanı beklemiyordum. Ümidimi yitirmiştım. Beni artık istemediğini sanıyordum. Ne kadar acı çektim bilemezsin. Nasıl korktum. Telefonda sesini duyduğumda, mutluluktan deliye döndüm. Havalara uçtum. Kulaklarıma inanamadım..." Niye söylemiyordu? Gerçeği. Onu mu bekliyordu? Onun söylemesini mi bekliyordu? "Gelmeyeceğinden öyle korktum ki... Gelirim dediğinde mutluluktan deliye döndüm." Bunun üzerine artık itiraf ederdi: "Ben de, ben de!" Benim söylememi beklemese. Önce o söylese. Ne olurdu? Ne kaybederdi?

"E bugün cumartesi ya."

Önemli değil, yapıştırırsın cevabı, başına kaksın. Küfretsin, vursun, kavga etsin, ağlasın, bağırırsın, sinir krizi geçirsin, kadınlara has bir kriz. Biterdi. Bulutlar dağılır, yağmur diner, güneş açardı.

Norma sessizdi ve de sakin.

Numara mı yapıyordu?

Numara yapan bir kız değildi ki.

Bu kadar yakınında olup da bu derece kayıtsız, duyarsız kaldığı hiç vaki değildi.

Norma birden ona döndü. Sur titredi.

Bu gözleri tanıyordu. Şişmiş, kızarmış. Ateş gibi.

Bakışmaları bir an sürdü. O an, her şeyi dediler, her şeyi anladılar, her şey çözüldü.

Tepeden tırnağa titreyen Sur, Norma'nın elinden tuttu, kekeleydi:

“Gel.”

Norma, *tenis kortunun* yanından, sık ormanın içine doğru sessizce onu takip etti. Sur çalılarının onun çıplak bacaklarını çizeceğini düşünmeden onu çekti.

Çalılarının arkasına uzanmış bir çifti rahatsız ettiler, yemek yiyen bir grubun etrafından dolaştılar, top oynayan çocukların arasından sıyrıldılar. Sur, dalları bir şemsiye gibi yere kadar uzanan bir ağacın altında durdu. Birbirinin kollarında nefessiz kaldılar.

Kahvehanenin pikabı uzaktan gelen bir akordeon sesi-ne karışıyordu.

Norma'nın yazlık, ince elbisesinden ateş fışkırıyordu, kendi vücudu da gömleğinin ve fresko pantolonunun altında yanıyordu. Norma, Sur'un çelik gibi parmaklarının omuzlarını acıttığını bile hissetmedi. Gözleri kapalıydı.

Sur hızla etrafına bakındı.

Geldikleri yönde pembe bir şey hareket ediyordu. Pembe şey, bir gömlekti. Bir adam dolanıyordu.

Norma'yı yere yatıracağına, dikkat kesilip kımıldamadan durdu. Hayal kırıklığı ve öfkeyle... Evet, adamın biri dolanıyordu. Eğer geldikleri patikadan yürüyecek olursa, şemsiye onları gizleyemezdi.

Sur sinirden ağlayacak hale geldi. Ama bugün yanlış anlamalara mahal vermeyecekti.

"Başka bir yere gidelim," dedi kısık bir sesle. "Adam var."

Norma gözlerini açtı. Etrafına baktı. Sızlanmadı. Ama o da hayal kırıklığına uğramıştı ve sinirliydi. Sur, Norma'nın elinden düşen çantasını yerden kaldırdı, onu şemsiyenin diğer tarafından, taşların, dikenlerin üstünden, beton yola doğru çekti. Bir dakika içinde dünyası kararmıştı. Utanmasa ümitsizlikten ağlayacaktı. Ormandan, adadan, insanlardan duyduğu korku kaplamıştı yüreğini. Hayat, bir kâbustan farksızdı; böcekler, sürüngenler, canavarlar seni kovalar, kaçarsın, kaçarsın, sonu gelmez, nereye kaçarsan kaç, kurtulamazsın. İçgüdüsel olarak başını eğdi, yine başlarına taşlar yağacaktı sanki, sarhoşlar yollarını kesecekti ve sonunda yakalanacaklar, suçlu bulunacaklardı, çünkü sevişiyorlardı.

Endişeden dizleri titriyordu. Ayağı taşlara takıldı, tökezledi.

"Dikkat et," diye fısıldadı Norma.

"Hafta içi gelecektik, yine cumartesi günü geldik," diye cevapladı Sur kızgınlıkla.

Sanki bunun sorumlusu Norma'ydı.

Norma bir şey demedi. Bıkkın bir hali vardı.

Sur farkına varmadı. Sakinleşeceğine, giderek sinirleniyordu. Düşünceleri çoktan babasına yönelmişti. Şanssızlı-

ğına bir sorumlu arıyordu. Patıkaya yapışmış inatçı bir dalı tekmeleyerek ezdi. Babası yüzünden böyle çile çekiyordu. Babasının paraları... Aptal Sur! On paralık paltoyu sat, bir de suçlu gibi gizli tut. Büyük iş başarmışsın. Yüzler, binler babanın cüzdanında... Cebinden alsana! Git iki oda tut, Norma her akşam gelsin, paran kaç ay yeterse. Sonra ne olursa olsun. Önemli olan günü yaşamak... Hayatta yarın yok ki!

“Hafta içi de geliriz Sur.”

“Gelebilir misin?”

“Denerim.”

“Evet de.”

“Denerim.”

Sur durdu. Arkasına döndü, Norma’nın kolunu sıktı, gözlerinin içine baktı:

“Evet!”

Norma gülümsemeye çalıştı.

“Evet.”

Sur heyecanlandı. Onu göğsüne çekti, uzun uzun öptü. Yüreği minnetle dolup taşı. Onunla birlikte, onun uğruna, onun çulsuzluğu yüzünden kız nelere katlanıyordu. Aşağılanma, tehlike, korku... Ne zamana kadar tahammül ederdi? Bir gün bıkmayacak mıydı? Hayatın sorumluluğunu üstlenmekten henüz aciz bir erkek...

“Norma, ben okulu bırakacağım.”

“Neden Sur?”

“İşe başlayacağım.”

“Son senen, Sur...”

“Bu böyle gitmez. Artık dayanamıyorum. Hayat mı bu?”

“Ne iş yapacaksın?”

“Ne iş bulursam... Evleniriz.”

Norma gülümsedi. Sur'un halini görüyordu. Koluna girdi, gözlerini yere dikerek, onu usulca ana yola yönlendirdi. Betona ayak bastılar. Sur'un sakinleştiğini, kasılmış olan kollarının avucunun içinde gevşediğini fark etti.

"Ben lise birde bıraktım okulu. Devam etmek istemez miydim? Yazık oldu. Kötü bir öğrenci değildim."

"Sen kızsın. Paraya ihtiyacın yok."

"Babası zengin olmayınca, herkesin paraya ihtiyacı vardır Sur. Eğer senin baban fakir olsaydı, seni zor bela okula gönderseydi, o zaman okulu bırak, git çalış derdim. Madem yapabiliyor..."

Madem yapabiliyor, madem yapabiliyor... Göndersin, eşek gibi! Para da versin, mecbur. Vermezse zorla alırsın. *Nah!* Norma da böyle düşünüyor.

Norma'dan emin olabilmek için, Sur üsteledi:

"Para yok, pul yok..."

"Paraya ihtiyacın yok ki?"

"Nasıl yok?"

Norma bir an sessiz kaldı. Sur'un ne demek istediğini anlamıştı. Ama bir şey belli etmedi. Gayet doğal bir ses tonuyla:

"Hiç para harcamayız. Hiç dışarıda yemeyiz. Denize de hep açıktan gireriz. Olur biter."

"Norma, ben evlenelim dedim..."

"Duydum. İşe başlar başlamaz evlenecek kadar para kazanacak mısın? Ne iş yapacaksın?"

Ne işi? Ne?

Sur, Norma'nın böyle bir şey teklif etmeyeceğinden emindi, ama yine de, önemli değil, kazandığınla idare ederiz, bizde kalırsın, çok masrafımız olmaz, demesini beklemişti. Ama demedi. Sur da bu konuda ağzını açmadı. Ev-

deki vaziyetten bahsetmek istemiyordu, Norma yüzünden ev öyle bir cehenneme dönmüştü ki, bırakıp kaçmak istiyordu, nereye olursa olsun. Olan biteni anlatmaktan utan-
dı. Bana giysi diktirin, gömleğimi yıkayın demek, onların ekmeğini yemek, para dilenmek istemiyordu artık. Evden çıkarken, annesi kahvaltı etmesi için yalvarmıyordu artık. Zaten bu kadarıyla, cimri bir ana-babası olduğunu zımnen açığa vuruyordu. Bunun ayıbı yeterdi. Sonuçta, kendi ev halkıydı. Böyle bir ebeveyne sahip olduğu için utanıyordu. Ebeveynin, gururla takdim edeceğin cana yakın insanlar değil de, tam tersine küçük şeylerle uğraşan, paragöz, miskin, hayatta her şeyleri hesap üstüne kurulu insanlar olunca, bundan utanmak günah mı? Ama bir gün o da olacaktı, Norma'ya anlatacaktı her şeyi; böyle bir babam, tüccar, cemaat işleriyle uğraşan bir babam olduğu için ya benden soğursa diye korkmadığında, çektiği eziyetleri de anlatacaktı.

Bir gün... Yarın... Hayatta yarının ne anlamı var?

Bugüne bakalım. Bugün iş yok, para yok. Bugün ılık yok önünde. Sabırsızlık var, acele var, basacağın sağlam bir zemin yok. Ayaklarının altındaki zemin kayıyor, her şey çatırıyor, bu kâbus dolu yerde iki adım daha atabilmek için, hokkabazlık yapacaksın. Bir adım veya birkaç adım sonra her şeyin yıkılacağını biliyorsun. Ayağının saplanmadığı her adımda, gökyüzü doluyor ruhuna, elini çabuk tut, tadını çıkar gökyüzünün. Bir adım sonra karanlıkta ne olduğunu bilemezsin. Acele et, acele et, acele et...

Ümitsizliğin yol açtığı panikle tekrar etrafına baktı. Norma, neden birdenbire adımlarını hızlandırdığını sormadı. Yandan yüzüne baktı. Alnı kırıışmıştı, gözlerinde karanlık bir şeyler vardı. Zirveye ulaştıklarında, Sur'a ayak uydurmaya çalışmaktan nefesi kesilmişti.

Kahve kalabalıktı. Karşıdaki çimenlik doluydu. Tepenin taşlı patikalarından, yarı çıplak bazı gruplar denize iniyorlar, bazı gruplar da denizden yukarı çıkıyorlardı. Kalpazankaya yolunda, torbaları, bohçaları, deniz malzemeleriyle gruplar ilerliyorlardı. Patikalar, dar yollar karınca yuvası gibi kaynıyordu.

Norma yine Sur'a baktı. Belirginleşmiş olan kırışıklıklarına. O da etrafı inceledi, ama gidecek bir yer, bir yön göstermeye cesaret edemedi.

"Gel," dedi Sur.

Ve geri döndü.

Bütün dağı kaplayan ormana bir göz attı. Evet, korkuyordu. Böcek yuvalarından... Açık yer istiyordu. Başkalarının onları görmesi önemli değildi. Ama kendileri de etraflarında kimin olduğunu görmeliydi.

Bakışlarını, ormandan Marmara'nın parlak mavisine doğru çevirdi ve fısıldadı:

"Liseyi bitirsem ne olacak? Bir lise mezunu ne iş yapabilir? İki yüz liraya bir büroda köle olur, kahve getirir, mektup götürür..."

"Bir lise mezunu üniversiteye gidebilir, bir meslek sahibi olabilir."

"O dediğin yıllar ister. Bundan sonra da meteliksiz dolaşacağımı mı sanıyorsun?"

"Üniversiteye giden aynı zamanda çalışabilir de Sur. Ben kaç kişi tanıyorum, hem fakülteye gidiyorlar..."

Sur o sarhoşluğun verdiği baş dönmesini tekrar hissedebilmek için ciğerlerine çekmiş olduğu dumanı gürültülü bir şekilde salıverdi.

"Sonra ne olacak?" diye sözünü kesti. "Anca bitiyor, yine okul..."

“Üniversite okul değil ki Sur.”

“Ya ne? Derslere çalışmayacak mısın? Dışarıda da para için çalışacaksın. Çalış, çalış, sonra?”

Dönüp Norma’ya baktı, tekrarladı.

“Sonra? Şu kadar yıl sonra şu olacaksın, şu kadar yıl sonra bu olacaksın... Ne biliyorsun o kadar yıl sonra ne olacağını? Ne biliyorsun savaş olmayacağını, gidip ölmeyeceğimizi? Yarın akşam *atomun* tepemizde patlamayacağını ne biliyorsun? Biliyor musun? Bugün yaşıyorsun, onu biliyorsun! Ben yarın için bugünü harcamak istemiyorum. Yarın gerçek değil. Gerçek bugün. Felsefe neymiş, gördün mü? Bu benim yaptığım, felsefe. Havacıya değil. Seninkinden daha *realist* bir felsefe...”

Norma gülümsedi, cevap vermedi.

Sur, Norma onun fikirlerini onaylasın istiyordu.

“Ben her gün seninle buraya gelmek istiyorum. Do-laşmak istiyorum. Her dakika canımın istediğini yapmak, bana keyif veren şeyler yapmak istiyorum. Çok para istemiyorum. İstediklerimi yapacak kadar... Daha fazla parayı ne yapayım? Bugünü kaybetmek istemiyorum. Korkuyorum Norma!”

Bir sigara daha yaktı.

“Benimkiler büyümediğimi sanıyorlar. Yirmime geldim. Ben *çocuk* muyum?”

Norma yine gülümsedi.

Sur, zihnindekileri açıklaması gerektiğini düşündü, açıklasın ki, Norma, babanın *paltosunu* satmakta haklıydın, vermezse yine sat diyebilisin. Başkasının ne düşündüğünün önemi yoktu. Norma’nın onu suçlamasını istemiyordu. Ama Bitpazarı’nı anlatamadı.

“Sur, neden babanın işini yapmıyorsun?”

“Ben? Dükkâncı? Çarşı adamı?”

Bir kahkaha patlattı. Norma, aptalca bir şey söylediğinin farkında olan birinin ürkekliğiyle gülümsedi.

“Sonra da cemaat işlerine gir diyeceksin mutlaka.”

“Hayır, Sur...”

Sur, babasının, o adamın, *patronu* olduğunu hayal edince ürperdi.

“İntihar ederim, daha iyi.”

“Okulu bırakırsan ne olacak?”

“Para kazanırım.”

“O zaman her gün buraya gelecek misin? Her dakika canının istediğini yapacak mısın?”

“Evleneceğiz.”

Sur, verdiği bu cevabın, “canım her gün seninle birlikte olmak istiyor” anlamına geldiğinin bilincindeydi. Ama Norma bu sefer gülümsemedi. Yere bakarak, kısık bir sesle:

“Okulu bıraktığın gibi, askere gideceksin. İki sene birbirimizi görmeyeceğiz.”

Sur’un kaşları çatıldı, rengi attı. Bunu tamamen unutmuştu.

Uzun bir sessizlik oldu. Her biri derin düşüncelere gömülmüş bir halde, cenazedeymiş gibi yürüdüler.

Mezarlık yolunun önünde durdular. Aşağıda denize girenleri seyrettiler. Yeşilimsi suyun dibindeki kayaları, bitkileri, kumu seyrettiler. Her yerden insan sesleri, şarkılar, çığlıklar, kahkahalar yükseliyordu. Herkes neşeliydi, o neşeli değildi. Kederliydi. Başkalarının neşesi onu daha da kederlendiriyordu. Yalnız olmak istiyordu. Ses duymamak. Şu gerginlikten kurtulmak... Gevşemek, düşünmemek, bir an olsun karşı koymamak...

Norma'ya bakmadı. Onun sessizliğine hayrandı. Sen altı gün sonra gel, tek laf etme, kaş göz etme, hiçbir şey sorma... "Tabii, yüzü var mı? Suçlu olduğu buradan belli sürtüğün!" diye bağırdı Meline. Sur tepkisiz kaldı. "Aptal, bir güzel burnundan yakalamış" diye devam etti Meline. Sur sonrasını duymadı. Dinlemiyordu. Annesinin sesi, sanki bir yabancıya aitti. Etrafındaki binlerce sese karıştı, kayboldu, ne idüğü belirsiz bir gürültüye dönüştü. Gözlerinde yeşilimsi billurdan başka bir şeye yer kalmadı. Açık göğsünü kuzey rüzgârına verdi, derin bir nefes aldı.

"Gel," dedi yeniden.

Ve mezarlık yoluna girdi. Konuşmadan, koyu seyrederek yokuştan indiler.

"Acıkmadın mı Sur?" dedi Norma.

"Okula devam edeceğim. Başka yolu yok."

"En iyi çözüm bu."

"Evet. Kaç dersten ikmale kaldım biliyor musun? Hazırlanmaya vakit yok artık."

"Şimdiye kadar neden hazırlanmadın Sur?"

Umursamazca elini salladı.

"Daha vakit var. Yarından itibaren çalışmaya başla. Haftada beş gün, sabahtan akşama kadar düzenli çalış."

Ağır bir sıkıntı kapladı Sur'un yüzünü. Sesi kaygılıydı.

"Ders çalışacak halim yok. Aklıma girmiyor. Okuduğumu anlamıyorum. Okuduğum zaman başka şeyler düşünüyorum. Bir şeyi on kere okuyorum, yine anlamıyorum. Anlamıyorum!"

"Sebebi ben miyim Sur?"

"Bilmiyorum. Hayır! Ben taş kafalıyım. Herkes beni zeki sanıyor."

"Şimdiye kadar taş kafalı mıydın?"

“Değildim. Bilmiyorum. Kendimi çok zeki sanırdım.”

Norma’nın koluna girdi, heyecandan titreyen sıcacık tenini sımsıkı kavradı.

“Bunları konuşmayalım,” dedi. “Bugünü *haram* etmeyelim. Şimdi bugün var! Başka bir şey düşünmeyelim. Ben yapacağımı bilirim. Haklısın, madem babam beni okula gönderebiliyor... Ben yapacağımı bilirim.”

Böyle tereddüt ettiği için kendini ne kadar aşağıladığını söylemedi. Ama artık zayıflık göstermeyecekti. Kavgaysa kavgı. Bunu isteyen babasıydı. Günahı boynuna.

Durdu, etrafına, arkasına baktı. Çocuklar *cıvıldıyorlar*dı, denizde oynuyorlardı.

Yukarıda, mezarlığa giden yolun ağzında, pembe gömlekli bir adam durmuş yüzenleri seyrediyordu.

“Acıktın mı Sur?”

“Sen?”

“Bir şeyler yiyebilirim.”

“Peki. Bir yere oturalım. Şu mezarlığı geçelim. Çok açtım, iştahım kaçtı.”

“Ben de.”

Tepenin arka tarafında kaybolan yolun en yüksek noktasına ulaştılar.

Sur derin bir nefes almak için bir kez daha durdu, arkasına baktı.

Pembe gömlekli adam mezarlık yolundan aşağı iniyordu.

“Yazık, *mayomuz* yok,” dedi Sur. “Deniz harika.”

“Evet.”

Tepenin yamacından döndüler. Mezarlık, Aya Yorgi koyu kayboldu.

Denizle tepe arasında yalnızdılar, etraf çalılıklar, fundalıklarla kaplıydı. Bunların arasından geçen rüzgâr bazen tuhaf bir ses çıkarıyordu.

Norma kolunu Sur'un beline doladı. Sur onu kucakladı.

"Burası ne güzel," dedi.

Arkaya bir göz attı. Tam da, kendilerinden yüz metre ileride, yolun dönemecinde, pembe gömlekli adamın ortaya çıktığı sırada. Adam, onların öylece durduğunu görünce, hemen geri çekildi, yüksek çalıların ardında kayboldu.

Sur'un karnına bir sancı girdi. Sigara içme bahanesiyle elini Norma'nın omzundan çekti. Beyni işleyen bir *motor* gibiydi.

Az sonra Norma, normalden daha sakın bir sesle:

"Arkamızdan bir adam geliyor. Baktığımı görünce saklandı."

Sur omuz silkti.

"Ne yapayım?"

"Hiç. Haberin olsun dedim."

Sur arkasına döndü. Yolda kimse yoktu. Ama ileride, yeşilliklerin arasında bir hareket fark etti.

"Gelsin," dedi. "Burada dolaşmak sadece bize tanınmış bir hak değil."

"İstersen geri dönelim."

"Cık," dedi Sur, kaşlarını çatarak.

Bu sefer, yiğitlik olsun diye değildi. Tepenin tam ortasındaydılar. Zirvedeki kahveye varmaları için, tüm tepeyi dolaşmaları gerekecekti. Geri dönmenin de faydası yoktu. Aya Yorgi koyundan çok uzaktaydılar. Bir şey olacağı varsa, insanlara ulaşamadan olurdu.

Sur hızla durumu değerlendirdi. Yapacak bir şey olmadığını gördüğünde, endişesi hafifledi. Yapacak tek bir şey kalmıştı: Sırtını duvara verip karşı koymak. O kadar da korkacak bir şey yoktu. Gelen tek kişiydi. Bir şey yap-

mazdı. O da eli kolu bağı duracak değildi. Yerde bir sürü taş da vardı. Filmlerdeki kavga sahneleri karmakarışık bir halde gözünün önüne geldi.

Omzunun üstünden hızlı bir bakış attı. Pembe bir şekil bir çalıdan diğerine atladı.

“Biraz oturalım, terimiz soğusun,” dedi Sur.

Sesinin titremesini kontrol altına alabildi. Norma’nın arkaya bakmak için fırsat kolladığını fark etti. Çok çaba harcamasına rağmen, gözleri endişeyle perdelenmişti.

Uygun bir yer bulup Norma’nın oturmasına yardım etti, sonra yanına oturdu, kendi yüzü adamın olduğu tarafa, Norma’nın yüzü ise denize dönüktü. Kesinlikle yalnızdılar. Sessizliği bir tek martıların sesi bozuyordu.

Bir dirseğinin üstüne yaslandı, yerden bir ot kopartıp, umursamaz bir edayla dişlerinin arasında çiğnemeye başladı.

Pembe gömlekli adam görünmüyordu.

Sur kendilerinden ne kadar uzakta, hangi çalının ardında olduğunu biliyordu. Ama giderek sakinleşiyordu. Kuvvetleniyordu. Özgüveni artıyordu. Adam saklandığı için mi acaba?

Aklı adamda olmasına rağmen ağzını açmayan Norma’yı bir kez daha takdir etti. Ona güveniyordu. O yanındayken korktuğunu göstermiyordu. Sur onun başını omzuna yaslamak, okşamak, evladı gibi öpmek, onun için deli divane olduğunu söylemek arzusu duydu. Belki de Norma’yı koruyacağını düşünerek, olağandışı bir kuvvet ve cesaret geldi üstüne. Koruyacaktı, yirmi kişi birden saldırırsa bile koruyacaktı. O an, onun üzerine ne kadar titrediğini ve ortak bir tehlike karşısında birleşmenin ne demek olduğunu bir kez daha anladı.

Kendi hayal gücüne güldü. Adam saklandığına göre röntgenci olmalıydı. Yalnız olmasından da belliydi.

Dişlerinin arasındaki otu çiğneyedururken konuştuğunda, soğukkanlılığı tamamen yapmacık değildi.

“Hafta içi gelecek miyiz?”

“Geleceğiz. Çarşamba geliriz.”

“Söz mü?”

“Söz.”

Norma adamın olduğu tarafa kaçamak bir bakış attı.

“Ama her zaman işi asamazsın ki.”

“Yok. Ben başka bir yol düşünüyorum.”

“Nasıl bir yol?”

Sur'un akli adamdaydı. Yok canım, korkacak bir şey yoktu. Röntgencinin biriydi muhakkak. Korkacak bir şey yoktu, ama yine rahat değildiler. Yalnız kalmak için boşuna buralara kadar gelmişlerdi. Biraz oturduktan sonra, yine kalkmaları, uzaklaşmaları, başka bir yer, kimselerin ulaşamayacağı bir yer aramaları gerekecekti.

Norma devam etti:

“Haftada yarım gün *konje* isteyeceğim. Mesela çarşamba günleri.”

“Senin felsefenle?”

“Benim felsefemle. Yorulmuşum diyeceğim. Doktor tavsiye etti diyeceğim. En azından bir iki ay... O zaman çarşamba, cumartesi, pazar: iki yarım, bir tam gün eder... Dört gün de, akşamları, şehirde... Ne yapalım? Yalnız sen de, o dört gün, akşama kadar ikmallerle çalışacaksın. Söz mü?”

Sur cevap niteliğinde, endişeyle tebessüm etmeye hazırlanıyordu ki, ikisinin de gözleri kendiliğinden adama yöneldi.

Çalıkların arasında pembe bir kütle hareket ediyordu. Adam iki büklüm ilerliyordu. Saklanacak bir yer aradı, bulamadı. Bir an öyle iki büklüm, suçüstü yakalanmış, hareketsiz, yarışa hazırlanan sporcu pozisyonunda kalakaldı. Onlara bakıyordu. Saklanacak bir yer olmadığını, kendisini gördüklerini anladığında ayağa kalktı.

Orta boylu bir adamdı. Genç. Pembe gömleğinin altına mavi bir pantolon giymişti.

Kımıldamadan durdu biraz, yüzünü çifte çevirmişti. Sonra, ani bir kararla, hızlı adımlarla tepeden yukarı tırmanmaya başladı.

Norma korkuyla Sur'un yüzüne baktı. Sur hiçbir şey yapmadı. Adamın hareketlerini pür dikkat takip ederek, otu çiğnemeye devam etti. Herhangi bir korkuya, herhangi bir endişeye kapılmadı. Savaş meydanında, düşman saldırıya geçtiğinde de böyle oluyordu muhtemelen. Sadece her ne olacaksa bir an önce olsun diye sabırsızlanıyordu.

Biçimsiz yüz hatları olan, kumral bir adamdı. Otuzunda yoktu. Yüzü kıpkırmızıydı. Sıradışı bir heyecanı ele veriyordu. Gözleri kocaman açılmış, ateş saçıyordu. Soluk soluğaydı. Göğsü hızlı hızlı inip kalkıyordu, ellerinin de tehditkâr bir görüntüsü vardı.

Sur sakin bir şekilde, sorgular gibi baktı adamın gözlerine. Sipere saldıran bir asker gibi tepeden yukarı tırmanan pembe gömlekli adam, aniden on metre uzakta durdu. Çiftin sakin tavrı onu şaşırtmış gibiydi. Nefesi duyuluyordu sadece. Norma'ya şöyle bir bakabildi ancak. Sur'u yiyecekmiş gibi inceliyordu. Yüzü, gözleri, duruşu, hatta tüm varlığıyla olağanüstü bir şekilde dikkat kesilmişti.

Bir iki dakika geçti.

Adam sert bir şekilde sordu:

“Ne yapıyorsunuz burada?”

Sur böyle bir soru beklemiyordu. Nasıl bir ses tonuyla karşılık vermesi gerektiği konusunda bir an tereddüt etti.

“Sana ne?” diye cevapladı, kararlı ama çok da sert olmayan bir tonla.

Muhtemelen adam da böyle bir cevap beklemiyordu. Daha da dikkat kesildi. Tereddüt etti. Mavi gözlerindeki tehditkâr ateş söndü. Solukları yatıştı.

“Adın ne?”

“Sana ne?” diye tekrarladı Sur.

“Nüfus cüzdanını göreyim.”

“Sen kimsin?”

Adam Laz’dı. Yüzü ve şivesinden açıkça belliydi. Tekrar tereddüt etti. Yerinden kıpırdamadan, Sur’un gözlerine bakmayı sürdürüyordu. Ama gözbebekleri biraz küçülmüştü. Nefesi normale dönüyor, yüzünün rengi de yerine geliyordu.

“Ne istiyorsun?”

Adam, tıpkı bir sağır gibi, olanca dikkatiyle Sur’un dudaklarına bakıyordu.

“Sen Yahudi değil misin?” dedi çok emin olmamakla birlikte.

Sur anlamıyordu. Şaşkınlığını belli etmedi. Azalan gök-gürültüleriyle birlikte fırtınanın uzaklaştığı izlenimine kapıldı. Tek endişesi vardı, adam deli olabilirdi.

Norma taş kesilmişti, kocaman açtığı gözlerini adamdan alamıyordu. Tırnaklarıyla toprağı eşeliyordu sürekli.

“Yahudi’ye mi benziyorum?”

Belli ki bu sözler adamın düşüncesiyle de örtüşüyordu. Bir süre daha hareketsiz durdu. Sonra aniden gevşedi. Yüz hatları doğallaştı. Normal haliyle, sempatik bile sayılabilirdi.

Sur ve Norma pembe gömlekli adamın gözlerinin önünde hızla şekil değiştirmesini şaşkınlıkla izlediler. Sur, bir devin sihirli bir formül duyduğunda, küçülüp küçülüp yok olduğu bir büyücü masalını hatırladı. Tam da öyle oldu: Adamın küçüldüğünü, eridiğini, utancından yerin dibine girdiğini gördü. Az evvelki tehditkâr görünümünden eser yoktu. Başını salladı, salladı:

“Yok,” dedi, “Yahudi değilsin. Daha ilk lafından, Yahudi olmadığından şüphelendim zaten.”

“Yahudi olsam ne olacaktı?”

“Nasıl da yanıldım... O ite çok benzettim... Büyük bir yanlış yaptım. Çok küçük düştüm. Çok ayıp ettim.”

Şiddetli bir diş ağrısının birden dinmesi gibi, Sur’un gerginliği de uçup gitmişti. Anlamıyordu. Ama umurun da değildi. O kadar rahatlamış, sevinmişti ki, şimdi küçük düşmüş olmanın acısıyla ter içinde kalan, ezilip büzülen, bu sefer de utancından kızaran Laz’a karşı sempati, hatta merhamet hissetti. Yenice kutusunu uzattı.

“Otur,” dedi. “Yak bir tane.”

Bu dostça jest ve Sur’un sakin hali adamı büsbütün mahvetti. Yaklaşmaya niyetlendi, yapamadı. Hararetli bir şekilde ceplerini aradı, titrek elleriyle bir Harman çıkardı, yaklaştı, bir çocukla iletişim kurmaya çalışan ve onu korkutmaktan çekinen birinin tedirginliğiyle iki adım öteye çömeldi.

“Ben ikram edeceğim.”

Kutuyu zar zor açtı, iç kısmını dışarı çekti, uzattı.

Sur, adamın en azından bu isteğini yerine getirmesi gerektiğini anladı. Gülümsedi, sigarayı aldı. Adam da gülümsedi, mutlu oldu.

“Bacım, içer misin?”

“Hayır, teşekkür ederim.”

Adam ceplerinde kibrit arıyordu. Sur ondan önce yak-
tı, ateşi uzattı.

“Yak birader, sen yak.”

Sur sigarasını yaktı. Sonra adam yaktı. Başı önünde,
çömelmış vaziyette kaldı. Üst üste nefes çekip dumanı üf-
ledi.

“Çok küçük düştüm,” dedi üzgün bir sesle. “Kim bilir
ne düşündünüz?”

Tedirgin bir bakış attı Norma’ya.

“Ben vahşi değilim bacım. Ben de İstanbul çocuğuyum.
Dağdan gelmedim. Ben de... Gençliğimi yaşıyorum... He-
lal olsun.”

Anlatmak, kendini temize çıkarmak, içini dökmek için
can atıyordu.

“İskeleden beri sizi takip ediyorum. İssiz bir yerde, yal-
nız yakalamak istiyordum. Niyetim çok kötüydü, çok. Her
şeyi göze almıştım.”

Tekrar köpürmeye başladı.

“Bir haftadır vapurları bekliyorum. Bir ay da olsa, bir
yıl da olsa bekleyeceğim. Eninde sonunda yakalayacağım.
Kusuruma bakma birader, tıpatıp sana benziyordu. Kıya-
feti bile. Ama ne de olsa akşamdı, yüzü...”

“Kim, ne?” diye böldü Sur, aslında adamın hikâyesiyle
çok da ilgilenmiyordu.

Laz’ın eli tekrar sinirden titremeye başladı. Bakışları
mavi denize kaydı.

“Beni kızın yanında küçük düşürdü,” diye fısıldadı kı-
sık sesle. “Herkes beni küçük düşürüyor. Bir şey yapmaya
kalkıyorum, iyi yapacağıma da eminim, bir şey oluyor, biri
çıkıyor, işimi altüst ediyor, rezil oluyorum. Çocukluğum-

dan beri böyle... Ama o it oğlu itin yaptığı... Kızın yanında... Bulacağım onu, on yıl da geçse, bulacağım.”

Sur başka bir şey sormadı. Gerisi onu ilgilendirmiyordu. Hem belki adam da daha fazlasını anlatmak istemezdi. Onu zor durumda bırakmak istemedi. Konuşmasına müdahale etmedi. Bir sigara da kendisi ikram etti.

Adam yere oturmuştu, gerginlikten eser kalmamıştı.

“Adamız güzel değil mi?” dedi. “Samimi bir adadır Burgaz.”

Adasının güzelliğini anlattı, Sur’un hemfikir olmasına sevindi. Sonra birden aceleyle toparlandı.

“Siz rahatınıza bakın kardeşim,” dedi. “Korkmayın. Burası bizim Burgaz. Sizi rahatsız etmeyeyim. Keyfinize bakın.”

Ayağa kalktı. Pantolonunu silkeledi.

“Ben aşağıda duracağım,” dedi.

Eliyle yolun ilerisini, tepenin diğer tarafını gösterdi.

“Ben orada oturacağım. Size kimse yaklaşamaz. Kimse rahatsız edemez. Şeref sözü. Ben orada olacağım. Hiçbir şeyden korkmayın. Rahatınıza bakın. Size kimse dokunamaz. Ben oradayım. Nöbet tutacağım.”

Yarım yamalak bir selam verdi, arkasına bakmadan, hızlı adımlarla uzaklaştı, yolun dönemecinde, çalılıkların ardında kayboldu.

Konuşmadan, uzun süre adamın arkasından baktılar. Sur önceki gün, ormanın yukarısında gördüğü çocuğu hatırladı. Çocuğa işaret ettikten sonra tattığı o mutluluğu yeniden tattı, o sıcaklığı tekrar hissetti. İnsan kardeşinin kalp atışlarını dinlemenin hazzı yeni bir şeydi kendisi için. Uzaktan, birlikte atan kalpler... Farklı bir tatmin duygusuydu bu. Norma’yla birlikteyken tattığı mutluluktan fark-

lıydı. Yabancı insanlarla kol kola olmanın mutluluğu, huzur ve güç veriyordu. Laz koluna girmişti, işte. Kalbi ona karşı sevgiyle doldu. Uzaktaki ormana baktı. Ormandan korkmadı. Etrafın ıssız olmasından endişeye kapılmadı... Büyük bir güven duygusu sardı benliğini. Bu denli mü-kemmel bir mutluluğu, insan olmanın, özgür olmanın mutluluğunu altı aydır tatmamıştı. Yalnız olmanın bunal-tıcı duygusundan eser kalmamıştı.

Bir oh çekerek yere uzandı. Başka bir ot kopartıp diş-lerinin arasına koydu, gökyüzüne baktı. Tüm varlığı şarkı söylüyordu.

Norma gözlerindeki müziği gördü. Yanına yattı, başını omzunun oyuğuna koydu. Sur kolunu dolayıp, onu kucak-ladı. Bulutları seyretti. Birinin yanağı diğerinin altında, kımıldamadan yattılar. Öylece yatmak, başka bir şey yap-mamak... Gökyüzünü seyretmek, hayal kurmak, geleceği düşünmek... Başka bir şey yapmamak...

“Aç değil misin?” diye fısıldadı Norma.

“Hayır.”

“Ben de.”

Bir cırcırböceği ötmeye başladı.

“Denize girecek misin?”

“Sivil mi?”

“Ne olur?”

“Sen?”

“Hayır.”

“Ben de.”

Sur, bütün Marmara’nın havasını yutmak istercesine derin bir nefes aldı. Şimdi Norma’yı daha çok seviyor-du. Başka türlü. Evi, anne babasını, okulu, şehri, her şeyi

unutmuştı. Hepsinden kopmuştu. Bundan böyle bir kadını, bir arkadaşı, bir ilişkisi ve sorumlulukları olan yetişkin bir erkek olarak, yeni bir dünyada kendi hayatını yaşamaya başlamıştı.

“Adam görünüyor mu?” diye sordu Norma, kımıldamadan.

“Hayır.”

“Enteresan bir tipti.”

“Evet.”

Yürek çarpıntısıyla her dakika etrafına bakmadan, bir hadise çıkmadan, kaygı içinde devamlı bir felaket yaşanmasını beklemeden, böyle dertsiz tasasız yatmak harika bir şeydi. Gergin olmamak. Rahat olmak, iç huzuruyla... Suç olmayan bir hareket yüzünden kendini suçlu hissetmemek, tedirgin olmamak... Sevgililerin birbirine sarılarak dolaştıklarında kimsenin onlara bakmadığı, öpüştüklerinde kimsenin onlara ilişmediği, yalnız kaldıklarında kimsenin saldırmadığı ülkeler de var dünyada.

“Korktun mu Norma?”

“Çok korktum. O deli gözleriyle, tepeden yukarı çıkmaya başladığında çok korktum. Sen?”

“Ben korkmadım.”

“Acaba o Yahudi ne yapmıştı buna?”

“Kim bilir?”

“Bizi Türk sandı.”

“Hı.”

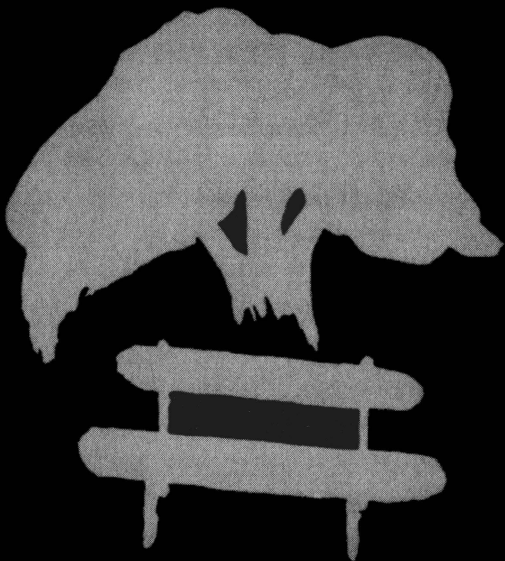
“Acaba Ermeni olduğumuzu anlasa farklı davranır mıydı?”

“Kim bilir.”

“Etrafında bir dostun olduğunu bilip korkmamak ne güzel şey.”

Sur başını kaldırıp Norma'nın yüzüne baktığında üzgün olduğunu gördü. Bir şey demedi, saçlarını okşadı hafifçe. Tekrar başını yere koydu, denize doğru süzülen martılara gülümsedi.

Հաւիւն Դիպեռեաւ

ԱՆԿՈՒՏԻ

ԱՌԱՂԱՐՔԵՐ

Angudi Siraharner'in (Meteliksiz Âşıklar) 1962'de yapılan Ermenice baskısının kapağı Zaven Biberyan tarafından hazırlanmıştı.

Kitap *Marmara* gazetesi matbaasında 1000 adet basılmış, yazışma adresi olarak Pangaltı Eşref Efendi Sokak Sema Apt. No 228/6 verilmişti.

Kitabın fiyatı 7,5 liraydı.

Adabı Muaşeret Cemiyeti
161

Akropolis 80

Alemdağ 146

Anadolu 11, 16, 17, 112, 159

Anadolu Kavağı 112

Antilyas 125

Aramyan 7, 78

Âşıklar 12, 13, 14, 15, 19,
59, 77, 90, 109

Aşkale 1, 11, 12, 14, 16, 18,
19, 20, 119

Atatürk 145

Atina 80

Aya Yorgi 191, 205, 206

Azkayinci 77

Bağdat Caddesi 145

Belvü 145, 148

Beyazıt Meydanı 153

Beyoğlu 119, 175, 177

Bitpazarı 47, 181, 202

Burgaz 171, 189, 191, 213

Büyükada 9, 18, 112, 189

Çamlıman 171

Dalyan 76, 145, 149

Denizcilik Müzesi 180

Dil Burnu 74

Dilen Plajı 73

Eminönü 47, 112, 177

Esayan 79, 173

Faço 58

Fener 78, 81, 145

Fenerbahçe 75, 77-79, 81,
145, 146, 148, 157, 159,
171

Galata 127, 131, 144, 153,
165, 182

Galata Kilisesi 127

Giragos 120

Gorki 1, 13, 80

Hadımköy 119

Hagopig 30, 31, 32, 39, 43,

45, 93-96, 100-105, 110,
111, 117, 125, 126, 128,
130-132, 134, 135, 139,
140, 148, 150, 151, 153,
154, 156, 178, 179, 192

Haliç 185

Harman 95, 211

Haydarpaşa 159

Hristos 26, 77, 90

Istrati 80, 169

İndo 191

İnönü Gezisi 175

İstanbul 67, 92, 93, 99, 112,
119, 146, 212

Kadıköy 11, 78, 112, 145,
159, 171

Kâğıthane 112

Kalamış 78

Kapalıçarşı 47, 53

Karaköy 112, 177

Kevork 30-37, 93-100, 102-
105, 107, 108, 118-132,
145, 154, 155, 166, 168,
178, 193

Kınalı 123, 151, 156, 172,
173

Kudüs Patrikliği 125

Kurtuluş 176, 177

Laz 210-212, 214

Maçka 175

Mahmutpaşa 47

Margosyanlar 106, 107

Marmara 77, 146, 201, 214

Mayk Hammer 105, 117

Meline 30-36, 39, 41-43, 45,
46, 94-96, 100, 101, 102,
105, 106, 110, 111, 117-
124, 126-129, 131, 132,
134-137, 139-141, 155,
156, 158, 159, 179, 192,
204

Menderes 127, 153

Nafia 11, 119

Nasreddin Hoca 144

Naziler 80

Nişantaşı 175, 179

Nizam Karakolu 71

Norma *hemen her sayfada*

Osmanbey 27

Pamp vorodan 104

Pangaltı 27, 79, 112, 177

Paradiso 194

Partizan 80

Pendik 112

Peruz 151

Pire 80

Rumeli Kavağı 112

- Sarayburnu 185
- Silva 32, 36, 37, 39, 40, 42,
43, 46, 93-97, 100-104,
108, 110, 113-118, 123,
125, 128, 130, 132-134,
139, 140, 142, 148, 150-
152, 154, 156, 158, 172,
178, 179
- Sirkeci 112
- Spor ve Sergi Sarayı 175
- Suadiye 145
- Sur hemen her sayfada*
- Şişli 9, 176, 177
- Taksim 112
- Ti'ne afto* 67
- Tıbrevank 101, 131, 153
- Tünel 4, 176
- Türkiye 8, 12, 13, 15, 127
- Turyan 103, 105, 126
- Üsküdar 101, 119, 121
- Varlık 119
- Yassıada 172
- Yenice 95, 148, 211
- Yerortutyun 119
- Yeşilköy 112
- Yoğurtçu 78
- Yordan 189, 191
- Yörükali 56, 72, 73, 74, 79,
109
- Yunanistan 75, 81, 116
- Zareh 126
- Ziverbey 145

Մեթելիքսիզ աշըբլար	Meteliksiz Âşıklar
Անկուտի աիրահարներ	Penniless Lovers
Զաւեն Պիպենեան	Zaven Biberyan
վեպ	novel
Թրքերէն	Turkish
(հայերէնէ) թարգմանեց Նաթալի Պաղտաթ	translator (from Armenian) Natali Bağdat
Բ. տպագրութիւն Նոյեմբեր 2018, Ստանպուլ	2 nd edition November 2018, Istanbul

Denizden çıktıklarında Norma yalanmaya ve dilini şapırdatmaya başladı.

“Şimdi bana muhteşem bir ziyafet ismarlayacaksın.”

Sur zoraki güldü. Plajda yer bulamayınca, açıktan denize girerek iki buçuk lira kârda olduğunu hesaplamıştı.

“Ismarlayayım. Nerede?”

“Ben nereyi istersem orada...”

Sur hızlıca hesap yaptı. Ne yerlerse yesinler parası yeterdi. Norma yengeç isteyecek değildi ya. Zaten Dil Burnu’ndaki kahvelerde yengeç bulunmazdı. Olsa olsa makbul bir balık isterdi. En pahalısı beş lira, iki kişi on lira.

Norma kıkırdayarak plaj yoluna girdi. Birkaç sıçrayışta, plaj girişinin karşısındaki evin bahçesine vardı.

“Mısır var mı? Mısır var mı?” diye sordu nefes nefese. Sonra Sur’a döndü, “Varmış, bitmemiş,” diye bağırdı. Sevinçten deliye dönmüştü.

Sur önce şaşırıp kaldı. Sonra bir kahkaha patlattı.

“Niye alay ediyorsun? Mısır için deli olurum, ayıp mı?”

“Demek ziyafet dediğin buydu.”

“Ne olsaydı, Façyo’ya gidip yengeç mi yeseydik? İki meteliksiz âşık bir gün gezmeye gitmişler...”

“Yolda kalıp açlıktan ölmüşler...” diye tamamladı Sur.

ISBN 9786055753931

9 786055 753931

